

LAPORAN TAHUNAN

JABATAN KESIHATAN NEGERI

NEGERI SEMBILAN DARUL KHUSUS

2018

Perutusan Pengarah Kesihatan Negeri

Kata Alu-Aluan Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan)

Pengurusan Tertinggi JKNNS

Sidang Pengarang

Carta Organisasi

Visi, Misi, Objektif Kualiti dan Dasar Kualiti

BAHAGIAN PENGURUSAN

- 1.1 Unit Sumber Manusia
- 1.2 Unit Pentadbiran
- 1.3 Unit Perolehan dan Pengurusan Aset
- 1.4 Unit Kewangan
- 1.5 Unit Latihan
- 1.6 Unit Pembangunan
- 1.7 Unit Teknologi Maklumat
- 1.8 Unit Psikologi
- 1.9 Unit Kejururawatan
- 1.10 Unit Penolong Pegawai Perubatan
- 1.11 Unit Kejuruteraan

BAHAGIAN KESIHATAN AWAM

- 2.1 Unit Perkembangan Kesihatan Awam
- 2.2 Unit Kesihatan Keluarga
- 2.3 Unit Primer
- 2.4 Unit Penyakit Berjangkit
- 2.5 Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor
- 2.6 Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit
- 2.7 Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar
- 2.8 Unit Pencegahan dan Kawalan AIDS / STI dan HEP
- 2.9 Unit Tibi Kusta
- 2.10 Unit Pemakanan
- 2.11 Unit Promosi Kesihatan

BAHAGIAN PERUBATAN

- 3.1 Unit Perkembangan dan Amalan Perubatan
- 3.2 Unit Kualiti Perubatan
- 3.3 Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta
- 3.4 Unit Rekod Perubatan

BAHAGIAN PERGIGIAN

BAHAGIAN PERKHIDMATAN FARMASI

BAHAGIAN KESELAMATAN DAN KUALITI MAKANAN

Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh dan Salam Sejahtera,

Alhamdulillah dengan rahmat dan izin Allah SWT, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) berjaya melalui tahun 2018 dengan pelbagai lakaran kejayaan dan pencapaian.

Kes Denggi berjaya dikurangkan sebanyak 58% jika dibandingkan dengan tahun 2017. Sebanyak 2744 kes denggi dilaporkan pada tahun 2017 dan bilangan ini berkurang kepada 1146 kes pada tahun 2018.

Program HOSPITAL KLUSTER N.S ke 2 yang melibatkan Hospital Tuanku Ja'afar, Hospital Port Dickson dan Hospital Jelevu berjaya dilaksanakan bagi meningkatkan perkhidmatan kepakaran ke hospital luar bandar.

Kejayaan-kejayaan yang diperolehi JKNNS sepanjang tahun 2018 adalah berkat kerjasama dan komitmen yang ditunjukkan oleh semua warga JKNNS bersama pengurusan atasan.

Ucapan penghargaan dan jutaan terima kasih kepada seluruh warga JKNNS yang telah mencurahkan tenaga dan melaksanakan tanggungjawab dengan amanah bagi memastikan perkhidmatan yang disampaikan oleh JKNNS adalah berkualiti.

Syabas kepada sidang redaksi JKNNS kerana berjaya menerbitkan buku Laporan Tahunan 2018. Sememangnya, Buku Laporan Tahunan ini amat penting sebagai sumber rujukan setiap aktiviti, pencapaian dan peristiwa penting yang telah dilaksanakan pada setiap tahun.

Akhir kata, saya berharap supaya perancangan yang akan dilaksanakan oleh JKNNS pada tahun 2019 dapat dilaksanakan dengan jayanya dan terus membawa kecemerlangan kepada JKNNS serta Kementerian Kesihatan Malaysia.

Dato' Dr. Zainudin bin Mohd. Ali
Pengarah Kesihatan Negeri

Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh, Salam Sejahtera,
Salam Sihat Cergas dan Ceria,

Alhamdulillah, saya memanjat kesyukuran ke hadrat Allah SWT kerana dengan limpah dan kurniaNya Laporan Tahunan 2018 Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan berjaya disiapkan. Laporan ini merupakan hasil usaha dan kerjasama ahli-ahli jawatankuasa Sidang Redaksi 2018 yang dilantik. Laporan tahunan merupakan dokumen penting dalam mendokumentasikan dan menerangkan objektif, peranan, fungsi, aktiviti dan pencapaian setiap bahagian yang terdiri daripada Bahagian Pengurusan, Bahagian Kesihatan Awam, Bahagian Perubatan, Bahagian Pergigian, Bahagian Perkhidmatan Farmasi dan Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

Dengan penerbitan laporan tahunan ini, saya berharap dapat menjadi bahan rujukan dalam meningkatkan kecekapan dan kualiti perkhidmatan, di samping menggembeling tenaga ke arah merancang dan melaksanakan pelan strategik yang lebih efektif dan efisien.

Saya mengucapkan ribuan terima kasih kepada semua anggota yang telah memberikan komitmen dan berpadu tenaga dalam merealisasikan perancangan dan hala tuju yang telah direncanakan. Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan beriltizam meningkatkan mutu dan pencapaian perkhidmatan kesihatan kepada rakyat yang seiring dengan seruan kerajaan. Seterusnya, memperkasakan tadbir urus dan profesionalisme untuk menjadi sebuah organisasi yang unggul dan cemerlang.

Sekian, terima kasih.

Datin Dr. Harlina bt. Abdul Rashid
Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan)

PENGURUSAN TERTINGGI

PENGURUSAN TERTINGGI JABATAN KESIHATAN NEGERI, NEGERI SEMBILAN

DATO' DR. ZAINUDIN BIN MOHD. ALI
PENGARAH KESIHATAN NEGERI

BAHAGIAN
PENGURUSAN

EN. ABDUL AZIZ BIN
SIMAT
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
KESIHATAN AWAM

DR. AHAMAD BIN
JUSOH
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
PERUBATAN

DATIN DR. HARLINA
BT. ABDUL RASHID
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
KESIHATAN
PERGIGIAN

DR. SHAROL LAIL BIN
SUJAK
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
PERKHIDMATAN
FARMASI

PN. PUZIAH BINTI
ABDUL RASHID
Tim. Pengarah
Kesihatan Negeri

BAHAGIAN
KESELAMATAN DAN
KUALITI MAKANAN

PN. NORAINI BT.
AB. WAHAB
Timb. Pengarah
Kesihatan Negeri

SIDANG PENGARANG

Penasihat

Dr. Zainudin bin Mohd Ali
Pengarah Kesihatan Negeri
Negeri Sembilan Darul Khusus

Pengerusi

Datin Dr. Harlina binti Abdul Rashid
Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan)

Ahli-ahli Jawatankuasa:

Bahagian Pengurusan

Pn. Thelagavathy Naidu A/P Ramasamy

Unit Sumber Manusia

Pn. Malathi a/p Chandrahasan

Unit Pentadbiran

Pn. Devamalani a/p Raja Gopalu

Unit Perolehan Dan Aset

Pn. Mastura binti Maarof

Unit Kewangan

En. Farquarul Ariffin bin Abdullah

Unit Pembangunan

Pn. Noorlin binti Mohd Aris

Unit Latihan Dan Kualiti

Pn. Ihsan Suryani binti Mohamad

Unit ICT

En. Sivanish a/l Suguramanan

Unit Kejururawatan

Matron Suria binti Aziz

Unit Pen. Pegawai Perubatan

En. Mohd Yusra bin Mohd Yusof

Unit Psikologi

Pn. Sri Hanum binti Othman

Unit Kejuruteraan

Pn. Norlyana binti Zulkifli
Pn. Annur Faizi binti Muhamad Yatim
En. Mohd Tarmizi Syazwan bin Ab Aziz

Bahagian Kesihatan Awam

Dr. Hjh Suriyati binti Abd Aziz

Unit Perkembangan
Kesihatan Awam

Dr. Rosmala binti Mohamad

Unit Kesihatan Keluarga

Dr. Noraziah binti Aboo Bakar

Unit Kesihatan Primer

Dr. Noor Azimah binti Hassan

Unit Kawalan Penyakit
Berjangkit

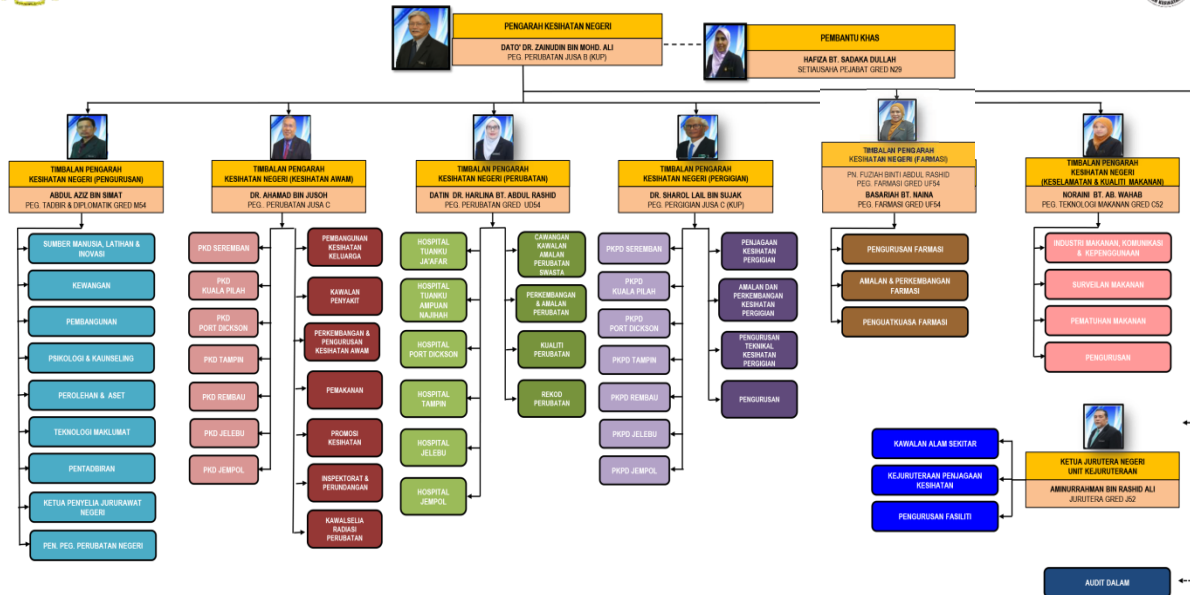
Dr. Hazlina binti Yahaya

Unit Tibi Dan Kusta	Dr. Norliza binti Ahmad
Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit	Dr. Zuraidah binti Mohamed
Unit Kesihatan Pekerjaan & Alam Sekitar	Dr. Muhammad Hilmi bin Mahmud
Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor	En. Mohd Fadzil bin Mat Ahan
Unit HIV/ STI/ HEP	Dr. Sharifah Nor binti Ahmad
Unit Pemakanan	Pn. Norliza binti Zainal Abidin
Unit Promosi	Pn. Norlaily binti Md Nasir
Bahagian Perubatan	Dr. Bhawani a/p Thangaratnam
Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta	Dr. Noraziah binti Abd. Rahman
Unit Perkembangan Amalan Perubatan	Dr. Nur Ain binti Rahim
Unit Kualiti Perubatan	Dr. Siti Hanisah binti Zainal
Unit Rekod Perubatan	Pn. Maznah binti Mahat
Bahagian Pergigian	Dr. Nurul Ain binti Azmi
Bahagian Farmasi	Pn. Adibah Husna binti Ahmad Maher
Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan	Pn. Nor Azura binti Ja'afar
Urusetia / Suntingan	Cik Nor Linda binti Mokhtar
	Pn. Maznah binti Mahat
	Pn. Siti Hajar binti Md Yunos

CARTA ORGANISASI

CARTA ORGANISASI JABATAN KESIHATAN NEGERI SEMBILAN

SINGKATAN
PKD - PEJABAT KESIHATAN DAERAH
PPD - PEJABAT PERUBATAN DAERAH

TARIKH KEMASUKI 23.04.2019

Menjalankan visi selaras dasar Kementerian Kesihatan Malaysia : Negara mengembeleng tenaga ke arah kesihatan yang lebih baik

MISI

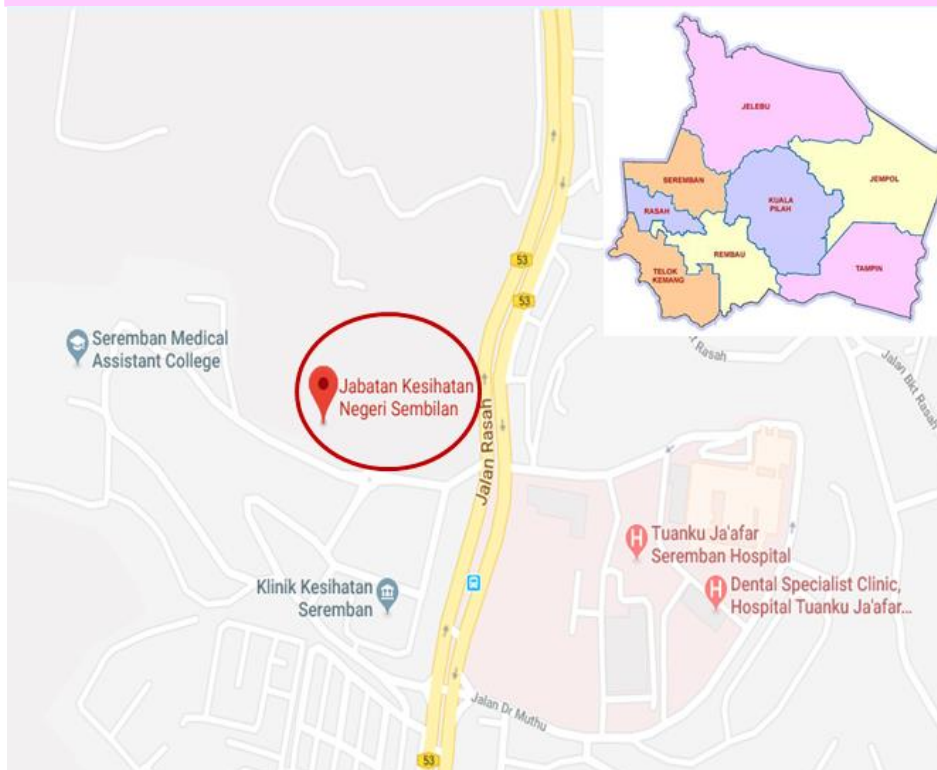
Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan Darul Khusus komited dalam merancang, mengurus dan mengawal selia penyampaian perkhidmatan kesihatan melalui promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan secara profesional, berkualiti serta efisien ke arah peningkatan tahap kesihatan masyarakat yang lebih berkualiti.

OBJEKTIF

Membantu individu dan keluarga mencapai dan mengekalkan taraf kesihatan yang optima bagi membolehkannya menjalankan kegiatan ekonomi dan sosial yang produktif dengan menyediakan kemudahan asas dan perkhidmatan kesihatan yang berkualiti. Tumpuan diberi kepada rakyat yang kurang bernasib baik

DASAR KUALITI

Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan Darul Khusus akan memastikan bahawa sistem pengurusan yang diamalkan mematuhi keperluan MS ISO 9001:2015 dan beriltizam ke arah pengurusan, perancangan dan pemantauan program-program yang berkesan melalui promosi kesihatan, pencegahan penyakit, rawatan penyakit, pemulihan dengan berpaksikan pelanggan (client-centered) dan penambahbaikan yang berterusan.

BAHAGIAN PENGURUSAN

1.1 UNIT SUMBER MANUSIA

PENGENALAN

Unit Sumber Manusia adalah satu unit di bawah Bahagian Pengurusan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Unit Sumber Manusia bertanggungjawab memastikan segala urusan dilaksanakan berdasarkan dasar-dasar pengurusan perjawatan dan perkhidmatan personel berlandaskan peraturan-peraturan, pekeling-pekeling yang telah ditetapkan dari masa ke masa.

VISI

Memastikan Unit Sumber Manusia menjadi organisasi terbaik dalam pembangunan sumber manusia yang berkualiti, berkemahiran dan kompeten serta berintegriti dalam meningkatkan mutu perkhidmatan yang cemerlang demi kepuasan pelanggan.

MISI

Memastikan Unit Sumber Manusia mempunyai anggota yang cekap, bertanggungjawab, berpengetahuan dan berkemahiran berasaskan budaya kerja yang cemerlang.

Memastikan perancangan, pengurusan dan pembangunan sumber manusia dapat dilaksanakan dengan berkesan bagi menentukan organisasi mempunyai sumber manusia yang berkualiti, berkemahiran dan kompeten serta berintegriti bagi mencapai objektif bahagian pengurusan.

OBJEKTIF

Untuk memastikan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) khasnya dan Kementerian Kesihatan Malaysia amnya mempunyai sumber dan struktur organisasi yang sempurna dalam menyediakan perkhidmatan yang berkualiti dan cemerlang kepada semua anggota.

FUNGSI

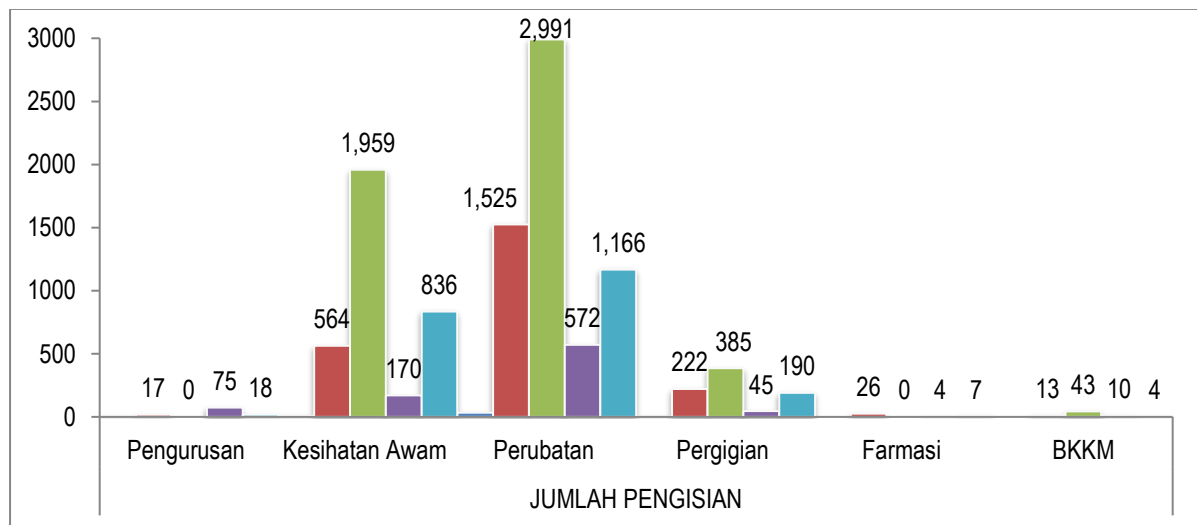
Melaksanakan dasar-dasar pengurusan perjawatan dan perkhidmatan personel berlandaskan peraturan-peraturan, pekeling-pekeling yang telah ditetapkan dari masa ke semasa.

Jadual 1 : Kedudukan Perjawatan dan Pengisian Kakitangan JKNNS Mengikut Program, 2017

Bil.	Program	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan
1.	Pengurusan	121	116	5
2.	Kesihatan Awam	4,005	3,831	174
3.	Perubatan	6,401	6,165	236
4.	Pergigian	916	870	46
5.	Farmasi	40	38	2
6.	Keselamatan dan Kualiti Makanan	74	69	5
	Jumlah	11,557	10,219	1,338

Jadual 2 : Ringkasan Kedudukan Perjawatan Mengikut Kumpulan Di JKNNS, 2017

Bil.	Program	Perjawatan	Pengisian	Kekosongan
1.	JUSA	51	42	9
2.	Pengurusan dan Profesional	2,381	2,513	132
3.	Sokongan 1	6,723	6,401	322
4.	Sokongan 2	2,402	2,133	269
Jumlah		11,557	11,089	468

Rajah 1 : Kedudukan Perjawatan dan Pengisian di JKNNS, 2017

Jadual 3 : Kedudukan Perjawatan dan Pengisian di JKNNS, 2018

Bil.	Program	Jumlah Pengisian					
		Pengurusan	Kesihatan Awam	Perubatan	Pergigian	Farmasi	BKKM
1.	JUSA	1	9	34	4	0	0
2.	Pengurusan Dan Profesional	17	564	1,525	222	26	13
3.	Paramedik Dan Auksiliari	0	1,959	2,991	385	0	43
4.	Sokongan 1	75	170	572	45	4	10
5.	Sokongan 2	18	836	1,166	190	7	4
Jumlah		111	3,538	6,288	846	37	70

Jadual 4 : Latihan Unit Sumber Manusia, 2018

Bil.	Kursus	Tarikh	Kumpulan Sasaran	Jumlah Anggota
1.	Bengkel Pengukuhan Data Perjawatan Bersama PKD Seremban	05/04/2018	Anggota Unit Sumber Manusia JKNNS & PKD Seremban	10
2.	Bengkel Pengukuhan Data Perjawatan Dalam HRMIS	11/07/2018 - 13/07/2018	Anggota Sumber Manusia JKNNS & Pusat Tanggungjawab	30
3.	Kursus Penulisan Buku Perkhidmatan	26/07/2018 - 29/07/2018	Anggota Sumber Manusia JKNNS	25
4.	Bengkel Perjawatan Bersama KKM & PKD Seremban	20/09/2018 - 21/09/2018	Anggota Unit Sumber Manusia JKNNS, anggota PKD Seremban & Unit Perjawatan KKM	45
5.	Bengkel Tatatertib	28/10/2018 - 30/10/2018	Anggota Sumber Manusia JKNNS & Pusat Tanggungjawab	45

Jadual 5 : Pencapaian Aktiviti Unit Sumber Manusia, 2018

Bil.	Aktiviti	Pencapaian
1.	Bilangan Pengesahan Perlantikan Diproses	80
2.	Bilangan Pengesahan Perkhidmatan Diproses	95
3.	Bilangan Urusan Naik Pangkat Diproses	1,500
4.	Jumlah Kes Tindakan Tatatertib Diuruskan	2
5.	Bilangan Permohonan Ke Luar Negeri Diproses	1,937
7.	Bilangan Permohonan Pertukaran Diproses	1,965
8.	Bilangan Permohonan Tanggung Kerja Diproses	483
9.	Bilangan Permohonan Persaraan Diproses	222
10.	Peratus Kakitangan Mengisytihar Harta	99.93%
11.	Mesyuarat Jawatankuasa Tadbir Urus JKNNS	1 kali
12.	Mesyuarat Penyelarasan Pelaksanaan HRMIS	2 kali
13.	Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu HRMIS KKM	2 kali
14.	Mesyuarat Pertukaran / Penempatan Sumber Manusia	12 kali
15.	Mesyuarat Jawatankuasa Tanggung Kerja	4 kali
16.	Mesyuarat Panel Pembangunan Sumber Manusia (PPSM)	2 kali
17.	Mesyuarat Pegawai-Pegawai Perkhidmatan PTJ di Peringkat JKNNS	2 kali
18.	Laporan Perjawatan Gunasama ke KKM	12 kali
19.	Laporan Perjawatan Paramedik	4 kali
20.	Laporan Perjawatan Gred U41 ke atas	12 kali
21.	Laporan Tatatertib Dihantar ke KKM	4 kali
22.	Naziran Perkhidmatan dan Perjawatan ke PTJ	2 kali

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, Unit Sumber Manusia telah dapat melaksanakan sasaran yang ditetapkan sebagaimana dirancang pada tahun 2018. Usaha penambahbaikan dari masa ke semasa tetap diteruskan bagi memantapkan lagi pengurusan sumber manusia dan juga dalam penyampaian perkhidmatan kepada anggota Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

1.2 UNIT PENTADBIRAN

PENGENALAN

Unit Pentadbiran antara komponen utama yang menyokong kepada penyampaian perkhidmatan di Bahagian Pengurusan khasnya dan Ibu Pejabat Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan amnya. Unit ini bertanggungjawab mengurus perjalanan pentadbiran am termasuk merancang, menyelaraskan dan melaksanakan urusan housekeeping seperti urusan surat menyurat dan pengeposan, kad perakam waktu, pengurusan kenderaan Jabatan dan pengurusan kontrak perkhidmatan seperti pembersihan, keselamatan, penghawa dingin, kafeteria, mesin fotostat, mesin air minuman, peralatan hygiene, penyelenggaraan lif, pest control dan rawatan kimia cooling tower.

Bagi memberikan perkhidmatan sokongan kepada semua, Unit Pentadbiran juga bertanggungjawab terhadap pengurusan keselamatan bangunan, pengurusan rekod dan fail, pengurusan penyewaan premis, penyelenggaraan bangunan termasuk keperluan utiliti seperti telefon, bekalan elektrik dan air. Di samping itu, Unit Pentadbiran juga bertanggungjawab sebagai urus setia dalam majlis-majlis rasmi Jabatan, mesyuarat-mesyuarat utama seperti Mesyuarat Pagi, Mesyuarat Pengurusan Ketua Jabatan, Mesyuarat Pemilihan Pencalonan Pingat dan Darjah Kebesaran, Mesyuarat Pemilihan Pasukan Petugas Perubatan Haji, Mesyuarat Jawatankuasa Pengurusan Aduan Awam serta menyelaraskan soalan Dewan Undangan Negeri (DUN) dan sekretariat induk Ekosistem Kondusif Sektor Awam (EKSA).

Sebagai Penyelaras Aduan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan pula, Unit Pentadbiran turut berfungsi sebagai *front liner* dalam menyelesaikan aduan dan maklumbalas yang diterima dari pelbagai sumber samada akhbar, media sosial, emel, surat, panggilan telefon atau hadir sendiri bagi memberikan perkhidmatan terbaik kepada *stakeholder*.

VISI

Mewujudkan Perkhidmatan Pentadbiran yang Dinamik, Professional dan Mesra Pelanggan.

MISI

Menyediakan Perkhidmatan Pentadbiran yang Cepak, Berkesan dan Selari dengan Keperluan Pelanggan.

OBJEKTIF

Menyokong pelaksanaan aktiviti Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dengan menggunakan segala sumber yang ada berdasarkan pekeliling, peraturan dan prosedur yang berkuatkuasa.

PELAKSANAAN AKTIVITI

Sepanjang tahun 2018, aktiviti utama telah dilaksanakan oleh Unit Pentadbiran mengikut sasaran yang ditetapkan. Terdapat juga tambahan aktiviti yang dijalankan secara kerjasama dengan agensi luar bagi menggalakkan perkongsian idea. Kesemua aktiviti berkenaan telah diusahakan agar mencapai matlamat.

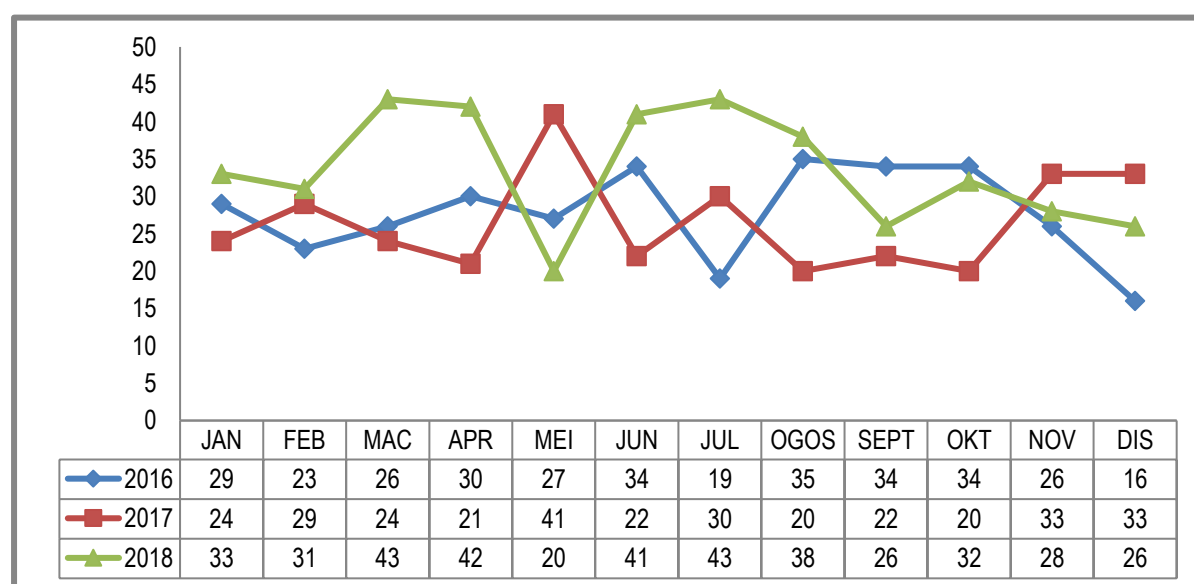
Jadual 1 : Ringkasan Aktiviti Pentadbiran, 2018

Bil.	Aktiviti	Pencapaian
1.	Pengurusan surat-menyurat	- 8,500 surat diterima, diasing dan diagihkan. - Surat-surat yang dihantar melalui perkhidmatan pos : • Pos biasa : 6,500 • Pos berdaftar : 240 • Pos laju : 350
2.	Pengurusan Fail	- Pendaftaran Fail • Peribadi : 15,000 • Baru : 500 - Permohonan pelupusan : 300
3.	Keselamatan • Pas Jabatan • Pas Keselamatan/ Akses	- 120 pas Jabatan telah dikeluarkan - 90 pas keselamatan / akses telah dikeluarkan
4.	Pemilihan ahli pasukan petugas Haji	Seramai 15 ahli pasukan petugas telah berjaya dilantik pada tahun 2018 untuk menjalankan tugas di Tanah Suci Mekah tahun 2019.
5.	Pengurusan Bengkel	Bengkel (<i>Hands On</i>) Pengurusan Aduan Awam telah diadakan pada 2-3 Mei 2018 bagi memberi pendedahan kepada Penyelaras Aduan Ibu Pejabat JKNNS dan PTJ.

PRESTASI PENGURUSAN ADUAN

Selaras dengan arahan Kementerian Kesihatan Malaysia supaya semua agensi kesihatan menggunakan aplikasi Sistem Pengurusan Aduan Awam (SiSPAA) secara atas talian dalam pengurusan aduan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah melaksanakan pemantauan aduan melalui SiSPAA mulai Januari 2014 dan diteruskan pada tahun 2018. Melalui aplikasi tersebut, sebanyak 403 aduan telah diterima pada tahun 2018 dan sebanyak 97.8% aduan telah berjaya diambil tindakan dalam tempoh yang telah ditetapkan dalam KPI Kementerian Kesihatan Malaysia.

Rajah 1 : Prestasi Pengurusan Aduan Mengikut Bulan Bagi Tahun 2016 - 2018

Jadual 2 : Perincian Aduan Yang Diterima Mengikut Program 2016 - 2018

Program	2016	2017	2018
Pengurusan	4	14	12
Kesihatan Awam	146	126	144
Perubatan	134	122	148
Pergigian	11	20	18
Farmasi	3	12	16
BKKM	35	25	65
Jumlah	333	319	403

PENGURUSAN MAJLIS RASMI JABATAN

Sepanjang tahun 2018, Unit Pentadbiran diberi tanggungjawab dalam pengurusan Majlis Rasmi Jabatan. Senarai majlis yang berjaya dijalankan sepanjang tahun 2018 adalah seperti berikut:

Jadual 3 : Senarai Majlis Rasmi Jabatan, 2018

Bil.	Program	Tarikh
1.	Majlis Anugerah Perkhidmatan Cemerlang Peringkat Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan	27.02.2018
2.	Majlis Berbuka Puasa Peringkat Negeri	06.06.2018
3.	Majlis Tilawah Al-Qur'an Peringkat Negeri, Kementerian Kesihatan Malaysia	27.06.2018
4.	Perhimpunan Khas Merdeka	10.08.2018
5.	Majlis Jasamu Dikenang	09.10.2018

AKTIVITI LATIHAN PASUKAN KESELAMATAN KEBAKARAN

Unit Pentadbiran telah berjaya mengadakan Latihan Pasukan Keselamatan Kebakaran di Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan pada 27 Julai 2018. Latihan ini mendapat kerjasama yang amat baik daripada pasukan Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia, Jalan Zaaba, Seremban, Negeri Sembilan.

Latihan ini dirangka selaras dengan keperluan dalam memberi pendedahan kepada semua kakitangan dan orang awam yang berurusan mengenai kesedaran kebakaran di Jabatan ini. Latihan ini melibatkan seramai 230 orang penghuni kakitangan termasuk kafeteria di premis bangunan JKNNS dan orang awam yang berurusan di Jabatan ini.

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, Unit Pentadbiran telah dapat melaksanakan sasaran yang ditetapkan sebagaimana dirancang pada tahun 2018. Walaubagaimanapun, usaha penambahbaikan dari semasa ke semasa tetap diteruskan bagi memantapkan lagi perkhidmatan. Dedikasi pegawai-pegawai di Unit Pentadbiran merupakan aset yang amat berharga dalam menjayakan sasaran tersebut.

1.3 UNIT PEROLEHAN DAN PENGURUSAN ASET

PENGENALAN

Unit Perolehan dan Pengurusan Aset telah diwujudkan pada tahun 2008 dan bertanggungjawab bagi mengendalikan semua urusan yang berkaitan dengan tatacara perolehan seperti perolehan terus, sebutharga dan tender menggunakan sistem e-Perolehan.

Selain itu, Unit ini juga bertanggungjawab dalam pengurusan aset alih kerajaan bagi Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan serta memantau dan menyelaraskan pengurusan aset di 21 Pusat Tanggungjawab (PTJ) seluruh Negeri Sembilan seperti berikut:

- a. Penerimaan
- b. Pendaftaran
- c. Penggunaan, penyimpanan dan pemeriksaan
- d. Penyelenggaraan
- e. Pelupusan
- f. Kehilangan dan hapuskira
- g. Mengurus pelantikan Pegawai Pemeriksa, Lembaga Pemeriksa dan Jawatankuasa Penyiasatan
- h. Menyelaraskan laporan-laporan suku tahun dan tahunan

VISI

Menjadi agensi utama dalam pengurusan perolehan, aset dan stor Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bagi meningkatkan tahap kesihatan dan kesejahteraan rakyat.

MISI

Meningkatkan keupayaan, kecekapan, keberkesanan, ketelusan, akauntabiliti dan integriti agensi dalam pengurusan perolehan, aset dan stor Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

OBJEKTIF

- i. Memastikan perolehan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah yang terbaik dan menguntungkan.
- ii. Memastikan semua perolehan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan diuruskan dengan cekap, telus dan saksama.
- iii. Memastikan pengurusan aset dan stor diuruskan dengan lebih cekap, telus, amanah dan menepati masa.
- iv. Memastikan anggota Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan yang menguruskan aset dan stor mempunyai pengetahuan, kemahiran dan kepakaran yang diperlukan dalam bidang berkenaan.
- v. Memastikan semua jenis aset yang tidak ekonomi diperbaiki dan barangan yang tidak boleh dipakai diambil tindakan pelupusan mengikut tatacara dan garis panduan yang berkuatkuasa.

PENCAPAIAN**PEROLEHAN**

Unit ini telah menguruskan perolehan tender dan sebutharga sepanjang tahun 2014 hingga 2018 seperti berikut:

Jadual 1 : Bilangan Tender dan Sebut Harga Yang Diuruskan Oleh Unit Perolehan Dari Tahun 2014 - 2018

PERKARA	SEBUTHARGA					TENDER				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Bekalan Bahan Mentah Basah	0	0	1	0	0	2	1	4	2	3
Kawalan Keselamatan	10	12	5	5	4	2	1	4	2	4
Kebersihan	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Peralatan Perubatan	8	7	8	3	17	2	0	0	0	7
Peralatan Bukan Perubatan	13	11	5	8	14	0	0	1	0	2
Kerja-Kerja	13	12	15	10	13	1	0	0	0	0
Reagent	0	0	2	0	0	1	0	1	2	5
Perkhidmatan Sokongan Klinikal (PSK)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Ubat	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
JUMLAH	45	44	38	28	50	8	2	10	6	22

PENGURUSAN ASET ALIH DAN STOR KERAJAAN**Kedudukan Aset Alih Kerajaan:**

Kedudukan keseluruhan Aset Alih Kerajaan (Harta Modal dan Aset Bernilai Rendah) bagi Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan seperti pada 31 Disember 2018 adalah berjumlah sebanyak **RM497.468 juta** dengan **136,061 butiran** seperti perincian berikut:

Jadual 1 : Kedudukan Aset Alih Kerajaan sehingga 2018

Jenis aset alih	Bilangan Aset	Nilai Perolehan Asal (NPA)
Harta Modal (HM)	44,999	RM 463.000 Juta
Aset Bernilai Rendah (ABR)	91,062	RM 34.468 Juta
Jumlah	136,061	RM 497.468 Juta

Pelupusan

Keseluruhan tahun 2018 jumlah pelupusan aset alih bagi nilai perolehan asalnya setiap satu tidak melebihi RM50,000.00 hingga RM500,000.00 yang diluluskan oleh Pengarah Kesihatan Negeri adalah sebanyak **1,034** butiran bernilai **RM2,677,372.81** seperti di **Jadual 2**. Pelupusan aset alih bagi nilai perolehan asalnya setiap satu tidak melebihi RM200,000.00 atau jumlah keseluruhannya tidak melebihi RM2,000,000.00 yang diluluskan oleh Setiausaha Bahagian, Bahagian Perolehan dan Penswastaaan, Kementerian Kesihatan Malaysia adalah sebanyak **24** butiran bernilai **RM3,577,651.99** dengan butiran seperti di **Jadual 3**.

TIADA pelupusan aset alih bagi nilai perolehan asalnya setiap satu tidak melebihi RM400,000.00 dan jumlah keseluruhannya tidak melebihi RM4,000,000.00 yang diluluskan oleh Perbendaharaan.

Jadual 2: Pelupusan Aset Diluluskan oleh Pengarah Kesihatan Negeri

Jenis Aset	Bilangan Aset Yang Dilupuskan		Nilai (RM)
Alat Perubatan	H	237	1,336,866.16
	I	65	39,923.00
Alat Pergigian	H	93	581,890.36
	I	6	3,230.00
Alat Am	H	213	462,920.59
	I	108	39,686.21
Perabot	H	14	17,719.00
	I	296	100,953.49
Kenderaan	H	2	94,184.00
Jumlah	1,034		2,677,372.81

*H = Harta Modal

*I = Inventori

Jadual 3 : Pelupusan Aset Diluluskan Oleh Kementerian Kesihatan Malaysia

Jenis Aset	Bilangan Aset Yang Dilupuskan		Nilai (RM)
Alat Perubatan	H	14	2,223,602.04
	I	-	-
Alat Pergigian	H	-	-
	I	-	-
Alat Am/ Elektronik/ Elektrikal	H	2	456,000.00
	I	-	-
Kenderaan	H	8	898,049.95
Perabot	I	-	-
Jumlah	24		3,577,651.99

*H = Harta Modal *I = Inventori

Kedudukan Prestasi Stor Kerajaan:

Pengurusan Stor Utama di Jabatan ini terdiri daripada tujuh (7) jenis:

- i. Stor Alat Tulis
- ii. Stor Cetak
- iii. Stor Vektor
- iv. Stor Farmasi
- v. Stor Sajian
- vi. Stor Pergigian
- vii. Stor Makmal

Pada tahun 2018 keseluruhan prestasi stor adalah baik dimana setelah mengambilkira pembelian dan pengeluaran stok maka diperolehi Kadar Pusingan Stok (KPS) adalah **2.17**. Kadar ini yang dicapai melebihi sasaran tahunan Kadar Pusingan Stok (KPS 2) seperti perincian di **Jadual 4**. Ini menunjukkan keseluruhan pengurusan stor yang baik dan aktif dimana tidak terdapatnya stok yang berlebihan dan bekalan stok tidak disimpan melebihi 3 bulan mengikut peraturan berkuatkuasa.

Jadual 4 : Kadar Pusingan Stok (KPS)

Kedudukan Stok	Nilai Stok
Sedia Ada (Pada 01 Oktober 2018)	19,149,594.08
Pembelian (Sehingga 31 Disember 2018)	36,695,337.60
Pengeluaran (Sehingga 31 Disember 2018)	38,984,221.48
Stok Semasa (Sehingga 31 Disember 2018)	16,860,710.20
Kadar Pusingan Stok	2.17

KESIMPULAN

Keseluruhan pencapaian Seksyen Perolehan dan Pengurusan Aset amat baik dan telah berjaya menepati Sasaran Kerja Tahunan yang ditetapkan. Seksyen ini akan mempertingkatkan usaha dengan berlandaskan objektif untuk memastikan perolehan dan pengurusan aset Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah yang terbaik dan menguntungkan (*value for money*) demi kesejahteraan rakyat khususnya dan negara amnya.

1.4 UNIT KEWANGAN

PENGENALAN

Unit Kewangan adalah satu unit di bawah Bahagian Pengurusan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Unit Kewangan bertanggungjawab memastikan segala urusan berkaitan hal-hal kewangan berjalan dengan sempurna dan mengikut peraturan dan prosedur kewangan yang berkuatkuasa dengan memberikan perkhidmatan terbaik kepada pelanggan dalaman dan luaran.

VISI

Peneraju Pengurusan Kewangan yang cemerlang ke arah pencapaian visi Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

MISI

- i. Merancang semua aktiviti di bawah pengurusan kewangan dengan teratur dan efisien.
- ii. Menggunakan sumber manusia dan lain-lain sumber secara berkesan untuk melaksanakan pengurusan kewangan yang berkesan.
- iii. Membuat kawalan dan pemantauan prestasi perbelanjaan dan kutipan hasil.
- iv. Menguatkuasakan semua peraturan kewangan.

OBJEKTIF

Bertanggungjawab memberikan khidmat sokongan pengurusan kewangan Pusat Tanggungjawab (PTJ) bagi membolehkan semua aktiviti dalam program pengurusan berjalan lancar, sempurna dan berkesan ke arah pencapaian objektif Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan selaras dengan peraturan-peraturan Kewangan yang masih berkuatkuasa.

AKTIVITI UTAMA

Aktiviti utama Unit Kewangan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan:

- i. Agihan Peruntukan
- ii. Pengurusan Perbelanjaan
- iii. Pengurusan Perolehan
- iv. Pinjaman Komputer
- v. Pinjaman Kenderaan
- vi. Pengurusan Gaji dan Elaun-elaun
- vii. Pengurusan Hasil
- viii. Naziran Pengurusan Kewangan
- ix. Pemeriksaan Mengejut Terimaan ke Pemungut Kecil

Jadual 1 : Aktiviti Unit Kewangan, 2017 - 2018

BIL.	AKTIVITI	PENCAPAIAN	
		2017	2018
1	Bilangan Baucar Bayaran	3,277	3,617
2	Bilangan Pesanan Tempatan	1,509	1,175
3	Bilangan Tuntutan Panjar Wang Runcit	249	174
4	Bilangan Pinjaman Komputer	214	158

KURSUS-KURSUS ANJURAN UNIT KEWANGAN

Sepanjang tahun 2018, Unit Kewangan telah menganjurkan kursus-kursus berikut:

1. Kursus Pengurusan Kewangan pada 26-28 April 2018
2. Kursus Tadbir Urus Kewangan Terbaik (*Good Governance*) untuk semua Ketua Jabatan dan pegawai di PTJ-PTJ di bawah Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan pada 24 Oktober 2018
3. Kursus Gaji, Elaun Dan Kemudahan Penjawat Awam untuk Kumpulan Pelaksana pada 25-27 Oktober 2018.

PENCAPAIAN UNIT KEWANGAN

Pada tahun 2018, Unit Kewangan telah menerima kunjungan daripada pihak Jabatan Akauntan Negara Malaysia Negeri Sembilan (JANMNS) bagi Naziran Perolehan (Pembelian Terus / Lantikan Terus). Daripada laporan yang diterima daripada JANMNS, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan melaksanakan pengurusan kewangan yang cemerlang.

PRESTASI PERBELANJAAN MENGURUS MENGIKUT PROGRAM BAGI TAHUN 2018

Bagi tahun 2018, Unit Kewangan telah menguruskan sejumlah **RM1,032,267,973.00** peruntukan Bajet Mengurus yang diagihkan oleh Kementerian Kesihatan seperti berikut:

Jadual 2 : Prestasi Perbelanjaan Mengurus Mengikut Program, 2018

BIL.	PROGRAM	PERUNTUKAN (RM)	PERBELANJAAN (RM)	PERBELANJAAN (%)
1	Pengurusan	9,302,955.00	11,546,491.00	124.12
2	Kesihatan Awam	274,085,872.00	289,009,051.00	105.44
3	Perubatan	550,076,916.00	566,415,779.00	102.97
4	Penyelidikan dan Sokongan Teknikal	4,173,387.00	4,009,950.00	96.08
5	Pergigian	50,957,799.00	54,540,404.00	107.03
6	Farmasi	3,705,879.00	3,938,567.00	106.28
7	Keselamatan dan Kualiti Makanan	2,386,000.00	1,880,833.00	78.83
8	Emolumen Kakitangan Kontrak	41,755,600.00	41,719,407.00	99.91
9	Perkhidmatan Sokongan Klinik	7,540,787.00	7,328,845.00	97.19
10	Perkhidmatan Sokongan Hospital	83,870,583.00	83,543,180.00	99.61
11	Dasar Baru (Tuntutan Rawatan Ubat Pesara)	4,412,195.00	4,347,698.00	98.54
JUMLAH KESELURUHAN		1,032,267,973.00	1,068,280,205.00	103.49

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, Unit Kewangan telah berjaya mencapai objektif dalam melaksanakan aktiviti pengurusan kewangan dan khidmat nasihat berkaitan tadbir urus kewangan bagi tahun kewangan 2018.

1.5. UNIT LATIHAN

PENGENALAN

Unit Latihan merupakan salah satu unit di bawah Bahagian Pengurusan yang bertanggungjawab mengendalikan sepenuhnya aspek pengurusan latihan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

Fungsi dasar Unit Latihan adalah menyelaras dan mengendalikan kursus-kursus:

- Latihan Dalam Perkhidmatan
- Latihan Asas Dalam Perkhidmatan
- Latihan Berasaskan Kompetensi
- Pembelajaran Berterusan (*Continuous Learning*) warga kerja JKNNS

Unit Latihan menjadi urus setia dan menyelaras mesyuarat peringkat negeri seperti:

- Mesyuarat Jawatankuasa Latihan Pos-Basik
- Mesyuarat Jawatankuasa CPD
- Mesyuarat Jawatankuasa *Joint Management Committee* IPT

Unit Latihan menyelaras sebagai Pentadbir sistem :

- e-Pelatih
- e-Latihan
- e-Tempahan
- myCPD
- e-Praktikal

Unit Latihan juga menyelaras Pusat Latihan Kesihatan (PULAKES), Tampin.

Pada 23 April 2014 Bangunan Asrama Hospital Tampin (lama) diserahkan kepada Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS). Selepas penyerahan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan menaiktaraf dan baikpulih Bangunan Asrama Hospital Tampin (lama) untuk dijadikan Pusat Kesihatan Latihan (PULAKES) Tampin, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Penghujung tahun 2014, PULAKES telah siap dibina sepenuhnya dan dapat menampung seramai 60 orang. PULAKES menjadi tempat latihan untuk warga kerja Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dan lain-lain agensi kerajaan dalam sebarang penganjuran kursus.

VISI UNIT

Melaksanakan dasar latihan bagi melahirkan anggota sumber manusia yang berkompentensi dan berteraskan pembangunan insaniah.

MISI UNIT

Menganjurkan lebih banyak latihan kepada warga Jabatan bagi memenuhi keperluan latihan yang semakin meningkat.

OBJEKTIF UNIT**OBJEKTIF AM**

Menggalakkan pembelajaran berterusan anggota Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan yang menjurus kepada pembangunan kompetensi sendiri, penguasaan pengetahuan, kemahiran, kreativiti dan inovasi.

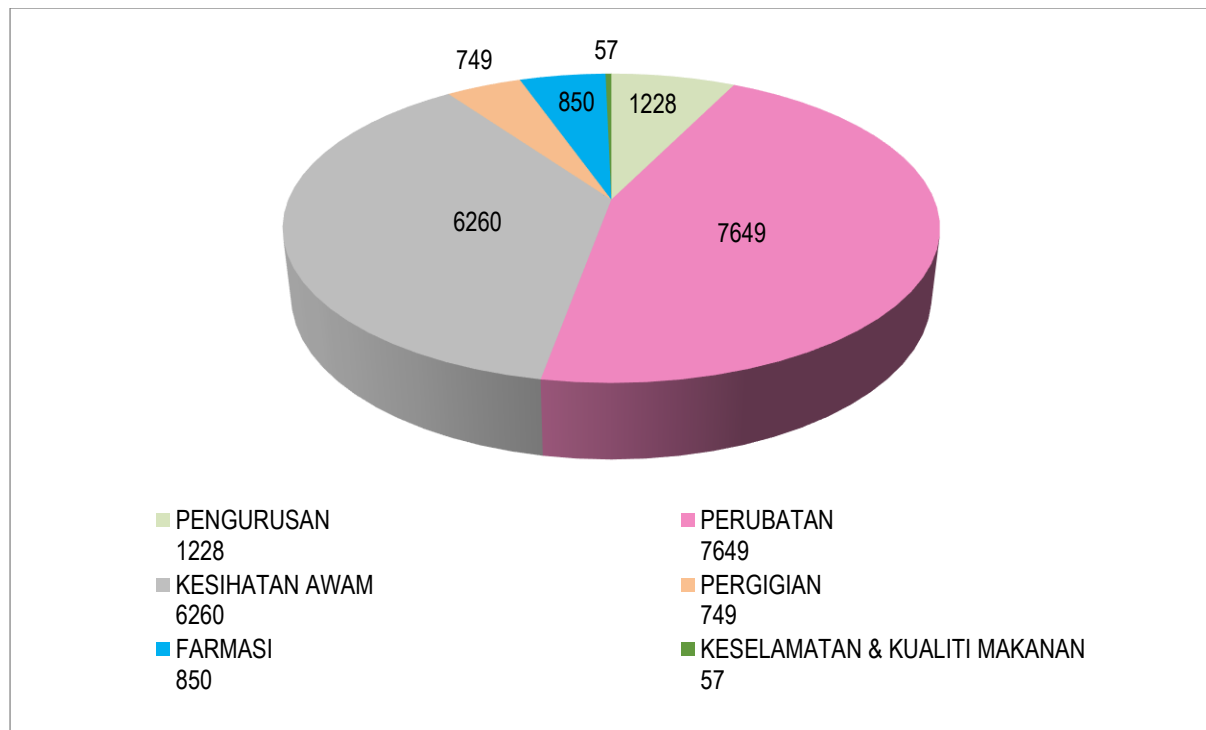
OBJEKTIF KHUSUS

- Melaksanakan penguatkuasaan Pekeliling Perkhidmatan Bil 6/2005 Dasar Latihan Sumber Manusia Sektor Awam yang memberi penekanan kepada aspek pembangunan sumber manusia dan mewajibkan anggota sektor awam mengikuti kursus sekurang-kurangnya tujuh hari dalam setahun;
- Menyediakan hala tuju kemajuan kerjaya dan mewujudkan nilai cipta (*value creation*) serta nilai tambah (*value added*) di dalam prestasi kerja anggota Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

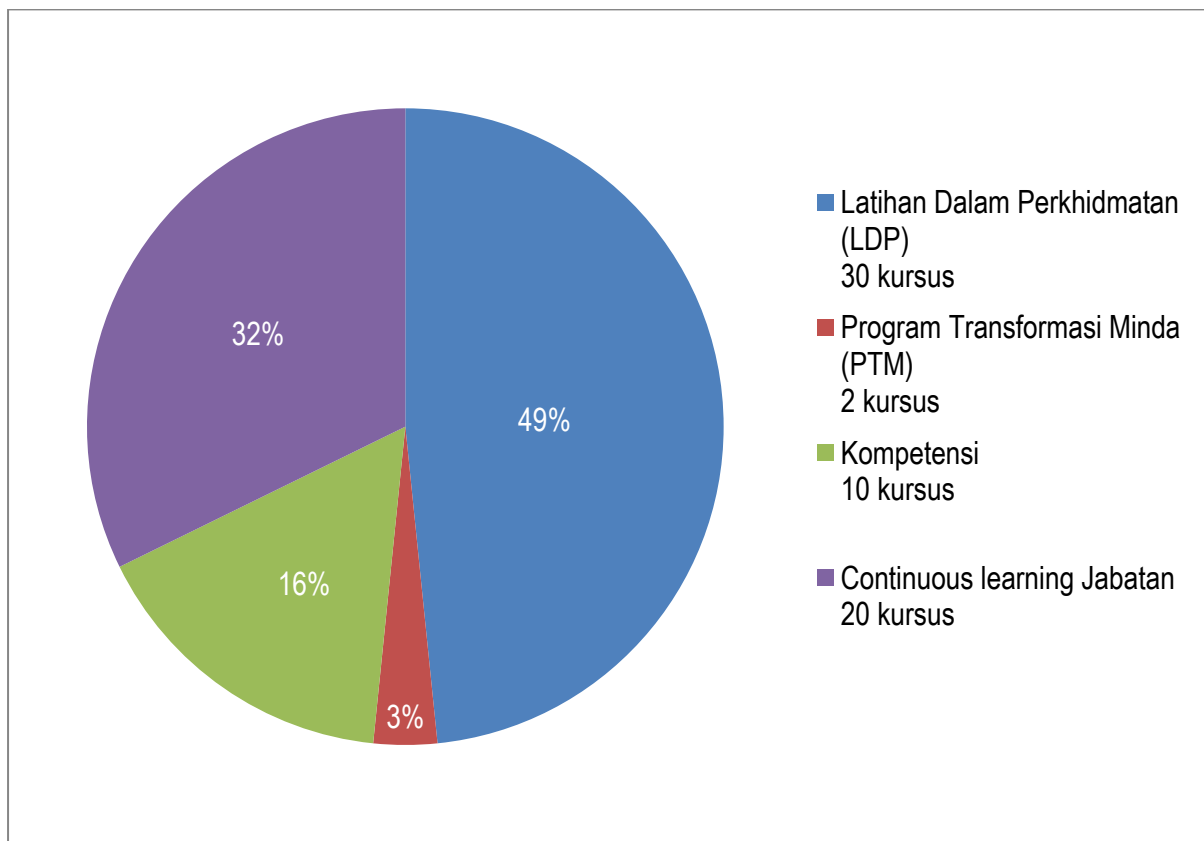
Dasar Latihan Sumber Manusia Sektor Awam menggalakkan setiap anggota perkhidmatan awam mengikuti kursus sekurang-kurangnya tujuh hari dalam setahun selaras dengan usaha untuk melahirkan anggota sumber manusia yang berkelayakan dan berkebolehan. Walaubagaimanapun, pelaksanaan dasar tersebut telah ditangguhkan seperti arahan Ketua Pengarah Perkhidmatan Awam, surat Bil JPA(1)S.175/4/1-1 Klt 22 (38) bertarikh 29.2.2016 melalui juga surat edaran KSU KKM.500-5/11/1 (6) bertarikh 31 Mac 2016.

PENCAPAIAN TAHUN 2018:

- a) Laporan Prestasi 7 hari pegawai yang hadir kursus mengikut Bahagian Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan Darul Khusus

b) Pelaksanaan Kursus-kursus sepanjang Tahun 2018

c) Menyelaras Mesyuarat Peringkat Negeri

Mesyuarat Jawatankuasa Latihan Pos Basik

- 28.06.2018
- 04.12.2018

Mesyuarat Jawatankuasa *Joint Management Committee* IPTA / IPTS

- 20.12.2018

KESIMPULAN:

Kemajuan anggota Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan sememangnya harus disulami dengan pembangunan insaniah dan kompetensi yang tinggi. Unit Latihan akan sentiasa memberi penekanan terhadap penyediaan latihan dan kursus yang menjurus kepada aspek pembangunan tersebut.

1.6. UNIT PEMBANGUNAN

PENGENALAN

Unit Pembangunan bertanggungjawab bagi memastikan perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan penilaian *outcome* semua projek-projek pembangunan Jabatan termasuk projek-projek di bawah peruntukan Kerja-Kerja Naiktaraf dan Pembaikan berjalan dengan lancar serta mengikut prosedur yang ditetapkan.

VISI

Untuk menjadikan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan sebuah negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat dan sejahtera melalui pelaksanaan projek-projek pembangunan untuk program-program kesihatan, perubatan dan pergigian secara profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Unit Pembangunan akan memberikan komitmen sepenuhnya ke atas pelaksanaan program perkhidmatan kesihatan, perubatan dan pergigian yang merangkumi bidang promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan ke arah peningkatan taraf hidup berkualiti.

OBJEKTIF

Menyelaras dan memantau prestasi fizikal dan kewangan bagi projek-projek pembangunan kesihatan di Negeri Sembilan.

LATAR BELAKANG

Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan di bawah peruntukan Rancangan Malaysia Ke-11, Rolling Plan Ke-3 (RMK-11,RP3) telah diluluskan peruntukan sebanyak **RM633,527,700.00** iaitu sebanyak **RM611,167,700.00** adalah bagi projek sambungan manakala **RM22,360,000.00** adalah bagi Projek Baru.

Siling perbelanjaan peruntukan pelaksanaan projek-projek bagi tahun 2018 adalah sebanyak **RM73,569,278.00**. Berdasarkan bilangan jumlah projek, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan diluluskan adalah sebanyak **11 projek** dimana **10 adalah projek sambungan** dan **1 adalah projek baru**. Kedudukan peruntukan dan bilangan projek seperti Jadual 1 dan 2:

Jadual 1 : Bilangan Projek RMK-11

Butir-butir Projek	Projek RMK-11 (Rolling Plan Ketiga)	
	Projek Sambungan	Baru
BP 00100 Latihan	-	-
00101 Pembinaan Baru	-	-
00102 N/Taraf	-	-
BP 00200 Kesihatan Awam	-	-
00201 Kesihatan Luar Bandar	2	-
00203 Kesihatan Bandar	2	-
BP 00300 Kemudahan Hospital	5	-
BP 00400 Hospital Baru	1	-
BP 00900 Kemudahan Anggota	-	-
00901 Kuarters Luar Bandar	-	-
00904 Pejabat	-	-
00110 Peralatan	-	1
JUMLAH	10	1

Jadual 2 : Siling Peruntukan RMK-11 Mengikut Butiran Projek

Butir-butir Projek	Projek Sambungan (RM)	Projek Baru (RM)	Jumlah (RM)
BP 00100 Latihan	-	-	-
00101 Pembinaan Baru	-	-	-
00102 N/Taraf	0	-	-
BP 00200 Kesihatan Awam	-	-	-
00201 Kesihatan Luar Bandar	65,000,000.00	-	65,000,000.00
00203 Kesihatan Bandar	40,227,700.00	-	40,227,700.00
BP 00300 Kemudahan Hospital	383,340,000.00	-	383,340,000.00
BP 00400 Hospital Baru	122,600,000.00	-	122,600,000.00
BP 00900 Kemudahan Anggota	-	-	-
00901 Kuarters Luar Bandar	-	-	-
00904 Pejabat	-	-	-
00110 Peralatan	-	22,360,000.00	22,360,000.00
JUMLAH	611,167,700.00	22,360,000.00	633,527,700.00

(a) Latihan (00100)

Tiada Peruntukan yang diluluskan bagi RMK-11 (RP3) bagi butiran ini.

(b) Kesihatan Awam (00200)

Peruntukan RMK-11 (RP3) adalah sebanyak **RM105,227,700.00**. Terdiri dari 4 projek iaitu 3 projek sambungan dan 1 adalah projek baru. Bagi tahun 2018 sebanyak 3 projek dalam pembinaan dan 1 projek di dalam perancangan dan dokumentasi. Butiran projek-projek seperti **Jadual 3**.

Jadual 3 : Butiran Projek Kesihatan Awam

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan/ Baru)	Peruntukan RMK 11 (RM)	Penjadualan Pelaksanaan
1	N/T KK 3 dengan kuarters Nilai	Sambungan	29,947,700.00	Fasa 1 - Siap Fasa 2 - Dalam Pelaksanaan Jadual : 97.25% Sebenar : 94%
2	KK 3 Palong 7& 8	Sambungan	35,000,000.00	Dalam Pelaksanaan Jadual : 8% Sebenar : 7%
3	KK 5 Lenggeng	Sambungan	10,280,000.00	Dalam Pelaksanaan Jadual :19% Sebenar :18%
4	KK Rompin (Jenis 4)	Baru	30,000,000.00	Dalam proses tender dan pemilihan kontraktor oleh JKR
JUMLAH			105,227,700.00	

(c) Kemudahan Hospital (00300)

Jumlah projek yang diluluskan bagi butiran ini adalah 5 projek sambungan dengan peruntukan yang diluluskan bagi RMK-11 (RP3) sebanyak **RM383,340,000.00**. Bagi tahun 2018, sebanyak 1 projek telah siap bina, 1 projek dalam pembinaan dan 3 projek dalam perancangan dan dokumentasi. Butiran projek-projek seperti **Jadual 4**.

Jadual 4 : Butiran Projek Kemudahan Hospital

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan/Baru)	Peruntukan RMK 11 (RM)	Penjadualan Pelaksanaan
1	N/T Perkhidmatan ICU dan CCU Hospital Tuanku Jaafar	Sambungan	19,000,000.00	Siap
2	Blok Baru Perkhidmatan Kepakaran Hospital Port Dickson	Sambungan	152,890,000.00	JKR Dalam Proses Penyediaan PDA Yang Baru Untuk Kelulusan KKM
3	N/T Sistem Bekalan Gas HTJS	Sambungan	7,950,000.00	JKR Dalam Proses Pengiraan Akhir Kos Projek Dari Team Rekabentuk
4	Blok Bangunan Wad dan Naiktaraf Sistem Bekalan Elektrik, HTAN	Sambungan	200,000,000.00	JKR Dalam Proses Pengiraan Akhir Kos Projek Dari Team Rekabentuk
5	Naiktaraf Sistem Perpaipan HTJS	Sambungan	3,500,000.00	Dalam Pelaksanaan Jadual : 74.40% Sebenar : 69%
JUMLAH			383,340,000.00	

(d) Hospital Baru (00400)

Hospital Rembau (76 katil) adalah projek sambungan yang telah diluluskan dalam RMK-11 (RP3) dengan peruntukan sebanyak **RM122,600,000.00** dan masih lagi dalam pembinaan di bawah pengawasan pihak JKR Ibu Pejabat.

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan/ Baru)	Peruntukan RMK 11 (RM)	Penjadualan Pelaksanaan
1	Hospital Rembau	Sambungan	122,600,000.00	Fasa 1- Siap Fasa 2—dalam pelaksanaan Jadual : 98% Sebenar : 97%
JUMLAH			122,600,000.00	

(e) Kemudahan Anggota (00900)

Tiada Peruntukan yang diluluskan bagi RMK-11 (RP3) bagi butiran ini.

(f) Peralatan (00110)

Jumlah peralatan yang diluluskan dalam peruntukan dalam RMK-11 (RP3) adalah sebanyak **RM22,360,000.00** bagi kegunaan Hospital Rembau.

Bil.	Tajuk Projek	Status Projek (Sambungan/Baru)	Peruntukan RMK 11 (RM)	Penjadualan Pelaksanaan
1	Peralatan Hospital Rembau	Baru	22,360,000.00	Dalam pelaksanaan
JUMLAH			22,360,000.00	

Prestasi Kemajuan Fizikal Projek RMK-11, RP3 (Januari Hingga Disember 2018) adalah seperti berikut:

Butir-butir Projek	Siap	Dalam Perancangan	Dalam Pelaksanaan			Jumlah
			IJ	LJ	BM	
BP 00100 Latihan	0	-	-	-	-	0
BP 00200 Kesihatan Awam	0	1	2	1	-	4
BP 00300 Kemudahan Hospital	1	3	-	1	-	5
BP 00400 Hospital Baru	0	-	-	1	-	1
BP 00900 Kemudahan Anggota	0	-	-	-	-	0
BP 00110 Peralatan	0	-	1	-	-	1
JUMLAH	1	4	3	3	-	11

Prestasi Kemajuan Kewangan RMK-11, RP3 (Januari Hingga Disember 2018) adalah seperti berikut:

Butir-Butir Projek	Bil Projek	Peruntukan RMK-11, RP3	Peruntukan Tahun Semasa Kemaskini (2018)	Perbelanjaan Semasa (Jan-Dis 2018)	% Perbelanjaan (Pindaan)
BP 00100 Latihan	0	0	0	0	0%
BP 00200 Kesihatan Awam	4	105,227,700.00	14,000,000.00	9,118,764.00	65.13%
BP 00300 Kemudahan Hospital	5	383,340,000.00	9,569,278.00	8,007,584.00	83.68%
BP 00400 Hospital Baru	1	122,600,000.00	35,000,000.00	30,827,489.00	88.08%
BP 01100 Peralatan	1	22,360,000.00	15,000,000.00	4,858,315.00	32.39%
JUMLAH	11	633,527,700.00	73,569,278.00	52,812,152.00	71.79%

Prestasi Peruntukan Dan Perbelanjaan Pembangunan Di Bawah RMK-11 Bagi Tahun 2016 - 2018

Butir Projek	Peruntukan (2016)	Perbelanjaan	Peruntukan (2017)	Perbelanjaan	Peruntukan (2018)	Perbelanjaan
BP00100 Latihan	1,933,412.00	1,889,623.31	946,262.00	945,627.15	593,882.10	573,160.96
BP00200 Kesihatan Awam	4,200,000.00	849,250.00	12,100,000.00	4,892,081.00	14,000,000.00	9,118,764.00
BP00300 Kemudahan Hospital	6,400,000.00	6,400,000.00	5,450,000.00	1,014,516.00	9,569,278.00	8,007,584.00
BP00400 Hospital Baru	23 732,100.00	15,788,505.00	34,746,493.61	34,746,493.61	35,000,000.00	30,827,489.00
BP00500 Penyelidikan & Pemb	323,800.00	293,741.74	243,050.00	243,046.99	32,100.00	31,577.36
BP00900 Kemudahan Anggota	790,000.00	774,000.00	0.00	0.00	0.00	0.00
BP01100 Peralatan & Pergiian	7,134,013.00	7,005,141.53	9,168,160.00	9,165,876.59	15,000,000.00	13,268,027.36
JUMLAH	20,781,225.00	33,000,261.58	62,653,965.61	51,007,641.34	74,195,260.10	61,826,602.68

Rumusan

Prestasi perbelanjaan bagi Projek RMK-11 *Rolling Plan* 3 adalah sebanyak **11 projek**. **1 Projek** telah siap (Projek ICU & CCU, HTJS), **6 projek** sedang dalam pembinaan, **4 projek** di dalam perancangan dan dokumentasi.

Secara keseluruhan, jumlah siling peruntukan adalah sebanyak **RM633,527,700.00**. Peruntukan tahun semasa 2018 adalah sebanyak **RM73,569,278.00** dan prestasi perbelanjaan sehingga Disember 2018 adalah sebanyak **RM52,812,152.00 (71.79%)**

* Prestasi Kemajuan Kewangan RMK-11, RP3 adalah mengikut SPPI

GAMBAR-GAMBAR PROJEK RMK-11 JABATAN KESIHATAN NEGERI SEMBILAN

KLINIK KESIHATAN LENGGENG

KLINIK KESIHATAN PALONG 7 DAN 8

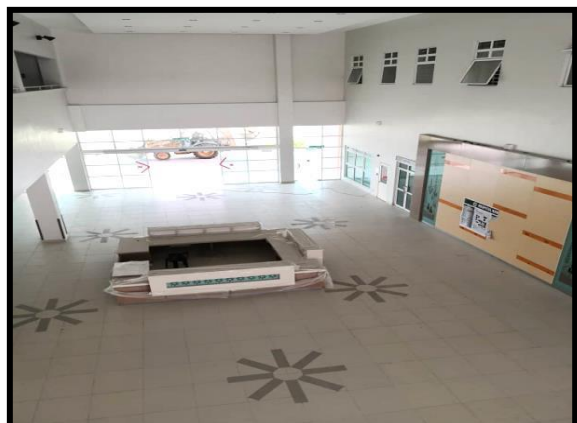
KLINIK KESIHATAN NILAI

ICU DAN CCU

SISTEM PERPAIPAN HOSPITAL TUANKU JAAFAR SEREMBAN

HOSPITAL REMBAU

1.7 UNIT TEKNOLOGI MAKLUMAT

PENGENALAN

Unit Teknologi Maklumat dan Komunikasi (ICT), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS) telah diwujudkan pada tahun 2003 dengan satu jawatan Juruteknik FT17 dan disusuli dengan jawatan Penolong Pegawai Teknologi Maklumat F32 dan Pegawai Teknologi Maklumat F41 serta Pembantu Tadbir (P/O) N17 pada tahun 2004. Pada tahun 2008 perjawatan baru Pegawai Teknologi Maklumat F44 diwujudkan dan pada awal tahun 2010 pula dua perjawatan Penolong Pegawai Teknologi Maklumat F29 telah ditambah di Unit ICT sehingga kini.

Unit ICT, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan diwujudkan bertujuan untuk mengawasi, menyelaraskan dan menjalankan tugas-tugas pengurusan teknologi maklumat mengikut arahan dari Kementerian Kesihatan khususnya dan Kerajaan Malaysia secara amnya. Ini memastikan tiada kecacatan atau ketidakupayaan penggunaan teknologi maklumat bagi mencapai taraf negara maju pada 2020 dan TN50, dimana terdapat pelbagai aplikasi dan sistem teknologi, komunikasi dan maklumat digunakan dalam Kementerian Kesihatan.

Justeru itu, kewujudan Unit ICT adalah berperanan sebagai institusi pentadbiran pusat yang juga dikenali sebagai Pusat Tanggungjawab Peringkat 1 (PTJ 1) bagi merangka, melaksana, mengawal dan menyelia perkhidmatan kesihatan di seluruh Negeri Sembilan yang meliputi 3 peringkat penyeliaan iaitu:

Peringkat Negeri	- Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan
Peringkat Hospital	- Hospital-hospital di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dan
Peringkat Daerah	- Pejabat Kesihatan Daerah dan Pejabat Pergigian Daerah.

Sehubungan dengan itu, satu organisasi yang sistematik telah diwujudkan dari aspek pentadbiran bagi memastikan setiap usaha yang dijalankan mendapat perhatian dan kawal selia yang sepatutnya bersama unit-unit di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

VISI

- Memaksimumkan fungsi, peranan dan penggunaan teknologi maklumat serta komunikasi di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.
- Meningkatkan kualiti dan keselamatan data sistem maklumat serta meningkatkan taraf dan kecekapan perkhidmatan pelanggan dengan penggunaan ICT.

MISI

Memberikan perkhidmatan dan kemudahan ICT untuk memenuhi keperluan Jabatan dan mewujudkan serta menyelenggara sistem maklumat yang berkualiti dan pengautomasian pejabat bagi meningkatkan mutu, produktiviti, kecekapan pengurusan dan pentadbiran kakitangan. Memberi pendedahan dan meningkatkan tahap kesedaran terhadap penggunaan ICT dan memberikan perkhidmatan sokongan kepada kakitangan.

OBJEKTIF

Untuk memberikan sokongan teknikal ICT dan aplikasi kepada Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bagi memastikan kemudahan dan perkhidmatan ICT dapat digunakan dalam membantu Jabatan menjalankan fungsi-fungsinya dengan cekap dan berkesan.

PENCAPAIAN UNIT ICT SEPANJANG 2018 SEKSYEN PEMBANGUNAN

PENGURUSAN EMEL MyGovUC

Jumlah akaun emel sediada sehingga 31 Disember 2018 = 4,923
 Pengwujudan emel baru pada tahun 2018 = 1,572
 Penyahan emel tidak aktif pada tahun 2018 = 1,353
 Bayaran bil MyGovUC pada tahun 2018 = RM 698,919.21

SISTEM IN-HOUSE

Semua sistem seperti senarai di bawah serta sistem-sistem lain yang sediaada diselenggara dari semasa ke semasa bagi memantapkan kestabilan sistem mengikut permohonan 'owner system'.

*Perkongsian pintar : Permohonan *Source Code* secara rasmi telah dibuat oleh agensi berkenaan.

BIL.	SISTEM	KETERANGAN	STATUS TERKINI	PENCAPAIAN
1.	eprestasi.jkn.ns Sistem Maklumat Kakitangan (ePrestasi – 2007)	Mempercepatkan pengurusan persidangan Panel Pembangunan Sumber Manusia (PPSM) dan penilaian APC	Perluasan semua PTJ	Pada tahun ini adalah tahun ke 10 sistem ini dilaksanakan dalam PPSM. *Perkongsian pintar bersama: • JKN Kedah • JKN Perak • JKN Pulau Pinang • JKN Perlis • Bahagian Pengurusan KKM • Institut Kanser Negara
2.	esurat.jkn.ns (Sistem eSurat – 2009)	Meningkatkan kecekapan dalam pengendalian surat	Perluasan di: • Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan • Hospital Jelebu • Hospital Port Dickson	

BIL.	SISTEM	KETERANGAN	STATUS TERKINI	PENCAPAIAN
3.	epelatih.jkn.ns Sistem Penempatan & Pemantauan Pelatih IPT. (ePelatih – 2010)	Memudahkan urusan penempatan pelatih-pelatih IPT dengan mengurangkan masalah banjiriran pengambilan pelatih-pelatih IPT.	Perluasan semua PTJ	*Perkongsian pintar bersama: • BSKB, KKM • Hospital Likas • JKN Johor • IPTA • IPTS • JKN Pulau Pinang Pernah mendapat anugerah di bawah program pemberian ganjaran KUMPULAN WANG AMANAH PEMBANGUNAN PROJEK ICT SEKTOR AWAM (KWAICT)
4.	ekenderaan.jkn.ns (Sistem eKenderaan – 2010)	Pemantauan rekod dan penyelenggaraan serta pengendalian tempahan kenderaan	Perluasan semua PTJ (Tidak semua modul)	
5.	emaintenance.jkn.ns Sistem Maklumat Penyelenggaraan Peralatan & Perkakasan ICT (eMaintenance - 2010)	Membantu pengendalian rekod pembaikan peralatan ICT dengan penjaan laporan dan pengiraan kos pembaikan yang terlibat	Perluasan di: ICT, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan	
6.	eknowledge.jkn.ns Sistem e-Knowledge (eKnowledge - 2011)	Memudahkan capaian maklumat yang dimuatnaik seperti dokumen dan perisian.	Perluasan Sistem: • Ibu Pejabat, JKNNS (2011 – kini) • HTJS • Hospital Tampin • Hospital Port Dickson (2016-kini)	
7.	etempahan.jkn.ns Sistem Tempahan Fasiliti (eTempahan – 2011))	Memudahkan pengendalian permohonan tempahan makmal ICT, dewan dan bilik seminar.	Perluasan semua PTJ. Telah dimigrasi kepada pangkalan data sistem ePrestasi pada April 2018 yang mana semua pegawai boleh mengakses sistem.	

BIL.	SISTEM	KETERANGAN	STATUS TERKINI	PENCAPAIAN
8.	latihanv1.jkn.ns Sistem Latihan (elatihan – 2013)	Meningkatkan kaedah pemantauan 7 hari berkursus dan membantu penyediaan laporan kursus bagi semua jawatan.	Perluasan semua PTJ	*Perkongsian pintar bersama: • Hospital Putrajaya • JKN Pulau Pinang Pernah terpilih memasuki program pemberian ganjaran KUMPULAN WANG AMANAH PEMBANGUNAN PROJEK ICT SEKTOR AWAM (KWAICT) sehingga diperingkat akhir di bawah ganjaran pasukan projek ICT bagi tahun 2016.
9.	apc.jkn.ns Sistem Penerima Anugerah Perkhidmatan Cemerlang (eAPC - 2013)	Sistem persiapan untuk majlis APC – pengeluaran surat jemputan, susunan nombor kerusi, sijil, kehadiran semasa majlis APC dan paparan biodata serta gambar penerima.	Perluasan semua PTJ	
10.	ijejak.jkn.ns Sistem iJejak (iJejak - 2014)	Merekodkan maklumat ibu semasa mengandung, maklumat kelahiran anak dan suntikan measles 9 dan 12 bulan bagi tujuan mengurangkan kadar kematian ibu dan home visit selepas bersalin serta menjana pelbagai laporan termasuk laporan remaja hamil.	Perluasan di : ➢ Integrasi antara SMRP dan iJejak bagi HTAN, HTampin, HJempol dan HJebebu ➢ Integrasi antara SPP dan iJejak bagi HTJS dan HPD bagi membantu hospital tidak mengunci masuk data kelahiran yang berulang-ulang dan memudahkan pihak KK dan KD mendapat notifikasi untuk membuat home visit.	*Perkongsian pintar bersama: • JKN Pulau Pinang • JKN Johor • JKN Kedah • JKN Melaka • JKN Terengganu • JKN WPKL&P Pernah mendapat anugerah di bawah program pemberian ganjaran KUMPULAN WANG AMANAH PEMBANGUNAN PROJEK ICT SEKTOR AWAM (KWAICT)
11.	eborangv2.jkn.ns Sistem Borang MaklumBalas (eMaklumbalas - 2015)	Pengguna sistem inhouse merekod aduan dan maklumbalas. Mempercepatkan proses memberi maklumbalas penyelesaian kepada sebarang permasalahan pengguna sistem.	Peluasan semua PTJ	

BIL.	SISTEM	KETERANGAN	STATUS TERKINI	PENCAPAIAN
12.	ethalassemia.jkn.ns Sistem Elektronik Kesihatan Thalassemia(eThalassemia - 2015)	Memudahkan untuk membuat analisis bilangan pesakit Thalassemia di Negeri Sembilan.	Perluasan di : Fasiliti Kesihatan NS	
13.	epraktikal.jkn.ns Sistem Pengurusan Rekod Penempatan Pelajar Latihan Industri (ePraktikal - 2016)	Merekod maklumat pelajar latihan industri dan memudahkan penyediaan surat serta sijil	Perluasan di : Unit Latihan, JKNNS	*Perkongsian pintar bersama: • JKN Pulau Pinang
14.	Sistem Penempatan, Pertukaran & Perjawatan (Sistem e3P)	Sistem ini hanya untuk pertukaran dalaman pegawai teknikal sahaja tidak termasuk jawatan gunasama. Merekod maklumat perjawatan, penempatan dan pertukaran pegawai secara dalaman.	Dalam Pengujian	

**PENCAPAIAN UNIT ICT SEPANJANG 2018
SEKSYEN OPERASI**

BIL.	TAHUN	TUGAS	PENERANGAN	PENGGUNA	PENCAPAIAN
1	2018	Pembaikan Komputer Berpusat	Membuat pembaikan peralatan ICT yang rosak.	Semua PTJ	Jumlah Pembaikan : 414 Unit Jumlah Penjimatan : RM 98,173.00
2	2018	Rangkaian MyGovNet	Menyelia dan memantau rangkaian dan talian internet rasmi kerajaan untuk penggunaan internet dan akses kepada sistem-sistem rasmi kerajaan.	Semua PTJ	176 Fasiliti Kesihatan Di Negeri Sembilan
3	2018	Projek KKM	Penyelia projek peringkat negeri untuk semua projek rasmi KKM yang berkaitan peralatan, rangkaian dan sistem ICT	Klinik Kesihatan, Hospital dan Klinik Pergigian	13 Fasiliti TPC-OHCIS 31 Perluasan OHCIS 47 Fasiliti PHIS & CPS

KESIMPULAN

Unit ICT, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan berfungsi bagi memastikan kelancaran penyampaian perkhidmatan di jabatan. ICT sebagai '*enabler*' dapat membantu jabatan meningkatkan mutu perkhidmatan yang mana segala urusan dapat dijalankan dengan efektif dan efisien dengan adanya kemudahan sistem dan infrastruktur rangkaian yang sistematik.

ICT juga menyediakan kemudahan dan membantu pihak pengurusan memahami sesuatu aspek pengetahuan berkaitan teknologi / sistem yang dapat digunakan untuk meningkatkan keberkesanan pengurusan sesebuah organisasi.

1.8 UNIT PSIKOLOGI

PENGENALAN

Unit Psikologi dan Kaunseling Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bertanggungjawab memberi perkhidmatan kaunseling secara individu dan kelompok kepada seluruh kakitangan samada secara sukarela mahupun dirujuk oleh Ketua Jabatan. Perkhidmatan ini adalah bertujuan untuk memberi perkembangan positif serta produktif terhadap peribadi, intrapersonal, kerjaya dan persekitaran.

VISI

Perkhidmatan Psikologi Penggerak Modal Insan Sejahtera.

MISI

Membangun modal insan melalui aplikasi psikologi pembangunan personel.

OBJEKTIF

i. Menggunakan Aplikasi Psikologi dalam Intervensi

Perkhidmatan disampaikan dalam bentuk kaunseling bersemuka secara individu atau berkelompok melalui hubungan secara sukarela atau melalui rujukan yang diterima daripada Ketua Jabatan / Ketua PTJ

ii. Mengaplikasi Pendekatan Psikologi dalam Pembangunan Personel

Perkhidmatan yang disampaikan melalui program, kursus atau bengkel yang dirancang bagi meningkatkan kesedaran dan kemahiran diri bagi membolehkan individu menguruskan emosi, pemikiran dan tingkahlaku, seterusnya menggunakan potensi yang dimiliki demi mencapai kecemerlangan dalam bidang yang diceburi.

iii. Melaksanakan Penilaian Personel

Perkhidmatan yang disediakan adalah untuk membantu dalam mengenalpasti potensi diri, personaliti, tahap kemahiran, keupayaan, minat, nilai dan sikap seseorang yang diukur menggunakan alat-alat ujian psikologi (psychometric test) yang berbentuk ujian, inventori, indikator dan indeks.

AKTIVITI UNIT 2018

1. Program Saringan Pengurusan Kewangan (Profiling) Terhadap Kakitangan Yang Tersenarai Dalam Keterhutangan Serius

Tarikh	: 7 Ogos 2018 - 29 Ogos 2018 (10 Program melibatkan 7 daerah)
Peserta	: 167 Peserta
Sasaran	: Kakitangan berpendapatan bersih kurang 40% dari pendapatan kasar dalam penyata gaji.

2. Program Celik Kewangan

Tarikh : 7 Ogos 2018 - 29 Ogos 2018 (7 daerah)
Peserta : 200 Peserta
Sasaran : Kakitangan yang berkhidmat kurang daripada 3 tahun untuk memberi penerangan dan pendidikan tentang pengurusan kredit supaya tidak masuk dalam senarai keterhutangan kewangan yang serius

3. Program Ziarah Kasih Ramadhan AKRAB sepanjang bulan Ramadhan

Tarikh : 17 Mei 2018 - 29 Mei 2018 (7 Daerah)
Penerima Sumbangan : 30 orang kakitangan
Sasaran : Kakitangan yang mempunyai masalah kesihatan kronik bagi tujuan meringankan beban kewangan.

STATISTIK PERKHIDMATAN SESI KAUNSELING BAGI TAHUN 2014 – 2018

TAHUN	2014	2015	2016	2017	2018
JUMLAH SESI	896	1,710	2,202	3,233	3,891

KESIMPULAN

Perkhidmatan Psikologi dan Kaunseling semakin dikenali dan diterima oleh Ketua-Ketua Jabatan di setiap Pusat Tanggungjawab (PTJ) dalam Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Diharapkan perkhidmatan yang disampaikan berjaya membantu kakitangan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dalam mempertingkatkan potensi diri ke arah yang lebih positif sekaligus mendorong kepada kecemerlangan imej dan pencapaian jabatan masing-masing.

Gambar-gambar aktiviti sumbangan Program Ziarah Kasih Ramadhan daripada Unit Psikologi & Kaunseling dengan kerjasama ahli AKRAB JKNNs bagi tahun 2018

1.9 UNIT KEJURURAWATAN

PENGENALAN

Pasukan Kejururawatan di Negeri Sembilan merangkumi 30% daripada keseluruhan anggota dalam perkhidmatan kesihatan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Terdapat enam buah Hospital iaitu Hospital Pakar Negeri (1), Hospital Pakar Major (1), Hospital Pakar Minor (1) dan 3 hospital tanpa pakar manakala di kesihatan awam pula, terdapat 50 buah Klinik Kesihatan, 99 Klinik Desa dan 17 KKOM.

VISI

Bersama-sama Menggembeleng Tenaga Ke Arah Kesihatan Yang Lebih Baik Melalui Kecemerlangan Profesionalisma Kejururawatan

MISI

- i. Meningkatkan pengetahuan dan inovasi serta mendidik mentaliti kelas pertama.
- ii. Memajukan profesion kejururawatan ke tahap optimum.
- iii. Mengurus isu kejururawatan secara konstruktif dan produktif.
- iv. Menambah baik dan mengekal piawaian kualiti perkhidmatan kejururawatan.
- v. Meningkatkan serta mengukuhkan mekanisma implementasi dan pemantauan perkhidmatan kejururawatan

OBJEKTIF

- i. Menyediakan Jururawat yang proaktif dan kompeten dalam perawatan pesakit.
- ii. Meningkatkan kualiti perkhidmatan kejururawatan yang menjurus kepada kepuasan pelanggan dan *Customer's Delight*.
- iii. Memperkasakan penyeliaan dan pemantauan berkesan ke atas kualiti perkhidmatan kejururawatan.

Bagi mencapai objektif di atas, Unit Kejururawatan telah menumpukan kepada tiga fokus utama:

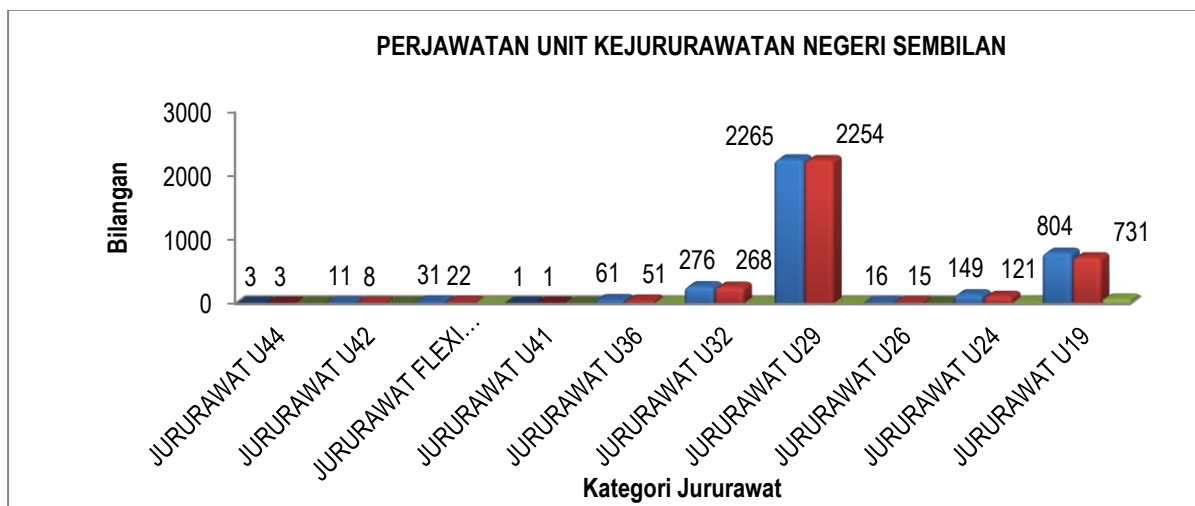
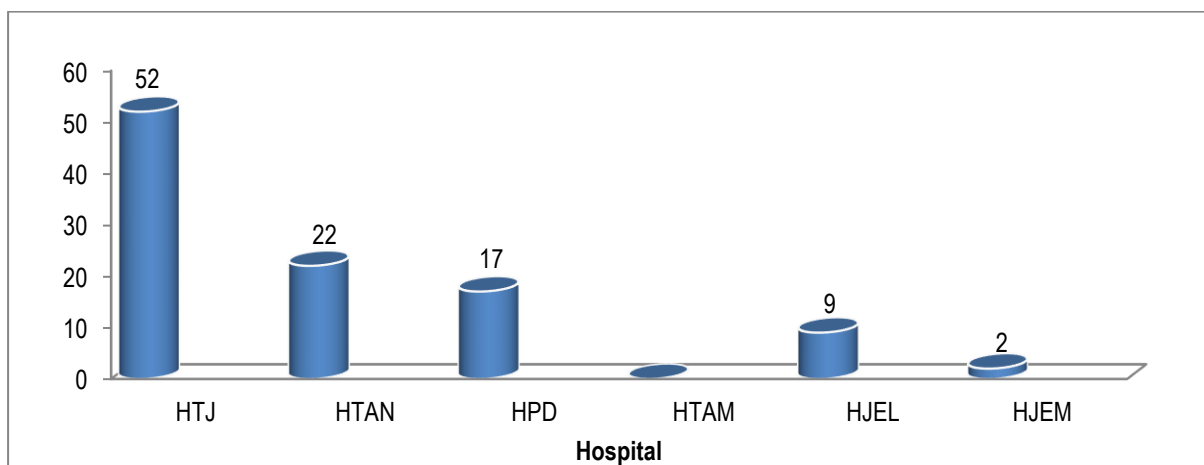
- i. Pembangunan modal insan
- ii. Memperkasa Perawatan Pesakit
- iii. Kepuasan Pelanggan

PERJAWATAN KEJURURAWATAN 2018

Bagi tahun 2018, Pasukan Kejururawatan Negeri Sembilan adalah seramai 3,436 orang pelbagai kategori dengan peratus pengisian 97% di Hospital dan 90% di Kesihatan Awam. Jadual 1 menunjukkan Perjawatan Kejururawatan Negeri Sembilan.

Jadual 1 : Perjawatan Kejururawatan Negeri Sembilan

JAWATAN	PERJAWATAN	ISI	KOSONG
Jururawat U44	3	3	0
Jururawat U42	11	8	3
Jururawat Flexi U41/42/44	31	22	9
Jururawat U41	1	1	0
Jururawat U36	61	51	10
Jururawat U32	276	268	10
Jururawat U29	2,265	2,254	11
Jururawat U26	16	15	1
Jururawat U24	149	121	28
Jururawat U19	804	731	73
Jururawat U19(JSPS)	21	0	21
Jumlah	3,637	3,436	193

Rajah 1 : Jumlah Pengisian Perjawatan Jururawat di Negeri Sembilan

Rajah 2 : Lantikan Jururawat Baru, 2018

PEMBANGUNAN MODAL INSAN

Program Pementoran

Program pementoran telah diperkenalkan pada tahun 2006. Pementoran adalah satu pendekatan dalam memberi bimbingan, sokongan dan bantuan secara professional bagi meningkatkan pembangunan dan kompetensi anggota yang baru dilantik. Program ini telah membantu Jururawat lantikan baru yang ditempatkan di hospital dan kesihatan serta menyediakan Jururawat dari *novice* ke *advance beginner*. Program ini bermula dengan orientasi kepada anggota baru di Jabatan Kesihatan Negeri, di Peringkat Hospital / PKD dan juga di peringkat unit.

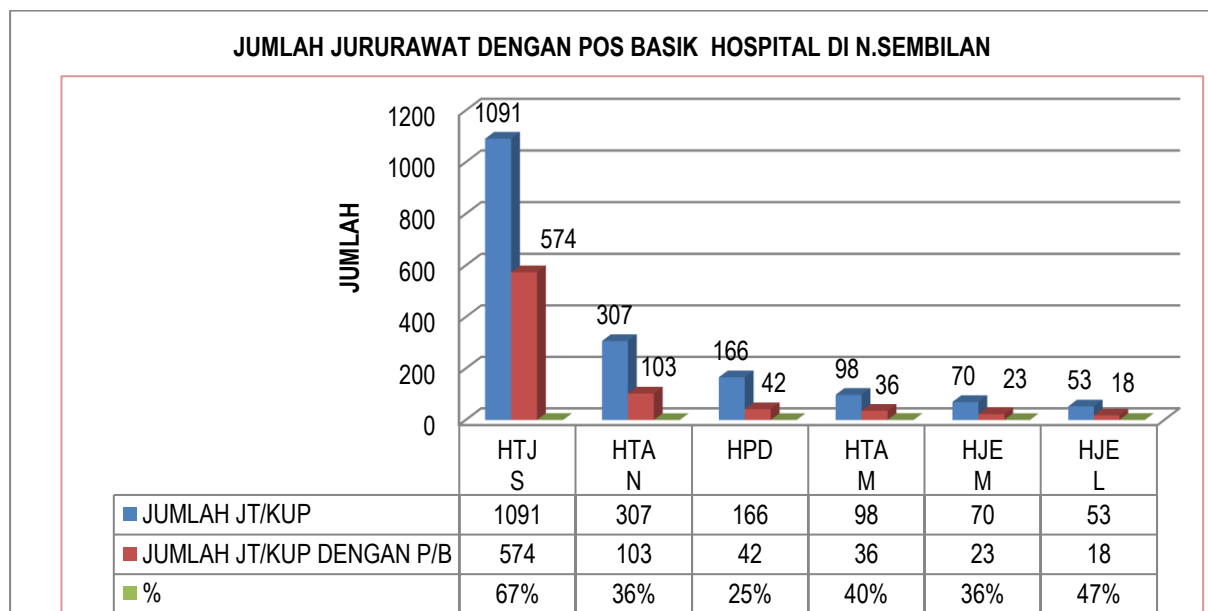
Sepanjang tahun 2018, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan telah menerima seramai 64 orang Jururawat U29 lantikan baru yang telah menamatkan latihan daripada Institusi KKM. 100% telah kerjaya menamatkan program.

Pencapaian Pos Basik

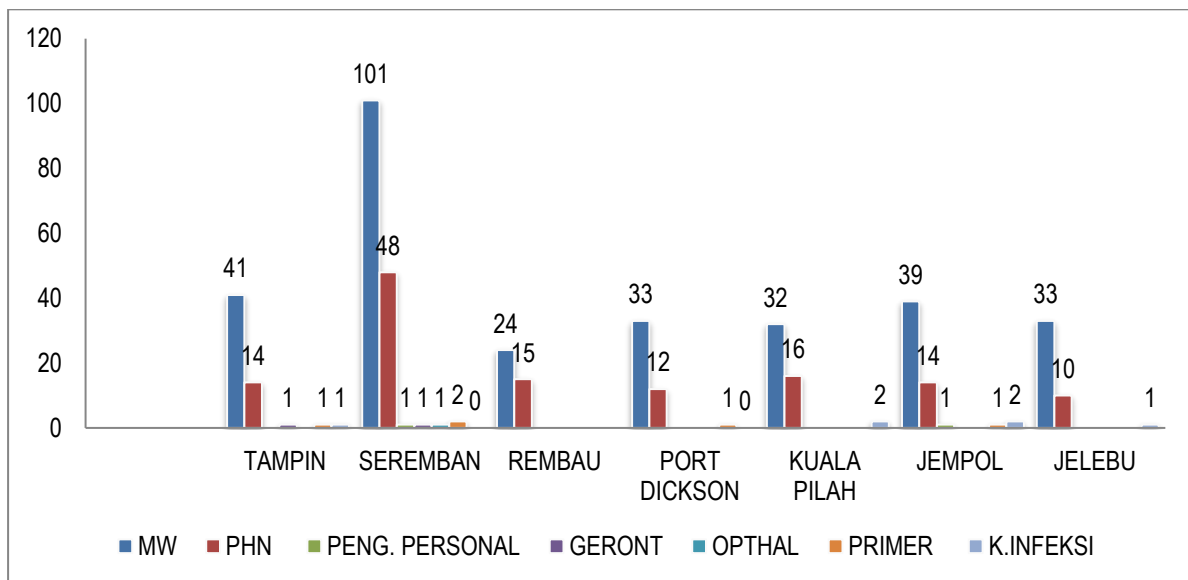
Pos Basik merupakan satu pendekatan dalam meningkatkan kompetensi anggota kejururawatan. Sebanyak 23 latihan pos basik ditawarkan kepada anggota kesihatan. Secara keseluruhan pencapaian pos basik di Hospital Berpakar masih rendah iaitu di bawah 50% kecuali HPD mencapai 100% pos basik kebidanan manakala semua Hospital Tanpa Pakar mencapai 100% bagi Pos Basik Kebidanan.

Di Kesihatan Awam pula, semua PKD mencapai 50% ke atas bagi Pos Basik Kebidanan manakala pencapaian Pos Basik PHN masih rendah iaitu antara 38% - 51.2%.

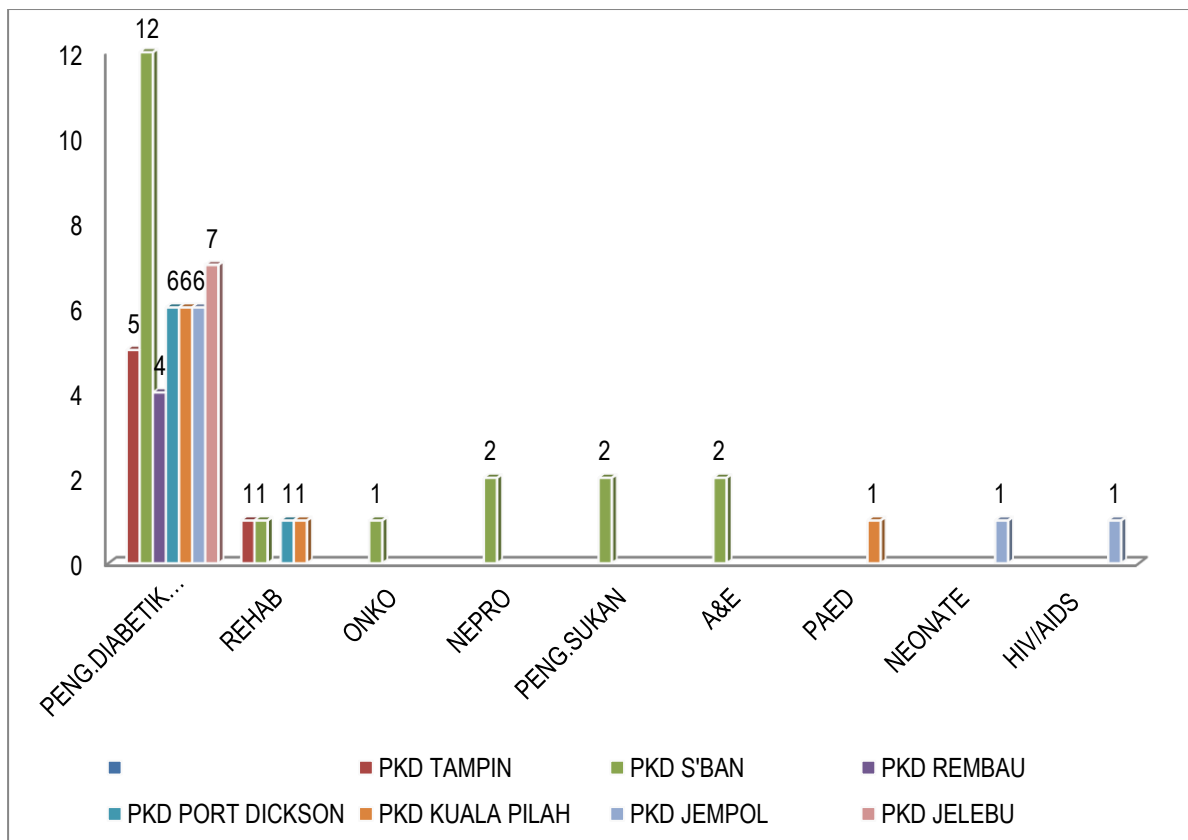
Rajah 3 : Jumlah Jururawat Dengan Pos Basik Hospital Di Negeri Sembilan

Rajah 4 : Pencapaian Pos Basic Kesihatan Awam Di Negeri Sembilan

Rajah 5 : Pencapaian Pos Basic Di Kesihatan Awam Di Negeri Sembilan

LATIHAN / KURSUS

Pelbagai latihan dilaksanakan samada di peringkat hospital / daerah dan juga peringkat Jabatan Kesihatan Negeri. Unit Kejururawatan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah berjaya melaksanakan 6 kursus (100%) yang telah dirancang.

Nama Kursus	Tarikh	Tempat
Bengkel Peningkatan Kualiti penyeliaan Ketua Jururawat Peringkat Negeri Sembilan	05/02/2018 - 06/02/2018	Pusat Latihan Kesihatan (Pulakes) Tampin
Pendedahan kepada elemen pengurusan dalam kejururawatan Negeri Sembilan (Grooming U42)	05/03/2018 - 06/03/2018	Alamanda Latihan
Seminar Kejururawatan	13/05/2018	Dewan Perdana Tampin
Kursus Jururawat Idaman Ku	29/07/2018 - 31/07/2018	Pusat Latihan Kesihatan (Pulakes) Tampin
Bengkel memperkasakan Organisasi dengan kaedah <i>Neuro Linguistic programming</i>	29/10/2018	Palm Mall Hotel, Seremban Negeri Sembilan
Bengkel Pengurus Wad di Hospital hospital Negeri Sembilan	06/12/2018 – 07/12/2018	Pusat Latihan Kesihatan (Pulakes) Tampin

ADUAN

Kepuasan pelanggan dinilai melalui aduan yang diterima sepanjang tahun 2018. Aduan kejururawatan telah meningkat sebanyak 26 pada tahun 2018 iaitu 32 aduan berbanding 6 aduan pada tahun 2017. Dari jumlah aduan yang diterima, semua aduan adalah berasas. Faktor komunikasi merupakan penyumbang terbesar aduan bagi kejururawatan di Negeri Sembilan.

CABARAN

Pelbagai kekangan yang dihadapi dalam memajukan dan meningkatkan profesion kejururawatan. Antara cabaran-cabaran yang dihadapi adalah dari segi peruntukan kewangan, sumber manusia, kompetensi dan fasiliti.

1. Perjawatan

Perluasan skop perkhidmatan di hospital seperti pembangunan *Woman and Child Center (WCC)* di Hospital Tuanku Jaafar telah dapat memberikan keselesaan kepada pelanggan. Namun perjawatan yang diluluskan masih tidak mencukupi terutama di wad PICU, NICU dan Obstetrik & Gynaecology.

Selain itu, terdapat kesesakan di wad-wad perubatan terutamanya disebabkan kes-kes tenat yang memerlukan bantuan pernafasan dirawat di wad tersebut. Ini memberi impak kepada keselamatan pesakit dan *sub-optimal care*. Bagi menangani masalah ini HTJS telah menaiktaraf wad NICU dan Wad Pediatrik yang lama. Oleh yang demikian pertambahan perjawatan sangat diperlukan.

2. Kompetensi staf

Majoriti staf yang bertugas terutamanya di wad perubatan, wad pembedahan dan orthopedik terdiri dari anggota baru iaitu kurang dari 3 tahun pengalaman. Anggota-anggota baru memerlukan tunjuk ajar dan bimbingan dari Ketua Jururawat dan Jururawat senior, namun kekurangan pengetahuan dan pembelajaran klinikal memberi kesan kepada kompetensi anggota.

3. Post Basik

Anggota Kejururawatan masih lagi kekurangan jururawat yang mempunyai pos basik kebidanan, perawatan kritikal dan kesihatan awam (PHN). Ianya menyukarkan untuk membuat penempatan dan pengisian di wad Obstetrik dan Kesihatan Awam, kekurangan staf dan kuota peserta yang terhad mengikuti pos basik di kolej-kolej jururawat merupakan kekangan untuk menghantar ramai staf mengikuti kursus pos basik.

4. Kewangan

Peruntukan kewangan merupakan satu lagi cabaran yang dihadapi oleh Unit Kejururawatan. Tiada peruntukan kewangan spesifik untuk kejururawatan yang diperuntukkan untuk menjalankan aktiviti pembelajaran dan kursus di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan, hospital dan juga di premis kerajaan.

5. Kepimpinan dan penyeliaan

Keberkesanan penyeliaan oleh Ketua Jururawat dan Penyelia Jururawat. Penyeliaan berfokus serta komunikasi yang kurang berkesan dimana penyampaian maklumat tidak atau lambat diterima. Komunikasi kurang berkesan ini juga merupakan faktor kepada peningkatan aduan kejururawatan.

PERANCANGAN MASA HADAPAN

1. Pemantapan kepimpinan

Aktiviti yang dirancang adalah mengadakan bengkel kepimpinan untuk Ketua Jururawat dan Penyelia Jururawat. Selain dari itu, semua Penyelia Jururawat telah dimaklumkan supaya menggunasama staf di jabatan masing-masing serta membuat *deployment* apabila diperlukan. Penyelia Jururawat perlu peka keperluan sumber manusia di kawasan mereka.

2. Penyelidikan / QA

Memperkasakan lagi peranan Ahli Jawatankuasa untuk menjayakan serta menerapkan budaya penyelidikan di kalangan jururawat. Antara aktiviti yang dirancang adalah melaksanakan bengkel dan pembentangan kertas kajian di seminar yang dianjurkan samada di peringkat Negeri atau Kebangsaan.

3. Pengukuhan kompetensi anggota kejururawatan

Pelbagai aktiviti dirancang untuk meningkatkan kompetensi anggota kejururawatan seperti pementoran, pos basik, *credentialing* & *privileging* dan kursus ijazah.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya tahun 2018 menunjukkan pencapaian yang positif, namun usaha berterusan perlu dilaksanakan untuk meningkatkan lagi prestasi perkhidmatan kejururawatan agar ianya dapat dirasai oleh *stake holder* dan juga masyarakat. Amalan budaya korporat kerja berpasukan, profesionalisma dan sikap penyayang yang diamalkan oleh setiap jururawat disamping mempunyai tahap pengetahuan yang luas, kompeten, bersikap positif, kreatif dan inovatif merupakan elemen utama peningkatan perkhidmatan kejururawatan.

Diharap dengan perancangan dan usaha pada tahun ini, ianya mampu meningkatkan imej dan Profesion Kejururawatan.

1.10 UNIT PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Penolong Pegawai Perubatan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah ditubuhkan pada bulan Oktober 2014, selaras dengan kehendak Kementerian Kesihatan Malaysia melalui surat KKM – 87/A5/1/5/0(14) Jld. 2 bertarikh 23 Januari 2014. Unit PPP adalah bertanggungjawab pada Pengurusan dan Perkhidmatan profesion Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan Kesihatan di Negeri Sembilan.

Unit Penolong Pegawai Perubatan ini terdiri dari Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri (Pengurusan) dan Timbalan Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri (Kesihatan Awam). Asas di dalam pengoperasian unit ini dibantu oleh Bahagian Perubatan dan Bahagian Kesihatan Awam.

VISI

Menjadikan pasukan sokongan perubatan yang kompeten, komited dan berdedikasi serta sentiasa mempertingkatkan mutu perkhidmatan yang diberikan kepada pesakit dan keluarga pesakit secara berterusan.

MISI

Melestarikan perkhidmatan profesion Penolong Pegawai Perubatan yang berkualiti untuk merealisasikan aspirasi Kementerian Kesihatan Malaysia.

- i. Meningkatkan peluang pendidikan bertaraf ijazah serta latihan pengkhususan.
- ii. Memantapkan fungsi dalam bidang Perkhidmatan Penjagaan Pra Hospital dan Ambulans, Kecemasan, bidang-bidang pengkhususan serta Kesihatan Primer.
- iii. Meningkatkan imej profesion dengan penerapan konsep 3D (*Discipline, Documentation, Development*).

OBJEKTIF

- i. Menguruskan sumber manusia dibawah kawalan dengan cekap, efektif dan mengotpimakan bilangan anggota di sebuah hospital/ pejabat daerah mengikut kepentingan perkhidmatan
- ii. Menyediakan Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan Kesihatan yang kompeten di dalam menyampaikan perkhidmatan kepada pesakit/ pelanggan sepanjang masa.
- iii. Meningkatkan kualiti perkhidmatan Penolong Pegawai Perubatan dan Pembantu Perawatan Kesihatan didalam memberikan perkhidmatan yang berkualiti sepanjang masa

PENCAPAIAN AKTIVITI

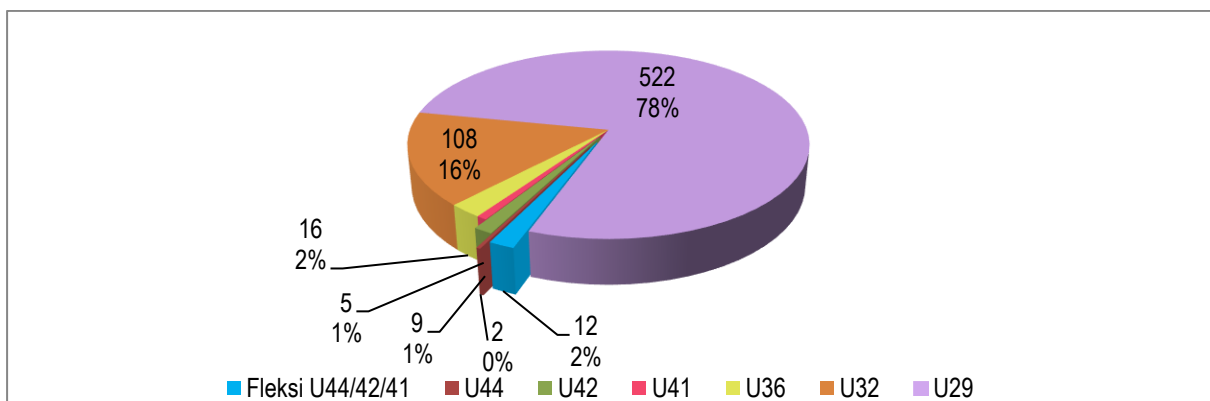
Perjawatan

Jumlah perjawatan Penolong Pegawai Perubatan di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah seramai 674 orang. Daripada jumlah perjawatan tersebut, sebanyak 650 perjawatan telah diisi iaitu 96.4 peratus (RAJAH 1). Jumlah pencapaian posbasik Penolong Pegawai Perubatan di Negeri Sembilan adalah sebanyak 34.3% di pelbagai disiplin. Daripada jumlah ini, sebanyak 35.8 % adalah di Kesihatan Awam dan 39.3 % di Perubatan.

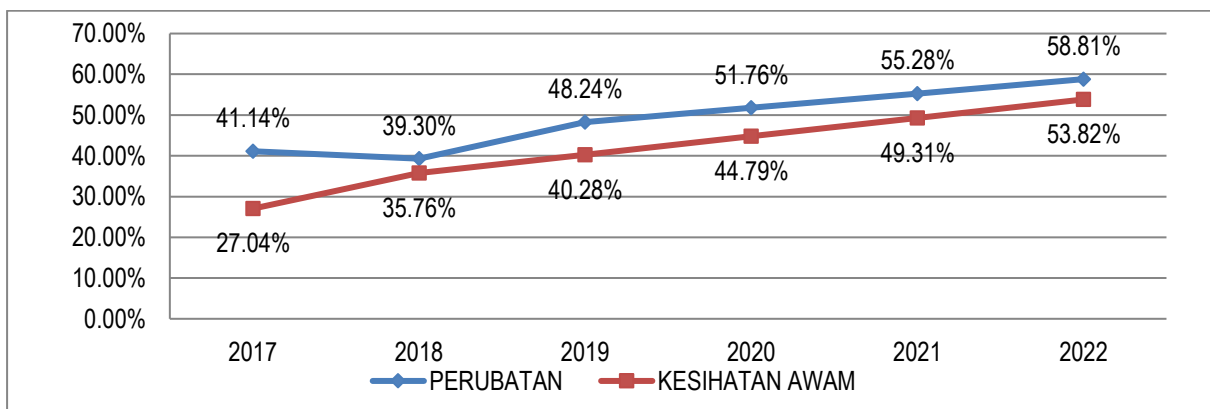
Terdapat penurunan sebanyak 1.3% peratusan posbasik adalah disebabkan pertambahan waran perjawatan dan jumlah pengisian Penolong Pegawai Perubatan baru, seterusnya terdapat pertukaran keluar Penolong Pegawai Perubatan dari Negeri Sembilan.

Namum begitu, hasil pemantauan dan unjuran yang dilaksanakan pada tahun 2017, jumlah peratusan di Bahagian Kesihatan Awam terdapat peningkatan kepada 35.76% berbanding 27.04% pada tahun 2017. Unit Penolong Pegawai Perubatan dengan kerjasama bahagian Kesihatan Awam dan Perubatan masih mengekalkan unjuran latihan posbasik 2017 untuk semua Penolong Pegawai Perubatan di Negeri Sembilan dengan sasaran pencapaian latihan posbasik adalah sebanyak 50% dalam masa 5 tahun (RAJAH 2).

Rajah 1 : Peratusan Pengisian Perjawatan Penolong Pegawai Perubatan Mengikut Gred Di Negeri Sembilan

Rajah 2 : Unjuran Latihan Pos Basik, 2017 - 2022

PROGRAM PENEMPATAN WAJIB

Program Penempatan Wajib ini dilaksanakan bagi semua Penolong Pegawai Perubatan lantikan baharu Kementerian Kesihatan Malaysia selama 6 bulan di Jabatan Kecemasan Dan Trauma di hospital berpakar yang telah dikenalpasti. Aktiviti Program Penempatan ini dilaksanakan secara berstruktur seperti garis panduan yang telah ditetapkan. Arahan pelaksanaan Program Penempatan Wajib ini adalah selaras dengan Surat Pekeliling Ketua Pengarah Kesihatan Bil.10/2007 bertarikh 27 Disember 2007. Program ini di letakkan dibawah Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri sebagai Penyelaras Negeri dengan dibantu oleh Ketua Penyelia Jabatan Kecemasan dan jawatankuasa program yang telah dilantik.

Objektif program ini adalah untuk:

- i. Memberi pendedahan awal dalam aspek komunikasi yang lebih berkesan supaya mereka dapat menyesuaikan diri sebelum bertugas secara bersendirian.
- ii. Memantapkan kemahiran klinikal bagi menghadapi situasi kritikal dan membuat keputusan dengan bijaksana.
- iii. Memberi pendedahan latihan praktikal yang lebih sistematik mengikut '*standard operating procedure*' yang telah ditetapkan.

Di akhir penempatan, peserta-peserta Program Penempatan Wajib ini akan dinilai oleh Jawatankuasa Penilaian yang ditubuhkan untuk memastikan tahap kompetensi dan layak untuk penempatan kedua di fasiliti-fasiliti kesihatan yang akan ditetapkan.

Di Negeri Sembilan, Program Penempatan Wajib Penolong Pegawai Perubatan dijalankan di Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah dan Hospital Port Dickson. 3 buah hospital berpakar ini menjadi nadi penggerak kepada Program Penempatan Wajib yang dijalankan. Sepanjang tahun 2018, seramai 25 Penolong Pegawai Perubatan telah berjaya menamatkan program yang dijalankan.

STAR RATING KETUA PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN NEGERI DAN INSTITUSI

Mulai tahun 2017, Lembaga Pembantu Perubatan, Kementerian Kesihatan Malaysia telah memperkenalkan *Star Rating* kepada semua Ketua Penolong Pegawai Perubatan di Jabatan Kesihatan Negeri. Ianya dilaksanakan sebagai mengiktiraf peranan dan komitmen Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri terhadap perkhidmatan yang disampaikan oleh Penolong Pegawai Perubatan di negeri, hospital dan juga kesihatan awam. *Star Rating* ini juga bertujuan untuk menilai tugas teras yang dilaksanakan oleh Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri dengan secara sistematik dan efisien. Pemantauan dijalankan ke atas 6 indikator teras berasaskan tugas-tugas hakiki yg dilakukan oleh Penolong Pegawai Perubatan di lapangan.

Pada 8 Mac 2018 semasa Mesyuarat Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri dan Institusi Peringkat Kebangsaan, Negeri Sembilan, Perak dan Sabah telah diiktiraf dengan pencapaian Taraf 5 bintang.

KESIMPULAN

Sebagai rumusan tahun 2018, fokus Unit Penolong Pegawai Perubatan Negeri adalah memberikan penumpuan kepada peningkatan peranan penyeliaan klinikal dikalangan Penolong Pegawai Perubatan. Pengurusan sumber manusia dan penyelarasan menjadi agenda utama ke arah memperkembangkan fungsi dan peranan setiap Penolong Pegawai Perubatan dan juga Pembantu Perawatan Kesihatan di Negeri Sembilan.

1.11 UNIT KEJURUTERAAN

PENGENALAN

Unit Kejuruteraan (Operasi Hospital) bertanggungjawab di dalam membuat pemantauan ke atas kontrak Penswastan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH). Kontrak PSH ini adalah kontrak penyelenggaraan selama sepuluh (10) tahun bermula 1 April 2015. Skop perkhidmatan yang terdapat di dalam kontrak PSH ini termasuklah:

- i. *Facility Engineering Maintenance Services (FMS)*
- ii. *Facilities Management Services (FEMS)*
- iii. *Biomedical Engineering Maintenance Services (BEMS)*
- iv. *Cleansing Services (CLS)*
- v. *Healthcare Waste Management Services (HWMS)*
- vi. *Linen and Laundry Services (LLS)*

Sebanyak enam (6) buah hospital di Negeri Sembilan yang terlibat di dalam kontrak PSH ini iaitu Hospital Tuanku Jaafar, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Hospital Port Dickson, Hospital Tampin, Hospital Jempol dan Hospital Jelevu. Syarikat yang bertanggungjawab melaksanakan aktiviti penyelenggaraan bagi semua hospital tersebut ialah Medivest Sdn Bhd.

VISI

Perkhidmatan kejuruteraan yang profesional, berpengetahuan, cekap dan berkemahiran tinggi di dalam memberi perkhidmatan kejuruteraan berkualiti dan berinovatif.

MISI

Memberikan perkhidmatan yang berkualiti kepada:

- Perancangan, pelaksanaan dan pemantauan aktiviti perkhidmatan kejuruteraan fasiliti dan peralatan biomedikal, perkhidmatan pembersihan, pembekalan linen dan pengurusan sisa klinikal serta perkhidmatan penyelenggaraan fasiliti kesihatan.
- Perancangan, pelaksanaan, penyeliaan projek-projek fizikal di fasiliti kesihatan.

OBJEKTIF

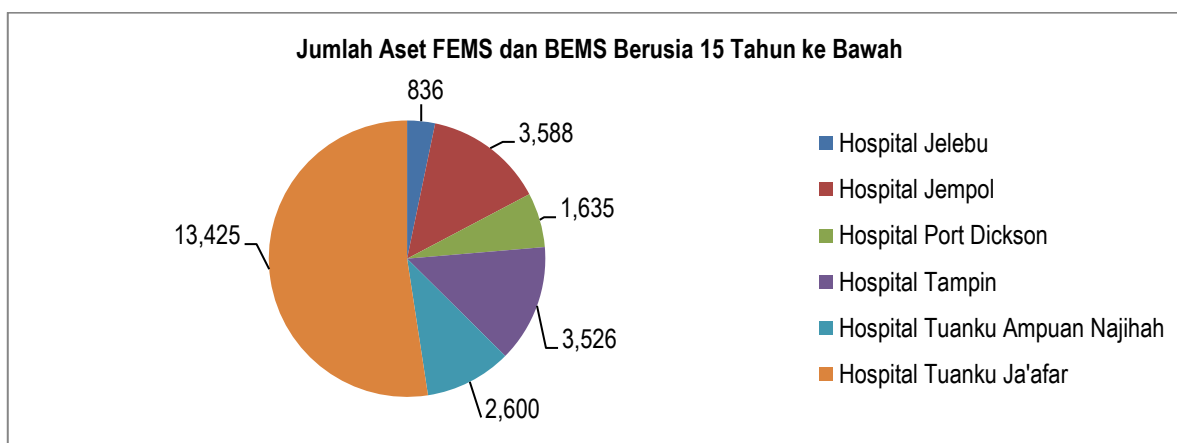
- i. Memastikan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH) dilaksanakan mengikut kontrak dan sistem kejuruteraan hospital berfungsi dengan optimum.
- ii. Memberikan khidmat nasihat teknikal mengikut "*best engineering practice*" serta lain-lain yang berkaitan.
- iii. Memperkukuh dan memperkasa pemantauan PSH melalui pembangunan modal insan dan kompetensi serta pemahaman terhadap kontrak PSH.

PENCAPAIAN AKTIVITI UNIT

Objektif utama Unit Kejuruteraan (Operasi Hospital) ialah memastikan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH) dilaksanakan mengikut kontrak dan sistem kejuruteraan hospital berfungsi dengan optimum. Antara aktiviti yang telah dilaksanakan bagi mencapai objektif ini adalah dengan memantau pencapaian sasaran *uptime* bagi setiap aset yang terdapat di semua hospital.

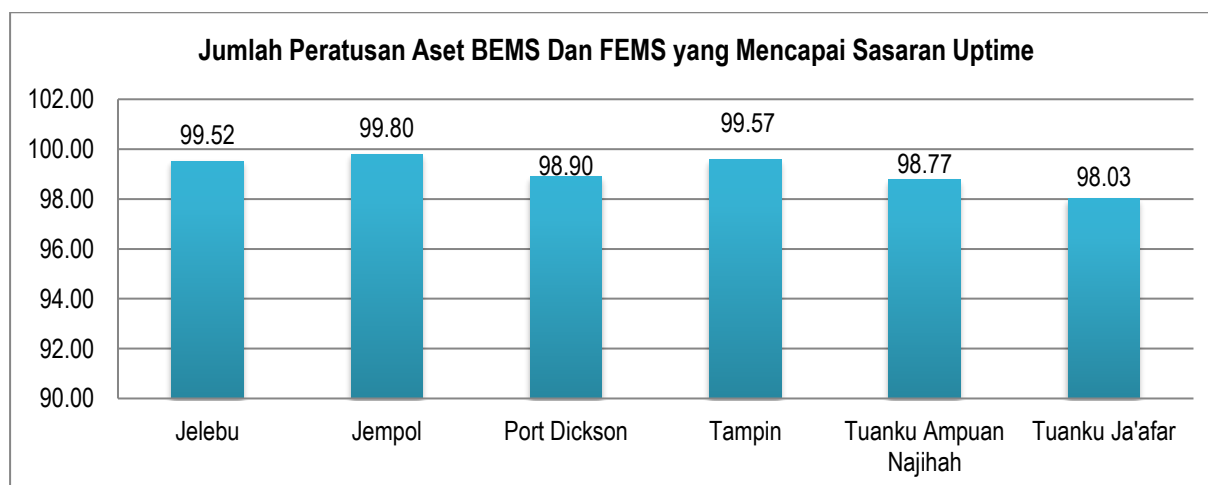
Aset-aset di hospital boleh dikategorikan kepada dua (2) iaitu aset FEMS dan aset BEMS. Jumlah aset FEMS dan BEMS yang terdapat di setiap hospital pada tahun 2018 adalah seperti berikut:

Carta 1 : Jumlah Aset FEMS Dan BEMS Berusia 15 Tahun Ke Bawah

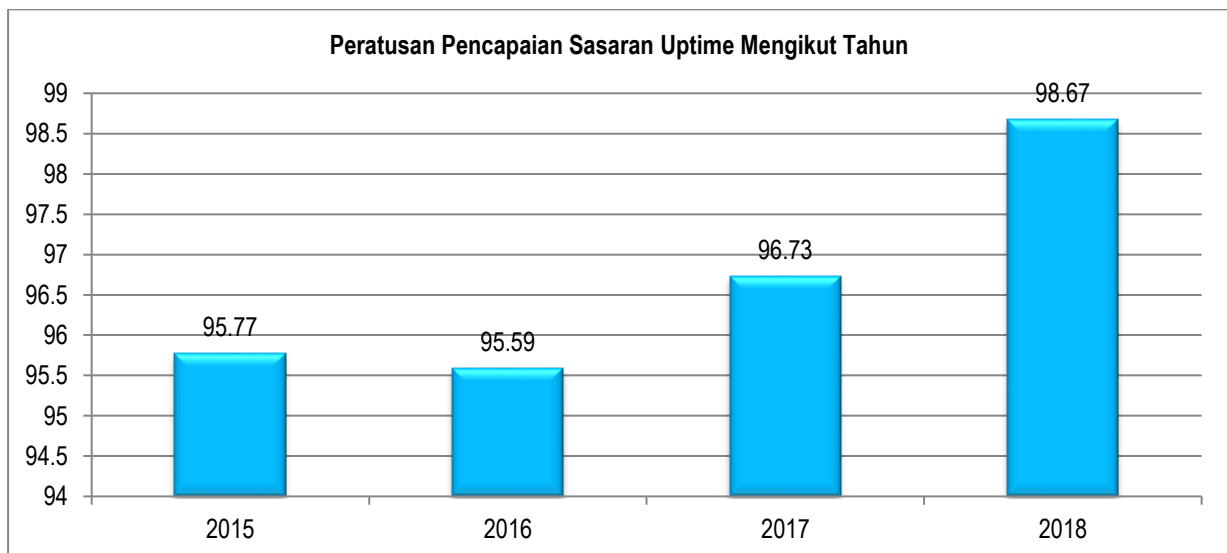
Sasaran *uptime* bagi setiap aset adalah berpandukan kepada usia dan kategori aset tersebut sepertimana yang dinyatakan di dalam dokumen kontrak Penswastan Perkhidmatan Sokongan Hospital (PSH). Bagi tahun 2018, pemantauan *uptime* telah dilaksanakan ke atas 25,610 buah aset FEMS dan BEMS yang berusia 15 tahun dan ke bawah. Daripada jumlah itu, sebanyak 25,269 buah aset atau 98.67% telah mencapai sasaran *uptime* yang telah ditetapkan. Carta berikut menunjukkan peratusan aset BEMS dan FEMS yang mencapai sasaran *uptime* mengikut hospital bagi tahun 2018.

Carta 2 : Jumlah Peratusan Aset BEMS Dan FEMS Yang Mencapai Sasaran Uptime

Jumlah peratusan aset FEMS dan BEMS yang mencapai sasaran *uptime* pada tahun 2018 didapati telah meningkat sebanyak 1.94% menjadi 98.67% daripada tahun sebelumnya. Berikut ialah carta yang menunjukkan peningkatan bagi sasaran *uptime* bermula dari tahun 2015 iaitu tahun kontrak Penswastan Perkhidmatan Sokongan Hospital ditandatangani.

Carta 3: Peratusan Pencapaian Sasaran *Uptime* Mengikut Tahun

KESIMPULAN

Secara umumnya, pencapaian sasaran *uptime* bagi setiap aset yang terdapat di semua hospital secara tidak langsung dapat memberi gambaran ke atas tahap Perkhidmatan Sokongan Hospital bagi skop perkhidmatan BEMS dan FEMS yang dilaksanakan di hospital. Peningkatan pencapaian sasaran *uptime* ini menunjukkan bahawa perkhidmatan ini telah dilaksanakan dengan lebih baik dan berkesan berbanding tahun sebelumnya.

BEKALAN AIR DAN KEBERSIHAN ALAM SEKELILING (BAKAS)

PENGENALAN

Program BEKALAN AIR DAN KEBERSIHAN ALAM SEKELILING (BAKAS) ditubuhkan dengan matlamat utama untuk mencegah kejadian penyakit berjangkit bawaan air dan najis melalui penyediaan bekalan air yang bersih dan sistem sanitasi yang sempurna seperti tandas di kawasan luar bandar dan pedalaman yang tidak mendapat perkhidmatan bekalan air selamat daripada pihak pembekal air dan pihak berkuasa tempatan.

Pelan pelaksanaan dalam program BAKAS adalah mencapai 100% liputan bagi kemudahan bekalan air bersih dan sistem sanitasi yang sempurna di kawasan luar bandar. Antara strategi yang dilaksanakan ialah meningkatkan penglibatan penduduk ke atas setiap projek yang dijalankan melalui kaedah gotong royong, penggunaan teknologi kos rendah yang efisien serta penggabungan elemen pendidikan kesihatan ketika pelaksanaan projek.

Perancangan dan pembinaan projek BAKAS dilaksanakan oleh pasukan daripada Unit Kejuruteraan Negeri, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan, Penolong Pegawai Kesihatan Persekitaran, PPKP, Pembantu Kesihatan Awam, PKA, Pembantu Rendah Am PRA serta pemandu di setiap daerah bagi melancarkan pelaksanaan program.

Antara projek pembinaan di bawah Program BAKAS yang dilaksanakan pada tahun 2018 ialah 2 projek GFS, 30 projek tandas curah, 26 projek SPAL dan 40 projek SPSP serta telah siap sepenuhnya dengan jumlah peruntukan yang diterima sebanyak RM147,150.00.

Secara keseluruhannya bagi tahun 2018, program BAKAS yang dirancang telah berjaya dilaksanakan dengan baik. Liputan bekalan air telah meningkat iaitu sebanyak 99.54% manakala liputan rumah yang mempunyai tandas sempurna ialah 99.12%. Ini secara tidak langsung telah meningkatkan kualiti hidup masyarakat luar bandar dengan penyediaan kemudahan asas kebersihan walaupun mereka berada jauh daripada kepesatan pembangunan di bandar.

OBJEKTIF

- i. Mencegah serta mengawal berlakunya kejadian penyakit berjangkit bawaan air dan najis di kalangan penduduk luar bandar melalui penyediaan kemudahan asas bekalan air bersih dan sistem sanitasi yang sempurna.
- ii. Melaksanakan semua sasaran pembinaan projek yang telah ditetapkan mengikut jumlah peruntukan diterima.
- iii. Menjalankan pendidikan kesihatan berkaitan dengan kebersihan diri dan persekitaran kepada masyarakat luarbandar terutamanya penerima projek ketika lawatan data asas dan pemantuan projek dilaksanakan.

STRATEGI PROGRAM

Projek Bekalan Air yang dibina pada tahun 2018 adalah projek naiktaraf sistem air graviti. Pembinaan projek ini dilaksanakan secara gotong royong di antara penduduk tempatan dan kakitangan Unit BAKAS Daerah. Selama 3 minggu tempoh masa yang diperlukan untuk menyiapkan projek yang bermula dari pembaikan empangan, pembinaan rumah tangki serta penyambungan paip air retikulasi ke setiap rumah penduduk.

Liputan Pencapaian

Semenjak Program BAKAS diperkenalkan, pencapaian liputan bagi bekalan air dan sistem sanitasi sempurna di rumah kawasan luar bandar adalah seperti dalam Jadual 1.

Jadual 1 : Liputan Pencapaian

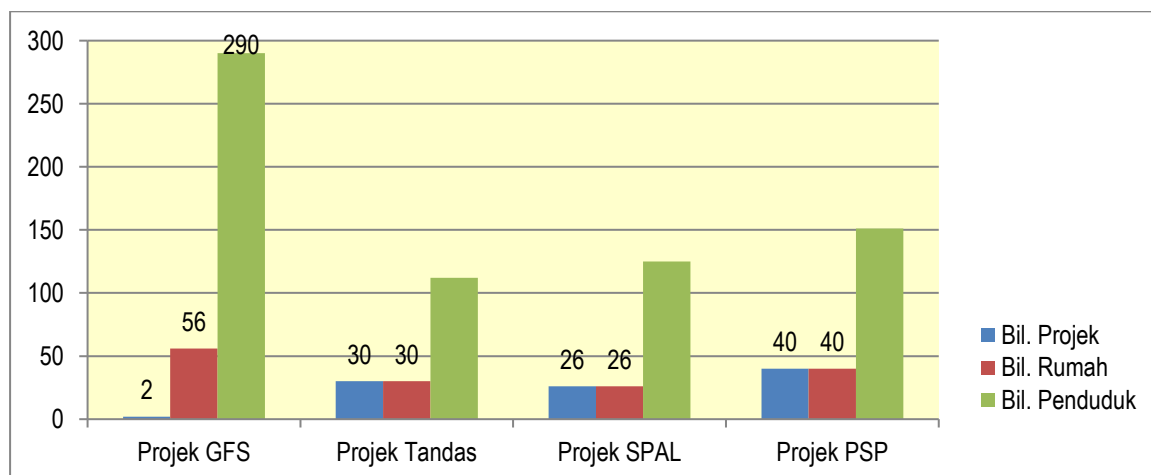
Bilangan Penduduk Luar Bandar	200,855
Bilangan Rumah Luar Bandar	60,044
Liputan Bekalan Air Selamat (% rumah)	99.54 %
Liputan Tandas Sempurna (% rumah)	99.12 %
Liputan Sistem Pelupusan Air Limbah SPAL (% rumah)	82.52 %
Liputan Sistem Pelupusan Sisa Pepejal SPSP (% rumah)	84.01 %

Pencapaian Program

Pada tahun 2018, ke semua sasaran projek telah berjaya dicapai mengikut peruntukan yang diterima. Ini meliputi pembinaan 2 buah projek naiktaraf bekalan air bagi sistem GFS yang telah berjaya dibina di Kampung OA Lakai dan Kampung OA Baningtengkoh di Daerah Jelebu untuk kemudahan di 57 buah rumah bagi kegunaan 290 orang penduduk.

Sasaran pembinaan tandas curah juga telah tercapai dengan terbinanya 30 buah tandas untuk kegunaan seramai 112 orang penduduk, sasaran SPAL ialah 26 buah sistem SPAL untuk kegunaan 115 isi rumah dan sasaran 40 buah projek SPSP (151 isi rumah) berjaya dilaksanakan. Kesemua projek ini telah siap dilaksanakan dan telah memberi manfaat kepada 669 penduduk di luar bandar dalam Negeri Sembilan pada tahun 2018.

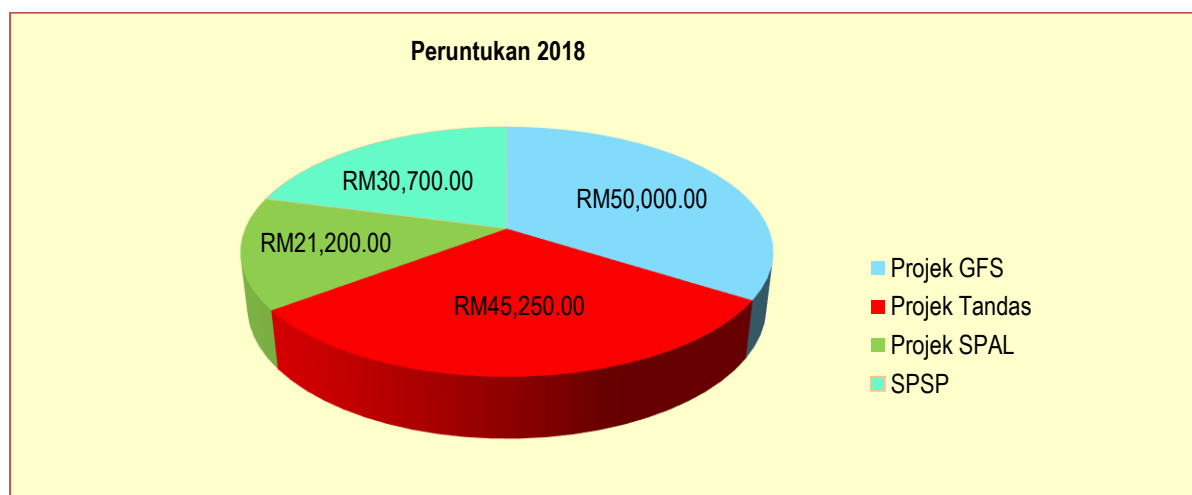
Carta 1 : Pencapaian Sasaran Pembinaan Projek BAKAS Bagi Tahun 2018

Pencapaian Kewangan

Pada tahun 2018, sebanyak RM147,150.00 peruntukan telah diterima dan berjaya dibelanjakan dalam tahun tersebut. Peratus perbelanjaan bagi peruntukan yang diterima pada tahun 2018 adalah 100%. Perbelanjaan peruntukan ini digunakan meliputi pembinaan projek naiktaraf GFS, projek sanitasi tandas curah, Projek SPSP dan sistem SPAL di seluruh daerah dalam Negeri Sembilan.

Carta 2 : Pembinaan Projek BAKAS mengikut pecahan peruntukan yang telah diterima

Lain-Lain Aktiviti

Pemantauan Sanitasi Pusat Pelancongan (PSPP)

Aktiviti pemantauan sanitasi pusat pelancongan telah dijalankan sebanyak 2 kali dalam tahun 2018 bertujuan untuk memastikan kebersihan alam sekitar dan sanitasi pusat pelancongan adalah pada tahap yang baik dan mengenalpasti risiko kesihatan di kawasan tersebut melalui penggredan yang diberikan.

Kriteria kawasan yang dipilih untuk melaksanakan pemantauan ini adalah seperti diluar tanggungjawab PBT, sumber air persendirian dan mempunyai masalah kesihatan. Skop pemantauan yang dijalankan adalah sistem pengurusan sisa pepejal, saluran air, pelupusan air kumbahan dan kebersihan bilik air/ tandas. Pusat pelancongan yang telah dipantau pada tahun 2018 ialah:

- Jeram Toi, Jelevu
- Hutan Lipur Jeram Tengkek, Kuala Pilah
- Hutan Lipur Gunung Dato, Rembau
- Hutan Rekreasi Jeram Lenggeng, Seremban
- Hutan Lipur, Seriting Ulu, Jempol
- Hutan Lipur Ulu Bendul

Jadual 1: Rumusan Gred Dan Pemarkahan Keseluruhan Bagi Pusat Pelancongan Yang Dipantau Bagi Tahun 2018

Bil.	Nama Pusat Pelancongan	Gred & Markah Keseluruhan	Status
1.	Jeram Toi, Jelebu	68.4 (C)	Sederhana
2.	Hutan Lipur Jeram Tengkek	89.5 (A)	Baik
3.	Hutan Lipur Gunung Datuk, Kota	67.3 (C)	Sederhana
4.	Hutan Lipur Serting Ulu	80.1 (A)	Baik
5.	Hutan Rekreasi Jeram Lenggeng	74.94 (C)	Memuaskan
6.	Hutan Lipur Ulu Bendul	87.1 (A)	Baik

Pemantauan Kualiti Air Rekreasi Semulajadi

Aktiviti Perlaksanaan Pengumpulan Data Asas Kualiti Air Rekreasi (Air Marin Dan Air Tawar) Dan Kualiti Air Kolam Renang dilaksanakan pada setiap bulan bertujuan mewujudkan satu garis panduan di peringkat kebangsaan bagi pemantauan kualiti air rekreasi dan air kolam renang. Tujuan utamanya adalah memantau kualiti air rekreasi dan mengetahui risiko kesihatan yang mungkin dihadapi oleh pengguna. Selain itu, pemantauan dijalankan juga adalah untuk mengenalpasti potensi bahaya yang akan dihadapi di kawasan air rekreasi dan penilaian kesan terhadap kesihatan.

Pusat rekreasi yang telah dipilih adalah menjadi tumpuan orang ramai dalam melakukan aktiviti air. Terdapat satu penambahan lokasi bagi kolam renang awam yang dipantau berbanding tahun sebelumnya. Senarai lokasi adalah seperti berikut:

- Rekreasi Ulu Bendol, Kuala Pilah - Air Tawar
- Pantai Telok Kemang, Batu 4, Port Dickson - Air Marin
- Kolam Renang Awam, Seremban 2.
- Kolam Renang Awam, Paroi, Seremban.
- Kolam Renang di Corus Paradise Resort, Port Dickson

Kesimpulan

Secara keseluruhannya, pencapaian program BAKAS di Negeri Sembilan adalah baik dan memuaskan. Kesemua sasaran projek BAKAS yang ditetapkan pada awal tahun telah berjaya dilaksanakan dan pencapaian 100% pada tahun 2018. Liputan penduduk luarbandar di Negeri Sembilan yang telah mendapat bekalan air bersih adalah sebanyak 99.54% sehingga tahun 2018 manakala liputan tandas pula ialah 99.12%. Bagi penduduk yang belum mendapat bekalan air bersih adalah kerana pertambahan rumah baru yang berlaku setiap tahun mahupun perpindahan penduduk yang merupakan gaya hidup orang asli di kawasan pedalaman.

PROGRAM KAWALAN MUTU AIR MINUM (KMAM)

PENGENALAN

Program Kawalan Mutu Air Minum (KMAM) bermula sejak tahun 1984, terletak di bawah Unit Kejuruteraan Kesihatan Alam Sekitar, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dan melibatkan kerjasama empat agensi pelaksana seperti di bawah:

Bil.	Agensi	Fungsi
1.	Syarikat Air Negeri Sembilan (SAINS)	Agensi pembekal air awam
2.	Kementerian Kesihatan Malaysia	Menjalankan pemantauan ke atas mutu air minum serta membantu membekal air kepada masyarakat luar bandar yang terpencil
3.	Jabatan Kimia Malaysia	Menganalisis sampel air
4.	Badan Kawal Selia Air dan Jabatan Alam Sekitar	Melaksana pengawalan dan penguatkuasaan untuk mencegah, mengurangkan dan mengawal pencemaran di punca-punca air

VISI

Untuk mewujudkan Negeri Sembilan sebuah negeri yang sihat melalui sistem bekalan air yang selamat, bersih serta mematuhi piawaian.

MISI

Program KMAM akan melaksanakan aktiviti yang meliputi pemantauan, kajian kebersihan, tindakan pembaikpulihan, pemprosesan dan penilaian data serta pemeriksaan berinstitusi ke arah taraf hidup masyarakat yang berkualiti.

OBJEKTIF PROGRAM

Meningkatkan taraf kesihatan orang ramai dengan memastikan air minum yang dibekalkan adalah selamat dan boleh diterima oleh para pengguna untuk mengurangkan berlakunya penularan penyakit bawaan air.

Program ini memastikan kakitangan kesihatan dan syarikat pembekal air akan dimaklumkan segera mengenai ketidakpatuhan kualiti air dan bersedia mengambil langkah-langkah pemulihan sebelum ia menjadi wabak penyakit.

Jadual 1 : Maklumat Am Sistem Bekalan Air Awam Di Negeri Sembilan Tahun 2018

DAERAH	RANGKAI -AN AIR	LOJI AIR	BILANGAN STESEN PERSAMPELAN						
			MENTAH	TERAWAT			AUX- LLERY	JUMLAH TERAWAT	JUMLAH (MENTAH & TERAWAT)
				BASIC					
				TPO	SRO	JUMLAH			
Seremban	5	4	5	5	10	15	48	63	68
Jelevu	3	3	3	3	4	7	22	29	32
Port Dickson	3	-	-	-	8	8	37	45	45
Kuala Pilah	11	5	5	8	6	14	24	38	43
Rembau	5	3	3	3	5	8	17	25	28
Tampin	5	4	4	4	5	9	19	28	32
Jempol	5	3	2	3	4	7	36	43	45
N.SEMBILAN	37	22	22	26	42	68	203	271	293

Kajian Kebersihan

Sepanjang tahun 2018 sebanyak **6 kajian kebersihan** telah dijalankan di seluruh Negeri Sembilan mengikut butiran di bawah:

Jadual 2 : Status Kajian Kebersihan Rutin Tahun 2018

DAERAH	JUMLAH LOJI	JUMLAH LOJI DIJADUALKAN	JUMLAH LOJI DIJALANKAN KAJIAN
Seremban	4	1	1
Jelevu	3	1	1
Port Dickson	Tiada loji di daerah ini		
Kuala Pilah	5	1	1
Rembau	3	1	1
Tampin	4	1	1
Jempol	3	1	1
NEGERI SEMBILAN	22	6	6

PROGRAM PENYIASATAN DAN PENINGKATAN MUTU AIR MINUM LADANG

Di negeri ini terdapat sebanyak **103 buah ladang** dimana **86 buah** daripadanya telah mendapat **bekalan air awam**, **17 buah ladang** mendapat **bekalan air persendirian** dan **2 buah ladang** mendapat bekalan air **Campuran A**.

Pada tahun 2018, kesemua ladang yang membekalkan air persendirian dan campuran telah dijalankan penyiasatan dan peningkatan mutu air minum ladang dengan peratus pencapaian 100%. Daerah Tampin dan Jempol mendapat bantuan dari PPKP daerah Rembau dan Port Dickson bagi melaksanakan penyiasatan dan peningkatan mutu air minum ladang bagi kesemua ladang yang mendapat bekalan air persendirian.

Jadual 3 : Jenis Bekalan Air Ladang Bagi Bekalan Air Persendirian

Daerah	Jumlah Ladang	Bekalan Awam	Bekalan Persendirian	Campuran A	Campuran B
Seremban	18	17	1	-	-
Jelevu	4	2	2	-	-
Port Dickson	23	23	0	-	-
Kuala Pilah	4	2	1	1	-
Rembau	10	10	0	-	-
Tampin	26	23	3	-	-
Jempol	18	9	8	1	-
Jumlah	103	86	17	2	0

Nota :

Campuran A = ladang menerima 2 sumber iaitu sumber bekalan air awam (tetapi liputan air tidak sepenuhnya) daripada bekalan awam (SAINS) dan ada sumber bekalan air persendirian yang dibekalkan oleh pihak majikan. Air daripada bekalan air awam dan bekalan air persendirian tersebut tidak bercampur dalam satu tangki / paip agihan sebelum dihantar kepada pengguna.

Campuran B = ladang menerima 2 sumber iaitu sumber bekalan air awam (tetapi liputan air tidak sepenuhnya) daripada bekalan awam (SAINS) dan ada sumber bekalan air persendirian yang dibekalkan oleh pihak majikan. Air daripada bekalan air awam dan bekalan air persendirian tersebut **bercampur** dalam satu tangki / paip agihan sebelum dihantar kepada pengguna.

ANALISA PEMANTAUAN KUALITI AIR BEKALAN AIR AWAM RUTIN

Terdapat 4 kumpulan parameter yang diuji seperti berikut :

Jadual 4 : Parameter Ujian Kualiti Air

KUMPULAN I	KUMPULAN II	KUMPULAN III	KUMPULAN IV
FIZIKAL : - pH - Baki Klorin <i>Residual Chlorine</i>) - Kekeruhan (<i>Turbidity</i>) - Warna - Jumlah Pepejal Terlarut (<i>Total Dissolved Solids - TDS</i>) MIKROBIOLOGIKAL : - Total coliform - Faecal Coliform (<i>E.coli</i>)	KIMIA II : ◆ BOD (<i>Biochemical Oxygen Demand</i>) ◆ COD (<i>Chemical Oxygen Demand</i>) ◆ Ammonia (NH_3) ◆ Nitrate (NO_3) ◆ Flouride (F) ◆ Iron/ Besi (Fe) ◆ Manganese (Mn) ◆ Aluminium (Al) ◆ Hardness (CaCO_3) (Keliatan) ◆ Chloride (Cl^-)	KIMIA III: ○ Arsenik (As) ○ Merkuri (Raksa) (Hg) ○ Kadmium (Cd) ○ Plumbum (Pb) ○ Kromium (Cr) ○ Argentum (Perak/Silver) (Ag) ○ Kuprum (Copper) (Cu) ○ Zink (Zn) ○ Magnesium (Mg) ○ Natrium (Sodium) (Na) ○ Selenium (Se) ○ Sulfat (Sulphate) (SO_4) ○ Trihalometana (THM) ◆ Kloroform (CHCl_3) ◆ Bromodiklorometana (CHCl_2Br) ◆ Klorodibromometana (CHBr_2Cl) ◆ Bromoform (CHBr_3)	PESTISID ORGANOKLORIN

INDIKATOR PROGRAM PENJAMINAN MUTU :

Parameter indikator program penjaminan mutu dan piawai tahun 2018 adalah:

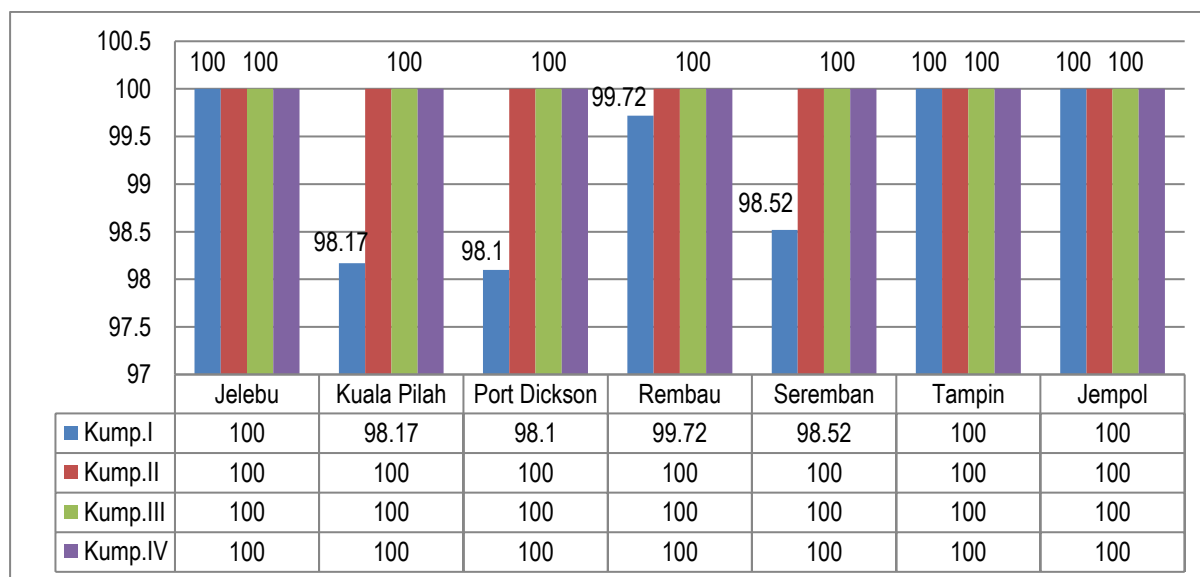
- **E.coli** : < 0.15%
- **Baki klorin** : < 1.85%
- **E.coli & baki klorin** : < 0.05%
- **Kekeruhan** : < 2.00%
- **Aluminium** : < 10.2 %

PENCAPAIAN PERSAMPELAN PEMANTAUAN BEKALAN AIR MINUM RUTIN

Sepanjang tahun 2018, sebanyak 6,718 (99.58%) sampel telah diambil bagi Kumpulan I berbanding 6,746 sampel yang dijadualkan. Bagi Kumpulan II (1,486 sampel), Kumpulan III (682 sampel) dan Kumpulan IV (437 sampel); 100% pencapaian pengambilan sampel berjaya dilaksanakan mengikut jadual.

Jadual 5 : Pencapaian Persampelan Pemantauan Bekalan Air Tahun 2018

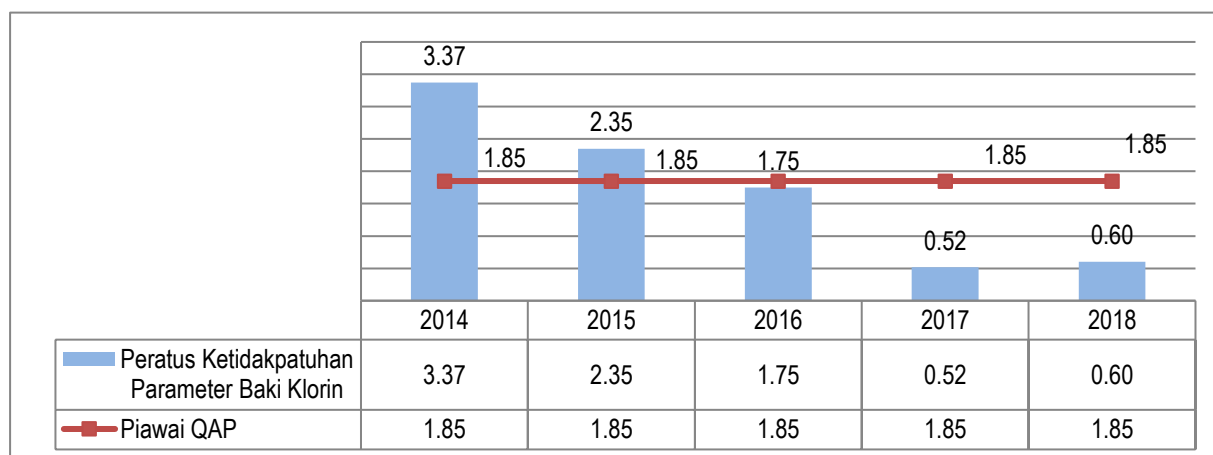
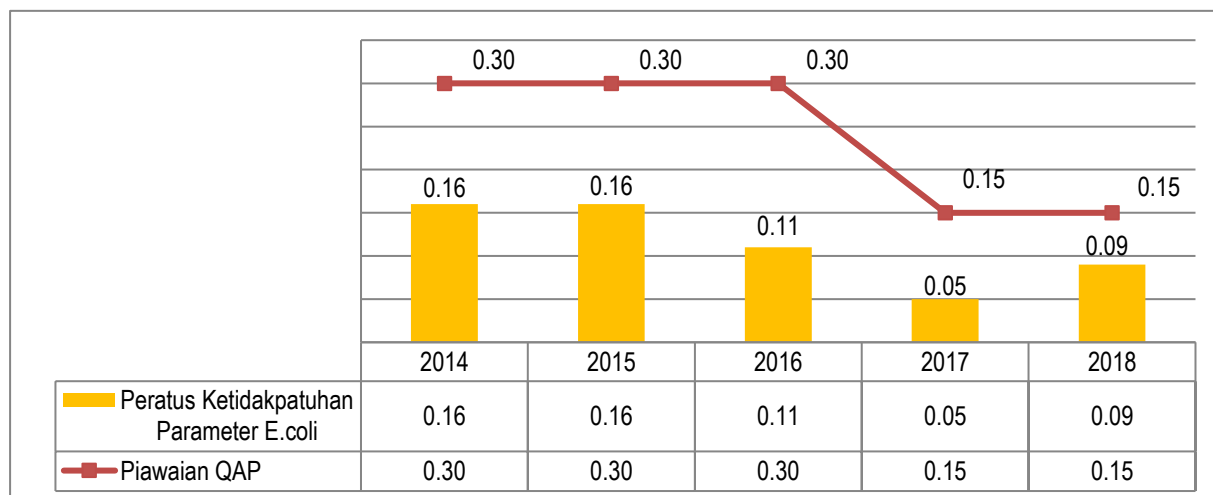
KUMPULAN	SASARAN 2018	PENCAPAIAN	PERATUS PENCAPAIAN
I	6,746	6,718	99.58%
II	1,486	1,486	100.00%
III	682	682	100.00%
IV	437	437	100.00%

Graf 1 : Tahap Persampelan Mengikut Daerah dan Kumpulan 2018

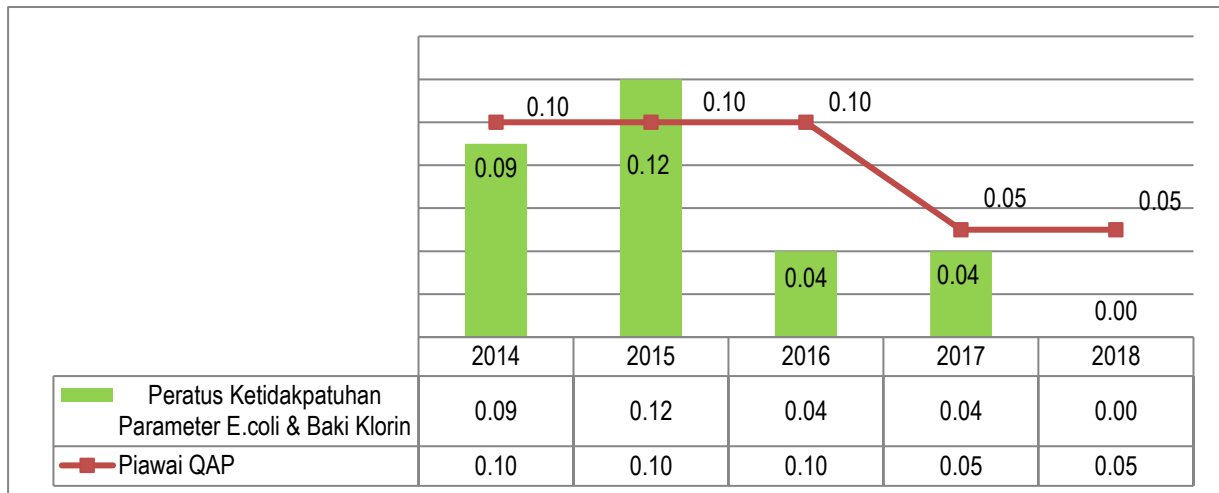
STATUS KUALITI AIR TERAWAT BAGI PEMANTAUAN BEKALAN AIR AWAM RUTIN**Program Penjaminan Mutu (Quality Assurance Programme, QAP)**

Negeri Sembilan secara keseluruhannya telah mencapai 5/5 bagi parameter Program Penjaminan Mutu (QAP). Kelima-lima parameter QAP iaitu parameter baki klorin, E.coli, baki klorin beserta E.coli, Kekeruhan dan Aluminium telah mematuhi piawaian indikator yang telah ditetapkan oleh Bahagian Perkhidmatan Kejuruteraan, Kementerian Kesihatan Malaysia.

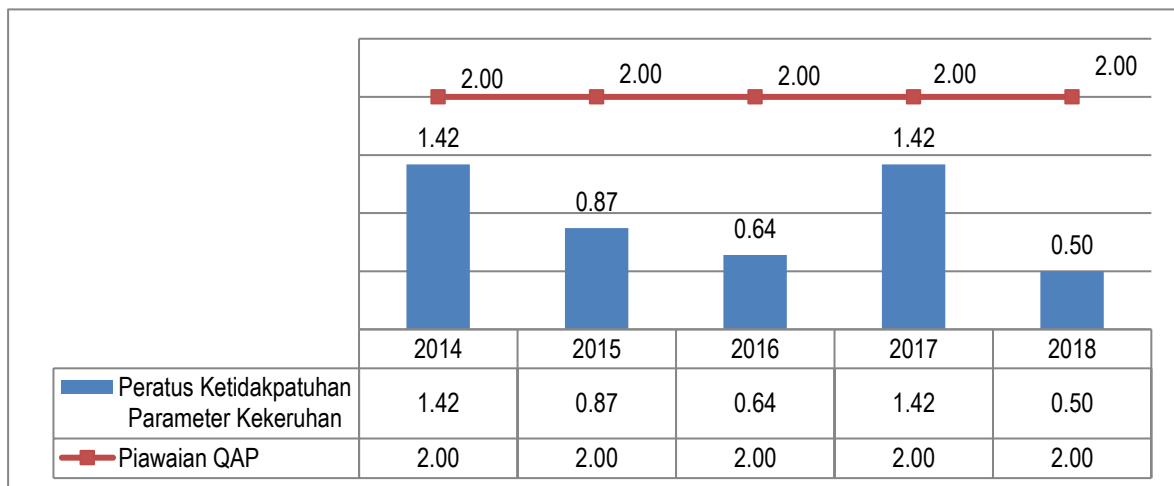
Analisis indikator QAP bagi 2018 mencatatkan penurunan dari tahun 2017, walaubagaimanapun masih terdapat ketidakpatuhan beberapa sampel bagi parameter-parameter QAP tersebut tetapi masih dibawah piawaian yang dibenarkan.

ANALISIS INDIKATOR QAP 2018**Graf 2 : Piawaian QAP Baki Klorin****Graf 3 : Piawaian QAP E.coli**

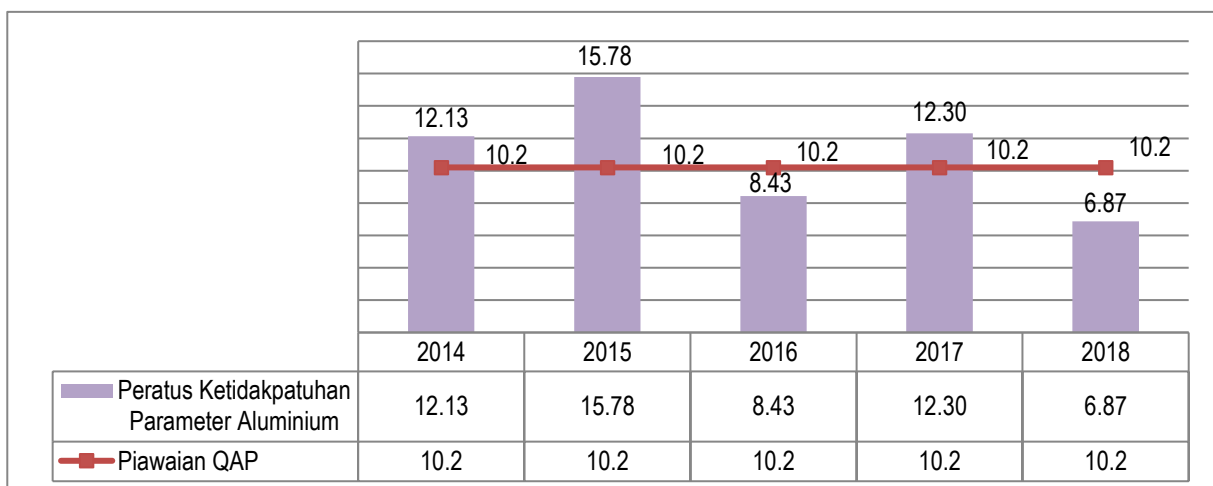
Graf 4 : Piawaian QAP E.coli dan Baki Klorin

Graf 5 : Piawaian QAP Kekeruhan

Graf 6 – Piawaian QAP Aluminium

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya tahap kualiti air terawat di Negeri Sembilan yang dipantau melalui Program Kawalan Mutu Air Minum tahun ini adalah baik.

Jabatan ini juga sentiasa mengutarakan isu-isu pelanggaran parameter air melalui Mesyuarat Jawatankuasa Teknikal Air Peringkat Negeri dan Daerah untuk dibincangkan bagi mengatasi masalah yang berlaku. Langkah ini diharapkan dapat membantu dalam memastikan kualiti air mematuhi piawaian seperti dalam Garispanduan Program Kawalan Mutu Air Kebangsaan.

Usaha ke arah mewujudkan Dokumen Pelan Keselamatan Air juga dilihat dapat membantu memelihara sumber air mentah di Negeri Sembilan agar tidak menjadi beban yang teruk kepada pihak loji untuk memproses air tersebut dan seterusnya menghasilkan air yang berkualiti untuk penduduk.

FASILITI KLINIK

Unit Fasiliti Klinik berperanan dalam memastikan pengurusan penyelenggaraan fasiliti kesihatan dan peralatan biomedikal dilaksanakan dengan mengikut amalan kejuruteraan yang baik serta terma kontrak.

- i. Pelaksanaan dan pemantauan Kontrak Perkhidmatan Sokongan Klinik (PSK) bagi perkhidmatan penyelenggaraan kejuruteraan fasiliti, perkhidmatan pembersihan dan pengurusan sisa klinikal untuk 12 klinik kesihatan dan 1 klinik pergigian.
- ii. Pemantauan pelaksanaan penyelenggaraan peralatan perubatan serta pembekalan dan pemasangan peralatan perubatan baru berdasarkan penentuan GAP dibawah kontrak *Medical Equipment Enhancement Tenure* (MEET).
- iii. Memberikan khidmat nasihat teknikal kejuruteraan berkaitan fasiliti klinik kesihatan dan peralatan biomedikal.

PENGENALAN PERKHIDMATAN SOKONGAN KLINIK (PSK)

- Objektif PSK adalah untuk memastikan pembaikan dan selenggaraan dilaksanakan secara komprehensif dan sistematik terhadap aset dan fasiliti klinik kesihatan dan klinik pergigian bagi skop perkhidmatan FEMS, CLS dan CWMS. Syarikat yang dilantik oleh Kementerian Kesihatan Malaysia adalah Gafis (M) Sdn Bhd dimana kontrak bermula pada 1 Julai 2015 hingga 31 Mei 2019.

SKOP PERKHIDMATAN PSK

Skop perkhidmatan yang terlibat adalah:

- **Facility Engineering Maintenance Services (FEMS)**

Melibatkan PPM dan CM ke atas bangunan, infrastruktur dan sistem-sistem kejuruteraan mekanikal dan elektrik termasuk penyelenggaraan lanskap serta kawalan serangga perosak.

- **Cleansing Services (CLS)**

Melibatkan pencucian, pembersihan ruangan dalaman dan luaran bangunan serta menyediakan peralatan, kelengkapan dan bahan-bahan pencucian / kebersihan diri.

- **Clinical Waste Management Services (CWMS)**

Melibatkan proses pengutipan, penyimpanan, pengangkutan termasuk pengurusan pelupusan oleh Kualiti Alam dan juga pembekalan bahan guna habis.

SENARAI FASILITI KESIHATAN YANG TERLIBAT

1. Klinik Kesihatan Bahau
2. Klinik Kesihatan Gemas
3. Klinik Kesihatan Gemencheh
4. Klinik Kesihatan Johol
5. Klinik Kesihatan Juasseh
6. Klinik Kesihatan Kuala Pilah
7. Klinik Kesihatan Lukut
8. Klinik Kesihatan Port Dickson
9. Klinik Kesihatan Rembau
10. Klinik Kesihatan Senawang
11. Klinik Kesihatan Seremban
12. Klinik Kesihatan Seremban 2
13. Pusat Pergigian Pakar Seremban

PENGENALAN MEDICAL EQUIPMENT ENHANCEMENT TENURE (MEET)

Program MEET ini adalah kontrak penyelenggaraan dan pembekalan peralatan biomedikal selama tiga belas (13) tahun bermula 17hb Disember 2014 sehingga 16hb Disember 2027. Semua klinik kesihatan, klinik pergigian dan klinik desa termasuklah klinik komuniti di Negeri Sembilan terlibat dalam kontrak MEET ini. Syarikat yang dilantik oleh Kementerian Kesihatan Malaysia adalah Quantum Medical Solutions Sdn Bhd.

SKOP PERKHIDMATAN

Skop perkhidmatan yang utama kontrak MEET adalah:

- Penyelenggaraan Peralatan Perubatan
 - a. Penyelenggaraan berjadual dan tidak berjadual bagi;
 - i. *Existing Biomedical Equipment* (EBE)
 - ii. *New Biomedical Equipment* (NBE) & *Purchase Biomedical Equipment* (PBE)
- Pembekalan & Pemasangan Peralatan Perubatan
Perolehan peralatan NBE & PBE berdasarkan senarai *equipment gap*.

KATEGORI PERALATAN BIOMEDIKAL

Bilangan peralatan biomedikal mengikut kategori adalah seperti berikut:

Kategori Peralatan	Bilangan Peralatan Biomedikal			
	Kesihatan		Pergigian	
	2017	2018	2017	2018
<i>Existing Biomedical Equipment</i> (EBE)	4,032	3,572	1,849	1,678
<i>New Biomedical Equipment</i> (NBE)	0	668	0	131
<i>Purchase Biomedical Equipment</i> (PBE)	0	416	0	307
JUMLAH	4,032	4,656	1,849	2,116

Sumber daripada *Computerized Asset Maintenance Management System* (CAMMS)

Pertambahan peralatan biomedikal sebanyak 1522 adalah melalui perolehan peralatan dalam kontrak MEET iaitu PBE dan NBE. Manakala pengurangan bilangan peralatan EBE adalah kerana pelupusan peralatan.

KEY PERFORMANCE INDICATORS (KPI)

Pencapaian prestasi syarikat Quantum Medical Solutions Sdn. Bhd. adalah ditentukan berdasarkan KPI seperti berikut:

Bil.	KEY PERFORMANCE INDICATORS	2017	2018
1.	<i>Response Time (Clinic's Operational Days)</i>	97.91%	99.56%
2.	<i>Repair Time (Clinic's Operational Days)</i>	60.33%	79.59%
3.	<i>Preventive Maintenance (To be completed within the scheduled month)</i>	58.06%	88.15%

Sumber daripada *Computerized Asset Maintenance Management System (CAMMS)*

Berdasarkan kepada KPI yang telah ditetapkan syarikat menunjukan prestasi yang meningkat bagi tahun 2018 berbanding dengan tahun 2017.

The background features a large, vibrant pink circle in the center. Surrounding this circle are numerous thin, curved lines in shades of blue, purple, and white, creating a sense of motion and depth. In the bottom right corner, there are several overlapping, curved bands of color, including orange, green, and blue, which add to the dynamic and modern aesthetic of the design.

BAHAGIAN KESIHATAN AWAM

2.1 UNIT PERKEMBANGAN KESIHATAN AWAM

PENGENALAN

Unit Perkembangan Kesihatan Awam merupakan salah satu unit di bawah Bahagian Kesihatan Awam yang bertanggungjawab dalam merancang, melaksana dan memantau keseluruhan aktiviti di bawah Program Kesihatan Awam. Unit Perkembangan Kesihatan Awam juga merupakan aktiviti penyokong kepada semua aktiviti-aktiviti yang dijalankan di dalam Program Kesihatan Awam iaitu Perkembangan Kesihatan Awam, Pembangunan Kesihatan Keluarga, Kawalan Penyakit, Promosi Kesihatan, Pemakanan dan Kejuruteraan.

OBJEKTIF

Objektif Unit Perkembangan Kesihatan Awam ialah untuk menyelaraskan dan memantau aktiviti-aktiviti Bahagian Kesihatan Awam dalam meningkatkan tahap kesihatan yang optima bagi individu, keluarga dan masyarakat.

Merancang, Melaksana dan Memantau :

- Pengurusan Kewangan Program Kesihatan Awam.
- Pengurusan Sumber Manusia Bagi Program Kesihatan Awam.
- Pengurusan keperluan latihan bagi Program Kesihatan Awam.
- Menggalakan dan memantau inisiatif kualiti dan inovasi dalam Program Kesihatan Awam.
- Menggalakkan dan memantau inisiatif penyelidikan saintifik, teknikal dan pembangunan (R&D) di dalam Program Kesihatan Awam.
- Merancang pembangunan dan perkembangan kepakaran / subkepakaran kesihatan awam dan kemahiran semua profesion dibawah Program Kesihatan Awam.

PENCAPAIAN AKTIVITI

Peruntukan Mengurus

Sebanyak RM2,572,374.00 peruntukan mengurus telah diperuntukkan pada tahun 2018 dan sebanyak RM2,293,197.77 telah dibelanjakan.

Jadual 1 : Peruntukan Program Kesihatan Awam Negeri Sembilan

Objek Am	Peruntukan (RM)	Perbelanjaan (RM)	Peratus Perbelanjaan (%)	Baki Peruntukan (RM)	Peratus Baki (%)
20000 (Perkhidmatan dan Bekalan)	RM2,572,374.00	RM2,293,197.77	89.14 %	RM279,176.23	10.86 %
30000 (Aset)	TIADA				

Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP)

Sepanjang Tahun 2018 sebanyak 195 kursus telah dijalankan dengan menggunakan peruntukkan LDP yang berjumlah RM218,986.00.

Jadual 2 : Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) 2018

Bahagian / Jabatan / JKN / Hospital / Institusi	Prestasi LDP								
	Jumlah Peruntukan Pembangun an RMK-10 (RM)	Bilangan Kursus Yang Dirancang	Bilangan Kursus Yang Dianjurkan	Bilangan Pegawai Kumpulan Sokongan Yang Menghadiri Kursus	Bilangan Pegawai Kumpulan P & P Yang Menghadiri Kursus	Jumlah Pegawai Yang Menghadiri Kursus (Keseluruhan)	Perbelanjaan (RM)	Baki Peruntuk an (RM)	Peratus %
JABATAN KESIHATAN NEGERI (DALAM NEGARA)									
IBU PEJABAT	95,436.00	56	45	1,612	746	2,358	95,436.00	-	100%
PTJ	123,550.00	176	150	3,560	862	4,422	23,537.50	12.50	99.9%
JUMLAH KESELUR UHAN	218,986.00	232	195	5,172	1,608	6,780	218,567.20	2.50	99.80%

KEDUDUKAN PERJAWATAN, 2018**Perjawatan Kepakaran****Jadual 3 : Perjawatan Pakar Perubatan Kesihatan Awam**

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	JKN N.Sembilan (Ibu Pejabat)	10	9	1	10%
2.	PKD Seremban	3	3	0	0
3.	PKD Kuala Pilah	1	1	0	0
4.	PKD Port Dickson	1	1	0	0
5.	PKD Jempol	2	2	0	0
6.	PKD Rembau	1	1	0	0
7.	PKD Tampin	1	1	0	0
8.	PKD Jelebu	1	1	0	0
Jumlah		20	19	1	10%

Jadual 4 : Perjawatan Pakar Perubatan Kesihatan Keluarga

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	PKD Seremban	7	7	-	-
2.	PKD Kuala Pilah	1	1	-	-
3.	PKD Port Dickson	3	2	1	33.3%
4.	PKD Jempol	2	2	-	-
5.	PKD Rembau	1	1	-	-
6.	PKD Tampin	3	2	1	33.3%
7.	PKD Jelebu	2	1	1	50%
Jumlah		19	16	3	15.8%

Jadual 5 : Perjawatan Pengurusan dan Profesional (Gred 41 ke atas)

Bil	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	JKN N.Sembilan	43	42	1	2.32%
2.	PKD Seremban	207	260	-53	-25.6%
3.	PKD Kuala Pilah	50	50	-	-
4.	PKD Port Dickson	67	67	-	-
5.	PKD Jempol	67	67	-	-
6.	PKD Rembau	34	44	-10	29.4%
7.	PKD Tampin	61	64	-3	4.9%
8.	PKD Jelevu	47	47	-	-
	Jumlah	576	641	-65	-11.3%

Jadual 6 : Sokongan I (Gred 17 hingga 40)

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	JKN N.Sembilan	54	52	2	3.7%
2.	PKD Seremban	633	670	-37	-5.8%
3.	PKD Kuala Pilah	316	291	25	7.9%
4.	PKD Port Dickson	294	279	15	5.1%
5.	PKD Jempol	341	316	25	7.3%
6.	PKD Rembau	78	72	6	7.7%
7.	PKD Tampin	286	265	21	7.3%
8.	PKD Jelevu	213	195	18	8.4%
	Jumlah	2,215	2,140	75	3.4%

Jadual 7 : Sokongan II (Gred 1 hingga 16)

Bil.	PTJ	Penjawatan	Pengisian	Kekosongan	
				Bilangan	%
1.	JKN N.Sembilan	14	13	1	7.1%
2.	PKD Seremban	220	222	-2	-0.9%
3.	PKD Kuala Pilah	131	127	4	3%
4.	PKD Port Dickson	118	108	10	8.5%
5.	PKD Jempol	113	104	9	8%
6.	PKD Rembau	69	68	1	1.4%
7.	PKD Tampin	123	108	15	12.2%
8.	PKD Jelevu	84	75	9	10.7%
	Jumlah	872	825	47	5.4%

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya, Bahagian Kesihatan Awam telah membelanjakan peruntukan Belanja Mengurus dan Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) yang diberikan dengan baik. Pengurusan data perjawatan Bahagian Kesihatan Awam adalah baik.

2.2 UNIT KESIHATAN KELUARGA

PENGENALAN

Program Kesihatan Ibu dan Anak telah bermula sejak tahun 1956 serta telah mengalami perubahan dan berkembang menjadi Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga pada tahun 1995. Bagi Cawangan Kesihatan Keluarga, perkhidmatan yang diberi adalah komprehensif meliputi semua peringkat umur iaitu mulai lahir hingga ke akhir hayat (*from womb to tomb*).

Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga adalah nadi perkhidmatan kesihatan di peringkat kesihatan primer bagi negara ini. Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga bertanggungjawab menjalankan dan membangunkan strategi dari pelbagai polisi yang diluluskan untuk dilaksanakan sebagai aktiviti di peringkat individu dan keluarga. Bagi menyempurnakan tanggungjawab tersebut, Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga mempunyai 2 Cawangan iaitu Cawangan Kesihatan Keluarga dan Cawangan Penjagaan Kesihatan Primer.

Bagi Cawangan Kesihatan Keluarga, perkhidmatan yang diberi adalah komprehensif meliputi semua peringkat umur. Skop perkhidmatan terdiri dari Kesihatan Ibu dan Anak, Kesihatan Remaja dan Sekolah, Kesihatan Wanita & Warga Emas, Kesihatan Orang Kurang Upaya (OKU) dan Program Saringan Talasemia.

VISI

Untuk menjadikan Negeri Sembilan Darul Khusus sebagai negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat sejahtera serta menikmati kehidupan berkualiti sepanjang hayat melalui pelaksanaan program kesihatan yang profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Unit Kesihatan Keluarga di bawah Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan akan melaksanakan program perkhidmatan kesihatan yang merangkumi bidang promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan ke arah peningkatan taraf hidup berkualiti bagi menghasilkan institusi keluarga yang sihat sejahtera.

OBJEKTIF

Objektif Perkhidmatan Kesihatan Ibu

Memastikan tahap optima kesihatan ibu melalui:

- Perkhidmatan pra kehamilan kepada kehamilan yang dirancang dari peringkat pra kehamilan melalui kaunseling serta penilaian risiko bagi pelbagai keadaan semasa pra kehamilan.
- Perkhidmatan antenatal kepada ibu hamil samada bagi kandungan biasa ataupun kandungan berisiko dalam memastikan kelahiran selamat dan mengurangkan mortaliti.
- Perkhidmatan postnatal serta mengenalpasti masalah selepas bersalin.

Objektif Perkhidmatan Kesihatan Kanak-Kanak

Memastikan tahap optima kesihatan kanak-kanak melalui Perkhidmatan Kanak-Kanak 0 – 6 tahun melalui:

- Saringan neonatal seperti G6PD dan serum thyroxine dalam mengesan awal keadaan G6PD dan congenital hypothyroidism dalam kalangan bayi.
- Penilaian perkembangan dan pertumbuhan kanak-kanak serta pengesanan kanak-kanak berkeperluan khas bagi tujuan rujukan dan intervensi awal.
- Perkhidmatan imunisasi di bawah Program Imunisasi Kebangsaan.

Objektif Perkhidmatan Kesihatan Remaja dan Kesihatan Sekolah

Menggalakan cara hidup sihat melalui promosi kesihatan dan perkhidmatan kesihatan yang bersesuaian melalui:

- Perkhidmatan pemeriksaan kesihatan di sekolah oleh anggota kejururawatan dan Pegawai Perubatan bagi mengesan morbiditi dan masalah penglihatan dalam kalangan murid sekolah.
- Perkhidmatan imunisasi di peringkat sekolah rendah dan menengah.
- Pemberian imunisasi HPV dalam kalangan murid perempuan Tingkatan 1.
- Saringan Talasemia Murid Tingkatan 4 di sekolah.

Objektif Perkhidmatan Kesihatan Wanita

Menyediakan penjagaan kesihatan terhadap wanita dalam mencapai kehidupan berkualiti melalui:

- Perkhidmatan saringan pap smear dan pemeriksaan sendiri/ klinikal payudara bagi pengesanan awal kanser serviks dan kanser payudara.
- Perkhidmatan perancang keluarga.
- Aktiviti promosi kesihatan berkaitan wanita dengan penglibatan pelbagai sektor sama ada agensi kerajaan, swasta atau sukarela.

PENCAPAIAN AKTIVITI UNIT

KADAR-KADAR PENTING

TAHUN	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
RATIO KEMATIAN IBU								
Malaysia	26.1	26.2	23.2	21.4	22.3	23.8	29.1	25.0
N.Sembilan	35.4	45.3	11.2	34.3	37.5	21.7	5.5	22.1
KADAR KEMATIAN BAYI								
Malaysia	6.7	6.5	6.3	6.3	6.7	6.9	6.7	6.9
N.Sembilan	7.2	7.1	7.5	7.4	6.9	5.9	6.4	8.2
KADAR KEMATIAN KANAK-KANAK BAWAH 5 TAHUN								
Malaysia	8.4	8.0	7.7	7.9	8.3	8.4	8.1	8.4
N. Sembilan	9.2	8.5	8.4	9.0	8.0	8.4	7.5	9.9

Sumber data: Jabatan Perangkaan Malaysia (DOS) 2010 – 2017

Pelaporan kematian Kanak-kanak Bawah 5 Tahun bermula Julai 2012 menggunakan Borang Laporan SU5MR-2012 Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga (BPKK), KKM. Maklumat kematian dijalankan notifikasi dari fasiliti kelahiran atau kematian di rumah yang dimaklumkan ke peringkat Klinik Kesihatan/ Klinik Desa.

I. KESIHATAN IBU

PERKHIDMATAN ANTENATAL

Perkhidmatan pemeriksaan kes antenatal menunjukkan penurunan kes baru antenatal bagi tahun 2018 berbanding 2017. Purata lawatan ke klinik adalah sebanyak 13 kali sejak dari tahun 2016 - 2018 (Jadual 1).

Jadual 1 : Jumlah Kedatangan Baru Dan Ulangan Dan Purata Lawatan Kes Antenatal Ke Klinik Bagi Tahun 2014 - 2018 Di Negeri Sembilan

Aktiviti	2014	2015	2016	2017	2018
Kedatangan baru antenatal	20,323	20,328	19,065	19,995	19,557
Kedatangan baru dan ulangan antenatal	273,011	257,136	253,177	261,218	262,122
Purata lawatan ke klinik	13.4	12.6	13.3	13.1	13.4

Sumber Data: KIB 201A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

KELAHIRAN SELAMAT

Peratus kelahiran selamat (tidak termasuk lain-lain dan BBA – *Born Before Arrival*) adalah salah satu indikator yang dipantau di bawah pencapaian indikator BPKK. Sasaran kelahiran selamat (%) adalah pada >95%. Untuk tempoh 2014 - 2018 pencapaian adalah >95%. Pencapaian bagi tahun 2018 adalah pada 99.9 % (Jadual 2).

Jadual 2 : Kelahiran Selamat (%) Mengikut Fasiliti Dan BBA/ Lain-lain (%) Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Kelahiran	2014	2015	2016	2017	2018
Hospital Kerajaan (%)	84.85	90.15	91.20	92.10	92.30
Hospital Swasta (%)	14.50	9.30	8.27	7.44	7.32
Bidan Kerajaan (%)	0.22	0.27	0.32	0.22	0.22
ABC (%)	0.17	0.17	0.14	0.16	0.05
Bidan Kampung (%)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Lain-lain (%)	0.12	0.08	0.03	0.07	0.05
BBA (%)	0.14	0.04	0.04	0.02	0.02
Jumlah Kelahiran	16,231	15,644	16,247	16,584	16,980

Sumber Data: KIB 202A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

Kelahiran tidak selamat (BBA & lain-lain) bagi tahun 2018 adalah 14 kes. Ianya melibatkan daerah Seremban 6 kes; Jempol 4 kes; Port Dickson 2 kes; Jelevu 1 kes dan Kuala Pilah 1 kes. Tiada kes kelahiran tidak selamat di Daerah Rembau dan Tampin (Jadual 3).

Jadual 3 : Bilangan Kelahiran Tidak Selamat Mengikut Daerah di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2016 - 2018

Kelahiran	Jelevu	Jempol	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	Negeri Sembilan
Lain-lain								
2016	0	2	0	1	0	2	0	5
2017	0	3	1	1	0	5	0	10
2018	1	2	1	1	0	4	0	9
BBA								
2016	1	0	0	1	3	2	0	7
2017	0	0	0	0	0	4	0	4
2018	0	2	0	1	0	2	0	5

Sumber Data: KIB 202A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

PENJAGAAN LEPAS BERSALIN (POSTNATAL)

Jumlah lawatan ke rumah selepas bersalin (postnatal) menunjukkan peningkatan sejak dari tahun 2014 sehingga tahun 2015. Bagi tahun 2016 - 2018 purata lawatan adalah pada jumlah lawatan optima (Jadual 4).

Jadual 4 : Bilangan Dan Purata Lawatan Postnatal Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Lawatan Postnatal	2014	2015	2016	2017	2018
Jumlah Lawatan Postnatal	175,459	181,996	178,238	179,937	174,091
Purata lawatan ke rumah	10.8	11.6	9.0	9.4	9.3

Sumber Data: KIB 201A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

Keperluan bilangan lawatan optima kes postnatal sepanjang tempoh postnatal adalah sebanyak 9 kali. Penjagaan postnatal berdasarkan konsep *Personalised Care* perlu diperkukuhkan bagi memastikan liputan perkhidmatan adalah kepada semua ibu postnatal.

Jadual 5 : Bilangan & Purata Lawatan Postnatal Mengikut Daerah Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Daerah	Jumlah Lawatan					Purata Lawatan				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Jelevu	10,233	9,105	8,522	6,965	7,775	17.7	14.7	11.1	10.9	11.5
Jempol	32,947	33,636	30,551	30,225	27,743	19.6	19.9	8.5	9.2	10.2
Kuala Pilah	17,471	16,729	15,088	15,541	14,056	17.7	19.5	10.8	11.8	10.9
Port Dickson	20,266	18,557	18,048	17,229	18,125	11.1	11.0	10.2	9.4	9.3
Rembau	8,625	8,480	8,797	9,446	9,342	11.9	11.8	9.9	11.5	11.0
Seremban	70,411	78,720	81,335	84,147	80,670	7.6	8.9	8.5	8.8	8.4
Tampin	15,830	16,769	15,897	16,384	16,380	12.9	14.0	8.9	9.9	9.3
N.Sembilan	175,459	181,996	178,238	179,937	174,091	10.8	11.6	9.0	9.4	9.3

Sumber Data: KIB 206A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

Purata perbandingan 2017 dan 2018, lawatan postnatal mengikut daerah menunjukkan penurunan kecuali Daerah Jelevu dan Jempol (Jadual 5).

II. KESIHATAN KANAK-KANAK**SARINGAN ENZIM G6PD**

Pada tahun 2018 bilangan kes G6PD yang dikesan adalah 161 kes dari 15,613 jumlah bayi yang disaring G6PD berbanding 179 kes pada tahun 2017. Peratus (%) G6PD dikesan dari kelahiran hidup bagi tahun 2018 adalah 1.0% berbanding 1.2% pada tahun 2017 (Jadual 6). Maklumat bilangan disaring G6PD di bawah Sistem HMIS adalah bagi fasiliti kerajaan dan ianya tidak termasuk bilangan yang disaring di bawah fasiliti swasta.

Bagi tempoh 2014 - 2018 peratus bayi dikesan G6PD di Negeri Sembilan adalah pada <2%.

Jadual 6 : Bilangan dan Peratus (%) Disaring Dan Dikesan G6PD Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Tahun	Kelahiran*	Bil. Kelahiran Hidup –Fasiliti Kerajaan	Bil. Disaring G6PD**	% Disaring G6PD	Bil. Dikesan G6PD	% G6PD Dikesan
2014	16,231	13,770	14,076	102.2	249	1.8
2015	15,644	14,104	14,122	100.1	215	1.5
2016	16,247	14,798	14,930	100.9	141	0.9
2017	16,584	15,246	15,302	100.4	179	1.2
2018	16,980	15,674	15,613	99.6	161	1.0

Sumber Data: KIB 205A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

*Kelahiran di semua fasiliti kerajaan dan swasta **Maklumat bilangan saringan di fasiliti kerajaan sahaja

SARINGAN CONGENITAL HYPOTHYROIDISM

Saringan *Congenital Hypothyroidism* merupakan Program Saringan Neonatal Kebangsaan yang memerlukan saringan dan rawatan dalam tempoh 14 hari apabila bayi baru lahir dikesan dengan abnormal paras TSH. Objektif rawatan awal adalah untuk mengurangkan kesan *mental disability* perkembangan kanak-kanak. Sasaran rawatan adalah 100% di rawat dalam tempoh 14 hari setelah dikesan *Congenital Hypothyroidism* (CH) (Jadual 7).

Jadual 7 : Bilangan Congenital Hypothyroidism Dikesan Dan Dirawat Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Bilangan Kes	2014	2015	2016	2017	2018
Bil. kes dikesan CH	9	13	18	9	10
Bil. kes dirawat dalam tempoh 14 hari	9	13	18	9	10

Sumber Data: Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

PEMERIKSAAN KANAK-KANAK 0 - 6 TAHUN

Pemeriksaan kanak-kanak bagi kategori 0 - <1 tahun sahaja yang mencapai purata bilangan pemeriksaan optima bagi tahun 2017.

Liputan (%) pemeriksaan kanak-kanak mengikut kategori umur menunjukkan pencapaian melebihi sasaran bagi kategori 0 - 1 tahun, 1 - 4 tahun dan 5 - 6 tahun liputan masing-masing 94.5%, 58.2% dan 21.9% (Jadual 8).

Purata dan bilangan kedatangan ini boleh ditingkatkan melalui pemeriksaan mengikut kumpulan umur bagi tujuan keperluan imunisasi, penilaian pertumbuhan dan perkembangan serta pengesanan ketidakupayaan e.g masalah penglihatan dan autism (pemeriksaan M-CHAT).

Pendekatan *Personalised Care* bagi setiap Klinik Kesihatan dan Klinik Desa di semua daerah perlu dipertingkatkan dalam memastikan liputan pemeriksaan dan bilangan lawatan bayi / kanak-kanak mengikut kategori umur dapat dicapai.

Jadual 8 : Bilangan Dan Purata Pemeriksaan Dan Liputan (%) Kedatangan Kanak-kanak Mengikut Kategori Umur Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Tahun	Jenis Kedatangan	Kumpulan Umur					
		0 – <1 tahun	Liputan (%) Sasaran : 75%	1 – 4 tahun	Liputan (%) Sasaran : 52%	5 – 6 tahun	Liputan (%) Sasaran : 20%
2014	Baru	31,452	137.1 (31,452/22,942)	36,617	53.2 (36,617/68,800)	4,611	13.4 (4,611/34,300)
	Ulangan	110,005		73,899		4,875	
	Jumlah	141,457		110,516		9,486	
	Purata	4.5		3.0		2.1	
2015	Baru	20,971	90.0 (20,971/23,301)	27,858	38.5 (27,858/72,400)	4,142	12.5 (4,142/33,200)
	Ulangan	121,905		83,355		6,187	
	Jumlah	142,876		111,213		10,329	
	Purata	6.8		4.0		2.5	
2016	Baru	20,068	82.5 (20,068/24,314)	32,142	46.4 (32,142/69,200)	5,184	16.1 (5,184/32,100)
	Ulangan	158,054		125,690		11,703	
	Jumlah	178,122		157,832		16,887	
	Purata	8.9		4.9		3.3	
2017	Baru	19,243	80.5 (19,243/23,895)	33,294	48.9 (33,294/68,100)	5,897	17.0 (5,897/34,600)
	Ulangan	136,985		99,647		6,724	
	Jumlah	156,228		132,941		12,621	
	Purata	8.1		4.0		2.1	
2018	Baru	22,590	94.5 (22,590/23,895)	39,661	58.2 (39,661/68,100)	7,563	21.9 (7,563/34,600)
	Ulangan	140,571		100,209		7,295	
	Jumlah	163,161		139,870		14,858	
	Purata	7.2		3.5		2.0	

Sumber Data: KKK 201A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

Nota: Jumlah pemeriksaan 0 – <1 tahun – 9 kali; 1 – 4 tahun – 6 kali; 5 – 6 tahun – 3 kali

LIPUTAN IMMUNISASI

Pencapaian liputan semua jenis imunisasi bagi tahun 2018 di bawah Program Imunisasi Kebangsaan adalah melebihi sasaran >95% (Jadual 9). Mulai 1 April 2016 jadual imunisasi MMR adalah 2 dos (9 bulan & 12 bulan) bagi kanak-kanak yang lahir pada 1 Julai 2015.

Jadual 9 : Liputan Imunisasi Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Imunisasi	2014	2015	2016	2017	2018
BCG*	99.5% (18,196/18,292)	99.6% (18,244/18,312)	99.6% (18,135/18,203)	99.6% (18,270/18,347)	98.2% (18,072/18,398)
DPT/Hib dos 3	101.1% (17,813/17,621)	100.3% (18,106/18,055)	103.2% (19,023/18,423)	98.1% (18,068/18,423)	103.4% (18,655/18,036)
Polio	101.1% (17,813/17,621)	100.3% (18,106/18,055)	103.2% (19,023/18,423)	98.1% (18,068/18,423)	103.4% (18,655/18,036)
Hep B dos 3	98.9% (17,425/17,621)	98.9% (17,863/18,055)	100.7% (18,545/18,423)	97.8% (18,011/18,423)	101.6% (18,321/18,036)
MMR dos 1			65.5% (12,074/18,423)	95.1% (17,520/18,423)	101.7% (18,346/18,036)
MMR dos 2	93.2% (16,787/18,000)	96.5% (17,941/18,600)	98.6% (18,151/18,400)	96.3% (17,727/18,400)	100.1% (17,723/17,700)

Sumber Data: KKK 203A Unit Kesihatan Keluarga & *Unit Tibi/Kusta Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

Denominator: Anggaran Kelahiran Hidup dan Anggaran Kanak-kanak 1 – 2 tahun, PIK, KKM

Pencapaian liputan (%) imunisasi MMR dos 2 mengikut daerah bagi tahun 2018 (Jadual 10) yang tidak mencapai 95% adalah Daerah Jelebu (86.5%), Rembau (86.0%), Tampin (78.8%) dan Jempol (67.7%). Aktiviti pengesanan *defaulter* imunisasi MMR perlu dipertingkatkan di peringkat Klinik Kesihatan / Klinik Desa dalam memastikan semua kanak-kanak yang layak, mendapat imunisasi. Sistem i-Jejak di bawah modul measles perlu digunakan sebagai kaedah memantau dalam kalangan *defaulter* suntikan measles.

Jadual 10 : Liputan Imunisasi MMR Mengikut Daerah Di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2018

MMR	Jelebu	Jempol	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin
Dos 1*	85.0%↓ (656/772)	77.3%↓ (1,975/2,554)	114.0% (1,086/953)	120.4% (2,267/1,883)	109.0% (823/755)	102.9% (10,061/9,775)	110.0% (1,478/1,344)
Dos 2**	86.5%↓ (692/800)	67.7%↓ (1,962/2,900)	108.9% (1,089/1,000)	101.0% (2,120/2,100)	86.0%↓ (774/900)	117.9% (9,667/8,200)	78.8%↓ (1,419/1,800)

Sumber Data: KKK 203A Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

*Denominator : anggaran kelahiran hidup; **Denominator : anggaran kanak-kanak berumur 1 tahun

KANAK-KANAK BERKEPERLUAN KHAS

Pengesanan awal ketidakupayaan dalam kalangan kanak-kanak 0 - 1 tahun merupakan indikator yang dipantau di bawah KPI Pegawai Kesihatan Daerah dan pencapaian indikator Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga.

- i. % Pengesanan Awal Ketidakupayaan Dalam Kalangan Kanak-kanak 0 - 1 Tahun
Sasaran : 0.12% (Denominator - anggaran kelahiran hidup)

Bilangan kes baru ketidakupayaan bagi kategori umur 0 - 1 tahun yang disahkan pada 2018 adalah 37 kes (34.9%) dari keseluruhan 106 kes (0 - 18 tahun). Pencapaian % pengesanan adalah pada 0.20% berbanding anggaran kelahiran hidup (37/18,036).

Bagi semua kategori umur untuk tahun 2018, bilangan kes baru yang menjalani rehabilitasi adalah lebih tinggi di klinik kesihatan berbanding hospital, Pusat Pemulihan Dalam Komuniti / Pusat Jagaan Harian dan lain-lain di bawah lain-lain kategori (Jadual 11).

Jadual 11 : Bilangan Bayi/ Kanak-Kanak Berkeperluan Khas Dikesan Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Tahun	Kategori Umur (tahun)	Jumlah Kanak-kanak Berkeperluan Khas Dikesan dan Didaftar	Bilangan Kes Baru Mengikuti Program Rehabilitasi Mengikut Fasilitas			
			Hospital	Klinik Kesihatan	Rumah	*Lain-lain
2014	0 - <1	13	7	5	0	1
	1 - 18	93	13	9	2	69
2015	0 - <1	40	21	11	6	8
	1 - 18	72	31	16	9	21
2016	0 - <1	35	16	13	2	8
	1 - 18	87	20	26	1	47
2017	0 - <1	40	27	5	2	6
	1 - 18	59	27	9	2	21
2018	0 - <1	37	25	5	2	5
	1 - 18	69	21	47	0	1

Sumber Data: KKK 206 Unit Kesihatan Keluarga, Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

Nota: *Lain-lain termasuk PDK, Sekolah Khas / Kelas Khas, Pusat Jagaan Harian, NGO / Swasta

III. KESIHATAN WANITA

AMALAN PERANCANG KELUARGA

Pengambilan perancang keluarga merupakan salah satu indikator yang dipantau di bawah pencapaian indikator Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga. Jumlah penerima baru perancang keluarga bagi tahun 2018 (4,083) menunjukkan peningkatan berbanding tahun 2017 (3,737). Sejak tahun 2014 data negeri secara keseluruhan menunjukkan penurunan bagi penerima baru perancang keluarga (Jadual 12).

Jadual 12 : Bilangan Penerima Baru, Ulangan Dan Jumlah Perancang Keluarga Mengikut Daerah Di Negeri Sembilan Bagi Tempoh 2014 - 2018

Tahun	Jenis Kedatangan	Daerah							
		Jelevu	Jempol	Kuala Pilah	Port Dickson	Rembau	Seremban	Tampin	Negeri Sembilan
2014	Baru	192	813	337	682	235	1,842	466	4,567
	Ulangan	7,203	13,349	8,655	7,418	3,800	18,631	10,187	69,243
	Jumlah	7,395	14,162	8,992	8,100	4,035	20,473	10,653	73,810
2015	Baru	202	945	365	664	200	1,940	501	4,817
	Ulangan	6,945	14,695	9,089	7,644	3,923	19,874	9,792	71,962
	Jumlah	7,147	15,640	9,454	8,308	4,123	21,814	10,293	76,779
2016	Baru	169	718	277	585	211	1,869	440	4,269
	Ulangan	6,850	14,690	9,107	7,114	3,746	19,462	9,399	70,368
	Jumlah	7,019	15,408	9,384	7,699	3,957	21,331	9,839	74,637
2017	Baru	134	747	269	493	172	1,569	353	3,737
	Ulangan	6,411	14,013	8,729	7,088	3,693	17,528	8,438	65,900
	Jumlah	6,545	14,760	8,998	7,581	3,865	19,097	8,791	69,637
2018	Baru	151	682	341	594	179	1,842	294	4,083
	Ulangan	5,558	13,124	8,048	6,712	3,304	17,096	7,887	61,729
	Jumlah	5,709	13,806	8,389	7,306	3,483	18,938	8,181	65,812

Sumber Data: PKW 201 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Jadual 13 : Pelanggan Berisiko Berdaftar Yang Mengamal Kaedah Perancang Keluarga Kod 1 (%) Mengikut Daerah Di N.Sembilan Bagi Tahun 2018

Daerah	Bilangan Kes Berisiko Yang Didaftar (QAP/PK/21)	Bilangan Yang Mengamal Mengikut Jenis Kaedah	Pencapaian Indikator
		Kod 1	% Penggunaan Kod 1
Jelevu	278	234	84.2
Jempol	612	544	88.9
Kuala Pilah	447	390	87.2
Port Dickson	599	472	78.8
Rembau	299	268	89.6
Seremban	2,108	1,378	65.4
Tampin	544	412	75.7
Negeri Sembilan	4,887	3,698	75.7

Sumber Data: QAP/PK/21 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

Sasaran di bawah indikator penggunaan perancang keluarga yang mengamalkan kaedah 1 (kaedah perancang keluarga berkesan) adalah pada >80%. Daerah Jelevu, Jempol, Kuala Pilah dan Rembau telah mencapai sasaran yang ditetapkan.

PEMERIKSAAN PAP SMEAR

Jumlah pengambilan pap smear di Negeri Sembilan bagi tahun 2018 adalah sebanyak 19,587 dengan slaid dilapor adalah sebanyak 19,375. Peratus *unsatisfactory slaid* (sasaran <2.5%) dari jumlah slaid yang dilapor adalah 1.06% dengan *abnormal smear* 1.08% bagi tahun 2018 berbanding tahun 2017 iaitu 0.22% bagi *unsatisfactory* dan *abnormal smear* 1.17%.

Jadual 14: Bilangan Pengambilan Dan Keputusan Slaid Pap Smear Bagi Tahun 2014 - 2018 di Negeri Sembilan

Slaid Pap Smear	2014	2015	2016	2017	2018
Bil. slaid diambil	17,783	22,592	19,689	21,025	19,587
Bil. slaid dilapor	16,788	22,672	19,471	20,702	19,375
Bil. slaid 'unsatisfactory'	63 (0.38%)	22 (0.10%)	24 (0.12%)	45 (0.22%)	206 (1.06%)
Bil. normal smear	16,529 (98.4%)	22,457 (99.1%)	19,162 (98.4%)	20,415 (98.6%)	18,960 (97.9%)
Bil. abnormal smear	196 (1.17%)	193 (0.85%)	285 (1.46%)	242 (1.17%)	209 (1.08%)

Sumber Data: PKW 203A Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

PEMERIKSAAN KLINIKAL PAYUDARA (PKP)

Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP) dijalankan sebagai salah satu aktiviti pengesanan awal kanser payudara dalam kalangan wanita. Jumlah PKP yang dijalankan bagi tahun 2018 adalah sebanyak 74,192 berbanding 72,761 pada tahun 2017 (Jadual 15). PKP normal sebanyak 74,065 (99.87%) dengan 0.2% (94 kes) adalah abnormal (Jadual 16).

Jadual 15 : Bilangan Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP) Mengikut Daerah Di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 - 2018

Daerah	2014	2015	2016	2017	2018
Jelevu	4,131	2,232	4,144	4,212	4,506
Jempol	16,205	13,157	10,879	9,706	8,098
Kuala Pilah	12,533	11,015	10,752	11,807	10,451
Port Dickson	4,959	5,985	6,140	6,766	6,132
Rembau	2,133	3,457	4,217	3,856	3,345
Seremban	22,484	21,979	29,195	29,752	34,977
Tampin	4,181	6,030	5,730	6,662	6,683
Negeri Sembilan	66,626	68,233	71,057	72,761	74,192

Sumber Data: PKW 206 1/2010 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

Jadual 16 : Bilangan Pemeriksaan Klinikal Payudara (PKP) Dan Keputusan Mengikut Daerah di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2018

Daerah	Pemeriksaan PKP (n = 74,192)			Keputusan PKP	
	<20 thn	20 – 49 thn	≥ 50 thn	Normal	Abnormal
Jelevu	117	3,342	1,047	4,503	3
Jempol	439	3,066	4,593	8,091	7
Kuala Pilah	900	8,552	999	10,429	22
Port Dickson	142	5,388	602	6,100	32
Rembau	49	2,881	415	3,334	11
Seremban	280	30,231	4,466	34,957	20
Tampin	57	4,242	2,384	6,651	32
N.Sembilan	1,984	57,702	14,506	74,065	127(0.2%)

Sumber Data: PKW 206 1/2010 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

IV. PERKHIDMATAN KESIHATAN SEKOLAH

PEMERIKSAAN KESIHATAN MURID SEKOLAH

Peratus pemeriksaan murid-murid (berbanding *enrolmen*) bagi tahun 2018 oleh Jururawat melebihi 95%. Pemeriksaan oleh Pegawai Perubatan menunjukkan peningkatan dalam kalangan murid Pra-Sekolah, Tahun 1 dan Tahun 6 bagi tahun 2018 berbanding 2017.

Jumlah pemeriksaan murid Pra-Sekolah, Tahun 1, Tahun 6 dan Tingkatan 3 oleh Jururawat bagi tahun 2018 masing-masing adalah seramai 16,478 (97.2%), 18,064 (99.7%), 16,452 (99.3%) dan 17,325 (99.7%). Manakala oleh Pegawai Perubatan adalah seramai 2,919 (17.2%) murid Pra-sekolah, 16,053 (88.6%) murid Tahun 1, 13,010 (78.5%) murid Tahun 6, dan 13,186 (75.9%) murid Tingkatan 3 (Jadual 17).

Jadual 17 : Liputan Pemeriksaan (%) Di Sekolah Mengikut Tahun Oleh Jururawat Dan Pegawai Perubatan di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 - 2018

Tahun	Pemeriksaan oleh Jururawat (%)					Pemeriksaan oleh Doktor (%)				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Pra-Sekolah	95.1	98.4	98.2	96.0	97.2	21.7	16.4	8.7	13.9	17.2
Tahun 1	100.0	99.8	99.9	99.6	99.7	95.5	87.8	86.8	86.9	88.6
Tahun 6	98.6	98.7	99.3	98.6	99.3	85.0	79.9	75.9	75.5	78.5
Ting. 3	99.4	99.6	99.7	99.5	99.7	81.3	75.5	73.8	76.3	75.9

Sumber Data: KSK 203 Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

LIPUTAN IMUNISASI MURID SEKOLAH

Pencapaian liputan Program Imunisasi Sekolah bagi tahun 2014 - 2018 adalah $\geq 95.0\%$. Pencapaian 2018 imunisasi MMR/ DT untuk murid Tahun 1 adalah 99.8% manakala liputan bagi Tetanus Toxoid murid Tingkatan 3 adalah juga pada 99.8%. Pemberhentian vaksin Oral Polio kepada murid sekolah bermula tahun 2016 (Jadual 18).

Jadual 18 : Liputan Imunisasi (%) MMR, Polio, Double Antigen Dan Tetanus Toxoid Murid Sekolah di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 - 2018

Imunisasi	2014	2015	2016	2017	2018
MMR	99.6% (17,365/17, 439)	99.4% (17,129/17, 228)	99.8% (17,470/17, 502)	99.8% (17,576/17, 607)	99.5% (18,042/18, 127)
Polio	99.6% (17,366/17, 439)	98.7% (16,998/17, 228)			
DT	99.6% (17,366/17, 439)	99.6% (17,159/17, 228)	99.8% (17,470/17, 502)	99.8% (17,576/17, 502)	99.5% (18,042/18, 127)
Tetanus Toxoid	99.5% (18,610/18, 699)	99.5% (18,891/18, 977)	99.5% (17,618/17, 709)	99.8% (17,197/17, 231)	99.6% (17,311/17, 379)

Sumber Data: KSK 202A Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

PROGRAM PELALIAN HPV DI SEKOLAH

Di Negeri Sembilan suntikan Pelalian HPV telah dimulakan pada 20 September 2010. Bermula 2015 dos HPV diberikan sebanyak 2 dos berbanding 3 dos pada tahun 2010 - 2014. Bagi tahun 2018 sejumlah 8,786 (99.9%) murid perempuan Tingkatan 1 memberikan kebenaran untuk suntikan HPV. Bagi kohort pertama, seramai 8,609 (98.0%) telah menerima suntikan dos pertama manakala kohort kedua sebanyak 8,560 (99.4%) menerima dos kedua (Jadual 19).

Jadual 19 : Liputan (%) HPV Murid Tingkatan 1 Mengikut Daerah di N.Sembilan Bagi Tahun 2015 - 2018

Tahun	Enrolmen murid perempuan	Murid perempuan yang ada kebenaran	% murid perempuan yang ada kebenaran	Murid yang mendapat suntikan	% Murid mendapat suntikan	Murid yang mendapat suntikan	% Murid mendapat suntikan
				Dos 1		Dos 2	
2015	8,723	8,578	98.3	8,578	100.0	8,568	99.9
2016	9,047	8,916	98.5	8,913	99.9	8,794	98.6
2017	8,926	8,786	98.4	8,769	99.8	8,689	99.1
2018	8,786	8,785	99.9	8,609	98.0	8,560	99.4

Sumber Data: Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

PROGRAM SARINGAN TALASEMIA MURID TINGKATAN 4 DI SEKOLAH

Program Saringan Talasemia Murid Tingkatan 4 bermula pada tahun 2016. Ianya dijalankan secara sukarela dan di bawah Pasukan Kesihatan Sekolah peringkat daerah. Pencapaian saringan Talasemia mengikut daerah bagi tahun 2016 - 2017 seperti di Jadual 20.

Peratus yang memberi kebenaran menjalani ujian meningkat bagi tahun 2018 (92.9%) berbanding 2017 (90.4%). Pencapaian negeri menunjukkan peningkatan peratus menjalani ujian saringan bagi tahun 2018 (97.7%) berbanding 2017 (95.0%). Semua daerah menunjukkan peratus saringan >95% berbanding pencapaian bagi tahun 2017.

Jadual 20 : Pencapaian Saringan Talasemia Mengikut Daerah 2017 - 2018

Daerah	2017						2018					
	% Kebenaran Jalani Ujian			% Saringan Ujian			% Kebenaran Jalani Ujian			% Saringan Ujian		
	Bil. kebenaran	Enrolmen	%	Bil. saring	Bil. kebenaran	%	Bil. kebenaran	Enrolmen	%	Bil. saring	Bil. kebenaran	%
Jelevu	803	841	95.5	774	803	96.4	777	801	97.0	757	777	97.4
Jempol	1,707	1,853	92.1	1,605	1,707	94.0	1,550	1,750	88.6	1,472	1,550	95.0
Kuala Pilah	1,132	1,223	92.6	1,092	1,132	96.5	1,136	1,174	96.8	1,109	1,136	97.6
Port Dickson	1,521	1,813	83.9	1,413	1,521	92.9	1,562	1,733	90.1	1,522	1,562	97.4
Rembau	1,203	1,220	98.6	1,124	1,203	93.4	1,211	1,211	100.0	1,204	1,211	99.4
Seremban	7,653	8,567	89.3	7,283	7,653	95.2	7,284	7,905	92.1	7,124	7,284	97.8
Tampin	1,216	1,332	91.3	1,183	1,216	97.3	1,206	1,270	95.0	1,198	1,206	99.3
N.Sembilan	15,235	16,849	90.4	14,474	15,235	95.0	14,726	15,844	92.9	14,386	14,726	97.7

Sumber Data: Sistem e-thal Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, N.Sembilan

V. PROGRAM KEPASTIAN KUALITI (QUALITY ASSURANCE PROGRAMME)

Indikator QAP yang dipantau di bawah Unit Kesihatan Keluarga adalah Kadar Jaundis Neonatal Teruk - Severe Neonatal Jaundice (SNNJ).

Pencapaian 2018 bagi kedua-dua kitaran adalah <50/10,000 ELB dan menunjukkan keseluruhan penurunan berbanding tahun 2014. Pengesanan Murid Tahun 1 dengan masalah ketajaman penglihatan untuk tahun 2018 menunjukkan pengesanan adalah 6.5% iaitu melebihi sasaran >5% (Jadual 21).

Jadual 21 : Pencapaian Indikator QA Kadar Jaundis Neonatal Teruk (SNNJ) Dan Peratus Murid Tahun 1 Dikesan Masalah Ketajaman Penglihatan Di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 - 2018

Indikator QA	2014		2015		2016		2017		2018	
	Jan - Jun	Jul - Dis	Jan - Jun	Jul - Dis	Jan - Jun	Jul - Dis	Jan - Jun	Jul - Dis	Jan - Jun	Jul - Dis
Kadar Jaundis Neonatal Teruk (*<50/10,000 ELB)	65.8	95.3	107.8	64.7	108.5	135.1	96.6	61.9	42.1	48.8
	Jan-Dis		Jan-Dis		Jan-Dis		Jan-Dis		Jan-Dis	
Peratus Murid Tahun 1 Dikesan Masalah Ketajaman Penglihatan (>5%)	5.6		5.2		4.9		5.9		6.5	

Sumber Data: Unit Kesihatan Keluarga Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan

Denominator: Anggaran Kelahiran Hidup, PIK, KKM

Bagi tahun 2018 Visual Acuity tidak lagi menjadi indikator QA tapi dipantau sebagai indikator Unit Sekolah, BPKK/JKN

2.3 UNIT KESIHATAN PRIMER

PENGENALAN

Unit Kesihatan Primer adalah salah satu unit di bawah Bahagian Kesihatan Awam, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Unit ini telah diwujudkan secara berasingan dari Unit Kesihatan Keluarga untuk menambahbaik penyelarasan aktiviti di bawah Kesihatan Primer dan Kesihatan Keluarga dari segi sumber dan perancangan aktiviti. Ini bertujuan agar penumpuan yang lebih fokus dapat diberikan bagi mencapai objektif Jabatan Kesihatan Negeri yang telah ditetapkan. Di peringkat KKM, Cawangan Kesihatan Primer adalah merupakan salah satu dari dua cawangan di bawah Bahagian Pembangunan Kesihatan Keluarga.

Unit Kesihatan Primer menyediakan perkhidmatan yang komprehensif meliputi semua melalui pelbagai fasiliti kesihatan awam. Skop perkhidmatan terdiri dari:

- a. Pelaksanaan Polisi Kesihatan Primer.
 - i. Pengukuhan Perkhidmatan Kesihatan Primer melalui **Family Doctor Concept (FDC)**.
 - ii. Perkhidmatan kesihatan di Peringkat Komuniti/ Institusi
 - iii. Memperkukuhkan Perkhidmatan pada **Underserved Population**
- b. Kualiti Perkhidmatan Primer.
- c. Perkhidmatan Pra Hospital & Kecemasan Primer.
- d. Penjagaan Perubatan Primer.
- e. Infrastruktur Fasiliti Kesihatan.
- f. Sokongan Klinikal & Teknikal.LIK
- g. Sistem Informatik Primer

Kesemua jenis perkhidmatan diberi melalui pelbagai fasiliti kesihatan statik yang berjumlah 163 buah fasiliti (KK,KD &,KKom) atau melalui perkhidmatan bergerak yang berjumlah 8 unit yang diberikan oleh pasukan yang dikenalpasti dari Klinik Kesihatan di kawasan operasi. Sehingga kini purata jumlah kedatangan yang dilihat oleh fasiliti-fasiliti tersebut telah menjangkau 2.5 juta lebih setahun (sehingga tahun 2018).

VISI

Ke Arah Individu, Keluarga dan Masyarakat Sihat.

MISI

Menerajui perkhidmatan Penjagaan Kesihatan Primer di Negeri Sembilan yang dinamik dengan memberi penekanan pada tahap kewibawaan yang tinggi, profesionalisme dan kecemerlangan sejajar dengan aspirasi dan cabaran negara.

OBJEKTIF UMUM

Untuk menyampaikan perkhidmatan primer di peringkat temu pertama ke arah pembentukan komuniti sihat dan kehidupan berkualiti dengan perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan penilaian aktiviti-aktivitinya bertujuan untuk memberi perkhidmatan jagaan kesihatan yang komprehensif.

OBJEKTIF KHUSUS

- Untuk memberi perkhidmatan pesakit luar, promosi kesihatan, rawatan dan rehabilitasi kepada semua ahli keluarga pada **first point of contact** melalui pelaksanaan Polisi Penjagaan Kesihatan Primer.
- Menyediakan perkhidmatan sokongan klinikal yang komprehensif
- Memberi respon kepada kes-kes kecemasan dengan cekap dan efisien.
- Memastikan peningkatan kualiti penjagaan Kesihatan Primer.
- Memastikan infrastruktur fasiliti kesihatan yang memenuhi keperluan perkhidmatan.
- Untuk meningkatkan dan mengukuhkan penggunaan teknologi maklumat dalam sistem perkhidmatan

PENCAPAIAN UTAMA PERKHIDMATAN KESIHATAN PRIMER**PEMANTAUAN PERKHIDMATAN PESAKIT LUAR**

Perkhidmatan Pesakit Luar merupakan aktiviti utama dalam penjagaan Kesihatan Primer yang dikendalikan di 50 buah Klinik Kesihatan sehingga 2018 (termasuk 7 buah Klinik Desa naik taraf ke Klinik Kesihatan dan sebuah Klinik Kesihatan UTC).

Jumlah kedatangan Pesakit Luar di klinik kesihatan di Negeri Sembilan telah meningkat dari tahun ke tahun. Kedatangan tertinggi adalah di Klinik Kesihatan Seremban dan diikuti dengan Klinik Kesihatan Senawang. Pada dasarnya pemantauan dari segi beban kedatangan dilakukan setiap bulan di mana proses ini amat penting di dalam menentukan kapasiti keanggotaan untuk menjalankan perkhidmatan tersebut.

Jadual 1 : Kedatangan Pesakit Luar Di Klinik Kesihatan Mengikut Daerah Di Negeri Sembilan tahun 2014 - 2018

Jumlah Kedatangan Perkhidmatan Pesakit Luar						
Daerah	Klinik Kesihatan	2014	2015	2016	2017	2018
Seremban	KK Seremban	429,652	340,171	332,013	332,576	322,030
	KK Ampangan	92,860	76,622	82,985	107,824	100,334
	KK Nilai	64,479	60,486	59,489	63,114	64,711
	KK Rantau	41,966	38,443	37,734	34,062	35,173
	KK Mantin	31,917	35,033	38,487	41,515	47,456
	KK KLIA	31,631	26,728	24,366	27,073	28,888
	KK Lenggeng	18,446	15,923	19,831	16,693	15,771
	KK Sendayan	25,079	23,068	23,994	23,341	24,169
	KK Senawang	149,304	132,021	146,826	112,352	116,608
	KK Seremban 2	109,787	99,083	104,374	108,759	112,576
	KK Desa Rhu	14,738	17,808	20,283	23,870	27,662
	KK Sikamat	-	17,557	48,161	50,089	52,197
	KK UTC	-	-	-	4,184	47,433
	JUMLAH	1,011,173	882,943	938,543	945,452	995,008
Kuala Pilah	KK Kuala Pilah	83,968	84,126	91,951	96,035	89,368
	KK Juaseh	32,482	32,890	31,084	41,855	47,704
	KK Johol	20,394	19,136	20,823	26,860	26,414
	KK Padang Lebar	8,882	6,667	11,057	9,583	7,978
	KK Sri Menanti	7,850	9,564	8,453	8,023	7,252
	KK Terachi	8,562	7,148	7,369	8,056	9,234
	KK Gunung Pasir	6,569	5,254	4,716	5,085	5,005
	KK Senaling	5,841	7,937	7,097	11,161	12,899
	JUMLAH	17,4548	172,722	182,550	206,658	205,854

Jumlah Kedatangan Perkhidmatan Pesakit Luar						
Daerah	Klinik Kesihatan	2014	2015	2016	2017	2018
Jempol	KK Bahau	62,321	80,628	90,524	75,591	58,205
	KK Bandar Seri Jempol	34,994	32,900	33,690	31,024	31,952
	KK Palong 4, 5, 6	28,714	29,384	29,410	31,626	31,784
	KK Palong 7,8	16,154	14,456	15,116	17,076	17,029
	KK Serting Hilir	19,345	17,698	19,431	19,347	22,183
	KK Palong 9, 10, 11	12,568	11,782	14,445	14,390	12,810
	KK Lui Muda	14,956	15,230	15,450	17,107	17,497
	JUMLAH	203,686	202,078	218,066	206,161	191,460
Tampin	KK Tampin	168,498	117,154	112,468	115,833	112,548
	KK Gemas	39,851	44,280	66,997	71,067	59,468
	KK Gemencheh	41,512	38,401	39,919	71,067	61,459
	KK Jelai	20,444	18,052	20,734	17,348	20,180
	KK Air Kuning	22,782	22,974	19,238	19,336	19,203
	KK Bukit Rokan Utara	6,961	7,762	7,343	8,329	5,980
	JUMLAH	302,476	248,623	266,699	302,980	278,838
Rembau	KK Rembau	64,657	46,974	42,609	43,547	47,496
	KK Astana Raja	11,823	10,550	14,793	14,118	14,406
	KK Pedas	32,653	24,699	29,152	29,877	22,400
	KK Kota	9,126	8,036	9,495	8,058	9,335
	JUMLAH	119,088	90,259	96,049	95,600	93,637
Port Dickson	KK Port Dickson	128,155	133,089	136,915	134,911	129,661
	KK Bukit Pelanduk	20,696	18,906	31,006	25,376	13,857
	KK Linggi	23,378	24,298	23,890	27,277	26,597
	KK Pasir Panjang	23,929	21,701	25,565	28,739	29,827
	KK Lukut	43,336	43,330	44,206	53,837	56,373
	KK bagan Pinang	-	-	-	-	4,251
	JUMLAH	23,9694	241,324	261,582	270,140	260,568
Jelevu	KK Jelevu	42,557	37,296	34,186	31,073	36,282
	KK Simpang Durian	21,986	27,705	21,208	21,452	21,156
	KK Pertang	21,614	26,779	25,259	24,590	24,518
	KK Titi	15,504	14,960	15,118	14,165	14,413
	KK Pasoh 1	7,534	9,356	8,527	8,209	9,193
	KK Chennah	-	-	-	2,315	2,704
	JUMLAH	111,431	116,096	104,298	101,804	108,266

Untuk perancangan infrastruktur Klinik Kesihatan di Negeri Sembilan, di bawah RMK-10, projek Klinik Kesihatan Nilai (Jenis 3) yang baru dijangka siap pada penghujung April 2019, manakala di bawah RMK-11, 3 projek Klinik Kesihatan telah diluluskan iaitu Klinik Kesihatan Palong 7,8 (Jenis 3) bersama kuarters, Klinik Kesihatan Lenggeng (Jenis 5) dan Klinik Kesihatan Rompin (Jenis 4) yang kini dalam pelbagai peringkat pembangunan.

PERKHIDMATAN KLINIK KOMUNITI

Perkhidmatan Klinik Komuniti adalah penjenamaan semula perkhidmatan KIM bermula pada tahun 2018. Bermula dengan 3 buah Klinik Komuniti pada tahun 2010, kini sebanyak 17 buah Klinik Komuniti telah berjaya ditubuhkan bagi memberi perkhidmatan kesihatan kepada penduduk di Negeri Sembilan.

Sehingga kini secara keseluruhan, perkhidmatan utama di Klinik Komuniti adalah perkhidmatan kesihatan pesakit luar namun di masa akan datang perkhidmatan Klinik Komuniti disasarkan dapat diperluaskan skop perkhidmatan terutama kepada pesakit kronik iaitu pesakit penyakit tidak berjangkit (NCD) yang stabil.

Jadual 2 : Kedatangan ke Klinik Komuniti Negeri Sembilan Tahun 2014 - 2018

Bil.	Klinik Kom Malaysia	Jumlah				
		2014	2015	2016	2017	2018
1	Klinik Komuniti Taman Seremban Jaya	39,569	37,122	35,373	36,399	34,189
2	Klinik Komuniti Rasah Jaya	37,471	36,282	35,433	31,200	26,920
3	Klinik Komuniti Taman Semarak Nilai	25,455	21,011	17,499	17,978	19,720
4	Klinik Komuniti Taman Gadong Indah	17,801	16,662	16,932	13,429	13,293
5	Klinik Komuniti Jalan Pantai Sikamat	26,319	25,506	26,334	27,299	20,722
6	Klinik Komuniti Taman Intan Perdana P.D	12,885	14,805	14,042	11,181	11,983
7	Klinik Komuniti Taman Cempaka Jempol	16,450	19,662	22,162	20,930	18,822
8	Klinik Komuniti Tmn Desa Melang K. Pilah	13,356	14,898	16,246	15,565	13,287
9	Klinik Komuniti Tmn Bukit Mika Seremban	11,402	12,482	13,361	12,503	10,028
10	Klinik Komuniti Kota Rembau	12,686	16,783	13,361	18,309	15,453
11	Klinik Komuniti Gemas Tampin	10,464	12,709	17,895	17,467	12,136
12	Klinik Komuniti Titi Jelebu	9,129	10,503	11,620	9,494	8,603
13	Klinik Komuniti Dataran Segar PD	12,521	12,553	12,698	10,128	8,382
14	Klinik Komuniti Tmn Melor Rompin	9,730	11,174	12,142	12,427	10,630
15	Klinik Komuniti Jasmin Senawang	693	5,624	12,810	13,206	11,917
16	Klinik Komuniti Kuala Sawah	988	6,801	10,844	12,280	12,773
17	Klinik komuniti Jasmin Nilai		5,501	13,142	13,176	14,969
JUMLAH BESAR		256,919	265,078	301,894	292,971	263,827

PERKHIDMATAN KLINIK BERGERAK DI NEGERI SEMBILAN

Perkhidmatan Pasukan Klinik Bergerak di Negeri Sembilan telah berjaya diwujudkan di seluruh 7 daerah di Negeri Sembilan. Setiap daerah mempunyai sebuah pasukan Klinik Bergerak kecuali daerah Jempol yang mempunyai 2 pasukan Klinik Bergerak.

Perkhidmatan Klinik Bergerak ini telah berjaya mencapai objektif perkhidmatannya iaitu menyediakan perkhidmatan kesihatan kepada **Underserved Population**. Ini dapat dilihat dari jumlah kedatangan pesakit ke perkhidmatan ini.

Jadual 3 : Keadatangan ke Klinik Bergerak Negeri Sembilan Tahun 2014 - 2018

Bil.	Klinik Bergerak	2014	2015	2016	2017	2018
1	Klinik Bergerak PKD Seremban	6,697	7,211	7,595	9,937	7,355
2	Klinik Bergerak PKD Kuala Pilah	2,342	3,799	3,973	4,855	4,631
3	Klinik Bergerak PKD Jempol	6,218	8,881	7,132	7,242	9,143
4	Klinik Bergerak PKD Tampin	1,978	2,571	3,894	3,779	3,139
5	Klinik Bergerak PKD Rembau	3,428	5,369	5,370	4,266	6,238
6	Klinik Bergerak PKD Port Dickson	2,170	2,666	3,167	3,067	3,392
7	Klinik Bergerak PKD Jelevu	5,778	6,675	7,806	7,806	8,478
JUMLAH BESAR		28,611	37,172	38,937	42,286	42,376

PERKHIDMATAN EXTENDED HOUR

Pada tahun 2018 Pelaksanaan Waktu Bekerja Selepas Waktu Pejabat di Klinik Kesihatan masih diteruskan berikutan Surat Pekeliling Ketua Pengarah Kesihatan Malaysia Bil 8/2018 yang bertarikh 10 Disember 2017 yang dikeluarkan. Arahan ini berikutan pertambahan kes-kes bukan kecemasan (**cold case**) yang diterima oleh unit kecemasan di hospital yang mana menjejaskan tugas-tugas untuk memberi rawatan kepada kes-kes kecemasan.

Di Negeri Sembilan Perkhidmatan **Extended Hour** dijalankan di tiga buah klinik iaitu di KK Seremban, KK Bahau dan KK Port Dickson. Perkhidmatan ini memudahkan pelanggan datang ke Klinik Kesihatan selepas waktu pejabat dan pada hari Sabtu. Perkhidmatan Extended Hour di KK Seremban memberikan impak yang sangat penting terhadap kedatangan kes bukan kecemasan di Hospital Tuanku Jaafar, Seremban.

Jadual 4 : Keadatangan ke Perkhidmatan Extended Hour Negeri Sembilan Tahun 2014 - 2018

Bil.	Klinik Extended Hours	2014	2015	2016	2017	2018
1	Klinik Kesihatan Seremban	46,650	40,522	41,734	42,926	38,167
2	Klinik Kesihatan Port Dickson	10,248	11,164	12,795	10,847	10,831
3	Klinik Kesihatan Bahau	87,97	8,255	7,487	8,682	9,079
JUMLAH		65,695	59,941	62,016	62,455	58,077

FAMILY DOCTOR CONCEPT (FDC)

Halatuju Kementerian Kesihatan (KKM) selari dengan RMK-11 adalah untuk memperkukuh penjagaan kesihatan primer. Konsep doktor keluarga ini merupakan salah satu daripada 4 langkah bagi merealisasikan halatuju ini di mana konsep doktor keluarga ini akan memastikan individu dan keluarga mendapat rawatan *holistic*, komprehensif dan berterusan. Ianya mula dilaksanakan pada tahun 2014 di KK Jelevu (klinik pilot) di Negeri Sembilan dan ia telah diperluas ke 5 buah Klinik Kesihatan yang lain (2014 - 2018). Ianya akan dilaksanakan secara berperingkat untuk semua Klinik Kesihatan. Dalam memperkukuh perlaksanaannya KKM juga telah menjadikan pembentukan pasukan *Primary Health Care (PHC)* yang terdiri dari 7 kategori jawatan sebagai KPI Perkhidmatan Kesihatan Primer di mana Negeri Sembilan telah mencapai 100% KPI tersebut.

Jadual 5 : Bilangan Klinik Kesihatan yang Mempunyai Pasukan *Primary Healthcare Team (PHC)*

Bil.	TAHUN	
	2014	2015-2018
1	KK Jelevu	KK Bahau
2		KK Juasseh
3		KK Air Kuning
4		KK Rembau
5		KK Lukut

KLINIK BERHENTI MEROKOK (KBM)

Pengukuhan aktiviti Pencegahan di Klinik Kesihatan dijalankan di 7 buah Daerah di Negeri Sembilan. Pencapaian Kadar Berhenti Merokok di Klinik Kesihatan adalah merupakan **Key Performance Indikator (KPI)** Pengarah Kesihatan Negeri dan KPI utama KKM.

Perkhidmatan saringan dan intervensi KBM dijalankan di semua Klinik Kesihatan. Pencapaian Kadar Berhenti Merokok mengikut daerah bagi tahun 2018 adalah seperti di jadual 6, di mana ianya mencapai sasaran kebangsaan iaitu 30%.

Jadual 6 : Pencapaian Kadar Berhenti Merokok Di Klinik Kesihatan Mengikut Daerah

Bil.	Pejabat Kesihatan Daerah	Pencapaian	
1	Seremban	117/203	57.6%
2	Port Dickson	6/22	27.3%
3	Kuala Pilah	15/34	44.1%
4	Jempol	27/50	54%
5	Jelevu	21/44	47.7%
6	Tampin	14/38	36.8%
7	Rembau	16/36	44%
Negeri Sembilan		216/427	50.6%

AKTIVITI PENGUKUHAN KAWALAN INFEKSI

Aktiviti kawalan infeksi telah dapat dilaksanakan di semua fasiliti kesihatan primer. Terdapat dua aktiviti utama yang digariskan di bawah aktiviti kawalan infeksi di iaitu:

i. Audit kawalan infeksi fasa 1 dan fasa 2

Bagi tahun 2018, bilangan fasiliti yang telah diaudit mengikut kategori fasiliti adalah seperti berikut:

Jenis Fasiliti	Bilangan yang diaudit (%)
Klinik Kesihatan	49/50 (98%)
Klinik Desa	89/96 (83.3%)
Klinik 1 Malaysia	17/17 100%)

Bagi tahun 2018 terdapat peningkatan pada peratusan fasiliti yang telah diaudit. Namun daripada markah yang diperolehi terdapat 3 fasiliti Klinik Kesihatan yang mendapat markah kurang daripada 80 peratus sepertimana yang disasarkan. Bagi fasiliti Klinik Desa dan KKom pula semua memperolehi markah 80 peratus ke atas. Kelemahan telah dikenal pasti dan langkah penambahbaikan telah dicadangkan pada KK yang terlibat.

ii. Hand Hygiene Compliance Survey

Sebanyak 10 buah klinik telah dipilih untuk menjalankan **Survey HHC** antara bulan Julai hingga September. Terdapat penurunan pada peratusan audit yang telah dijalankan iaitu bagi kategori Penolong Pegawai Perubatan iaitu 72.80% dan lain-lain kategori 57.40%. Markah yang ditetapkan KKM ialah >75%. Penerangan semula kepada anggota terlibat berkaitan kepentingan langkah pencucian tangan "5 moment" telah diberi oleh **Link Nurse Klinik**.

TEKNOLOGI MAKLUMAT DI FASILITI KESIHATAN PRIMER

Bagi memastikan perkhidmatan kepada masyarakat berjalan lancar dan berkesan, Unit Kesihatan Primer juga telah memfokuskan untuk menaik taraf sistem teknologi maklumat sebagaimana saranan pihak kementerian. Antaranya membangunkan TPC-OHCIS. Sebanyak 6 buah KK telah terpilih untuk penggunaan sistem ini iaitu KK Seremban, KK Senawang, KK Seremban 2, KK Ampangan, KK Mantin dan KK Sikamat. Sistem ini telah dilaksanakan bermula bulan Mei 2017 dan terus dimantapkan pada tahun 2018 sehingga sekarang.

17 buah Klinik 1 Malaysia kini menggunakan sistem Hi-Data sedia ada untuk rekod pesakit.

PERKHIDMATAN PENJAGAAN LUKA (*MODERN WOUND DRESSING*)

Pada tahun 2018, perkhidmatan penjagaan luka di fasiliti kesihatan primer diperkukuhkan lagi dengan pelaksanaan perkhidmatan penjagaan luka (*modern wound dressing*) yang lebih berkesan. Arahan Pelaksanaan Penubuhan Pasukan Luka di Klinik Kesihatan Kementerian Kesihatan Malaysia ini dikeluarkan pada 23 Oktober 2017 sebagai tambahan kepada pekeliling berkaitan sedia ada.

Pada tahun 2018 sebanyak 11 buah Klinik Kesihatan telah menjalankan Program ini. Klinik Kesihatan tersebut seperti dalam jadual di bawah:

Bil.	Klinik Kesihatan
1	Klinik Kesihatan Seremban 2
2	Klinik Kesihatan Seremban
3	Klinik Kesihatan Senawang
4	Klinik Kesihatan Nilai
5	Klinik Kesihatan Ampangan
6	Klinik Kesihatan Bahau
7	Klinik Kesihatan Port Dickson
8	Klinik Kesihatan Tampin
9	Klinik Kesihatan Rembau
10	Klinik Kesihatan Jelevu
11	Klinik Kesihatan Johol

Pada tahun 2019 telah dirancang akan pertambahan sebanyak 6 buah Klinik Kesihatan untuk tujuan ini, walaubagaimanapun perluasan perkhidmatan ini diharap dapat dipertingkatkan dengan peruntukan khas di bawah dasar baru kelak.

PANEL PENASIHAT KLINIK KESIHATAN (PPKK) DI NEGERI SEMBILAN

Bagi menyokong perkhidmatan kesihatan di kalangan komuniti peranan Panel Penasihat Klinik Kesihatan adalah penting. PPKK bertindak sebagai sukarelawan perkhidmatan kesihatan dan sebagai penggerak kepada KKM dalam menjalankan perkhidmatan kesihatan di komuniti.

Mesyuarat bagi membentangkan pencapaian aktiviti dan kewangan PPKK telah diadakan pada bulan Oktober 2018 di Pejabat Daerah Jempol.

Sehingga kini terdapat 40 PPKK di Negeri Sembilan. Keahlian Ahli Jawatankuasa adalah seramai 420 orang. Lantikan PPKK pada tahun 2016 telah berakhir pada 31/12/2018 dan lantikan pencalonan bagi PPKK yang baru sedang dalam tindakan KKM.

PERKHIDMATAN PAKAR MATA BERGERAK (KLIP MOBILE)

Program Kesejahteraan Warga Emas Fasa Pertama telah dijalankan di seluruh Negeri Sembilan pada tahun 2012 secara kerjasama antara Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dan Universiti Malaya (UM) bagi mendapatkan status kesihatan warga emas di Negeri Sembilan.

Berikutan hasil program ini, satu inisiatif dengan kerjasama Kerajaan Negeri, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dan Universiti Sains Islam Malaysia (USIM) bagi penubuhan Klinik Pakar Mata Bergerak (Klip Mobile) bagi membantu warga emas di luar bandar menjalani pemeriksaan dan rawatan. Perkhidmatan ini merupakan perkhidmatan pakar kepada penduduk kawasan luar bandar khususnya warga emas.

Projek ini akan merakyatkan perkhidmatan kesihatan sekali gus meningkatkan kepuasan dan kesejahteraan hidup rakyat terhadap pembangunan dan perkhidmatan kesihatan yang disediakan oleh kerajaan. Pembiayaan rawatan adalah ditanggung oleh Kerajaan Negeri dan USIM, manakala bantuan teknikal (keperluan akta, piawaian dan khidmat nasihat) oleh Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

Jadual 7 : Perkhidmatan Pakar Mata Bergerak (Klip Mobile) bagi tahun 2018.

Bil.	Tarikh	Tempat	Bil. Kedatangan Pesakit
1	25.01.2018	Kg OA Dusun Kubur Chennah Jelebu	57
2	01.03.2018	BalaiRaya Pengkalan Nelayan Rembau	65
3	22.03.2018	Kg Sg Timun Astana Raja Rembau	62
4	19.04.2018	Felda Jelai 3 Tampin	94
5	17.05.2018	Rumah Pangsa Tmn Tun Dr Ismail Sban	50
6	19.07.2018	Felda Palong 14 Jempol	107
7	16.08.2018	Kg Simpang Durian Jelebu	46
8	20.09.2018	Dewan Kg Jimah Baru PD	47
9	18.10.2018	Masjid Dato Lela Kg Sepri Rembau	30
10	15.11.2018	Balairaya Tmn Sentosa	54

Bilangan kes yang dirujuk untuk pembedahan katarak bagi tahun 2018 seramai 81 orang

PROGRAM PENGURUSAN KESAKITAN

Pada tahun 2018, Program Pengurusan Kesakitan (Bebas Kesakitan) telah dimulakan pada tujuh buah klinik terpilih di Negeri Sembilan iaitu:

- i. Klinik Kesihatan Mantin
- ii. Klinik Kesihatan Lukut
- iii. Klinik Kesihatan Bandar Seri Jempol
- iv. Klinik Kesihatan Kuala Pilah
- v. Klinik Kesihatan Rembau
- vi. Klinik Kesihatan Tampin
- vii. Klinik Kesihatan Jelevu.

Taklimat berkaitan program telah diberi pada 2 dan 3 April 2018 bertempat di Dewan Ixora, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Seramai 51 orang wakil Penyelia terdiri daripada Pegawai Perubatan, Farmasi dan PPP telah hadir kursus tersebut.

KESIMPULAN

Perkhidmatan Kesihatan Primer melalui fasa pengukuhan pada tahun 2018 di mana fokus utama adalah mengoptimisasikan sumber sedia ada untuk memastikan perkhidmatan dapat diberikan dengan kualiti yang lebih baik.

Di samping itu terdapat beberapa program-program baru yang baru dilaksanakan dan perlu diperkukuhkan di fasiliti kesihatan primer seperti program AMS (**Antimicrobial Stewardship**) dan **SMRP** di Klinik Komuniti.

2.4 UNIT PENYAKIT BERJANGKIT

PENDAHULUAN

Kawalan dan pencegahan penyakit berjangkit telah bermula di Malaysia sejak tahun 1961 lagi. Ia diwujudkan bagi memastikan setiap kejadian penyakit berjangkit dapat dikesan segera dan disusuli dengan tindakan kawalan dan pencegahan serta merta.

Pemantauan kejadian penyakit berjangkit adalah berdasarkan Akta Pencegahan dan Pengawalan Penyakit Berjangkit 1988 (Akta 342). Penyakit berjangkit yang perlu dilaporkan adalah seperti yang tersenarai di dalam Jadual I dan II akta tersebut. Selain senarai tersebut, terdapat beberapa penyakit yang dikelaskan sebagai *emerging* dan *re-emerging disease* yang perlu dilaporkan jika ia ditemui.

Pemantauan penyakit berjangkit di negara ini dipantau melalui satu sistem surveilan yang terdiri daripada *Mandatory Disease Notification* menggunakan Sistem eNotifikasi, *Clinical Based Surveillance* (HFMD, AFP), *Laboratory Based Surveillance*, *Community Based Surveillance* dan Survelan yang dilakukan oleh agensi lain seperti FOMEMA dan Jabatan Veterinar.

OBJEKTIF

Objektif Umum

Untuk mengurangkan kadar kematian (*mortaliti*) dan kejadian (*morbidity*) yang disebabkan oleh penyakit berjangkit.

Objektif Khusus

- i. Untuk mengurangkan kadar kematian (*mortaliti*) dan kejadian (*morbidity*) yang disebabkan oleh penyakit berjangkit.
- ii. Untuk memantau kejadian dan corak epidemiologi penyakit berjangkit bagi meramal serta mengesan kejadian awal wabak penyakit berjangkit.
- iii. Untuk melaksanakan tindakan pencegahan dan kawalan penyakit berjangkit.
- iv. Untuk melaksanakan tindakan aktif semasa wabak.
- v. Untuk mencegah kejadian penyakit berjangkit dari peringkat awal supaya tidak menjadi masalah kepada kesihatan awam.

PENCAPAIAN PROGRAM PENYAKIT CEGAHAN VAKSIN

Program Eradikasi Polio Kebangsaan

Malaysia telah mendapat status bebas penyakit yang disebabkan oleh *Wild Polio Virus* pada 20 Oktober 2000. Bagi mengekalkan status tersebut, setiap negara haruslah memastikan kualiti surveilan kes *Acute Flaccid Paralysis* (AFP) pada tahap yang tinggi seperti yang ditunjukkan pada Jadual 1 dan semua indikator yang dipantau telah dicapai.

Jadual 1 : Indikator Program Eradikasi Polio Kebangsaan

Bil.	Indikator	Sasaran	Pencapaian 2018
1.	Kes AFP bukan polio bagi setiap 100,000 penduduk berumur bawah 15 tahun	1 kes per 100,000 (3 kes)	12/100,000 penduduk (11 kes)
2.	Peratusan kes AFP disiasat dalam tempoh 48 jam dari tarikh notifikasi	Lebih daripada 80%	100% (11 kes)
3.	Peratusan kes AFP dengan 2 sampel najis yang "adequate" yang diambil selang 24 jam	Lebih daripada 80%	82% (9 daripada 11 sampel)
4.	Peratusan kes AFP lawatan susulan dibuat pada 60 daripada tarikh onset paralysis	Lebih daripada 80%	100% (11 kes)
5.	Peratusan AFP lawatan susulan dibuat pada 60 daripada tarikh onset paralysis	Lebih daripada 80%	100% (11 kes)

Jumlah Penduduk bawah 15 tahun : 90,200 orang

Program Eliminasi Measles Kebangsaan

Pada tahun 2018, sebanyak 328 kes disyaki Measles telah dilaporkan di mana sebanyak 21 kes telah disahkan Measles, berbanding tahun 2017 di mana sebanyak 222 kes disyaki Measles telah dilaporkan dan sebanyak 25 kes disahkan Measles.

Jadual 2 : Pencapaian Indikator Program Eliminasi Measles

Bil.	Indikator	Sasaran	Pencapaian
1.	Kes yang disahkan measles	<1/1 juta penduduk	18/1 juta penduduk (21 kes)
2.	Kes bukan measles yang disyaki measles Dilaporkan	$\geq 2/100,000$	27/100,000 penduduk (328 kes)
3.	Kes dinotifikasi dalam tempoh 24 jam	$\geq 80\%$	99% (325 kes)
4.	Siasatan kes dilakukan dalam tempoh 48 Jam	$\geq 80\%$	95% (313 kes)
5.	Penghantaran sampel darah untuk ujian serologi dalam tempoh 28 hari daripada tarikh ruam	$\geq 80\%$	89.69% (307 sampel)
6.	Penghantaran sampel isolasi virus dalam tempoh 28 hari dari tarikh ruam	$\geq 80\%$	100%

Analisa menggunakan database daripada eMeasles (SM2)

i. Jumlah Penduduk : 1,143,300 orang

Lain-Lain Penyakit Cegahan Vaksin

Penyakit cegahan vaksin yang dilaporkan pada tahun 2018 ialah kes Hepatitis B sebanyak 195 kes dilaporkan dan mencatatkan 4 kes kematian. Selain itu, sebanyak 19 kes *Pertussis* dilaporkan pada tahun 2018 dengan mencatatkan 1 kematian.

PENYAKIT BERJANGKIT MELALUI BAWAAN AIR DAN MAKANAN

Episod Keracunan Makanan

Sepanjang tahun 2018, sebanyak 19 episod keracunan makanan telah dilaporkan (melibatkan 6 episod berlaku di sekolah) berbanding 13 episod (6 episod berlaku di sekolah) pada tahun 2017. Semua episod telah dapat dikawal tanpa berlaku sebarang kematian.

Penyakit Bawaan Air Dan Makanan Yang Lain

Penyakit lain yang dilaporkan adalah 2 kes Hepatitis A dan 2 kes *Dysentry* di daftarkan pada tahun 2018. Tiada kes kolera dilaporkan.

SURVELANS PENYAKIT BERJANGKIT

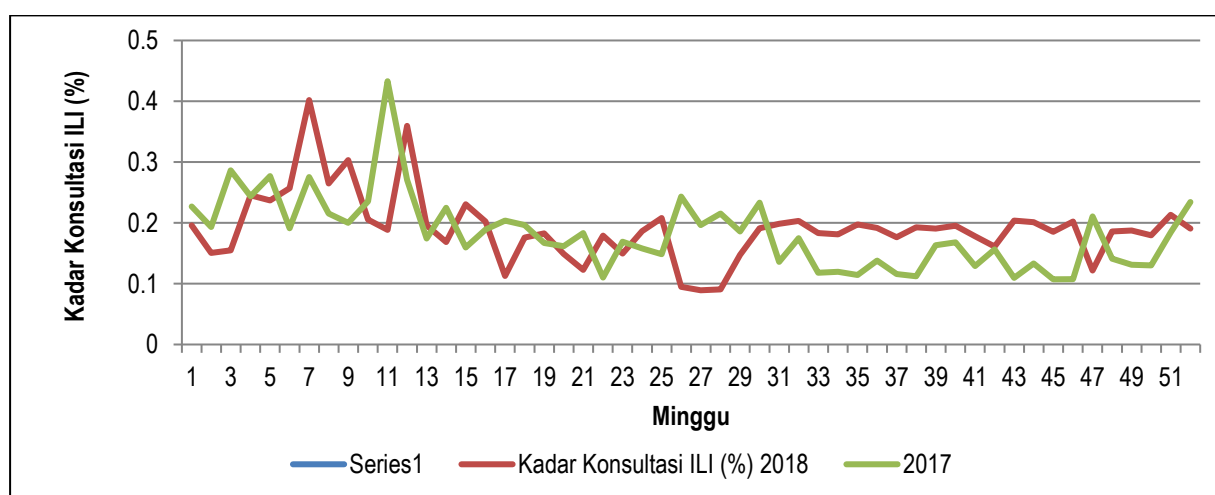
Penyakit Kaki, Tangan dan Mulut (HFMD)

Daerah	Kumulatif hingga Minggu 52/2018	Kumulatif hingga Minggu 52 / 2017	% penurunan / peningkatan kes
Seremban	2,169	605	258.5%
Port Dickson	259	35	640.0%
Jempol	251	100	151.0%
Tampin	71	49	44.9%
Kuala Pilah	158	49	222.4%
Rembau	129	40	222.5%
Jelevu	91	40	127.5%
Negeri Sembilan	3,128	918	240.7%

Sepanjang tahun 2018, berlaku peningkatan kes HFMD di Negeri Sembilan iaitu sebanyak 3,128 kes di daftarkan pada tahun 2018 berbanding 918 kes pada tahun 2017. Peningkatan kes sebanyak 240.7%. Peningkatan kes yang ketara berlaku di seluruh negara dan perancangan tindakan kawalan dan pencegahan awal telah diambil di peringkat daerah bagi mengekang peningkatan kes pada tahun 2019.

Bilangan Kes Yang Di Daftarkan Di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 - 2018

Diagnosis	2014	2015	2016	2017	2018	Jumlah
HFMD	1,011	542	1,382	918	3,128	6,981
Food Poisoning	1,383	549	872	1,059	714	4,577
Viral Hepatitis	194	145	472	532	523	1,866
Leptospirosis	302	296	169	219	308	1,294
Pertussis	36	43	14	8	19	120
Typhoid/Paratyphoid	5	5	2	5	0	17
Dysentery	1	3	1	4	2	11
Diphtheria	-	-	5	2	0	7
Viral Encephalitis	3	-	3	1	1	8
Tetanus	-	-	-	1	0	1
Typhus	-	1	-	-	0	1
Jumlah Keseluruhan	2,935	1,584	2,920	2,749	4,695	14,882

SURVELANS PENYAKIT BERJANGKIT**Survelans ILI****Graf 1 : Trend Kadar Konsultasi ILI Pada Tahun 2018 dan Tahun 2017****KESIMPULAN**

Secara keseluruhannya keberkesanan pemantauan dan pencapaian aktiviti-aktiviti adalah baik. Tiada sebarang wabak Penyakit Berjangkit tidak terkawal berlaku pada tahun 2018. Fokus akan dipertingkatkan merangkumi aspek pengesanan awal penyakit berjangkit, siasatan yang lengkap, aktiviti kawalan penyakit berjangkit yang efektif serta aktiviti pencegahan jangka pendek dan jangka panjang yang mampan. Sasaran ini juga telah disokong dengan latihan berterusan untuk semua kakitangan yang terlibat sama ada di peringkat daerah dan negeri. Selain itu, audit penyeliaan sama ada secara berjadual atau tidak akan terus dilaksanakan bagi memastikan pematuan kepada semua aktiviti berdasarkan keperluan perundangan dan garis panduan yang sedang berkuatkuasa.

AKTIVITI UNIT KAWALAN PENYAKIT BERJANGKIT

- i. Lawatan Unit CDC/ Survelan JKNNS ke Sekolah Berasrama Penuh Integrasi (SBPI) Jempol pada 11 Januari 2018 semasa kejadian kluster *Influenza-Like Illness* (ILI).

Pertemuan dengan Pihak Pengurusan Sekolah (Bersama Pengetua)

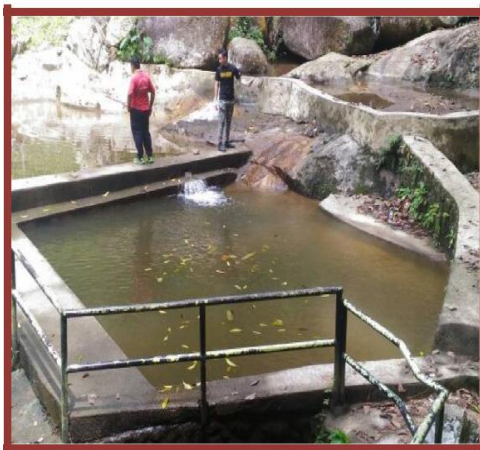

Pemantauan Bilik Isolasi (Putera)

Temuduga Pelajar-Pelajar

- ii. Kursus Zoonosis pada 27 – 28 Mac 2018 di PKD Tampin dan praktikal pengambilan sampel air dan tanah untuk kes Leptospirosis di Gunung Tampin.

- iii) Latihan Simulasi Avian Influenza Peringkat Kebangsaan pada 14 - 16 Ogos 2018 anjuran Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) bersama Jabatan Perkhidmatan Veterinar (JPV), Jabatan PERHILITAN dan MyOHUN di fasiliti-fasiliti kesihatan Daerah Seremban dan Port Dickson serta sesi de-briefing di Hotel Royale Chulan.

- iv) Sesi Town Hall Meeting bersama pengusaha-pengusaha dan guru-guru tadika swasta pada 18 Ogos 2018 di Dewan Seri Merbau, JKNNS, melibatkan 75 orang peserta daripada 42 buah premis.

- v. Audit Kesiapsiagaan Kawalan Penyakit Berjangkit di PKD Jelevu dan KK Jelevu pada 22 Oktober 2018.

2.4 UNIT PENYAKIT BERJANGKIT

PENDAHULUAN

Kawalan dan pencegahan penyakit berjangkit telah bermula di Malaysia sejak tahun 1961 lagi. Ia diwujudkan bagi memastikan setiap kejadian penyakit berjangkit dapat dikesan segera dan disusuli dengan tindakan kawalan dan pencegahan serta merta.

Pemantauan kejadian penyakit berjangkit adalah berdasarkan Akta Pencegahan dan Pengawalan Penyakit Berjangkit 1988 (Akta 342). Penyakit berjangkit yang perlu dilaporkan adalah seperti yang tersenarai di dalam Jadual I dan II akta tersebut. Selain senarai tersebut, terdapat beberapa penyakit yang dikelaskan sebagai *emerging* dan *re-emerging disease* yang perlu dilaporkan jika ia ditemui.

Pemantauan penyakit berjangkit di negara ini dipantau melalui satu sistem surveilan yang terdiri daripada *Mandatory Disease Notification* menggunakan Sistem eNotifikasi, *Clinical Based Surveillance* (HFMD, AFP), *Laboratory Based Surveillance*, *Community Based Surveillance* dan Survelan yang dilakukan oleh agensi lain seperti FOMEMA dan Jabatan Veterinar.

OBJEKTIF

Objektif Umum

Untuk mengurangkan kadar kematian (*mortaliti*) dan kejadian (*morbidity*) yang disebabkan oleh penyakit berjangkit.

Objektif Khusus

- Untuk mengurangkan kadar kematian (*mortaliti*) dan kejadian (*morbidity*) yang disebabkan oleh penyakit berjangkit. Untuk memantau kejadian dan corak epidemiologi penyakit berjangkit bagi meramal serta mengesan kejadian awal wabak penyakit berjangkit.
- Untuk melaksanakan tindakan pencegahan dan kawalan penyakit berjangkit.
- Untuk melaksanakan tindakan aktif semasa wabak.
- Untuk mencegah kejadian penyakit berjangkit dari peringkat awal supaya tidak menjadi masalah kepada kesihatan awam.

PENCAPAIAN PROGRAM PENYAKIT CEGAHAN VAKSIN

Program Eradikasi Polio Kebangsaan

Malaysia telah mendapat status bebas penyakit yang disebabkan oleh *Wild Polio Virus* pada 20 Oktober 2000. Bagi mengekalkan status tersebut, setiap negara haruslah memastikan kualiti surveilan kes *Acute Flaccid Paralysis* (AFP) pada tahap yang tinggi seperti yang ditunjukkan pada Jadual 1 dan semua indikator yang dipantau telah dicapai.

Jadual 1 : Indikator Program Eradikasi Polio Kebangsaan

Bil.	Indikator	Sasaran	Pencapaian 2018
1.	Kes AFP bukan polio bagi setiap 100,000 penduduk berumur bawah 15 tahun	1 kes per 100,000 (3 kes)	12/100,000 penduduk (11 kes)
2.	Peratusan kes AFP disiasat dalam tempoh 48 jam dari tarikh notifikasi	Lebih daripada 80%	100% (11 kes)
3.	Peratusan kes AFP dengan 2 sampel najis yang "adequate" yang diambil selang 24 jam	Lebih daripada 80%	82% (9 daripada 11 sampel)
4.	Peratusan kes AFP lawatan susulan dibuat pada 60 daripada tarikh onset paralysis	Lebih daripada 80%	100% (11 kes)
5.	Peratusan AFP lawatan susulan dibuat pada 60 daripada tarikh onset paralysis	Lebih daripada 80%	100% (11 kes)

Jumlah Penduduk bawah 15 tahun : 90,200 orang

Program Eliminasi Measles Kebangsaan

Pada tahun 2018, sebanyak 328 kes disyaki Measles telah dilaporkan di mana sebanyak 21 kes telah disahkan Measles, berbanding tahun 2017 di mana sebanyak 222 kes disyaki Measles telah dilaporkan dan sebanyak 25 kes disahkan Measles.

Jadual 2: Pencapaian Indikator Program Eliminasi Measles

Bil.	Indikator	Sasaran	Pencapaian
1.	Kes yang disahkan measles	<1/1 juta penduduk	18/1 juta penduduk (21 kes)
2.	Kes bukan measles yang disyaki measles Dilaporkan	$\geq 2/100,000$	27/100,000 penduduk (328 kes)
3.	Kes dinotifikasi dalam tempoh 24 jam	$\geq 80\%$	99% (325 kes)
4.	Siasatan kes dilakukan dalam tempoh 48 Jam	$\geq 80\%$	95% (313 kes)
5.	Penghantaran sampel darah untuk ujian serologi dalam tempoh 28 hari daripada tarikh ruam	$\geq 80\%$	89.69% (307 sampel)
6.	Penghantaran sampel isolasi virus dalam tempoh 28 hari dari tarikh ruam	$\geq 80\%$	100%

Analisa menggunakan database daripada eMeasles (SM2)

ii. Jumlah Penduduk : 1,143,300 orang

Lain-Lain Penyakit Cegahan Vaksin

Penyakit cegahan vaksin yang dilaporkan pada tahun 2018 ialah kes Hepatitis B sebanyak 195 kes dilaporkan dan mencatatkan 4 kes kematian. Selain itu, sebanyak 19 kes *Pertussis* dilaporkan pada tahun 2018 dengan mencatatkan 1 kematian.

PENYAKIT BERJANGKIT MELALUI BAWAAN AIR DAN MAKANAN

Episod Keracunan Makanan

Sepanjang tahun 2018, sebanyak 19 episod keracunan makanan telah dilaporkan (melibatkan 6 episod berlaku di sekolah) berbanding 13 episod (6 episod berlaku di sekolah) pada tahun 2017. Semua episod telah dapat dikawal tanpa berlaku sebarang kematian.

Penyakit Bawaan Air Dan Makana Yang Lain

Penyakit lain yang dilaporkan adalah 2 kes Hepatitis A dan 2 kes *Dysentry* di daftarkan pada tahun 2018. Tiada kes kolera dilaporkan.

SURVELANS PENYAKIT BERJANGKIT

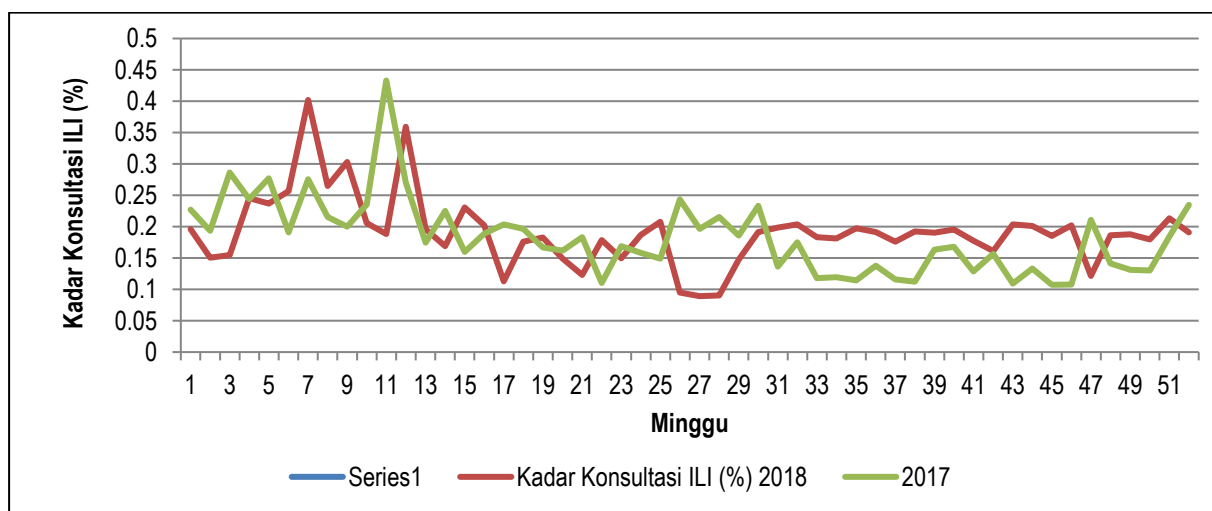
Penyakit Kaki, Tangan dan Mulut (HFMD)

Daerah	Kumulatif hingga Minggu 52 / 2018	Kumulatif hingga Minggu 52 / 2017	% penurunan / peningkatan kes
Seremban	2,169	605	258.5%
Port Dickson	259	35	640.0%
Jempol	251	100	151.0%
Tampin	71	49	44.9%
Kuala Pilah	158	49	222.4%
Rembau	129	40	222.5%
Jelebu	91	40	127.5%
Negeri Sembilan	3,128	918	240.7%

Sepanjang tahun 2018, berlaku peningkatan kes HFMD di Negeri Sembilan iaitu sebanyak 3,128 kes di daftarkan pada tahun 2018 berbanding 918 kes pada tahun 2017. Peningkatan kes sebanyak 240.7%. Peningkatan kes yang ketara berlaku di seluruh negara dan perancangan tindakan kawalan dan pencegahan awal telah diambil di peringkat daerah bagi mengekang peningkatan kes pada tahun 2019.

Bilangan Kes Yang Di Daftarkan Di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 - 2018

Diagnosis	2014	2015	2016	2017	2018	Jumlah
HFMD	1,011	542	1,382	918	3,128	6,981
Food Poisoning	1,383	549	872	1,059	714	4,577
Viral Hepatitis	194	145	472	532	523	1,866
Leptospirosis	302	296	169	219	308	1,294
Pertussis	36	43	14	8	19	120
Typhoid/ Paratyphoid	5	5	2	5	0	17
Dysentery	1	3	1	4	2	11
Diphtheria	-	-	5	2	0	7
Viral Encephalitis	3	-	3	1	1	8
Tetanus	-	-	-	1	0	1
Typhus	-	1	-	-	0	1
Jumlah Keseluruhan	2,935	1,584	2,920	2,749	4,695	14,882

SURVELANS PENYAKIT BERJANGKIT**Survelans ILI****Graf 1 : Trend Kadar Konsultasi ILI Pada Tahun 2018 dan Tahun 2017****KESIMPULAN**

Secara keseluruhannya keberkesanan pemantauan dan pencapaian aktiviti-aktiviti adalah baik. Tiada sebarang wabak Penyakit Berjangkit tidak terkawal berlaku pada tahun 2018. Fokus akan dipertingkatkan merangkumi aspek pengesanan awal penyakit berjangkit, siasatan yang lengkap, aktiviti kawalan penyakit berjangkit yang efektif serta aktiviti pencegahan jangka pendek dan jangka panjang yang mampan. Sasaran ini juga telah disokong dengan latihan berterusan untuk semua kakitangan yang terlibat sama ada di peringkat daerah dan negeri. Selain itu, audit penyeliaan sama ada secara berjadual atau tidak akan terus dilaksanakan bagi memastikan pematuan kepada semua aktiviti berdasarkan keperluan perundangan dan garis panduan yang sedang berkuatkuasa.

2.5. UNIT KAWALAN PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

PENGENALAN

Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor di Negeri Sembilan bermula sejak tahun 1973 lagi iaitu sebagai Rancangan Pembasmian Malaria (RPM). Ia kemudian merangkumi kawalan penyakit-penyakit lain seperti denggi, filariasis, *Japanese Encephalitis*, hawar, taifus, demam kuning, *Chikungunya* dan *Kala-Azar*. Unit ini bertanggungjawab menyelaraskan serta memantau semua aktiviti-aktiviti kawalan penyakit bawaan vektor bagi memastikan aktiviti dijalankan dengan lancar, sistematik dan efisien.

VISI

Untuk menjadikan Negeri Sembilan Darul Khusus sebuah negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat dan sejahtera melalui pelaksanaan Program-Program Kawalan Penyakit Bawaan Vektor yang profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Unit Penyakit Bawaan Vektor akan melaksanakan program-program Kawalan Penyakit Bawaan Vektor yang merangkumi bidang pencegahan dan kawalan dengan anggota yang mahir dan terlatih dengan bantuan peralatan yang lengkap dan berteknologi tinggi.

OBJEKTIF

Objektif Unit Kawalan Penyakit Bawaan Vektor adalah seperti berikut :

- i. Mengurangkan *morbidity* (kejadian) dan *mortality* (kematian) Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor supaya tidak menjadi masalah kesihatan awam di Semenanjung Malaysia.
- ii. Mencegah kejadian Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor di kawasan yang sedia bebas daripada penyakit-penyakit bawaan vektor.
 - Penyakit-Penyakit Bawaan Vektor yang utama adalah Malaria, Demam Denggi / Demam Denggi Berdarah, Penyakit Filariasis, Penyakit Scrub Typhus, Penyakit Japanese Encephalitis (JE), Penyakit Chikungunya, Penyakit Hawar dan Penyakit Demam Kuning.

SITUASI PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

Jadual 1 : Situasi Penyakit Bawaan Vektor Di Negeri Sembilan

Penyakit	Tahun / Bilangan Kes (Kematian)				
	2014	2015	2016	2017	2018
Denggi	3,781 (10)	2,454(16)	2,852 (26)	3,055 (11)	1,864 (6)
Malaria	32 (1)	18	11 (1)	36	41 (1)
Jap.Encephalitis	3	0	3	0	0
Filariasis	5	32	35	73	33
Taifus	0	1	0	0	0
Hawar	0	0	0	0	0
Demam Kuning	0	0	0	0	0
Chikungunya	0	0	6	0	0
Kala-Azar	0	0	0	0	0

() kematian

DENGGI

Sebanyak 1,864 kes denggi telah dilaporkan pada tahun 2018 berbanding 3,055 kes denggi pada tahun 2017. Ini menunjukkan penurunan kes sebanyak 39.0%. Kadar insiden denggi bagi tahun 2018 adalah 163.0/100, 000 penduduk berbanding 270.8/100, 000 penduduk pada tahun 2017. Bilangan kematian denggi yang dilaporkan pada tahun 2018 adalah sebanyak 6 kematian dengan kadar fataliti kes 0.3%.

Jadual 2 : Kadar Insidens Denggi di Negeri Sembilan dari tahun 2014 - 2018

Tahun	Bil. DD	Bil. DDB	Jumlah	Kadar insidens
2014	3,774	7	3,781	143.5
2015	2,436	18	2,454	220.5
2016	2,849	3	2,852	256.2
2017	3,052	3	3,055	270.8
2018	1,861	3	1,864	163.0

Taburan Kes Denggi dan Denggi Berdarah Mengikut Daerah

Negeri Sembilan menunjukkan peningkatan kes denggi pada tahun 2018 berbanding tahun 2017.

Jadual 3 : Perbandingan Kes Denggi Mengikut Daerah di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2017 dan 2018

Daerah	Bilangan Kes						Peratus % (+/-)
	2017			2018			
	DD	DDB	Jum (M)	DD	DDB	Jum (M)	
Seremban	2,612	2	2,614	1,457	3	1,460	-44.1
Port Dickson	114	1	115	151	0	151	+31.3
Jempol	76	0	76	67	0	67	-11.8
Tampin	85	0	85	65	0	65	-23.5
Kuala Pilah	38	0	38	35	0	35	-7.9
Rembau	70	0	70	46	0	46	-34.3
Jelevu	57	0	57	40	0	40	-29.8
N.Sembilan	3,052	3	3,055	1,861	3	1,864	-39.0

() = kematian

Taburan kes Mengikut Etnik

Daripada 1,864 kes denggi yang dilaporkan, 1,019 (54.7%) adalah Melayu, 318 (17.1%) Cina, 251 (13.5%) India, 35 (1.9%) dari lain-lain bangsa dan 241 (12.9%) adalah warga asing.

Taburan Kes Mengikut Jantina

Kebanyakan kes denggi iaitu 1,193 kes (64.0%) adalah terdiri daripada golongan lelaki sementara 671 kes (36.0%) adalah golongan perempuan dengan nisbah 1:0.77

Taburan kes Mengikut Umur

Kumpulan umur yang paling banyak dijangkiti penyakit demam denggi adalah di antara 20-54 tahun (1,114 kes). Ini diikuti oleh kumpulan umur 6-19 tahun (374 kes), lebih 55 tahun (207 kes) dan di bawah umur 5 tahun (169 kes). Kes demam denggi yang melibatkan kumpulan umur di alam persekolahan adalah sebanyak 315 kes (16.9%).

Taburan Kes Denggi Mengikut Kawasan

Berdasarkan taburan kes mengikut kawasan, bilangan kes denggi yang dicatatkan di kawasan bandar adalah lebih banyak berbanding di kawasan luar bandar iaitu 1,608 kes (86.3%) berbanding 256 kes (13.7%). Ini adalah kerana penyakit ini lebih cepat disebarkan di kawasan bandar yang padat penduduknya.

Keputusan Serologi

Daripada 1,864 kes yang dilaporkan, sebanyak 1,864 (100.0%) kes didapati mempunyai keputusan serologi yang positif. Bermula pada 1 Januari 2014 semua kes yang didaftarkan hendaklah mempunyai keputusan serologi positif.

Aktiviti Pencegahan dan Kawalan Denggi

Aktiviti pencegahan dan kawalan denggi dijalankan secara berterusan bagi membendung penularan penyakit ini. Pencapaian aktiviti pada tahun 2018 adalah sebagaimana Jadual 4.

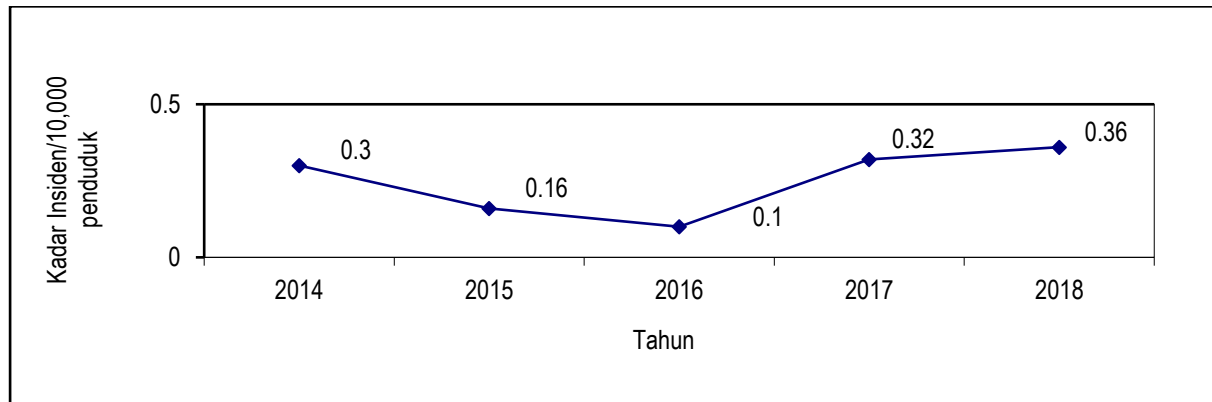
Jadual 4 : Aktiviti Pencegahan dan Kawalan Denggi Mengikut Daerah bagi Tahun 2018

Daerah	Bil. Rumah Diperiksa	Bil. Premis Positif Aedes	Bil. Premis Disembur Kabus	Bil. Notis (Sek. 8a)	Bil. Kompaun	Bil. Tindakan Mahkamah	Bil. Gotong Royong
Seremban	154,773	3,519	593,733	602	872	40	88
Port Dickson	23,879	499	45,767	13	259	19	13
Jempol	15,513	322	26,021	92	200	83	4
Tampin	29,531	170	20,367	98	69	0	10
Kuala Pilah	22,575	102	41,464	29	117	1	3
Rembau	22,364	329	17,146	22	58	0	10
Jelevu	9,674	70	12,641	7	70	0	4
N.Sembilan	278,309	5,011	757,139	863	1,645	143	132

MALARIA

Pada tahun 2018 sebanyak 41 kes Malaria dilaporkan di Negeri Sembilan berbanding 36 kes pada tahun 2017. Kadar insiden malaria tahun 2018 adalah 0.36/10,000 penduduk dan 1 kematian dilaporkan.

Rajah 1: Kadar Insiden Malaria per 10,000 penduduk bagi Tahun 2014 - 2018

Taburan Kes Mengikut Daerah

Kebanyakan kes Malaria pada tahun 2018 telah berlaku di daerah Seremban iaitu sebanyak 18 kes, diikuti Tampin 7 kes, Rembau 6 kes, Kuala Pilah 5 kes, Port Dickson 2 kes, Jempol 2 kes, dan 1 kes di Jelevu.

Jadual 5 : Taburan Kes Malaria Mengikut Daerah Di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2017/2018

DAERAH	2017	2018	Jangkitan tempatan 2017	Jangkitan tempatan 2018	% peningkatan / penurunan jangkitan tempatan
Seremban	12	18	0	0	0
Port Dickson	0	2	0	0	0
Jempol	2	2	0	0	0
Tampin	14	7	0	0	0
Kuala Pilah	3	5	0	0	0
Rembau	1	6	0	0	0
Jelevu	4	1	0	0	0
N. Sembilan	36	41	0	0	0

Klasifikasi Kes Mengikut Jenis Jangkitan

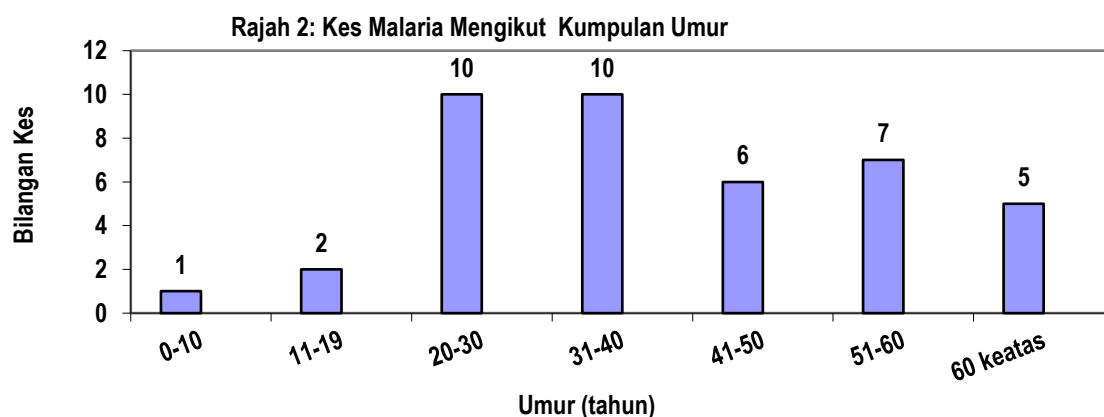
Berdasarkan klasifikasi kes, tiada kes (0%) diklasifikasi sebagai jangkitan Tempatan, 11 kes (26.8%) Import A, 0 kes (0%) *Induced* dan 30 kes (73.2%) mendapat jangkitan *Zoonotik*. Tiada perubahan kes jangkitan tempatan pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 dimana tiada kes tempatan di laporkan.

Taburan Kes Mengikut Kumpulan Risiko

Berdasarkan kumpulan risiko pula sebanyak 6 kes (14.6%) Orang Asli Pinggiran, tentera 1 kes (2.4%) dan 34 kes (82.9%) dari kumpulan lain-lain.

Taburan Kes Mengikut Umur

Kebanyakan kes malaria yang dilaporkan di Negeri Sembilan pada tahun 2018 tergolong dalam kumpulan umur 20 hingga 40 tahun.

Kejadian Kes Mengikut Jantina dan Etnik

Daripada 41 kes yang dilaporkan, 34 kes (82.9%) adalah terdiri daripada golongan lelaki dan 7 kes (17.1%) daripada golongan perempuan. Kes Malaria kebanyakannya berlaku dalam kalangan etnik Melayu 18 kes (43.9%), Cina 5 kes (12.2%), India 4 kes (9.8%), orang asli 6 kes (14.6%) dan diikuti oleh warga asing 8 kes (19.5%).

Kejadian Kes Mengikut Spesies

Kebanyakan kes adalah dari spesies *Plasmodium knowlesi* iaitu 30 kes (73.2%), diikuti oleh spesies *Plasmodium vivax* iaitu 7 kes (17.1%), spesies *Plasmodium falciparum* iaitu 3 kes (7.3%), spesies *Plasmodium ovale* iaitu 1 kes (2.4%) dan tiada jangkitan campuran (0%).

Taburan Kes Mengikut Sumber Kes

35 kes yang dilaporkan pada 2018 dikesan melalui *Passive Case Detection* (PCD) dan 6 kes dikesan melalui *Active Case Detection* (ACD).

LAIN-LAIN PENYAKIT BAWAAN VEKTOR

Pada tahun 2018, terdapat sebanyak 33 kes Filariasis dilaporkan melibatkan masing-masing 22 kes di daerah Jempol, 2 kes di daerah Port Dickson, 7 kes di daerah Tampin, 1 kes di daerah Jelevu, dan 1 kes di daerah Seremban. Tiada kes *Japanese encephalitis*, Tifus, Hawar, Demam Kuning, Chikungunya dan Kala azar yang dilaporkan di negeri ini pada tahun 2018.

PROGRAM KEPASTIAN KUALITI (*QUALITY ASSURANCE*)

Program Kepastian Kualiti atau *Quality Assurance Programme* menetapkan tiga indikator utama iaitu Kematian Malaria, Indeks Masa Notifikasi Denggi (*Dengue Notification Time Index-DNTI*) dan Indeks Kawalan Wabak Denggi (*Dengue Outbreak Control Index-DOCI*)

a) Kematian Malaria

Piawai kematian bagi malaria adalah sifar. Namun terdapat 1 kematian malaria dilaporkan pada tahun 2018 di Negeri Sembilan.

b) Indeks Masa Notifikasi Denggi (DNTI).

Piawai bagi Indeks Masa Notifikasi Denggi ialah 100% kes denggi yang disyaki mesti dilaporkan kepada Pejabat Kesihatan atau Pihak Berkuasa Tempatan dalam tempoh 24 jam selepas diagnosa. Pada tahun 2018 pencapaian adalah 98.3%.

Jadual 8 : Perbandingan Keseluruhan Indeks Masa Notifikasi Denggi (DNTI) di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 - 2018

Perkara	2014	2015	2016	2017	2018
Jumlah kes denggi dilaporkan	3,781	2,176	2,852	3,055	1,864
Bil. kes dilaporkan dalam masa 24 jam	2,128	2,454	2,851	2,951	1,832
DNTI (%)	56.3%	88.7%	99.9%	96.6%	98.3%

c) Indeks Kawalan Wabak Denggi (DOCI)

Piawai bagi DOCI ialah 100% wabak mesti dikawal dalam tempoh 14 hari. Tahun 2018 mencatatkan penurunan bilangan wabak yang tidak dapat dikawal dalam masa 14 hari iaitu 17 wabak berbanding 57 wabak pada tahun 2017. Pencapaian keseluruhan pada tahun 2018 adalah 91.9%

Jadual 9 : Perbandingan Keseluruhan Indeks Kawalan Wabak Denggi (DOCI) Di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 – 2018

Perkara	2014	2015	2016	2017	2018
Bil. wabak berlaku	358	183	289	319	211
Bil. wabak dikawal dalam masa 14 hari	176	172	254	262	194
DOCI (%)	49.2%	94.0%	87.9%	82.1%	91.9%

PERKHIDMATAN UNIT MAKMAL VEKTOR

Makmal Vektor Negeri di setiap negeri di Malaysia adalah satu unit di bawah Bahagian Kawalan Penyakit Bawaan Vektor yang berperanan penting dalam pemeriksaan slaid untuk pendiagnosan penyakit Malaria dan Filariasis.

Objektif utama unit ini ialah mengeluarkan satu keputusan pemeriksaan slaid darah yang tepat dan berkualiti serta mengikut masa yang ditetapkan.

Aktiviti utama Makmal Vektor Negeri selain daripada pendiagnosan kes Malaria dan Filariasis, ianya berfungsi sebagai tempat:

- i. Pengumpulan data pemeriksaan slaid-slaid darah untuk Malaria dan Filariasis yang diterima dari daerah-daerah dalam Negeri Sembilan serta menyediakan laporan makmal.
- ii. Menganalisa kawalan mutu pemeriksaan slaid yang dijalankan di makmal-makmal setiap klinik kesihatan dan hospital setiap daerah dan menyediakan laporan mengenainya.
- iii. Tempat yang bertanggungjawab kepada semua aktiviti dari segi pelaksanaan dan pengawasan perkhidmatan makmal khususnya berkaitan dengan pendiagnosan kes Malaria dan Filariasis di semua klinik kesihatan dan klinik desa.
- iv. Pusat rujukan dan tempat latihan pengukuhan bacaan slaid *Blood Film Malaria Parasite (BFMP)* kepada semua Juru Teknologi Makmal Perubatan (JTMP), Pegawai Sains serta Penolong Pegawai Sains yang baru berkhidmat dan mikroskopis yang bermasalah dalam pengenalan spesies Malaria.
- v. Tempat latihan kepada Pelatih-Pelatih Separa Perubatan seperti Penolong Pegawai Perubatan (MA), Penolong Pegawai Kesihatan Persekitaran (PPKP), Jururawat Masyarakat (JM), Pembantu Kesihatan Awam (PKA) dan Jururawat serta Pegawai Perubatan yg terlibat dalam prosedur pendiagnosan kes Malaria dan Filariasis.
- vi. Pusat maklumat pendiagnosan makmal bagi kes Malaria dan Filariasis di Negeri Sembilan.

1. Pemeriksaan Slaid Darah di Makmal Vektor Negeri

1.1. Malaria.

Pada tahun 2018 sebanyak 33,636 slaid darah telah diterima dan diperiksa. Daripada jumlah tersebut, sebanyak 43 kes telah dikesan positif berbanding pada tahun lalu sebanyak 36 kes sahaja. Terdapat peningkatan kes positif Malaria sebanyak 7 kes atau 19% berbanding tahun lalu. Peningkatan jumlah slaid Malaria sebanyak 1,927 slaid atau 6% juga telah direkodkan pada tahun 2018.

Jadual 1.1(a) : Pecahan slaid ACD,PCD dan lain-lain (INV) yang diterima dari Daerah bagi Tahun 2018.

Daerah	ACD	PCD	PCD(hosp)	INV	Jumlah	Kes Positif
Jelevu	3,420	578	229	445	4,672	2
Kuala Pilah	3,332	1,342	677	206	5,557	9
Tampin	322	435	559	2,496	3,812	4
Seremban	811	238	1,346	1,052	3,477	24
Rembau	862	550	0	0	1,412	0
P.Dickson	1,216	1,087	570	5,359	8,232	3
Jempol	1,486	1,637	263	2,997	6,383	2
Jumlah	11,449	5,867	3,644	12,555	33,636	44

Jadual 1.1(b) : Bilangan Kes Malaria mengikut spesis yang di kesan di Negeri Sembilan dalam tahun 2016, 2017 dan 2018.

Bil.	Spesis Plasmodium	Bil. Kes Positif		
		2016	2017	2018
1.	<i>P. falciparum</i>	3	3	7
2.	<i>P. vivax</i>	7	5	6
3.	<i>P. malariae</i>	0	0	0
4.	<i>P. ovale</i>	0	0	1
5.	<i>P. knowlesi</i>	3	28	29
6.	Mix infection	0	0	1
	Jumlah	13	36	44

Data pada Jadual 1.1(b) menunjukkan peningkatan kes Malaria daripada spesis *Plasmodium knowlesi* di Negeri Sembilan.

Jadual 1.1 (c) : Taburan kes positif Malaria mengikut daerah dalam Negeri Sembilan tahun 2017 / 2018.

Bil	Daerah	Bilangan Kes Malaria	
		2017	2018
1.	Jelevu (J1)	3	2
2.	Kuala Pilah (J2)	4	9
3.	Tampin (J3)	3	4
4.	Seremban (J4)	14	24
5.	Rembau (J5)	1	0
6.	Port Dickson (J6)	9	3
7.	Jempol (J7)	2	2

Dari data-data yang terdapat pada jadual 1.1(c), kita dapat mengenalpasti kawasan-kawasan “Hot spot” dalam Negeri Sembilan. Bagi kes Malaria, empat daerah iaitu Seremban, Port Dickson, Kuala Pilah dan Tampin telah dikenal pasti sebagai daerah yang berisiko dalam peningkatan kes Malaria di Negeri ini. Bagi mengurangkan peningkatan kes, berbagai usaha telah dilakukan oleh pihak Makmal Vektor Negeri dalam mengurangkan kes Malaria, pihak makmal telah berusaha meningkatkan lagi kompetensi semua JTMP yang bertugas di Makmal Malaria khususnya di daerah yang ada kes Malaria. Usaha-usaha tersebut ialah:

- Memastikan semua JTMP yang baru bertugas menjalani kursus Malaria selama 3 hari di Makmal Vektor Negeri.
- Menjalankan audit setiap bulan di makmal Hospital dan Klinik Kesihatan bagi memastikan kompetensi JTMP bertugas, Peralatan yang terbaik, *reagent* pencelupan dan dokumentasi yang terkini.
- Menjalankan latihan sangkut sebulan sekali selama 3 hari di Makmal vektor Negeri untuk JTMP yang masih memerlukan pembelajaran mengenalpasti parasit Malaria.
- Membuat lawatan ke semua Klinik Desa untuk mengajar dan memberikan teknik terbaik dalam penyediaan slaid Malaria.

1.2. FILARIASIS

Pada tahun 2018 sebanyak 10,883 slaid darah Filariasis telah di ambil untuk pemeriksaan berbanding pada tahun 2017 sebanyak 13,791 slaid. Terdapat penurunan pungutan slaid sebanyak 2,908 slaid. Dalam jumlah tersebut, sebanyak 94 kes filariasis telah di kesan pada tahun ini berbanding 97 kes Filariasis pada tahun 2017. Penurunan sebanyak 3 kes Filariasis atau 3%.

Jadual 1.2(a) : Bilangan Slaid Filariasis yang diterima dari daerah bagi tahun 2018.

Daerah	Klinik Kesihatan	Hospital	Pejabat Kesihatan	Jumlah	Bil. Slaid Positif
Jelevu	0	0	436	436	6
Kuala Pilah	0	0	2,411	2,411	0
Tampin	0	0	2,227	2,227	35
Seremban	0	0	520	520	3
Rembau	0	0	725	725	0
Port Dickson	0	0	1,345	1,345	3
Jempol	0	0	3,219	3,219	46
Jumlah	0	0	10,883	10,883	94

Jadual 1.2(b) : Bilangan kes Filariasis mengikut spesis 2018.

BIL.	SPESES	PERATUSAN
1.	Brugia Malayi	0%
2.	Wuchereria Bancrofti	100%

Pada keseluruhannya, pengesanan kes Filariasis di Negeri Sembilan adalah dari asrama pekerja yang terletak di ladang ternakan ayam, ladang kelapa sawit dan asrama pekerja kilang yang kebanyakannya dihuni oleh pekerja asing dari Bangladesh, Pakistan, Myanmar dan India.

Jadual 1.2(c) : Perbandingan kes Filariasis pada tahun 2014 - 2018

TAHUN	JUMLAH SLAID DIPERIKSA	BIL. SLAID POSITIF		
		KES BARU	ULANGAN	BIL. POSITIF
2014	5,966	5	0	5
2015	11,125	57	47	104
2016	12,596	42	24	66
2017	13,791	76	20	96
2018	10,883	46	48	94

3. Analisa pemeriksaan *Quality Film* darah Parasit Malaria 2018 (100% BFMP (+) & 10% BFMP (-)).

Table 1 : Summary of Quality Checking for Blood Film Malaria Parasites, 2018 100% BFMP (+) & 10% BFMP (-)

2016		Total Slides Received (QC BFMP)			Analysis Quality Checking for BFMP (+) Slides					Analysis Quality Checking for BFMP (-) Slides					
No	States Laboratory	BFMP (+) (a)	BFMP (-) (b)	Total Slides	Correct Diagnosis (c)	Wrong Species (d)	Missed Species (e)	False Positive (f)	% Errors (d+e+f)/a *100	Correct Diagnosis	FALSE NEGATIVE (Numbers of Parasites / uL Blood)				% Errors
											<50	50-100	101-500	>500	
1	Klinik Kesihatan	3	5,867	5,870	3	0	0	0	0	5,867	0	0	0	0	0
2	PKD	0	24,125	24,125	0	0	0	0	0	24,125	0	0	0	0	0
3	HOSPITALs	41	3,644	3,685	39	2	0	0	4.7%	3,644	0	0	0	0	0
	Total	44	33,636	33,680	42	2	0	0	4.7%	33,636	0	0	0	0	0

Notes: * Data adalah secara total sahaja.

4. Analisa pemeriksaan *Quality* keputusan yang tidak sepadan Film darah Parasit Malaria 2018.

Table 2 : Analysis of Discordant Slides for Quality Checking (QC BFMP), 2018 100% BFMP (+) dan 10% BFMP (-)

2017		Quality Checking for BFMP Positive				Quality Checking for BFMP Negative			
State Vector Laboratory	BFMP (+)	Wrong Species	Missed Species	False Positive	BFMP (-)	FALSE NEGATIVE (Numbers of Parasite / uL Blood)			
						<50	50-100	101-500	>500
KKs	3	0	0	0	5,867	0	0	0	0
PKDs	0	0	0	0	24,125	0	0	0	0
Hospitals	41	2	0	0	3,644	0	0	0	0
Total	44	2	0	0	33,636	0	0	0	0

SIASATAN ENTOMOLOGI (EI) YANG DIJALANKAN SEPANJANG TAHUN 2018

Daerah	Bil. lokaliti dijalankan kajian	Bil. lokaliti didapati positif positif Aedes	Indeks Aedes	Pembiakan Dalam Premis	Pembiakan Luar Premis	<i>Ae. albopictus</i>	<i>Ae. aegypti</i>	Catatan
Seremban	35	28 (80%)	5.9-60.0%	51	11	28	38	WTK / Hotspot / Kematian DD
Jelevu	1	1(100%)	50.0%	2	6	7	1	Lokaliti wabak terkawal
Port Dickson	6	6(100%)	3.4-20.0%	10	6	8	8	Lokaliti wabak terkawal
Rembau	0	0	0	0	0	0	0	
Jempol	3	2(66.7%)	8.0-10.0	4	3	4	3	Lokaliti wabak terkawal
Kuala Pilah	2	1(50.0%)	6.5	2	0	0	2	Lokaliti Penilaian Risiko Entomologi
Tampin	2	1(50.0%)	24.1	8	0	5	3	Lokaliti Penilaian Risiko Entomologi
JUMLAH	49	39(79.6%)	3.4-60.0%	77 (74.0%)	27 (26.0%)	52 (48.6%)	55 (51.4%)	

Sepanjang tahun 2018, Pasukan Entomologi telah menjalankan 'Entomologi Investigation' (EI) di lokaliti Wabak Tidak Terkawal, Hotspot, Lokaliti Kematian Denggi serta Entomologi Risk Assessment (ERA). Objektif EI dijalankan di lokaliti WTK / Hotspot adalah bagi memastikan punca sebenar tempat-tempat pembiakan sehingga menyebabkan wabak berlanjutan. Manakala bagi lokaliti kes kematian Denggi lebih bertujuan untuk menentukan samada terdapat pembiakan vektor yang berkemungkinan menjadi punca jangkitan kes dari lokaliti tersebut.

Sebanyak 49 buah lokaliti telah dijalankan pemeriksaan dan 39 buah daripadanya didapati positif bagi pembiakan Aedes (79.6%). Indeks Aedes tertinggi direkodkan di Daerah Seremban iaitu 60.0%. Lebih banyak pembiakan Aedes dikesan di dalam premis (74.0%) berbanding di luar premis (26.0%) di keseluruhan negeri. Daerah Seremban perlu meningkatkan pemeriksaan di dalam premis kerana hasil pemeriksaan menunjukkan 82.2% pembiakan dijumpai di dalam premis berbanding 17.8% di luar premis. Kesemua daerah yang dijalankan kajian masih menunjukkan terdapat pembiakan Aedes di lokaliti. Tiada pemeriksaan dijalankan di daerah Rembau bagi tahun semasa.

5.0 LATIHAN DAN KURSUS

Pada 2018 peruntukan kursus telah dikurangkan di semua jabatan kerajaan, oleh yang demikian pihak Makmal Vektor Negeri hanya dapat mengadakan sekali sahaja kursus asas Mikroskopik Malaria manakala kursus penyelenggaraan Mikroskop yang telah dirancang pada tahun tersebut telah dibatalkan dan digantikan dengan latihan sangkut staf di Makmal Vektor Negeri sebulan sekali. Senarai latihan dan kursus yang dijalankan di Makmal Vektor Negeri sepanjang tahun 2018.

Modul latihan	Kategori & Bilangan					
	Bil. Latihan	JuruTeknologi Makmal Perubatan	Peg. Sains	PPKP/ PKA	Jururawat/ Pen. Peg. Perubatan	Lain-lain
1. Kursus asas Mikroskopik Malaria (Modul 1 hingga Modul 5)	1 kali. Tarikh: 17.04.2018 – 19.04.2018	25 orang	-	-	-	-
2. Bengkel Penyediaan slaid Malaria dan ujian PCR utk kakitangan Veterinar N.S	1 kali Tarikh: 10.04.2018	5 orang	-	-	-	10 orang
3. Bengkel pengenalan Mikroskop <i>Dino lite</i> dan <i>Dino eye</i> .	1 kali. Tarikh: 14.05.2018.	5 orang	3 orang	-	-	-
4. Lawatan sambil belajar di Makmal Vektor Negeri Selangor.	Tarikh: 16.08.2018	5 orang	3 orang	5 orang	-	1 orang
5. Kursus perlaksanaan <i>My CPD</i> dan <i>My Entopest</i>	Tarikh: 13.09.2018	5 orang	2 orang	3 orang	-	2 orang
6. Kursus asas Malaria untuk Staf Makmal Hospital /Klinik Swasta di Makmal Vektor Negeri Sembilan	Tarikh: 08.10.2018 - 10.10.2018	6 orang	-	-	-	-

2.6 UNIT KAWALAN PENYAKIT TIDAK BERJANGKIT

PENGENALAN

Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (PTB) mula dilaksanakan di seluruh Negeri Sembilan mulai tahun 1988. Di peringkat negeri, program ini dirancang, dipantau dan diselia oleh Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (PTB), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan manakala di peringkat daerah, program ini adalah di bawah pengurusan dan penyeliaan Pegawai Kesihatan Daerah dan Pengarah Hospital. Unit ini terbahagi kepada 3 Sub Unit utama, iaitu:

- i. Sub Unit Kawalan Penyakit Diabetes, Hipertensi dan Kardiovaskular
- ii. Sub Unit Kesihatan Mental, Penyalahgunaan Substans, Keganasan dan Kecederaan (MeSVIPP) dan Kanser
- iii. Sub Unit Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN) dan Kawalan Hasil Tembakau

Objektif Umum

Untuk mengurangkan kadar penyakit (*morbidity*) dan kematian (*mortality*) yang disebabkan oleh faktor risiko atau penyakit tidak berjangkit yang disebabkan oleh persekitaran cara hidup yang tidak sihat dan mewujudkan masyarakat yang sihat di Negeri Sembilan.

Objektif Khusus

- i. Untuk meningkatkan pengetahuan dan kesedaran anggota kesihatan serta masyarakat umum mengenai faktor-faktor risiko PTB akibat keadaan dan cara hidup yang tidak sihat.
- ii. Untuk menyediakan perkhidmatan saringan PTB (seperti saringan kardiovaskular, saringan diabetes) untuk mengesan PTB di peringkat awal.
- iii. Untuk menjalankan perkhidmatan intervensi ke atas kumpulan berisiko tinggi / *premorbid*.
- iv. Untuk mempromosi dan menanam tabiat sentiasa mengamalkan cara hidup yang sihat di kalangan masyarakat.
- v. Untuk menggalakkan kerjasama dan penglibatan agensi-agensi kerajaan dan bukan kerajaan dalam mengawal PTB.

Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit

Program-program Pencegahan dan Kawalan PTB yang telah dibangunkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia dan dilaksanakan di Negeri Sembilan ialah:

1. Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Diabetes dan Kebutaan
2. Program Pencegahan dan Kawalan Penyakit Kardiovaskular
3. Program Pencegahan dan Kawalan Hipertensi dan Strok
4. Program Pencegahan dan Kawalan Kesihatan Mental
5. Program Pencegahan dan Kawalan Kanser
6. Program Pencegahan dan Kawalan Penyalahgunaan Substan
7. Program Pencegahan dan Kawalan Keganasan dan Kecederaan
8. Program Pencegahan dan Kawalan Hasil Tembakau
9. Program Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN)

Pelaksanaan aktiviti pencegahan dan kawalan PTB di Negeri Sembilan dijalankan secara integrasi antara beberapa bahagian dan unit di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan iaitu:

1. Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (penggubal dasar & pemantau)
2. Unit Penjagaan Kesihatan Primer (pelaksana Bahagian Kesihatan Awam)
3. Hospital (pelaksana Bahagian Perubatan)
4. Unit Promosi Kesihatan (pelaksana aktiviti promosi dan pendidikan kesihatan)
5. Unit Pemakanan (pelaksana aktiviti pemakanan)
6. Unit Inspektorat dan Penguatkuasaan (pelaksana aktiviti penguatkuasaan)

Strategi

Berdasarkan Pelan Strategi Penyakit Tidak Berjangkit Kebangsaan (*National Strategic Plan for Non-Communicable Diseases NSPNC*), pencegahan dan kawalan PTB dilaksanakan melalui pendekatan berikut:

- i. Pencegahan dan Promosi Kesihatan
- ii. Rawatan Klinikal
- iii. Pemerkasaan pesakit
- iv. Kolaborasi bersama NGO, badan-badan profesional dan lain-lain pihak yang berkaitan
- v. Pemantauan, penyelidikan dan survelan
- vi. Bina insan (*capacity building*)
- vii. Intervensi polisi dan peraturan-peraturan

Aktiviti promosi, pendidikan kesihatan, pemakanan dan penguatkuasaan PTB dijalankan di semua peringkat fasiliti KKM dan di dalam komuniti oleh pelbagai bahagian, unit dan pusat tanggungjawab. Promosi dan pendidikan kesihatan PTB dijalankan di Pusat Sumber NCD, manakala dalam komuniti dijalankan dalam bentuk sambutan hari-hari khas Kesihatan (Hari Tanpa Tembakau Sedunia, Hari Kesihatan Mental Sedunia, Hari Jantung Sedunia dan Hari Diabetes Sedunia), kem kesihatan, pameran kesihatan, dapur sihat masyarakat dan aktiviti kecergasan.

Aktiviti pembangunan modal insan berkaitan pencegahan dan kawalan PTB juga dijalankan di semua peringkat fasiliti KKM. Antara aktiviti latihan yang telah dijalankan sepanjang tahun 2018 termasuklah:

1. Bengkel *Training Of Trainers National Diabetes Registri (NDR)* dan Pengisian Data Audit Peringkat Negeri 2018.
2. Bengkel *'Food Model'* Peringkat Negeri 2018.
3. Forum *For Injection Technique Malaysia (TOT)* Peringkat Negeri 2018.
4. Taklimat Kesedaran Audit Hipertensi Peringkat Negeri.
5. Kursus *'Gestational Diabetes'* bagi Diabetes Educator Peringkat Negeri 2018.
6. Perbincangan SIQ (Shortfall In Quality) untuk merangka Pelan Tindakan setiap daerah dalam penambahbaikan *Quality Care Diabetes* di Klinik Kesihatan di seluruh Negeri Sembilan.
7. Bengkel pengukuhan Prosedur Rujukan KOSPEN.
8. Hadiah Kehidupan kepada Diri dan Yang Tercinta.
9. Bengkel Penyediaan Bahan Pendidikan Kalori Tagging Berkonsepkan #SSS di Lokaliti KOSPEN.
10. Taklimat *The Blue Ribbon Campaign*.
11. Latihan Penyelarasan Reten dan Format Laporan KOSPEN 2018.
12. *Leaders and Advocators Non-Communicable Diseases (LeAd NCD)*.
13. Bengkel *Plain Packaging: Australian Update*.
14. Taklimat reten MessVIP/Kanser.
15. Bengkel mQuit Masjid Peringkat Negeri Sembilan.
16. Taklimat Penggunaan iFOBT.
17. Bengkel Registri Data Mental dan Pelan Tindakan Kesihatan Mental 2019.
18. Bengkel Pemantapan NCD 2019.

PROGRAM KAWALAN PENYAKIT DIABETES, HIPERTENSI DAN KARDIOVASKULAR

Bagi mengurangkan prevalens 'undiagnosed diabetes', perkhidmatan saringan diabetes dilakukan di semua fasiliti Kementerian Kesihatan di Negeri Sembilan dan juga saringan dalam komuniti semasa kem kesihatan. Berikut adalah pencapaian saringan diabetes:

Jadual 1 : Pencapaian Aktiviti Saringan Diabetes Negeri Sembilan, 2014 - 2018

TAHUN	BILANGAN FASILITI KKM	BILANGAN DISARING	NORMAL (< 7.0 mmol/L)	IMPAIRED (7.0 – 11.0 mmol/L)	DIABETES MELLITUS (> 11.0 mol/L)
2014	168	109,399	49.46%	8.05%	2.17%
FORMAT BARU RETEN SARINGAN MULAI 2015					
TAHUN	BILANGAN FASILITI KKM	BILANGAN DISARING	NORMAL <5.6 mmol/L		RISIKO TINGGI ≥ 5.6 mmol/L
2015	168	114,734	94,131(82%)		20,603(18%)
2016	168	121,200	95,944(79%)		25,256(21%)
2017	168	99,857	79,521(80%)		20,336(20%)
2018	168	105,647	81,995 (78%)		23,652 (22%)

*Nota : Pertambahan fasiliti dari 2010 ke 2011 sebanyak 10 fasiliti adalah Klinik Desa dinaik taraf ke Klinik Kesihatan
: Pertambahan fasiliti dari 2012 ke 2013 sebanyak 5 fasiliti adalah Klinik 1 Malaysia.

Jadual 1 di atas menunjukkan sedikit peningkatan bilangan klien menjalani saringan diabetes yang mana sebanyak 22% klien risiko tinggi ≥ 5.6 mmol/L. Klien yang saringan melebihi 5.6 mmol/L ini dirujuk untuk ujian pengesahan diabetes dan dicadangkan untuk menyertai intervensi secara *non-pharmacological* dan *pharmacological*.

Penjagaan klinikal pesakit diabetes bermula dengan pendaftaran pesakit bagi menentukan beban diabetes di Negeri Sembilan. Berikut adalah taburan pesakit diabetes berdaftar di fasiliti kerajaan (Klinik Kesihatan) di Negeri Sembilan sehingga Disember 2018 (Jadual 2).

Jadual 2 : Bilangan Diabetes Baru, Berdaftar & Aktif Mengikut Daerah 2018

DAERAH	BILANGAN KES DIABETES BARU	JUMLAH DIABETES KUMULATIF*	JUMLAH DIABETES AKTIF (PERATUS)*
Seremban	1,136	37,975	22,909 (60.3%)
Kuala Pilah	201	10,121	4,524 (44.7%)
Jempol	377	11,458	6,248 (54.5%)
Rembau	64	4,543	2,478 (54.5%)
Tampin	379	11,030	5,179 (47.0%)
Port Dickson	211	11,612	4,112 (35.4%)
Jelevu	228	5,594	3,018 (54.0%)
NEGERI SEMBILAN	2,596	92,333	48,468 (52.5%)

* Data dari National Diabetes Registry (NDR) sehingga 31 Disember 2018

Seramai 2,596 kes baru diabetes telah dikesan di klinik kesihatan pada tahun 2018. Berdasarkan jumlah diabetes kumulatif, sebanyak 52.5% pesakit yang aktif menjalani rawatan di klinik kesihatan. Pesakit diabetes aktif bermaksud pesakit hadir sekurang-kurangnya sekali di klinik kesihatan sepanjang setahun yang lepas. Setiap pesakit diabetes akan menjalani ujian HbA1C sekurang-kurang sekali setahun sebagai pemantauan kualiti penjagaan diabetes mereka.

Jadual 3: Peratus purata HbA1c Mengikut Daerah Negeri Sembilan, 2014 - 2018

Daerah	2014	2015	2016	2017	2018
Seremban	7.9%	8.0%	7.8%	7.8%	7.9%
Kuala Pilah	7.8%	7.7%	7.7%	7.9%	7.8%
Jempol	8.5%	8.4%	8.0%	8.1%	8.1%
Rembau	8.0%	8.1%	7.8%	7.8%	7.7%
Tampin	7.5%	7.9%	7.6%	7.7%	7.8%
Port Dickson	7.7%	7.7%	8.1%	8.1%	7.7%
Jelevu	8.0%	7.8%	7.6%	7.8%	7.5%
N.SEMBILAN	7.9%	7.9%	7.8%	7.9%	7.9%

* Sumber Laporan Audit Klinikal Diabetes, NDR

Purata HbA1C pesakit diabetes 2018 bagi daerah di Negeri Sembilan adalah antara 7.5% hingga 8.1% (Jadual 3). Audit Klinikal Diabetes 2018 telah dijalankan untuk menilai kualiti penjagaan Diabetes serta menentukan pencapaian indikator *Quality Assurance Diabetes* di klinik kesihatan.

Jadual 4 : Pencapaian Audit Klinikal Diabetes Mengikut Daerah Negeri Sembilan, 2014 - 2017 : HbA1c < 6.5%, 2018 ≤ 6.5%

Daerah	2014	2015	2016	2017	2018
Seremban	25.56%	22.38%	26.92%	26.28%	26.92%
Kuala Pilah	37.36%	34.76%	35.62%	32.65%	36.35%
Jempol	14.18%	19.38%	26.85%	27.76%	29.38%
Rembau	20.27%	21.17%	27.89%	29.57%	38.63%
Tampin	33.47%	28.43%	29.40%	27.65%	31.96%
Port Dickson	26.94%	30.05%	25.19%	21.25%	30.94%
Jelevu	25.02%	23.85%	32.44%	28.63%	38.00%
N.SEMBILAN	26.00%	25.23%	28.55%	27.20%	30.93%

* Sumber Laporan Audit Klinikal Diabetes, NDR

* Sasaran QA/NIA Diabetes (2014 – 2017) : Peratus sampel diabetes dengan HbA1c < 6.5% ≥ 30%

* Sasaran QA/NIA Diabetes (2018) : Peratus sampel diabetes dengan HbA1c ≤ 6.5% ≥ 30%

Bagi tahun 2018 semua 7 daerah menunjukkan peningkatan audit klinikal berbanding 2017.

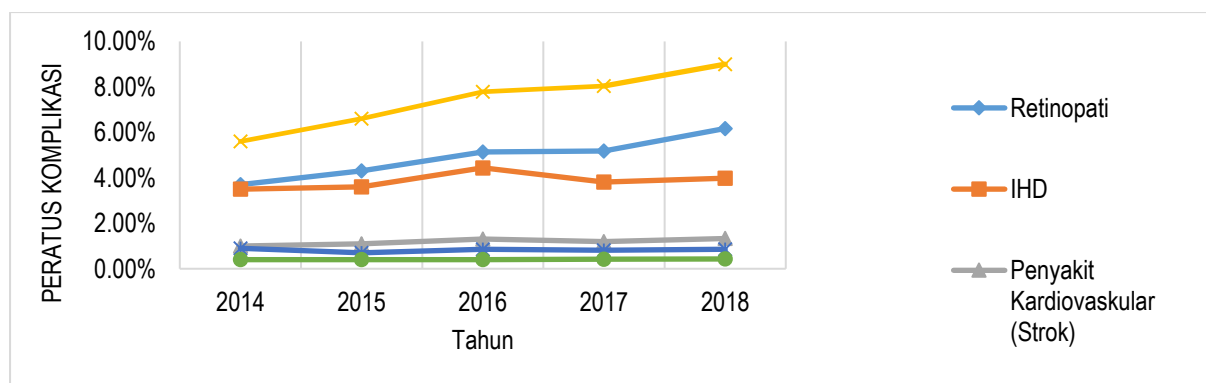
Klinik Kesihatan yang mencapai sasaran QA Diabetes 2018 di Negeri Sembilan.

Jadual 5 : Senarai Klinik yang mencapai sasaran QA $\geq 30\%$ bagi HbA1c $\leq 6.5\%$

Daerah / Negeri Sembilan	Klinik Kesihatan	Peratus
Seremban	Klinik Kesihatan Sikamat	38.10%
	Klinik Kesihatan Desa Rhu	35.20%
Kuala Pilah	Klinik Kesihatan Johol	41.80%
	Klinik Kesihatan Sri Menanti	40.40%
	Klinik Kesihatan Juasseh	37.40%
	Klinik Kesihatan Terachi	35.60%
	Klinik Kesihatan Padang Lebar	35.50%
	Klinik Kesihatan Kuala Pilah	34.00%
	Klinik Kesihatan Gunung Pasir	33.30%
	Klinik Kesihatan Senaling	32.60%
Jempol	Klinik Kesihatan Bandar Sri Jempol	33.60%
	Klinik Kesihatan Palong 9,10,11	32.70%
	Klinik Kesihatan Serting Hilir	30.20%
Tampin	Klinik Kesihatan Gemas	35.38%
	Klinik Kesihatan Tampin	34.16%
	Klinik Kesihatan Bukit Rokan Utara	32.29%
Rembau	Klinik Kesihatan Rembau	45.10%
	Klinik Kesihatan Astana Raja	38.30%
	Klinik Kesihatan Kota	35.30%
	Klinik Kesihatan Pedas	31.90%
Port Dickson	Klinik Kesihatan Pasir Panjang	38.00%
	Klinik Kesihatan Lukut	35.40%
Jelevu	Klinik Kesihatan Simpang Durian	41.25%
	Klinik Kesihatan Pasoh 1	40.60%
	Klinik Kesihatan Titi	37.74%
	Klinik Kesihatan Jelevu	37.50%
	Klinik Kesihatan Pertang	34.50%

Pemantauan komplikasi diabetes dilaksanakan dalam penjagaan pesakit diabetes semua jenis seperti berikut:

Rajah 1: Tren peratus pesakit diabetes aktif yang mempunyai komplikasi tahun 2014 -2018

*Berasaskan jumlah pesakit aktif pada tahun semasa

** Sumber data: National Diabetes Registry

Peratus komplikasi diabetes tertinggi adalah *nefropati* diikuti oleh *retinopati* dari tahun 2014 - 2018 dengan tren meningkat pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 (Rajah 6). Sebanyak 3 ko-morbiditi yang dipantau iaitu hipertensi, dislipidemia dan status merokok bagi pesakit diabetes. Data dikemaskini 2014 - 2018 di dalam NDR adalah seperti berikut:

Jadual 6 : Peratus pesakit diabetes yang mempunyai ko-morbid 2014 - 2018

Ko-morbiditi	2014	2015	2016	2017	2018
Hipertensi	66.6%	67.3%	66.5%	67.67%	73.65%
Dislipidemia	48.9%	52.7%	52.7%	54.97%	63.27%
Status merokok	4.8%	4.7%	4.84%	5.87%	5.41%

Hipertensi dan dislipidaemia merupakan ko morbiditi yang tinggi iaitu 73.65% dan 63.27% pesakit diabetes mempunyai ko-morbiditi ini.

Pendaftaran pesakit Hipertensi di Negeri Sembilan dijalankan secara *manual* dalam Buku Daftar Hipertensi seperti Jadual 6 di atas.

Jadual 7 : Bilangan Hipertensi Berdaftar Mengikut Daerah Tahun 2018

DAERAH	BILANGAN HIPERTENSI BARU	JUMLAH KUMULATIF HIPERTENSI BERDAFTAR
Seremban	1,913	45,510
Kuala Pilah	673	14,573
Jempol	617	11,445
Rembau	123	5,072
Tampin	791	10,777
Port Dickson	712	14,084
Jelevu	407	7,237
NEGERI SEMBILAN	5,236	108,698

* Data daripada klinik kesihatan (*reten manual JKNNS*) sehingga 31 Disember 2018

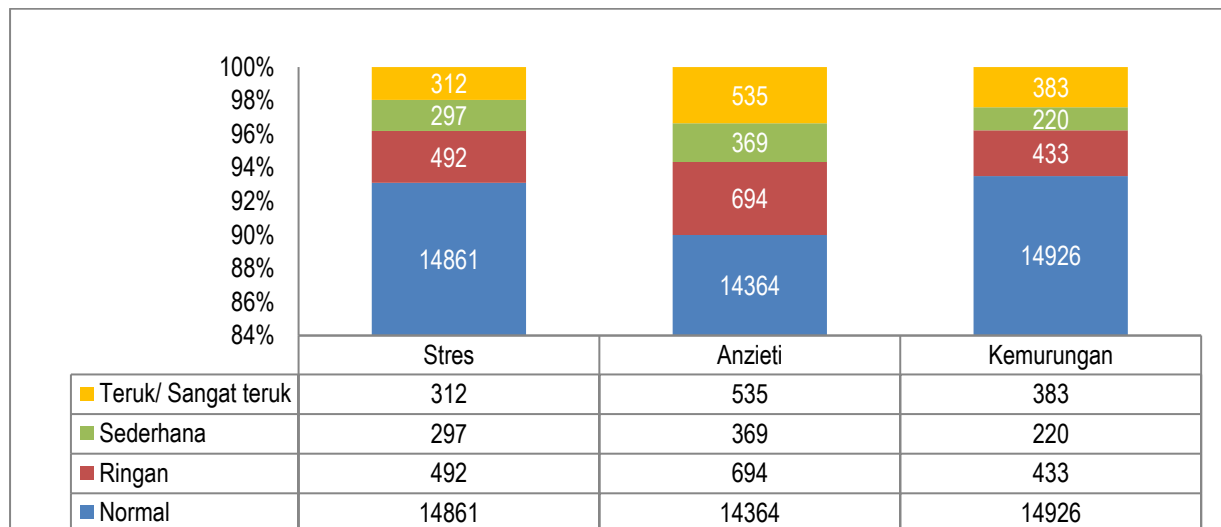
PROGRAM PENCEGAHAN DAN KAWALAN KESIHATAN MENTAL

Program Pencegahan dan Kawalan Kesihatan Mental dijalankan melalui perkhidmatan berikut:

- Perkhidmatan Saringan dan Intervensi Minda Sihat di Klinik Kesihatan
- Perkhidmatan Rawatan Pesakit Mental Stabil di Klinik Kesihatan

1. Perkhidmatan Saringan dan Intervensi Minda Sihat di Klinik Kesihatan

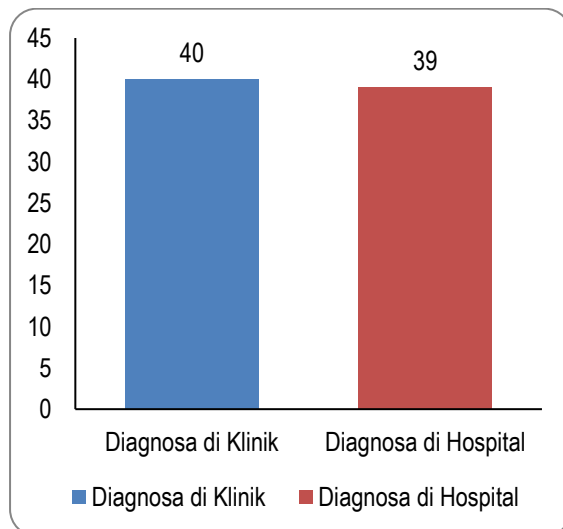
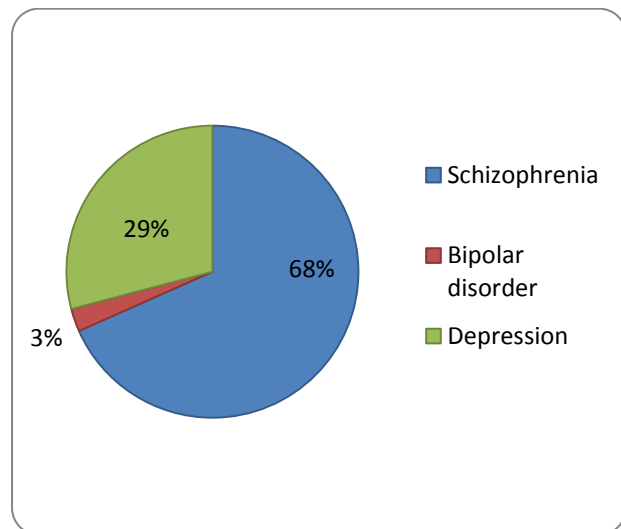
Perkhidmatan Saringan Minda Sihat dilakukan dengan menggunakan Borang Soal Selidik DASS 21. Klien yang mempunyai tanda-tanda stres, ansietas dan kemurungan akan diberi intervensi minda sihat atau dirujuk kepada Pegawai Perubatan, Pakar Perubatan Keluarga atau Pakar Psikiatri untuk rawatan jika perlu.

Rajah 2 : Keputusan Saringan Minda Sihat 2018 di Klinik Kesihatan

Secara keseluruhan, peratus klien mendapat skor DASS normal bagi setiap kategori stres, ansietas dan kemurungan adalah 93.1%, 90.0% dan 93.5% masing-masing.

2. Perkhidmatan Rawatan Pesakit Mental Stabil di Klinik Kesihatan

Perkhidmatan ini adalah untuk pesakit yang sesuai dirawat sebagai pesakit luar di klinik-klinik kesihatan bagi memudahkan rawatan dan pemulihan serta membantu mengurangkan stigma komuniti terhadap pesakit mental.

Rajah 3: Kes Baru Rawatan Mental Stabil 2018

Rajah 4 : Diagnosa Kes Baru 2018

Rajah 3 menunjukkan 79 kes baru di Klinik Kesihatan pada tahun 2018 termasuk kes dari hospital untuk rawatan susulan. Pecahan jenis kes dapat dilihat pada Rajah 4 dan majoriti adalah kes schizophrenia. Jumlah kes semasa terkumpul bagi rawatan mental stabil di Klinik Kesihatan Negeri Sembilan pada tahun 2018 ialah 668 pesakit.

PROGRAM KAWALAN DAN PENCEGAHAN KEMUDARATAN ALKOHOL

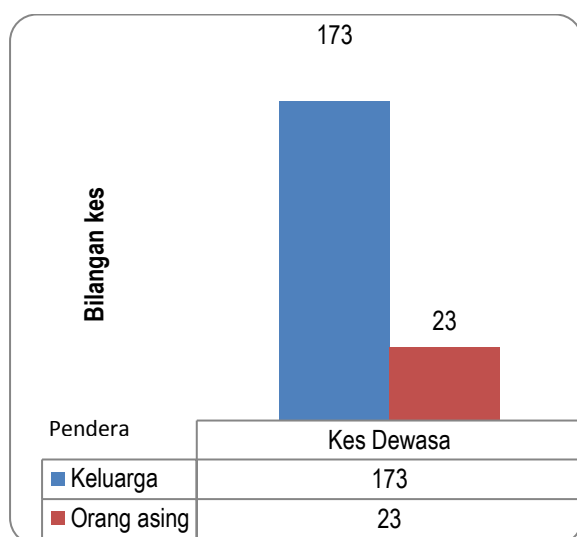
Saringan dan pendidikan kemudaratan alkohol dijalankan di komuniti berisiko tinggi. Saringan dilakukan sebanyak dua kali iaitu saringan kedua ketagihan alkohol dilakukan enam bulan selepas program pendidikan intervensi. Komuniti berisiko tinggi yang terlibat dalam saringan alkohol adalah Kg. Tekir (Seremban), Kg. Sampo (Jempol), Kg. Batu Peti (Jempol), Kg. Air Runtuh (Kuala Pilah), Kg. Putra (Jejebu) dan Kg. Sawah (Jejebu).

Program saringan alkohol di komuniti turut diserapkan ke dalam program KOSPEN (Komuniti Sihat Pembina Negara). Lokaliti KOSPEN yang terlibat ialah KRT Tmn Seremban Jaya Fasa 10 (Seremban), Kg Sampo (Jempol), KRT Bandar Sunggala (Port Dickson), Kg Pondoi (Tampin), Kg Air Runtuh (Kuala Pilah), Kg Rendah (Rembau) dan Kg Amar Penghulu (Jejebu).

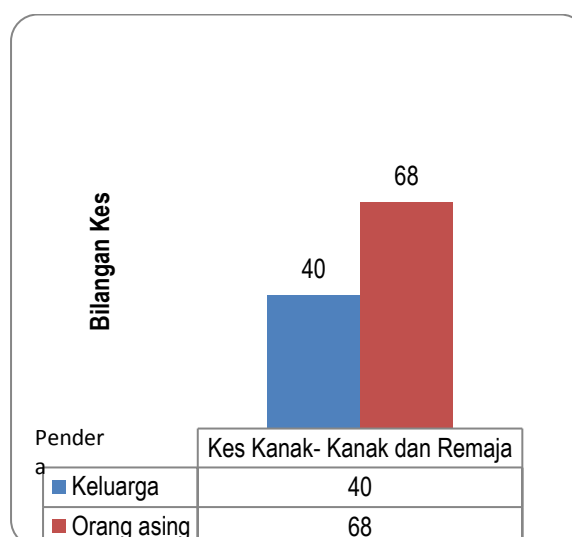
PROGRAM KAWALAN DAN PENCEGAHAN KECEDERAAN DAN KEGANASAN

Pemantauan kes kecederaan dan keganasan adalah melalui Khidmat OSCC (*One Stop Crisis Centre*) dan kes SCAN (*Suspected Child Abuse and Neglect*) di hospital kerajaan.

Rajah 5 : Kes OSCC Dewasa 2018

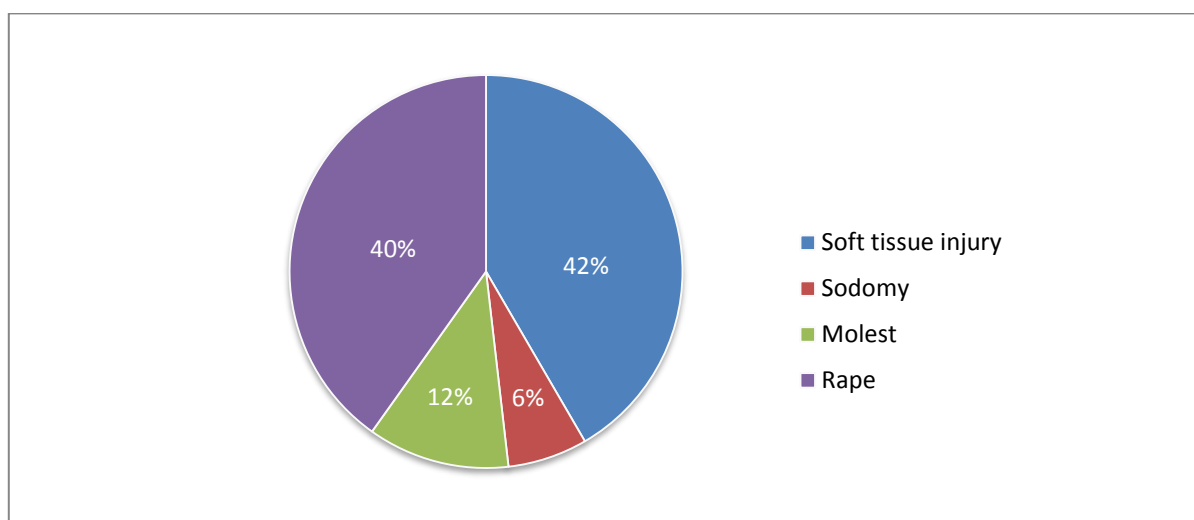

Rajah 6 : Kes OSCC Kanak-kanak dan Remaja 2018

Khidmat OSCC terdapat di semua hospital kerajaan di Negeri Sembilan bagi membantu mangsa-mangsa penderaan seksual (rogol, cabul, liwat), penderaan fizikal, domestik, psikologi dan sebagainya dalam memberi pemeriksaan dan rawatan kesihatan, kaunseling, perlindungan serta bantuan undang-undang. Pada tahun 2018, terdapat 196 kes penderaan melibatkan mangsa dewasa manakala 107 kes penderaan kanak-kanak dan remaja dilaporkan oleh hospital kerajaan di Negeri Sembilan (Rajah 5 dan 6). Definisi kes kanak-kanak dan remaja adalah bagi mangsa yang berumur bawah 19 tahun. Bagi kes SCAN pula, 57 (41.6%) daripada 137 kes disyaki penderaan dan pengabaian kanak-kanak melibatkan kecederaan tisu lembut, manakala 55 (40.1%) melibatkan kes rogol (Rajah 7).

Rajah 7 : Jenis Kes Disyaki Penderaan dan Pengabaian Kanak- Kanak 2018

PROGRAM PENCEGAHAN DAN KANSER REGISTRASI

Program Pencegahan dan Kanser Registri ini dijalankan melalui perkhidmatan berikut:

1. Perkhidmatan Saringan Kanser Kolorektal
2. Registri Kanser

Perkhidmatan Saringan Kanser Kolorektal

Perkhidmatan saringan kanser kolorektal bermula di Negeri Sembilan sejak Ogos 2010 dan kemudian diperluaskan ke semua klinik kesihatan pada tahun 2012 sehingga kini. Kit iFOBT (*Immunofluorescent Faecal Occult Blood Test*) dibekalkan oleh KKM sebagai alat untuk saringan. Saringan ini dikhaskan untuk klien yang berumur 50 - 70 tahun dan tidak mempunyai sebarang gejala. Klien yang positif iFOBT akan dirujuk ke Jabatan Pembedahan, Hospital Tuanku Jaafar, Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah untuk pengesanan kanser melalui kolonoskopi.

Jadual 7 : Saringan Kanser Kolorektal di Klinik Kesihatan 2018

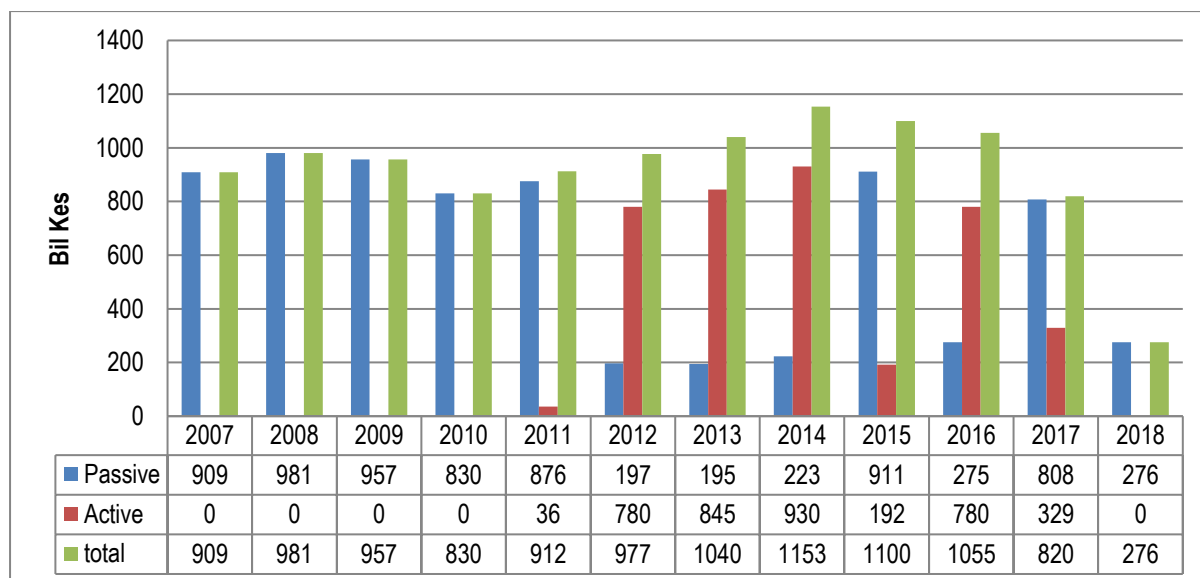
Saringan	Positif iFOBT	Keputusan Kolonoskopi				
		Normal	Colonic polyps	Diverticulosis	Hemorrhoid	Lain- lain
808	53 (6.56%)	53	0	0	0	0

Pada tahun 2018, 53 (6.56%) daripada 808 klien yang menjalani saringan didapati positif iFOBT namun tiada kanser kolorektal dikesan selepas melakukan ujian pengesanan kolonoskopi.

Registri Kanser Negeri Sembilan

Pencarian aktif dijalankan sepanjang 2018, dengan hasil sebanyak 3,892 kes didaftar di dalam sistem CanReg5.

Rajah 8 : Bil Kes Kanser di Negeri Sembilan Didaftarkan Dalam Sistem CanReg5 Mengikut Tahun Diagnosa 2007 - 2018

Jumlah keseluruhan kes kanser di Negeri Sembilan diagnosa dari tahun 2007 yang didaftarkan sehingga Disember 2018 ialah 11,055. Rujuk Laporan Registri Kanser Malaysia 2007 - 2011 untuk maklumat terperinci. Laporan Registri Kanser 2012-2016 masih dalam proses pengumpulan data.

PROGRAM PENCEGAHAN DAN KAWALAN TEMBAKAU

Program Kawalan Tembakau di Negeri Sembilan pada tahun 2018 telah diperkukuhkan di semua peringkat dan melibatkan pelbagai bahagian dan unit. Pelaksanaan program ini adalah melalui strategi MPOWER iaitu:

- M: *Monitor Tobacco use and prevention policies* (Memantau prevalen, tren merokok dan penggunaan tembakau)
- P: *Protect people from tobacco smoke* (Pelindungan daripada asap rokok)
- O: *Offer help to quit tobacco use* (Perkhidmatan berhenti merokok)
- W: *Warn about dangers of tobacco* (Amaran kemudaratan dan bahaya rokok)
- E: *Enforce bans on tobacco advertising, promotion and sponsorship* (Penguatkuasaan ke atas iklan, promosi dan tajaan berkaitan rokok dan syarikat rokok)
- R: *Raise taxes on tobacco* (Cukai rokok ditingkatkan)

Pencapaian pelaksanaan setiap strategi ini dibentangkan oleh setiap unit pelaksana dalam Mesyuarat Jawatankuasa Pelaksanaan Pelan Strategik Kawalan Tembakau 2015 - 2020 Peringkat Negeri Sembilan (Rujuk Laporan setiap Unit Pelaksana).

Bagi pelaksanaan strategi 'P' iaitu Perlindungan daripada asap rokok iaitu meningkatkan liputan kawasan bebas asap rokok melalui Program Seremban Bebas Asap Rokok (SeBAR). Medan Selera Penghulu Cantik dan Medan Selera Ampangan di bawah kelolaan Majlis Perbandaran Seremban telah berjaya diwartakan sebagai kawasan larangan merokok bermula 5 Oktober 2018. Pada tahun 2018, kumpulan NGO Negeri Sembilan telah menubuhkan Jalinan kerjasama NGO Seremban Bebas Asap Rokok (SeBAR) dan telah bersetuju untuk bekerjasama ke arah merealisasikan pelaksanaan Seremban Bebas Asap Rokok.

Program Komuniti Sihat Pembina Negara (KOSPEN) juga menyumbang kepada strategi P, di mana **334 lokaliti** bersamaan 94% lokaliti KOSPEN telah mematuhi pemasangan 100% papan tanda larangan merokok. Sebanyak **174 lokaliti** telah berjaya mencapai target sekurang-kurangnya 10 Buah rumah mendapat pengiktirafan "Rumah Bebas Asap Rokok" di dalam lokaliti KOSPEN. Manakala **18 premis** telah berjaya mendapat pensijilan *The Blue Ribbon Campaign* (TBRC) yang merupakan satu bentuk pengiktirafan kebangsaan dan antarabangsa.

Bagi pelaksanaan strategi 'O' iaitu perkhidmatan berhenti merokok, terdapat 10 farmasi komuniti persendirian yang menawarkan perkhidmatan berhenti merokok kepada komuniti setempat. Sehingga tahun 2018, sebanyak 10 buah farmasi telah berjaya mendapat akreditasi mQuit untuk menjalankan perkhidmatan berhenti merokok di farmasi:

1. Caring Pharmacy (Palm Mall Seremban)
2. Alpro Pharmacy (Taipan Senawang)
3. Alpro Pharmacy (Ampangan)
4. Alpro Pharmacy (Jln Dato Sheikh Ahmad, Seremban)
5. Alpro Pharmacy Seremban Flagship
6. Alpro Pharmacy (Regina Mall Port Dickson)
7. Alpro Pharmacy (Kuala Pilah)
8. Guardian Pharmacy Nilai
9. Guardian Pharmacy Seremban 2
10. Guardian Pharmacy Seremban.

Bagi pelaksanaan strategi 'E' iaitu penguatkuasaan ke atas iklan, promosi dan tajaan berkaitan rokok dan syarikat rokok Unit Kawalan Penyakit Tidak Berjangkit (NCD) Daerah telah memantau dan bekerjasama bersama Unit Inspektorat dan Penguatkuasaan (UIP) Daerah, untuk aktiviti Operasi Bersepadu dan Penguatkuasaan di daerah masing-masing.

Pelbagai aktiviti kawalan tembakau telah dijalankan dengan kerjasama pelbagai pihak di semua peringkat, usaha gijih perlu diteruskan untuk mencapai matlamat *The End Game* menjelang tahun 2045.

PROGRAM KOMUNITI SIHAT PEMBINA NEGARA (KOSPEN)

"Komuniti Sihat, Pembina Negara" (KOSPEN) adalah satu inisiatif yang telah bermula sejak pada Julai 2013. Inisiatif ini melibatkan transformasi perkhidmatan kesihatan awam dalam mendekatkan dan meluaskan penglibatan masyarakat dalam program kesihatan awam dengan menggabungkan mekanisma kerajaan sedia ada terutamanya di peringkat akar umbi bagi meningkatkan mutu kesihatan rakyat Malaysia.

Program KOSPEN di Negeri Sembilan telah bermula pada akhir tahun 2013 dan terus berkembang dan diperluaskan setiap tahun menjadikan jumlah besar 357 buah lokaliti KOSPEN menjelang tahun 2018. Program KOSPEN di Negeri Sembilan ini telah mendapat kerjasama daripada Jabatan Kemajuan Masyarakat (KEMAS) dan Jabatan Perpaduan Negara Dan Integrasi Nasional (JPNIN). Selain itu, terdapat lokaliti Persatuan Penduduk dan kampung bawah penyeliaan agensi lain yang secara sukarela memohon untuk menjalankan Program KOSPEN. Bilangan lokaliti yang terlibat mengikut agensi dan daerah adalah seperti Jadual 8 dan 9.

Jadual 1 : Bilangan lokaliti KOSPEN di Negeri Sembilan mengikut agensi pada tahun 2013 - 2018

TAHUN / AGENSI	KOSPEN KEMAS	KOSPEN JPNIN	LAIN-LAIN	JUMLAH
2013	23	-	-	23
2014	100	20	-	120
2015	100	20	-	120
2016	67	21	6	94
JUMLAH	290	61	6	357

Jadual 2 : Jumlah keseluruhan lokaliti KOSPEN di Negeri Sembilan mengikut daerah

DAERAH / AGENSI	KOSPEN KEMAS	KOSPEN JPNIN	LAIN-LAIN	JUMLAH
Seremban	71	22	3	96
Kuala Pilah	58	6	-	64
Jempol	39	4	-	43
Rembau	35	8	-	43
Tampin	34	8	1	43
Port Dickson	32	9	-	41
Jelevu	21	4	2	27
N. Sembilan	290	61	6	357

Jadual 3 : Pencapaian pelaksanaan Pogram KOSPEN Negeri Sembilan 2018

KOSPEN	Aktiviti Sensitisation (Bilangan Lokaliti)		Sukarelawan Dilatih (Orang)		Jumlah Penduduk	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Disaring	Bilangan Dirujuk Klinik Kesihatan
	Sasaran	Pencapaian	Sasaran	Pencapaian				
KEMAS	290	290 (100%)	1,450	1,729 (119.2%)	162,614	86,896	34,675 (39.9%)	10,697 (42.3%)
JPNIN	61	61 (100%)	305	405 (132.8%)	53,010	34,271	7,617 (22.2%)	5,461 (53.3%)

Jadual 4 : Pencapaian faktor risiko penyakit tidak berjangkit (NCD) Program KOSPEN Negeri Sembilan 2017

KOSPEN	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Disaring	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko Berlebihan Berat Badan (≥ 25kg/m ²)	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko Tekanan Darah Tinggi & Tidak Pernah Menerima Rawatan (≥ 140/90mmHg)	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Mempunyai Faktor Risiko Paras Gula Dalam Darah Tinggi & Tidak Pernah Menerima Rawatan (≥5.6mmol/L)	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Disaring Merokok	Bilangan Penduduk ≥ 18 Tahun Disaring Merokok dan Dirujuk Ke Klinik Berhenti Merokok
KEMAS	34,675	12,708 (36.6%)	6,863 (19.8%)	14,136 (40.8%)	2,837	652 (23.0%)
JPNIN	7,617	3,062 (40.2%)	1,547 (20.3%)	3,095 (40.6%)	401	141 (35.2%)

Jadual 5 : Pencapaian budaya hidup sihat Program KOSPEN Negeri Sembilan 2018

Sasaran Indikator Proses	KOSPEN KEMAS (290 lokaliti) (Bilangan mencapai Sasaran)	KOSPEN JPNIN (61 lokaliti) (Bilangan mencapai Sasaran)
50% majlis rasmi menyediakan buah-buahan	234 (81.5%)	46 (74.2%)
50% majlis rasmi mengasingkan gula daripada minuman panas	212 (73.9%)	40 (64.5%)
50% majlis rasmi menyediakan air kosong	245 (85.4%)	50 (80.6%)
50% majlis rasmi menyediakan sayur-sayuran (sekiranya ada hidangan berat)	223 (77.7%)	37 (59.7%)
Sekurang-kurangnya satu (1) trek 10,000 langkah	282 (98.3%)	60 (96.8%)
100% kawasan awam yang diwartakan di bawah PPKHT meletakkan papan tanda larangan merokok	276 (96.2%)	53 (85.5%)
Mencapai sasaran 10 rumah RBAR/lokaliti	137 (47.7%)	36 (58.1%)

KESIMPULAN

Program KOSPEN yang dijalankan secara berterusan ini telah berjaya mengenalpasti dan merujuk penduduk yang mempunyai faktor risiko penyakit tidak berjangkit ke Klinik Kesihatan yang berdekatan agar ujian diagnostik dan rawatan awal dapat diberi. Program ini juga giat mengubah amalan budaya hidup sihat penduduk dari segi pemakanan sihat dan mewujudkan kawasan persekitaran yang menyokong gaya hidup aktif. Pelaksanaan program dan kesan jangka pendeknya telah dapat direliaksikan di semua peringkat. Skop pelaksanaan Program KOSPEN di Negeri Sembilan dijangka akan terus dimantapkan dan diperluaskan pada tahun 2019.

2.7 UNIT KESIHATAN PEKERJAAN DAN ALAM SEKITAR

PENGENALAN

Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar menjalankan dua Program utama iaitu Program Kesihatan Pekerjaan dan Program Kesihatan Alam Sekitar.

Di bawah Program Kesihatan Pekerjaan, fungsi utama unit ini adalah bertanggungjawab di dalam hal-hal berkaitan keselamatan, kesihatan dan kebajikan pekerja khususnya kakitangan-kakitangan kesihatan melalui aktiviti-aktiviti seperti pengesanan serta notifikasi penyakit pekerjaan, kecederaan dan keracunan, latihan-latihan dan promosi berkaitan keselamatan dan kesihatan pekerjaan serta menjalankan pengawasan perubatan ke atas pekerja yang berisiko tinggi di klinik kesihatan pekerjaan. Unit ini bekerjasama dengan jabatan-jabatan kerajaan lain terutamanya Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (DOSH) serta Jabatan Pertanian di dalam menentukan keselamatan, kesihatan dan kebajikan pekerja-pekerja di industri berkaitan adalah terjamin.

Di bawah Program Kesihatan Alam Sekitar pula, fungsi utama unit ini adalah untuk membantu dalam hal-hal berkaitan keselamatan, kesihatan dan kesejahteraan persekitaran. Unit ini bekerjasama dengan Jabatan Alam Sekitar (JAS) dan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dalam memastikan kesejahteraan alam sekitar.

VISI

Ke arah negeri yang sihat dan produktif melalui promosi kesihatan pekerja untuk mencapai kesihatan yang mampan bagi setiap individu.

MISI

Untuk mempromosikan taraf kesihatan yang berkualiti melalui pencegahan dan kawalan penyakit, kecederaan dan ketidakupayaan yang disebabkan oleh interaksi diantara manusia dan pekerjaan.

OBJEKTIF AM

Untuk memberi perkhidmatan kesihatan komprehensif kepada golongan pekerja dengan penekanan kepada aspek promosi, pencegahan dan penjagaan kesihatan. Mewujudkan persekitaran yang sihat dan kondusif untuk kesihatan fizikal dan mental masyarakat.

OBJEKTIF KHUSUS

Program Kesihatan Pekerjaan

- i. Mempromosi kesihatan pekerjaan kepada anggota kesihatan dan masyarakat.
- ii. Menjalankan surveilans kemalangan, keracunan dan penyakit pekerjaan.
- iii. Memberi perkhidmatan kesihatan pekerjaan melalui aktiviti-aktiviti dari peringkat pencegahan hingga ke peringkat penjagaan kesihatan.
- iv. Menyediakan langkah-langkah pencegahan yang berkesan terhadap persekitaran tempat kerja yang berisiko.

Program Kesihatan Alam Sekitar

- i. Mempromosi persekitaran yang selamat dan sihat kepada masyarakat.
- ii. Menjalankan surveilan hazard persekitaran dan menjalankan intervensi yang bersesuaian.

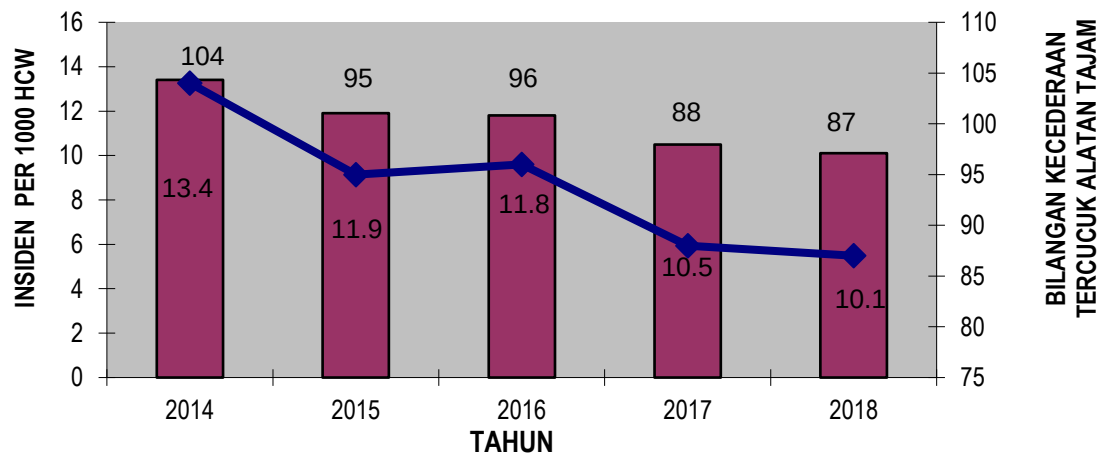
PENCAPAIAN AKTIVITI-AKTIVITI**PROGRAM KESIHATAN PEKERJAAN****Program Survelan Penyakit Pekerjaan**

Di bawah program ini, tumpuan utama unit ini adalah mengumpul data mengenai penyakit-penyakit pekerjaan. Aktiviti ini juga adalah sebagai memenuhi kehendak Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 (OSHA 1994) dan Akta Pestisid 1974.

Kemalangan yang paling kerap berlaku di fasiliti kesihatan KKM adalah kecederaan tercucuk alatan tajam terutamanya jarum. Manakala, di antara penyakit-penyakit pekerjaan yang diberi tumpuan adalah penyakit respiratori pekerjaan, penyakit kulit pekerjaan, keracunan kimia / penyakit lain-lain, kekerasan anggota KKM dan juga kecederaan di kalangan anggota kesihatan. Borang notifikasi yang digunakan adalah seperti yang disediakan oleh Unit Kesihatan Pekerjaan, Kementerian Kesihatan Malaysia.

Jadual 1 : Bilangan Kes-kes Penyakit Pekerjaan, Kecederaan Termasuk Keracunan Kimia / Pestisid Di Negeri Sembilan Tahun 2014 Hingga 2018

PENYAKIT PEKERJAAN	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Penyakit Kulit</i>					
Bil. Kes	0	5	9	0	0
Penyakit Paru-paru					
Bil. Kes	5	16	16	6	4
Keracunan Kimia/Penyakit Lain					
Bil. Kes	1	2	3	5	3
Kecederaan DiFasiliti Kesihatan KKM					
Bil. Kes	124	130	166	135	161
Bil Kekerasan anggota KKM	-	-	-	16	39
NIHL					
Bil. Kes	1	2	0	0	0
Ergonomik					
	-	2	0	0	0
Jumlah Kes	131	157	194	162	207

Graf 1 : Insiden dan Bilangan Kecederaan Alatan Tajam Di Fasiliti Kesihatan KKM 2014 - 2018

Jadual 2 : Jenis Kecederaan Pekerjaan di Fasiliti Kesihatan KKM Negeri Sembilan Di Kalangan Anggota Kesihatan Tahun 2014 - 2018

Tahun	2014	2015	2016	2017	2018
Bil. Tercucuk Jarum 'Hollow bore dan suture needle'	70	67	69	55	67
Bil Tercucuk Alatan Tajam Lain(selain ' Hollow bore dan suture needle')	15	10	17	20	12
Bil. Kecederaan Lain	20	40	70	47	74
Jumlah Kes	105	117	156	122	153

Jadual 3 : Jenis Kecederaan Pekerjaan di Fasiliti Kesihatan KKM Negeri Sembilan Di Kalangan Lain-lain Anggota Tahun 2018

Jenis Kecederaan	Operator Sinar Jernih	Pelatih Jururawat	Pelatih Pen. Peg. Perubatan	Jumlah
Bil. Tercucuk Jarum 'Hollow bore dan suture needle'	6	1	1	8
Bil Tercucuk Alatan Tajam Lain(selain ' Hollow bore dan suture needle')	0	0	0	0
Bil. Kecederaan Lain	0	0	0	0
JUMLAH	6	1	1	8

Jadual 4 : Bilangan Kes-Kes Kecelakaan Pekerjaan Di Kalangan Anggota Kesihatan Yang Dilaporkan Mengikut Hospital, Kesihatan dan Pergigian Di Negeri Sembilan Tahun 2014 - 2018

Fasiliti	2014		2015		2016		2017		2018	
	Bil	(%)	Bil	(%)	Bil	(%)	BIL	(%)	BIL	(%)
Hospital Tuanku Jaafar Seremban	58	46.8	59	45.4	78	46.9	57	46.0	57	35.4
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	18	14.5	12	9.2	16	9.6	10	8.1	17	10.6
Hospital Port Dickson	4	3.2	8	6.2	10	6.0	8	6.5	7	4.3
Hospital Tampin	1	0.8	1	0.8	0	0	0	0	1	0.6
Hospital Jelebu	3	2.4	1	0.8	0	0	2	1.6	2	1.2
Hospital Jempol	1	0.8	1	0.8	0	0	1	0.8	7	4.3
PKD Seremban	9	7.3	20	15.4	42	25.3	21	17.0	40	24.8
PKD Kuala Pilah	1	0.8	3	2.3	1	0.6	0	0	1	0.6
PKD Jempol	0	0	2	1.5	0	0	1	0.8	4	2.5
PKD Tampin	1	0.8	3	2.3	2	1.2	4	3.2	6	3.7
PKD Port Dickson	5	4.0	4	3.1	3	1.8	3	2.4	8	5.0
PKD Jelebu	3	2.4	3	2.3	3	1.8	4	3.2	0	0
PKD Rembau	2	1.6	0	0	2	1.2	1	0.8	2	1.2
Pergigian Seremban	11	8.9	4	3.1	5	3.0	7	5.6	4	2.5
Pergigian Kuala Pilah	2	1.6	5	3.8	1	0.6	1	0.8	2	1.2
Pergigian Jempol	1	0.8	0	0	3	1.8	1	0.8	1	0.6
Pergigian Port Dickson	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pergigian Tampin	2	1.6	0	0	0	0	0	0	1	0.6
Pergigian Jelebu	2	1.6	0	0	0	0	3	2.4	1	0.6
Pergigian Rembau	0	0	4	3.1	0	0	0	0	0	0
Jumlah	124	100	130	100	166	100	135	100	161	100

Jadual 5 : Bilangan Kes-Kes Kecelakaan (Bukan Alatan Tajam) Di Kalangan Anggota Kesihatan Di Negeri Sembilan Mengikut Mekanisma Tahun 2018

Mekanisma kecederaan	Kecelakaan	
	Bil	%
Splash of blood/body fluid	16	21.6
Motor Vehicle accident	45	60.8
Fall from height	0	0
Fall or slip on same level	9	12.2
Injured while handling, lifting and carrying	0	0
Lain-lain	4	5.4
Jumlah	74	100

Jadual 6 : Bilangan Kes-Kes Keracunan Yang Dilaporkan Mengikut Situasi Kejadian Di Negeri Sembilan Tahun 2018

Situasi Kejadian	Bilangan Kes Keracunan Pestisid / Kimia	Peratus (%)
Occupational	0	0
Suicide	0	0
Accidental(Non-Occupational)	0	0
Homicide	0	0
Jumlah	0	0

PROGRAM PROMOSI KESIHATAN TEMPAT KERJA**Audit Keselamatan dan Kesihatan**

Audit Keselamatan dan Kesihatan telah dimulakan pada tahun 2000. Di antara fasiliti-fasiliti kesihatan yang telah menjalankan audit pada tahun 2018 adalah seperti berikut:

Jadual 7 : Bilangan Lokasi Audit Keselamatan Dan Kesihatan Yang Telah Dijalankan Mengikut Fasiliti Di Negeri Sembilan Tahun 2018

FASILITI	BILANGAN LOKASI AUDIT KESELAMATAN DIJALANKAN
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	42
Pejabat Kesihatan Daerah Kuala Pilah	18
Pejabat Kesihatan Daerah Jempol	10
Pejabat Kesihatan Daerah Tampin	6
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	5
Pejabat Kesihatan Daerah Jelebu	5
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	13
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	7
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	24
Hospital Jempol	10
Hospital Tampin	8
Hospital Port Dickson	8
Hospital Jelebu	14
Pergigian Seremban	13
Pergigian Kuala Pilah	6
Pergigian Jempol	3
Pergigian Tampin	5
Pergigian Port Dickson	2
Pergigian Jelebu	3
Pergigian Rembau	1
JUMLAH	203

PROGRAM PENJAGAAN KESIHATAN DITEMPAT KERJA**Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan**

Sebanyak 44 Jawatankuasa Keselamatan Dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) telah ditubuhkan di Pejabat-pejabat Kesihatan Daerah, Pergigian, Hospital-hospital, Klinik Kesihatan dan di Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan.

Jadual 8 : Bilangan Jawatankuasa Keselamatan Dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) Mengikut Fasiliti Di Negeri Sembilan Tahun 2018

FASILITI	BILANGAN JKPP
Ibu Pejabat, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan	1
Pejabat Kesihatan Daerah Seremban	11
Pejabat Kesihatan Daerah Kuala Pilah	4
Pejabat Kesihatan Daerah Jempol	4
Pejabat Kesihatan Daerah Tampin	4
Pejabat Kesihatan Daerah Port Dickson	4
Pejabat Kesihatan Daerah Jelevu	3
Pejabat Kesihatan Daerah Rembau	1
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	1
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	1
Hospital Jempol	1
Hospital Tampin	1
Hospital Port Dickson	1
Hospital Jelevu	1
Pergigian Seremban	1
Pergigian Kuala Pilah	1
Pergigian Jempol	1
Pergigian Tampin	1
Pergigian Port Dickson	1
Pergigian Jelevu	1
Pergigian Rembau	0
JUMLAH	44

Program Kepastian Kualiti ("Quality Assurance Indikator")

Satu indikator kebangsaan di bawah Program Kepastian Kualiti ("Quality Assurance Programme") telah dibentuk iaitu indikator bagi tercucuk jarum (*needle stick injury*) di kalangan kakitangan kesihatan KKM. Jarum yang terlibat adalah dari jenis 'hollow bore' dan 'suture needle' sahaja. Indikator ini telah digunapakai oleh KKM sejak Disember 1998. Berikut adalah Pencapaian Program Kepastian Kualiti bagi Negeri Sembilan pada tahun 2018:

Jadual 9 : Pencapaian Indikator Program Kepastian Kualiti (“Kadar Kejadian Tercucuk Jarum Di Kalangan Anggota Kesihatan KKM ”) Bagi Kitaran 1 (Januari - Jun 2018)

Bil.	Nama Fasilitas	Jumlah kes NSI	Jumlah Kakitangan yang terdedah kepada jarum (HCWs at risk)	Kadar insiden bagi setiap 1000 mengikut kategori “Incidence Rate (Occupation Specific)”
1.	Hospital Tuanku Jaafar Seremban	15	2,899	$15/2,899 \times 1,000 = 5.2$
2.	Hospital Tuanku Ampuan Najihah	3	1049	$3/1,049 \times 1,000 = 2.9$
3.	Hospital Jelebu	1	178	$1/178 \times 1,000 = 5.6$
4.	Hospital Port Dickson	2	449	$2/449 \times 1,000 = 4.5$
5.	Hospital Tampin	1	294	$1/294 \times 1,000 = 3.4$
6.	PKD Jempol	1	352	$1/352 \times 1,000 = 2.8$
7.	PKD Tampin	1	313	$1/313 \times 1,000 = 3.2$
8.	PKD Port Dickson	2	331	$2/331 \times 1,000 = 6.0$
9.	Pejabat Pergigian Seremban	2	362	$2/362 \times 1,000 = 5.5$
10.	Pejabat Pergigian Kuala Pilah	1	122	$1/122 \times 1,000 = 8.2$
NEGERI SEMBILAN		29	**8,617	$29/8,617 \times 1,000 = 3.4$

**** merupakan jumlah keseluruhan kakitangan KKM di Negeri Sembilan yang berisiko terdedah kepada jarum pada kitaran berkaitan**

Jadual 10 : Pencapaian Indikator Program Kepastian Kualiti (“Kadar Kejadian Tercucuk Jarum Di Kalangan Anggota Kesihatan KKM ”) Bagi Kitaran 2 (Julai - Disember 2018)

Bil.	Nama Fasilitas	Jumlah kes NSI	Jumlah Kakitangan yang terdedah kepada jarum (HCWs at risk)	Kadar insiden bagi setiap 1000 mengikut kategori “Incidence Rate (Occupation Specific)”
1.	Hospital Tuanku Jaafar Seremban	19	2,901	$19/2,901 \times 1,000 = 6.5$
2.	Hospital Tuanku Ampuan Najihah	6	943	$6/943 \times 1,000 = 6.4$
3.	Hospital Jelebu	1	178	$1/178 \times 1,000 = 5.6$
4.	Hospital Port Dickson	1	503	$1/503 \times 1,000 = 2.0$
5.	PKD Seremban	3	968	$3/968 \times 1,000 = 3.1$
6.	PKD Port Dickson	2	322	$2/322 \times 1,000 = 6.2$
7.	Pejabat Pergigian Seremban	1	37	$1/37 \times 1,000 = 2.7$
8.	Pejabat Pergigian Tampin	1	98	$1/98 \times 1,000 = 10.2$
9.	Pejabat Pergigian Jempol	1	79	$1/79 \times 1,000 = 12.6$
NEGERI SEMBILAN		35	**8,584	$35/8,584 \times 1,000 = 4.1$

**** merupakan jumlah keseluruhan kakitangan KKM di Negeri Sembilan yang berisiko terdedah kepada jarum pada kitaran berkaitan**

Klinik Kesihatan Pekerjaan

Klinik Kesihatan Pekerjaan telah dimulakan pada tahun 2002. Klinik tersebut terletak di aras 2, Klinik Kesihatan Seremban dan telah dilengkapi dengan pelbagai peralatan yang diperlukan termasuk spirometri dan audiometri. Beberapa orang Pakar dan Pegawai Perubatan yang telah dilatih didalam bidang Kesihatan Pekerjaan dan seorang jururawat mengendalikan klinik tersebut.

Jadual 11: Bilangan Kes-Kes Yang Dikendalikan Oleh Klinik Kesihatan Pekerja Pada Tahun 2018

Bil.	Jenis Kes	Perkara	Jumlah
1.	Pesakit kes penyakit pekerjaan	Penyakit kulit pekerjaan = 0 Penyakit Paru-paru pekerjaan = 1 Penyakit hilang pendengaran akibat pendedahan bunyi bising di tempat kerja=0 Penyakit lain = 1 Kes rujukan disyaki penyakit pekerjaan=0	2
2.	Pemeriksaan Kospen Plus anggota KKM	Pejabat Kesihatan Daerah Seremban dan KK Seremban = 320/396 = 80.8%	320
3.	Pengawasan Perubatan Bagi Anggota Kesihatan	i) Program Surveilan Perubatan bagi Anggota Vektor (<i>Foggers</i>) = 73 ii) Program Surveilan Perubatan bagi Kakitangan Makmal = 0 iii) Program Surveilan Perubatan bagi Kakitangan X-ray = 0	73
JUMLAH			395

Program Pengukuhan Imunisasi Hepatitis B Bagi Anggota KKM

Program imunisasi hepatitis B bagi anggota KKM telah bermula sejak tahun 1989. Walaubagaimanapun pada bulan November 2006, pengukuhan program ini telah dilaksanakan di bawah tanggungjawab Unit Kesihatan Pekerjaan & Alam Sekitar bertujuan untuk meningkatkan liputan imunisasi dan memastikan kesemua anggota di dalam kategori berisiko tinggi di lindungi.

Keseluruhannya pada tahun 2018, 91.9% anggota yang layak menerima imunisasi Hepatitis B telah menerima imunisasi tersebut.

Jadual 12 : Pencapaian Program Pengukuhan Imunisasi Hepatitis B Bagi Anggota KKM Di Negeri Sembilan Tahun 2018

PTJ	Bilangan Anggota Yang Layak Menerima Vaksin	Bilangan Anggota Lengkap Dos Ke 3	% Anggota Lengkap Dos
HTJ Seremban	85	77	90.6
HTAN Kuala Pilah	214	183	85.5
Hospital Port Dickson	81	63	77.8
Hospital Tampin	27	25	92.6
Hospital Jelevu	12	10	83.3
Hospital Jempol	15	15	100
PKD Seremban	133	126	94.7
PKD Kuala Pilah	151	148	98
PKD Port Dickson	16	16	100
PKD Tampin	8	7	87.5
PKD Jelevu	46	46	100
PKD Jempol	36	36	100
PKD Rembau	4	4	100

PTJ	Bilangan Anggota Yang Layak Menerima Vaksin	Bilangan Anggota Lengkap Dos Ke 3	% Anggota Lengkap Dos
PPD Seremban	80	80	100
PPD Kuala Pilah	0	0	0
PPD Port Dickson	1	1	100
PPD Tampin	0	0	0
PPD Jelebu	12	10	83.3
PPD Jempol	2	2	100
PPD Rembau	0	0	0
NEGERI SEMBILAN	923	849	91.9

Program Saringan Tibi Bagi Anggota Kementerian Kesihatan

Anggota kesihatan adalah berisiko tinggi untuk mendapat jangkitan tibi ditempat kerja. Bagi mematuhi Peruntukan Akta Keselamatan & Kesihatan Pekerjaan (OSHA) 1994 di mana majikan perlu menjaga keselamatan dan kesihatan pekerja mereka, maka program saringan tibi bagi anggota Kementerian Kesihatan telah di mulakan pada bulan Mac 2012.

Keseluruhannya, seramai 992 anggota telah disaring tibi dengan menjalani ujian Mantoux dan 2219 anggota disaring dengan menjalani x-ray dada. Kesemua x-ray dada adalah negatif dan terdapat 13 anggota positif ujian *Mantoux*. Kesemua mereka telah dirujuk bagi menjalani penyiasatan lanjut dan tiada anggota yang di kesan mengidap tibi melalui saringan ini.

Jadual 13: Pencapaian Program Saringan Tibi Bagi Anggota KKM Di Negeri Sembilan Tahun 2018

PTJ	Jumlah anggota yg telah di saring ujian Mantoux	Jumlah Mantoux positif	Jumlah anggota yg telah di saring x-ray dada	Jumlah x-ray dada positif
HTJ Seremban	360	6	38	0
HTAN Kuala Pilah	156	1	380	0
Hospital Port Dickson	96	0	18	0
Hospital Tampin	3	0	144	0
Hospital Jelebu	16	0	58	0
Hospital Jempol	5	0	15	0
PKD Seremban	159	6	455	0
PKD Kuala Pilah	10	0	186	0
PKD Port Dickson	5	0	120	0
PKD Tampin	20	0	87	0
PKD Jelebu	36	0	76	0
PKD Jempol	14	0	404	0
PKD Rembau	12	0	102	0
PPD Seremban	57	0	0	0
PPD Kuala Pilah	0	0	0	0
PPD Port Dickson	8	0	1	0
PPD Tampin	14	0	24	0
PPD Jelebu	10	0	49	0
PPD Jempol	6	0	7	0
PPD Rembau	5	0	55	0
NEGERI SEMBILAN	992	13	2,219	0

PROGRAM KESIHATAN ALAM SEKITAR**SANITASI ALAM SEKITAR**

Di antara aktiviti-aktiviti yang dijalankan adalah seperti berikut:

- Penilaian Kesihatan Persekitaran Institusi Berisiko Tinggi
- Pusat Latihan Khidmat Negara (PLKN)
- Depot Tahanan Imigresen Lenggeng
- Penjara
- Pemeriksaan Sanitari Sekolah
- Perumahan / Ladang / Estet
- Penyiasatan Aduan Alam Sekitar

Jadual 14: Pencapaian Aktiviti-Aktiviti Kesihatan Alam Sekitar Di Negeri Sembilan Tahun 2014 - 2018

Aktiviti	2014	2015	2016	2017	2018
1. Penilaian Kesihatan Persekitaran di Pusat Latihan Khidmat Negara (PLKN)					
Jumlah Kem PLKN	6	6	6	6	6
Jumlah Kem diperiksa	6(100%)	6(100%)	6(100%)	6(100%)	6(100%)
2. Penilaian Kesihatan Persekitaran di Depot Tahanan Imigresen					
Jumlah Depot Tahanan	1	1	1	1	1
Jumlah Depot diperiksa	1(100%)	1(100%)	1(100%)	1(100%)	1(100%)
3. Penilaian Kesihatan Persekitaran di Penjara					
Jumlah Penjara	2	2	2	2	2
Jumlah Penjara diperiksa	2(100%)	2(100%)	2(100%)	2(100%)	2(100%)
4. Pengawasan Sanitasi Sekolah					
Jumlah Sasaran	479	479	479	499	479
Bilangan sekolah diperiksa	207 (43.2%)	312 (65.1%)	293(61.2%)	281(56.3%)	259(54.1%)
5. Pemeriksaan Sanitasi Perumahan Ladang					
Sasaran	60	60	60	56	61
Ladang diperiksa	41 (68.3%)	39(65%)	37(61.7%)	20(35.7%)	28(45.9)
6. Aduan Pencemaran Alam Sekitar					
Bil. Aduan diterima	31	28	26	24	17
Bil. Aduan disiasat	31(100%)	28(100%)	26(100%)	24(100%)	17(100%)

PEMANTAUAN PENYAKIT- PENYAKIT BERKAITAN PENCEMARAN UDARA (KONJUNTIVITIS, URTI DAN ASTHMA) DI KLINIK SENTINEL

Penyakit-penyakit berkaitan pencemaran udara yang dipantau adalah Asma, Konjuntivitis dan URTI. Di Negeri Sembilan, terdapat 6 buah fasiliti kesihatan yang menjalankan surveilan bagi penyakit-penyakit berkaitan pencemaran udara:

- i. Klinik Kesihatan Seremban
- ii. Klinik Kesihatan Ampangan
- iii. Klinik Kesihatan Nilai
- iv. Klinik Kesihatan Port Dickson
- v. Hospital Tuanku Jaafar Seremban
- vi. Hospital Port Dickson

Pada tahun 2018, tiada kejadian jerebu teruk sehingga memberi impak kepada kesihatan berlaku di Negeri Sembilan

KESIAPSIAGAAN MENGHADAPI BENCANA BANJIR

Bagi kesiapsiagaan menghadapi bencana banjir, sebanyak 8 Jawatankuasa Bencana Alam telah di tubuhkan di mana 1 diperingkat Ibu Pejabat Jabatan Kesihatan Negeri dan 7 masing-masing di peringkat Pejabat Kesihatan Daerah.

Dalam tahun 2018 bilangan pasukan Kesihatan dan Perubatan yang telah di tubuhkan bagi kesiapsiagaan menghadapi banjir adalah seperti di jadual berikut:

Jadual 15 : Bilangan Pasukan Kesihatan & Perubatan Bagi Kesiapsiagaan Menghadapi Bencana Banjir 2018

Pasukan Kesihatan		Pasukan Perubatan		JUMLAH	
Bilangan	Ahli	Bilangan	Ahli	Bilangan	Ahli
108	416	11	41	119	457

LATIHAN DALAM PERKHIDMATAN

Bagi meningkatkan pengetahuan mengenai kesihatan pekerjaan dan alam sekitar di kalangan anggota kesihatan, sebanyak 8 latihan / kursus telah di anjurkan oleh Unit KPAS sepanjang tahun 2018 seperti di jadual 16:

Jadual 16 : Senarai Kursus Yang Telah Dianjurkan Pada Tahun 2018

Bil.	Tajuk Kursus	Tarikh
1.	Kursus Penyediaan Bahan Kimia Secara Selamat Bagi Anggota Kawalan Penyakit Bawaan Vektor	12.03.2018
2.	Kursus Jawatankuasa Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan (JKKP) Peringkat Negeri Sembilan Darul Khusus	16.04.2018 - 17.04.2018
3.	Kursus Kriteria Diagnostik Penyakit Pekerjaan Peringkat Negeri Sembilan	25.04.2018 - 26.04.2018
4.	Latihan Pemantapan Program Kospen Plus Kepada Anggota KKM	05.04.2018 - 06.04.2018
5.	Latihan Pencegahan Tibi di Kalangan Anggota Kesihatan Peringkat Negeri Sembilan	28.08.2018
6.	Latihan Penilaian Risiko Tibi di Kalangan Anggota Kesihatan	04.09.2018
7.	Latihan Pencegahan Tibi di Kalangan Anggota Kesihatan Peringkat Negeri Sembilan	06.09.2018
8.	Bengkel Penyediaan Daftar Bahan Kimia di Fasiliti Kesihatan Bagi Anggota Vektor, Bakas dan Malaria	18.10.2018 - 19.10.2018

KESIMPULAN

Golongan pekerja terdedah kepada hazard yang ada di tempat kerja dan persekitaran mereka sendiri. Ini boleh menjejaskan kesihatan dan keselamatan mereka seterusnya menjejaskan produktiviti dan perkhidmatan yang diberikan ("service delivery"). Jumlah anggota kesihatan di Negeri Sembilan pada tahun 2018 adalah dianggarkan seramai 11,290 orang dan mereka ini terdiri daripada anggota hospital, kesihatan dan pergigian dari pelbagai jawatan. Golongan ini seperti mana dengan pekerja-pekerja yang lain juga terdedah kepada berbagai-bagai hazard yang terdapat di kesemua fasiliti-fasiliti KKM.

Kesihatan dan Keselamatan Pekerjaan dan Alam Sekitar memerlukan penglibatan dan komitmen semua pihak samada intra atau inter agensi. Justeru itu, Unit Kesihatan Pekerjaan dan Alam Sekitar Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan akan terus bekerja keras dalam memberikan kesedaran kepada semua pihak mengenai kepentingan Kesihatan, Keselamatan Pekerjaan dan Persekitaran, seterusnya mencegah kejadian kemalangan dan penyakit akibat pekerjaan.

2.8 UNIT PENCEGAHAN DAN KAWALAN AIDS / STI DAN HEP

PENGENALAN

Unit HIV/STI dan Hep C telah ditubuhkan di bawah Program Kesihatan Awam, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan sebagai salah satu unit yang bertanggungjawab dalam merancang, melaksana, memantau dan membuat evaluasi terhadap program pencegahan dan kawalan Penyakit HIV, Penyakit Tularan Seks (STI) dan Hepatitis C di peringkat negeri.

VISI UNIT

Untuk membentuk satu masyarakat yang progresif dan bebas daripada wabak HIV dan STI berlandaskan kepada prinsip kesihatan awam dan nilai moral yang tinggi.

MISI UNIT

Untuk memberi perkhidmatan yang cemerlang dengan semangat profesionalisme dan berkualiti melalui komitmen, dedikasi dan semangat kerja berpasukan.

OBJEKTIF UNIT

Objektif Unit HIV / STI / Hep C Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah selari dengan objektif program pencegahan dan kawalan Cawangan HIV / STI / Hep C, Kementerian Kesihatan Malaysia. Ia juga adalah selaras dengan saranan dari Pertubuhan Kesihatan Sedunia (WHO) dan program UNAIDS. Objektif program ini adalah seperti berikut:

- i. Untuk mengurangkan risiko penularan jangkitan HIV, STI dan Hep C.
- ii. Untuk mengurangkan morbiditi dan mortaliti berkaitan dengan HIV, STI dan Hep C.
- iii. Untuk menggunakan sumber yang ada dalam mencegah dan mengawal penularan HIV, STI dan Hep C.
- iv. Untuk mempromosi dan meningkatkan kerjasama di antara agensi-agensi kerajaan dan bukan kerajaan di semua peringkat.

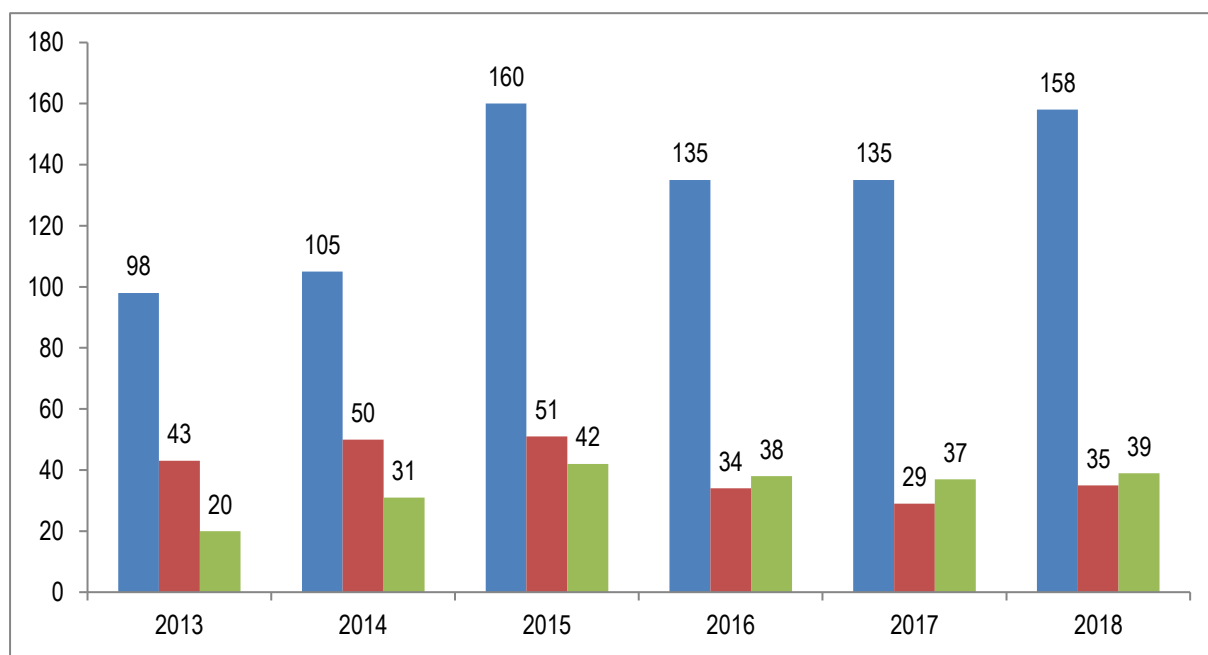
STRATEGI PELAKSANAAN

- 1) Pengesanan awal jangkitan HIV dan STI melalui program-program saringan.
- 2) Mengawasi situasi epidemiologi penyakit HIV, STI dan Hepatitis C melalui aktiviti surveilans.
- 3) Memastikan perkhidmatan kesihatan dan perubatan yang disediakan kepada komuniti adalah mencukupi.
- 4) Menyebarkan maklumat berkenaan HIV dan STI melalui promosi dan pendidikan kesihatan.
- 5) Menggalakkan perubahan tingkahlaku kepada gaya hidup sihat.
- 6) Mengurangkan risiko mendapat jangkitan HIV, STI dan Hep C secara pengurangan kemudahan.
- 7) Mengurangkan stigma dan diskriminasi kepada pengidap HIV dan STI.

PENCAPAIAN PROGRAM UNIT PENYAKIT HIV / STI / HEP C DI NEGERI SEMBILAN 2018**Kadar insiden kes HIV baru yang dilaporkan di Negeri Sembilan**

Senario epidemik HIV / AIDS di Negeri Sembilan adalah hampir sama dengan senario epidemik HIV / AIDS di Malaysia. Secara keseluruhannya, terdapat penurunan hampir 60% bilangan kes jangkitan HIV baru berbanding bilangan yang dilaporkan pada tahun 2002, tetapi tren penurunan ini telah kekal mendatar semenjak tahun 2010 hingga 2013. Tren epidemik ini telah mula menunjukkan peningkatan semula iaitu kepada 160 kes pada tahun 2015, meningkat sebanyak 52% berbanding 105 kes pada tahun 2014. Namun bilangan kes menurun semula pada 2016 iaitu kepada 135 kes. Tahun 2017 bilangan kes HIV baru dikesan juga adalah 135 kes. Namun demikian berlaku peningkatan bilangan kes HIV baru tahun 2018 kepada 158 kes menjadikan KPI iaitu kadar jangkitan HIV baru di Negeri Sembilan sebanyak 11.6 per 100,000 penduduk iaitu melebihi sasaran tahun 2018 <10.5 per 100,000 penduduk.

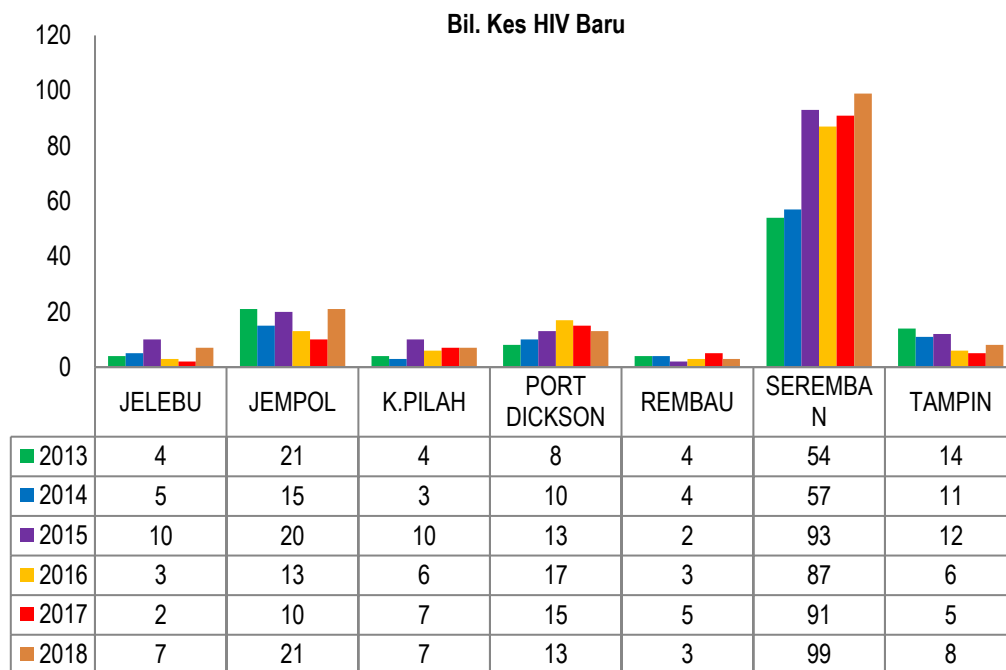
Bagi kes AIDS pula ada peningkatan dari 29 kes (2017) kepada 35 kes (2018). Bagi kes kematian AIDS pula agak mendatar bagi tahun 2017 dan 2018 iaitu masing masing sebanyak 37 dan 39 kematian dilaporkan. Tiada kematian HIV dilaporkan tahun 2018.

Rajah 1 : Bilangan kes HIV, AIDS dan kematian di Negeri Sembilan 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HIV	98	105	160	135	135	158
AIDS	43	50	51	34	29	35
KAIDS	20	31	42	38	37	39

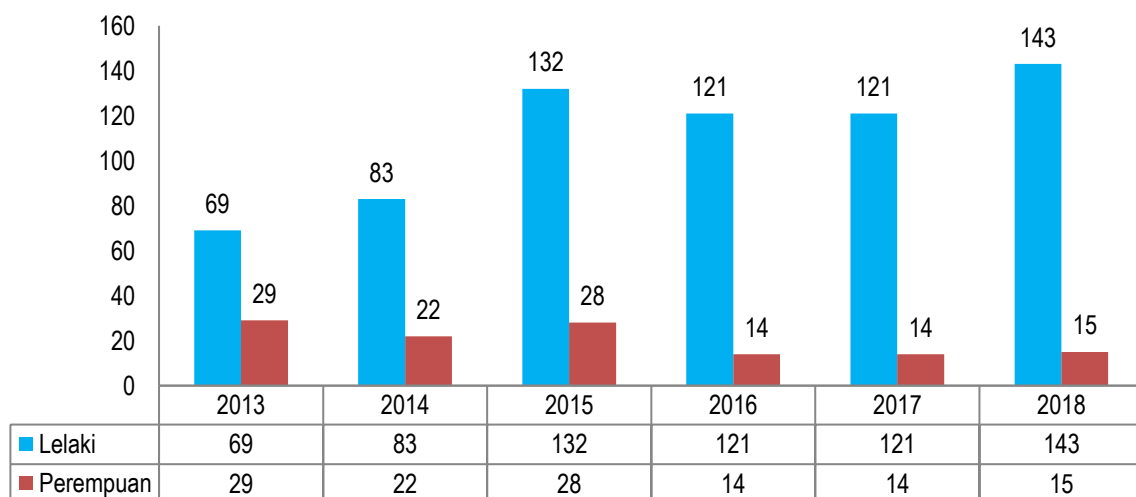
Rajah 2 menunjukkan taburan kes HIV baru mengikut daerah dari tahun 2013 hingga 2018. Daerah Seremban kekal sebagai penyumbang terbesar diikuti oleh Jempol, Port Dickson dan Tampin. Bagi lain-lain daerah pula, Kuala Pilah mencatatkan sebanyak 7 kes, Rembau sebanyak 2 kes dan Jelebu mencatatkan 7 kes dalam tahun 2018.

Rajah 2 : Bilangan kes HIV baru mengikut daerah di Negeri Sembilan 2013 - 2018

Kes jangkitan HIV mengikut jantina

Rajah 3 menunjukkan taburan kes HIV mengikut jantina dari tahun 2013 hingga 2018. Majoriti kes HIV yang dilaporkan setiap tahun adalah lelaki. Dalam tahun 2018 143 kes (90.5%) adalah lelaki dan 15 kes (9.5%) adalah wanita.

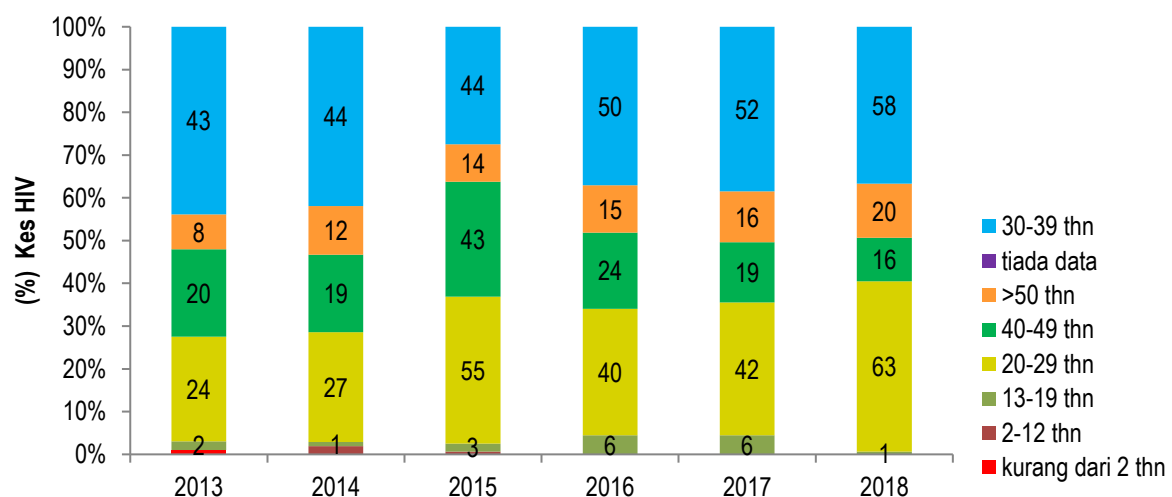
Rajah 3 : Jangkitan HIV mengikut jantina di Negeri Sembilan tahun 2013 - 2018

Kes jangkitan HIV mengikut kumpulan umur

Rajah 4 menunjukkan tren jangkitan HIV mengikut kumpulan umur tahun 2013 sehingga 2018. Jangkitan HIV paling tinggi di kalangan mereka yang berumur di antara 20 - 29 dan 30 - 39 tahun.

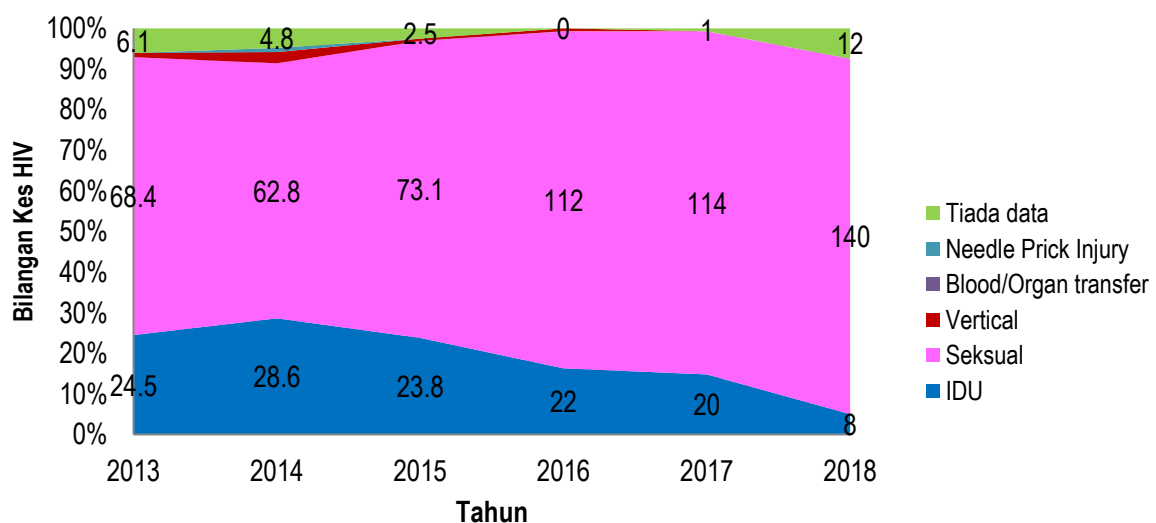
Rajah 4 : Peratusan kes HIV mengikut kumpulan umur 2013 - 2018

Faktor risiko jangkitan HIV di Negeri Sembilan

Bermula dari tahun 2013 hingga 2018, didapati tren transmisi jangkitan melalui perkongsian jarum suntikan (*IDU*) menunjukkan penurunan sebaliknya tren transmisi jangkitan melalui hubungan seksual semakin meningkat. Dalam tahun 2018, tren transmisi jangkitan melalui hubungan seks adalah sebanyak 88.6%, 5% melalui IDU dan lain-lain sebanyak 6.4% (disumbang dengan ketiadaan data). Memandangkan transmisi jangkitan HIV secara seksual semakin bertambah, adalah dijangkakan bahawa peratusan kes HIV melibatkan wanita mungkin akan meningkat pada tahun akan datang (Rajah 5).

Rajah 5 : Tren transmisi jangkitan HIV di Negeri Sembilan tahun 2013 - 2018

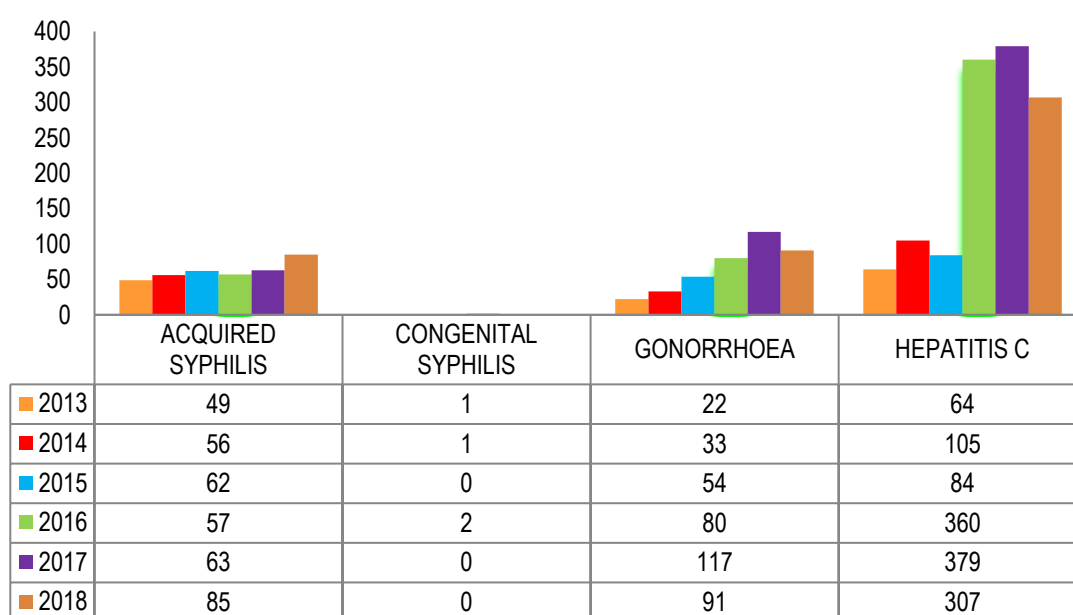

Kes STI / Hepatitis C yang dilaporkan di Negeri Sembilan

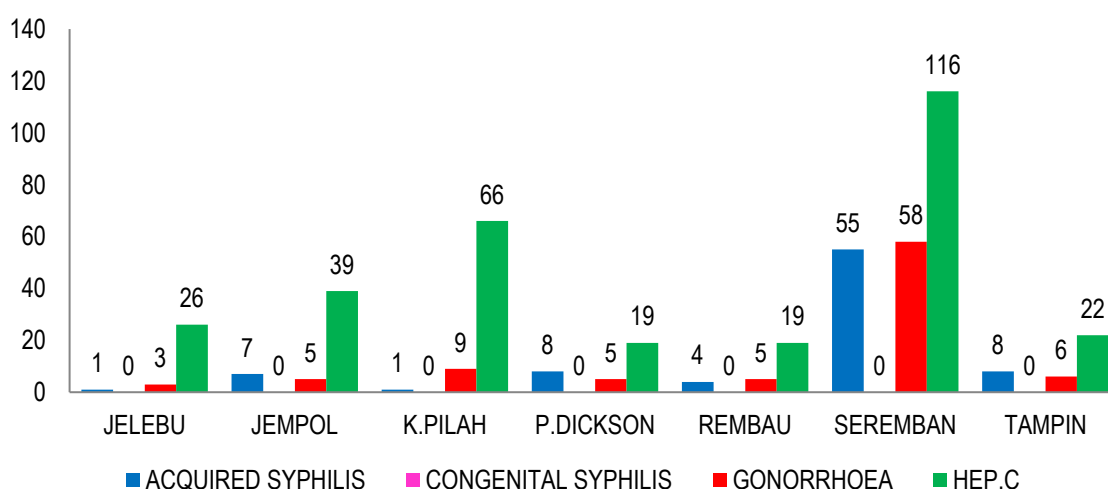
Antara penyakit jangkitan kelamin yang dilaporkan di Negeri Sembilan adalah *Gonorrhoea* dan *Sifilis*. Rajah 6 menunjukkan taburan penyakit STI dan Hepatitis C tahun 2013 hingga 2018. Dalam tahun 2017, 117 kes *Gonorrhoea* telah dilaporkan di mana bilangan ini telah menurun kepada 91 kes pada tahun 2018. Bagi penyakit **Acquired Syphilis** pula, bilangan kes terus meningkat daripada 63 kes pada tahun 2017 kepada 85 kes tahun 2018. Walaubagaimanapun tiada kes Sifilis Kongenital (**Congenital Syphilis**) dilaporkan tahun 2018. Semua kes yang dikesan ini telah mendapat rawatan secara sempurna samada di klinik kesihatan atau hospital.

Rajah 7 menunjukkan taburan kes STI / Hep C mengikut daerah bagi tahun 2018. Seremban adalah penyumbang terbesar bagi Gonorrhea, Sifilis (**Acquired Syphilis**) dan Hep C berbanding daerah yang lain.

Rajah 6 : Penyakit STI / Hep C di Negeri Sembilan tahun 2013 - 2018

Rajah 7: Jangkitan STI/Hep C mengikut daerah tahun 2018

Program Pencegahan Transmisi HIV dan Sifilis daripada Ibu kepada Anak (PMTCT) tahun 2018

Jadual 1 menunjukkan seramai 17,742 ibu mengandung yang datang ke klinik kesihatan telah menjalani saringan HIV iaitu 100% disaring. Jadual 2 pula menunjukkan dalam tahun 2018, seramai 163 ibu yang hadir di dewan bersalin di Negeri Sembilan yang tidak diketahui status HIV telah disaring. Dari jumlah kedatangan ibu mengandung seramai 17,742 orang tersebut, seramai 4 orang ibu mengandung (0.02%) telah dikesan positif HIV (Jadual 3). Kesemua ibu mengandung yang dikesan positif HIV telah menerima rawatan Anti-retro viral (ARV) dengan pencapaian 100%. Tiada kes menunjukkan transmisi dari ibu kepada anak dilaporkan iaitu menepati sasaran pencapaian '*vertical transmission*' seperti di Jadual 3 dan 4.

Jadual 1: Bilangan ibu mengandung yang disaring ujian HIV tahun 2017 - 2018

JAN-DIS 2018				JAN-DIS 2017		
DAERAH	Bilangan kedatangan ibu mengandung	Bil disaring HIV	% disaring HIV	Bilangan kedatangan ibu mengandung	Bil disaring HIV	% disaring HIV
SEREMBAN	10,614	10,614	100%	10,354	10,354	100%
KUALA PILAH	1,028	1,028	100%	1,103	1,109	100%
TAMPIN	1,348	1,348	100%	1,450	1,450	100%
REMBAU	746	746	100%	1,450	1,450	100%
JEMPOL	1,673	1,673	100%	1,890	1,890	100%
JELEBU	575	575	100%	615	615	100%
PORT DICKSON	1,758	1,758	100%	1,883	1,883	100%
N.SEMBILAN	17,742	17,742	100%	18,061	18,067	100%

Jadual 2: Bilangan ibu yang tidak diketahui status HIV disaring di bilik bersalin tahun 2017 - 2018

JAN - DIS 2018					JAN - DIS 2017			
HOSPITAL	Bil ibu bersalin	Bil tidak ketahui status HIV	Bil disaring	Bil disahkan HIV positif	Bil ibu bersalin	Bil tidak ketahui status HIV	Bil disaring	Bil disahkan HIV positif
HTJ, SBN	10,614	112	112	0	10,997	111	111	0
HTAN, K.PILAH	2,995	26	26	0	3,628	40	40	0
HOSP TAMPIN	110	2	2	0	159	0	0	0
HOSP JEMPOL	107	1	1	0	159	0	0	0
HOSP JELEBU	81	0	0	0	115	0	0	0
HOSP PD	1,000	22	22	1	494	21	21	0
N.SEMBILAN	13,306	163	163	1	15,552	172	172	0

Jadual 3 : Bilangan ibu mengandung dan anak dikesan HIV positif via 'vertical transmission' tahun 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bilangan ibu mengandung disaring HIV	16,239	17,251	17,894	17,539	18,067	17,742
Bil ibu mengandung HIV +ve	14	10	9	9 (8 telah bersalin)	13 (8 telah bersalin)	4
Bil bayi HIV +ve	2	0	0	0	0	0
% anak HIV +ve	14.3%	0%	0%	0%	0%	0%

Jadual 4 di bawah menunjukkan bilangan ibu mengandung dikesan TPHA positif pada tahun 2017 - 2018. Terdapat peningkatan jumlah kes iaitu dari 12 kes (2017) kepada 13 kes (2018). Daerah Seremban telah mencatatkan jumlah yang tertinggi iaitu seramai 6 dan 8 kes mengikut tahun 2017 dan 2018. Kesemua ibu mengandung yang dikesan TPHA positif ini telah menerima rawatan dan tiada kes 'Congenital Syphilis' dilaporkan.

Jadual 4 : Bilangan ibu mengandung dikesan TPHA positif dan peratus anak yang mengidap 'Congenital Syphilis' 2017-2018

JAN - DIS 2018					JAN - DIS 2017			
DAERAH	Ibu TP HA +ve	Ibu TPHA +ve & HIV +ve	Ibu diberi rawatan	(%) Anak Congenital Syphilis	Ibu TPHA +ve	Ibu TPHA +ve & HIV +ve	Ibu diberi rawatan	(%) Anak Congenital Syphilis
SEREMBAN	8	0	8	0%	6	0	6	0%
KUALA PILAH	0	0	0	0%	0	0	0	0%
TAMPIN	2	0	2	0%	2	0	2	0%
REMBAU	0	0	0	0%	0	0	0	0%
JEMPOL	1	0	1	0%	3	0	3	0%
JELEBU	0	0	0	0%	0	0	0	0%
PORT DICKSON	2	0	2	0%	1	0	1	0%
N.SEMBILAN	13	0	13	0%	12	0	12	0%

Program Saringan HIV Secara Sukarela (VCT)

Jadual 5 menunjukkan tren saringan HIV sukarela tahun 2013 hingga 2018. Bilangan mereka yang tampil membuat saringan agak mendatar tetapi bilangan yang reaktif semakin meningkat. Namun demikian, dalam tahun 2018, kes HIV positif yang dikesan adalah 1.2% turun sebanyak 1.89% berbanding tahun 2017. Promosi untuk mewarwarkan perkhidmatan ini perlu diperhebatkan lagi.

Jadual 5 : Bilangan klien yang menjalani ujian saringan HIV secara sukarela (VCT) dan peratus klien dikesan HIV positif dari tahun 2013 - 2018

Tahun	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bilangan VCT	1,156	2,273	1,315	1,034	711	1,068
Bil HIV +	0	0	1	10	22	13
%HIV +	0	0	0.08	1.0	3.09	1.2

Program Terapi Gantian Methadone (MMT)

Sehingga tahun 2018, jumlah kumulatif klien IDU yang mengikuti Program Terapi Gantian Methadone di Negeri Sembilan adalah seramai 2,540 orang. Walaubagaimanapun, kadar 'retensi' klien' di dalam program ini menunjukkan tren yang menurun semenjak 5 tahun kebelakangan ini (Jadual 6). Keadaan ini ada kemungkinan disebabkan oleh dua keadaan di mana bilangan klien IDU baru yang mengikuti program ini semakin berkurangan dan yang kedua adalah disebabkan oleh peralihan jenis dadah yang digunakan oleh pengguna dadah masa kini iaitu dadah jenis *Amphetamine type stimulant* (syabu). Sungguhpun demikian, jumlah mereka yang dikesan mengidapi HIV positif semakin berkurangan. Usaha untuk memperbaiki kualiti perkhidmatan yang sedia ada masih perlu dipertingkatkan kerana sebagaimana yang kita sedia maklum bahawa adalah sukar untuk membawa penagih dadah IDU tegar untuk menjalani rawatan pemulihan.

Pada November 2018, Program Saringan Dalam Komuniti (CBT) telah dimulakan. Anggota Kelab Sahabat Meta (KSM) Gemas dan Simpang Pertang yang telah dilatih akan melakukan saringan RTK kepada klien yang ditemui semasa aktiviti *temuseru* (*outreach*) NSEP mereka di kawasan 'hotspot' terpilih.

Kelab Sahabat Meta (KSM) Gemas dan Simpang Pertang yang telah dilatih akan melakukan saringan RTK kepada klien yang ditemui semasa aktiviti *temuseru* (*outreach*) NSEP mereka di kawasan "hotspot" terpilih.

Jadual 6 : Bilangan kumulatif klien Program Terapi Gantian Methadone dan kadar retensi di Negeri Sembilan dari tahun 2013 -2018

Tahun	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bil klien aktif (A)	1,443	1,528	1,554	1,579	1,626	1,534
Bil klien dalam rawatan susulan (B)	1,900	2,053	2,118	2,271	2,341	2,540
Kadar retensi (A/B)%	76.00	74.40	73.40	69.50	69.50	60.39

Saringan bakal pengantin (pra perkahwinan)

Jadual 7 di bawah menunjukkan tren bilangan saringan pra perkahwinan dan bilangan yang positif. Ada peningkatan kes baru HIV bagi tahun 2018 berbanding 2017. Dalam Tahun 2018, 8 orang meneruskan perkahwinan manakala 1 kes lagi membatalkan perancangan untuk berkahwin.

Jadual 7 : Bilangan saringan HIV bakal pengantin dan bilangan yang positif 2013 - 2018

Tahun	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bil saringan	11,283	10,919	5,174	8,441	9,231	10,499
Bil HIV +	2	4	1	1	7	9
% HIV	0.02	0.04	0.02	0.02	0.07	0.09

Program pengurusan pesakit HIV di Klinik Kesihatan dan Hospital 2018

Jadual 8 menunjukkan 21 Klinik Kesihatan (FMS / Visiting FMS) dan 4 klinik pakar yang menjalankan perawatan ARV di Negeri Sembilan. Jadual 9 menunjukkan dalam tahun 2018, seramai 883 orang pesakit HIV positif daripada 1,157 orang yang layak telah menerima rawatan ARV di 21 klinik kesihatan dan 4 klinik pakar di Negeri Sembilan. Bilangan pesakit yang di rawat di klinik kesihatan menunjukkan peningkatan dalam tahun 2017 - 2018 berbanding 2016. Secara keseluruhan peratusan pesakit yang menerima ARV di klinik kesihatan adalah 40% dan 60% lagi di klinik pakar (ID) hospital.

Jadual 8 : Fasiliti kesihatan yang menjalankan perkhidmatan PPHIV 2018

Bil.	Daerah	Klinik	Hospital
1	Seremban	Klinik Kesihatan Nilai Klinik Kesihatan Senawang Klinik Kesihatan Seremban Klinik Kesihatan Sikamat Klinik Kesihatan Seremban 2 Klinik Kesihatan Mantin Klinik Kesihatan Ampangan	Hospital Tuanku Jaafar (HTJ) - ID clinic - Paed clinic
2	Kuala Pilah	Klinik Kesihatan Kuala Pilah Klinik Kesihatan Johol	Hospital Tuanku Ampuan Najihah (HTAN)
3	Jempol	Klinik Kesihatan Bahau Klinik Kesihatan Palong 4,5,6 Klinik Kesihatan Palong 9,10 Klinik Kesihatan Bandar Seri Jempol	
4	PD	Klinik Kesihatan Linggi Klinik Kesihatan Port Dickson Klinik Kesihatan Lukut Klinik Kesihatan Pasir Panjang	Hospital Port Dickson (HPD)
5	Jelevu	Klinik Kesihatan Jelevu	
6	Tampin	Klinik Kesihatan Tampin Klinik Kesihatan Gemas	
7	Rembau	Klinik Kesihatan Rembau	
	Jumlah	21 klinik kesihatan	4 klinik pakar

Jadual 9 : Bilangan pesakit mendapatkan ARV di klinik pakar 2018

Fasiliti	Linelist ARV (1998 - 2018)	Dalam Rawatan (On ARV) (1998 - 2018)	ARV 2016	ARV 2017	ARV 2018
KlinikKesihatan	467	352	43	78	61
Hospital	690	531	44	10	28
Total	1,157	883	87	88	89

LAIN-LAIN AKTIVITI SARINGAN

Jadual 10 adalah ringkasan pencapaian dan perbandingan saringan HIV mengikut pelbagai aktiviti yang dirancang dalam tahun 2017 dan 2018. Saringan melalui aktiviti VCT, derma darah dan banduan menyumbang kepada penemuan kes HIV baru yang ramai.

Jadual 10 : Ringkasan pencapaian saringan HIV pelbagai aktiviti tahun 2018

Program-program saringan	Bil disaring 2017	Bil HIV +ve 2017	% HIV +ve 2017	Bil disaring 2018	Bil HIV +ve 2018	% HIV +ve 2018
Ibu mengandung ANC (PMTCT)	18,067	12	0.06%	17,742	4	0.02%
Suami/pasangan kepada ibu mengandung	5,610	1	0.02%	6,229	2	0.03%
Ibu mengandung disaring di bilik bersalin hospital kerajaan	172	1	0.01%	163	1	1.2%
Bakal Pengantin (Pre-Marital Screening)	9,231	7	0.07%	10,466	9	0.09%
Tanpanama (VCT)	711	22	3.1%	1,068	13	1.2%
Penderma Darah (saringan oleh Pusat Darah Negara)	26,240	17	0.06%	21,999	12	0.05%
Banduan Penjara (Penjara Seremban & Jelebu)	9,100	53	0.6%	7,678	42	0.5%
Pelatih CCRC (CCRC Jelebu)	766	0	0%	610	0	0%
Program saringan HIV dan Tuberculosis	135	8	5.9%	137	6 orang TB	4.4%

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, sepanjang tahun 2018 hampir 66,000 ujian saringan HIV dalam pelbagai aktiviti telah dilaksanakan di Negeri Sembilan. Dari jumlah tersebut, sebanyak 158 kes HIV positif telah dikesan. Kadar insiden bagi kes HIV baru adalah 11.6 per 100,000 penduduk.

Program-program saringan yang sedia ada termasuk aktiviti temuseru (*outreach*) akan dipertingkatkan lagi agar lebih ramai golongan yang berisiko tinggi dapat menjalani ujian saringan HIV. Pengesanan awal merupakan salah satu strategi Kementerian Kesihatan Malaysia bagi membendung penularan HIV. Disamping itu juga, penularan jangkitan penyakit kelamin (STI) yang lain juga akan sentiasa dipantau dan mereka yang dikenalpasti mestilah mendapat rawatan yang berkaitan.

2.9 UNIT TIBI KUSTA

Program Kawalan Tibi Kebangsaan telah dilancarkan pada tahun 1961 sebagai program vertikal. Pada tahun 1995, program ini telah diintegrasikan ke Perkhidmatan Kesihatan Awam (Bahagian Kawalan Penyakit), Kementerian Kesihatan Malaysia. Penekanan adalah diberikan terutamanya di dalam pengesanan kes, mencari kes tercicir rawatan dan memastikan kes tersebut menerima rawatan semula sehingga sembuh sepenuhnya. Malaysia komited bagi melaksanakan *The End TB Strategy* yang disarankan oleh Pertubuhan Kesihatan Sedunia bagi menamatkan Tibi Epidemik menjelang tahun 2035. Strategi ini mensasarkan penurunan kes sebanyak 90% dan penurunan bilangan kematian disebabkan oleh penyakit Tibi sebanyak 20% berbanding tahun 2015. Seterusnya mencapai eliminasi Tibi pada tahun 2050 dengan kadar insiden satu kes Tibi bagi setiap sejuta penduduk.

Unit Tibi / Kusta Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bertanggungjawab dalam melaksana dan memantau aktiviti pencegahan dan kawalan penyakit Tibi dan Kusta di Negeri Sembilan.

VISI

Menjadikan Negeri Sembilan sebagai sebuah negeri yang bebas dari penyakit Tibi dan Kusta

MISI

- i. Melakukan pengesanan awal penyakit Tibi dan Kusta melalui saringan yang berterusan.
- ii. Menyediakan perkhidmatan rawatan Tibi dan Kusta yang berkesan serta mesra pelanggan di klinik-klinik dan hospital-hospital kerajaan.
- iii. Melaksanakan pendekatan baru DOTS dan MDT.
- iv. Menyediakan perkhidmatan ujian makmal Tibi dan Kusta yang cepat, tepat dan berkualiti.
- v. Memastikan setiap rakyat tempatan mendapat imunisasi BCG bermula pada peringkat umur terawal.

OBJEKTIF PROGRAM

- i. Meningkatkan pengesanan kes melalui pengukuhan aktiviti saringan terutama dikalangan kumpulan berisiko tinggi Tibi.
- ii. Memastikan pengurusan kawalan Tibi yang berkualiti melalui pemantauan kes, pengesanan kes cicir dan memastikan kes sukses rawatan.
- iii. Memberi perlindungan kepada kanak-kanak daripada penyakit Tibi yang teruk melalui pelalian BCG.

PENCAPAIAN PROGRAM KAWALAN TIBI

Daftar Kes Dan Kadar Insiden Tibi (Semua Jenis)

Bilangan kes Tibi berdaftar pada tahun 2018 ialah 591 kes, penurunan sebanyak 6.3% berbanding tahun 2017. Kadar insiden kes Tibi pada tahun 2018 ialah 51.7 per 100,000 penduduk, penurunan sebanyak 3.5 per 100,000 penduduk berbanding tahun 2017.

Rajah 1: Bilangan Daftar Kes & Kadar Insiden Kes (Semua Jenis) Negeri Sembilan 2005 - 2018

Jadual 1 : Kes Tibi Berdasarkan Kategori Kes Mengikut Daerah, Negeri Sembilan 2018

Daerah	Kes Baru	Kes Berulang	Kes Setelah Gagal Rawatan	Kes Setelah Terhenti Rawatan	Jumlah Kes Tibi 2018
Jelevu	18	2	0	0	20
Jempol	55	1	0	1	57
Kuala Pilah	33	2	1	1	7
Port Dickson	62	6	0	2	70
Rembau	21	0	0	2	23
Seremban	303	16	1	14	334
Tampin	49	1	0	0	50
Negeri Sembilan	541 (91.6%)	28 (4.7%)	2 (0.3%)	20 (3.4%)	591 (100%)

Jadual 1 menunjukkan jumlah kes Tibi di Negeri Sembilan berdasarkan kategori kes untuk tahun 2018. 91.6% dari kes Tibi yang dikesan untuk tahun 2018 adalah merupakan kes baru. 4.7% adalah kes Tibi Berulang, 3.4% Kes Tibi Setelah Terhenti Rawatan dan 0.3% kes Tibi Setelah Gagal Rawatan.

Jadual 2 : Kes Tibi Berdasarkan Sub Diagnosa Mengikut Daerah, Negeri Sembilan 2018

Daerah	PTB Smear Positive	PTB Smear Negative	Extra PTB	Drug Resistant TB	Jumlah Kes Tibi 2018
Jelevu	13	5	2	0	20
Jempol	44	4	9	0	57
Kuala Pilah	24	5	7	1	7
Port Dickson	44	12	14	0	70
Rembau	17	4	2	0	23
Seremban	209	64	60	1	334
Tampin	32	11	7	0	50
Negeri Sembilan	383 (64.8%)	105 (17.8%)	101 (17.1%)	2 (0.3%)	591 (100%)

Jadual 2 menunjukkan bilangan kes Tibi berdasarkan Sub diagnosa mengikut daerah untuk tahun 2018. 64.8% dari kes Tibi yang didaftarkan dalam tahun 2018 adalah kes Pulmunori Tibi (PTB) Kahak Smear Positif, 17.8% PTB Kahak Smear Negatif, 17.1% kes adalah Extrapulmonari Tibi dan 0.3% adalah Drug Reisitant Tibi.

Jadual 3 : Demografi Kes Tibi (Semua Jenis) Mengikut Daerah, Negeri Sembilan 2018

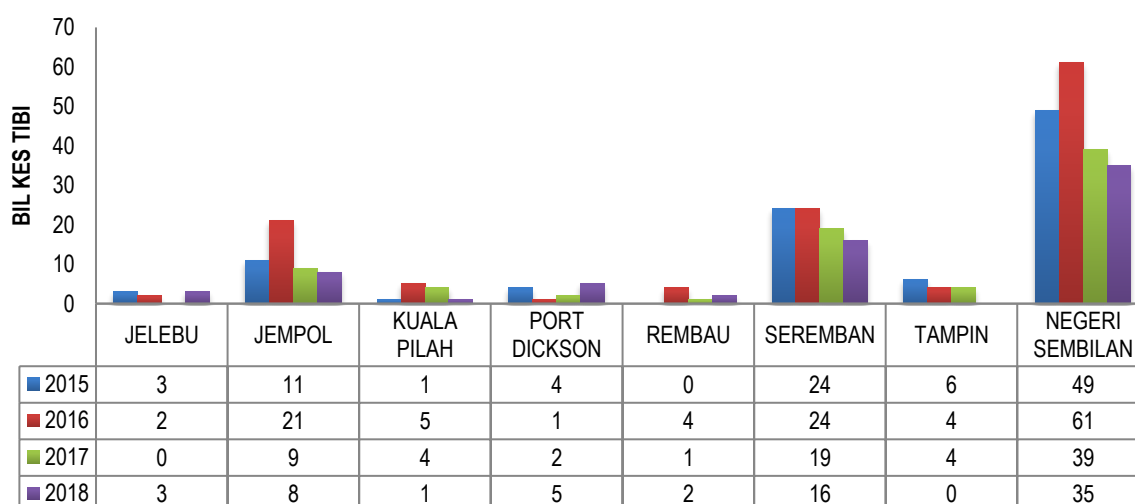
Daerah	Bil. Warga Asing	Bil. Anggota KKM	Bil Kes Kanak-kanak
Jelevu	3	1	2
Jempol	1	0	0
Kuala Pilah	0	0	0
Port Dickson	7	0	0
Rembau	1	0	0
Seremban	34	10	5
Tampin	1	0	2
Negeri Sembilan	47	11	9
% dari semua kes	7.95%	1.86%	1.52%

Peratus kes Tibi warganegara adalah 92.05% (544 kes) dan bukan warganegara 7.95% (47 kes). Sementara itu, kes Tibi dikalangan kanak-kanak (berumur bawah 14 tahun) adalah sebanyak 9 kes (1.52%) dan kes Tibi dikalangan anggota kesihatan yang dilaporkan sebanyak 11 kes (1.86%).

Kes Tibi / HIV Di Negeri Sembilan

Terdapat sebanyak 35 Kes Tibi / HIV pada tahun 2018 yang menyumbang sebanyak 5.9% dari keseluruhan kes Tibi. Daripada 35 kes, 33 kes merupakan kes yang telah diketahui status HIV sebelum didiagnosa Tibi, manakala 2 kes status HIV diketahui selepas didiagnosa Tibi.

Rajah 2 : Kes Tibi/HIV Di Negeri Sembilan Mengikut Daerah 2015 - 2018

Pencapaian Indikator Tibi

Bagi memantapkan Program Pencegahan Dan Kawalan Tibi / Kusta di Negeri Sembilan, pemantauan dijalankan melalui indikator utama secara berkala. Jadual 5 menunjukkan pencapaian indikator utama di Negeri Sembilan bagi tahun 2018.

Jadual 4 : Pencapaian Indikator Utama Negeri Sembilan 2018

Bil.	Perkara	Sasaran	Pencapaian
1.	KPI PKN Kadar Sukses Warganegara (Kohort 2017)	≥ 85%	87.1% (452 daripada 519 orang telah sembuh dan sempurna rawatan)
2.	KPI PKN Kadar Sukses Bukan Warganegara (Kohort 2017)	≥ 60%	61.3% (19 daripada 31 orang telah sembuh dan sempurna rawatan)
3.	KPI PKD % Pemeriksaan Kontak Kali Pertama (Jan – Dis 2018)	≥ 70%	64.6% (3820 kontak disaring daripada 5910 sasaran kontak dikesan)
4.	Kadar Pengesanan Kes Tibi (Baru dan Berulang TIBI (CDR))	≥ 95%	75.0% (569 kes baru dan berulang daripada 591 kes berdaftar)
5.	“Sputum Conversion Rate” (SCR) (Jan – Dis 2018)	≥ 90%	83.8% (310 kes dengan kahak bertukar menjadi negatif selepas dua bulan rawatan fasa intensif daripada 370 kes)
6.	Jumlah Golongan Berisiko Tinggi TIBI disaring X-ray Dada (Jan - Dis 2018)	28,000 orang	23,604 orang
7.	Kadar Kematian Tibi 2018	Kurang 5/100,000	2.6 / 100,000
8.	Nisbah Kontak Tibi Dikesan (Jan – Dis 2018)	1:10	1:10 (5928 kontak dikesan)

Pencapaian Pelalian BCG Bagi Bayi Baru Lahir

Pada tahun 2018, seramai 18,218 kelahiran yang melibatkan Hospital Kerajaan, Swasta dan Klinik Kerajaan. Seramai 18,129 telah diberikan suntikan pelalian BCG mengikut rekod dari TBIS 203 A. Data berkaitan liputan pelalian BCG bayi baru lahir (sehingga umur < 3 bulan) 2018 (Jan-Dis) bagi Negeri Sembilan melibatkan semua bayi warganegara dan juga bukan warganegara.

Jumlah bayi yang tidak diberi pelalian BCG adalah seramai 89 orang (14 orang meninggal dunia, 17 orang enggan dan seramai 58 orang yang perlukan tindaksusul rawatan seterusnya berikutan kes menerima rawatan lanjut di SCN).

Jadual 5 : Pencapaian Imunisasi BCG, Negeri Sembilan 2018

Bil.	Perkara	Sasaran	Pencapaian
1	Pencapaian Imunisasi BCG (Jan – Dis 2018)	98.0%	Bayi baru lahir = 99.6%

Jadual 6 : Alasan Penolakan BCG

Alasan	Bil Kes	Peratus
Meragui kandungan vaksin	7	41.2%
Rawatan Alternative/ Homeopathi	5	29.4%
Tiada Keizinan Suami	3	17.6%
Tiada Alasan / peribadi	2	11.7%

Pencapaian Saringan AFB Pesakit Simptomatik

Jadual 7 : Pencapaian Saringan AFB simptomatik, Negeri Sembilan 2018

Daerah	Jumlah Disaring	Bil Kes Positif Tibi	% Yield Positif Tibi	Pencapaian Saringan Berdasarkan Penduduk
Seremban	7,460	377	5.1%	1,131/100,000
Port Dickson	2,447	36	1.5%	2,024/100,000
Jempol	1,290	29	2.3%	1,128/100,000
Tampin	1,316	44	3.3%	1,417/100,000
Kuala Pilah	1,325	47	3.5%	1,963/100,000
Rembau	593	7	1.2%	1,251/100,000
Jekebu	1,604	12	0.7%	3,960/100,000
N.Sembilan	16,035	552	3.4%	1,403/100,000

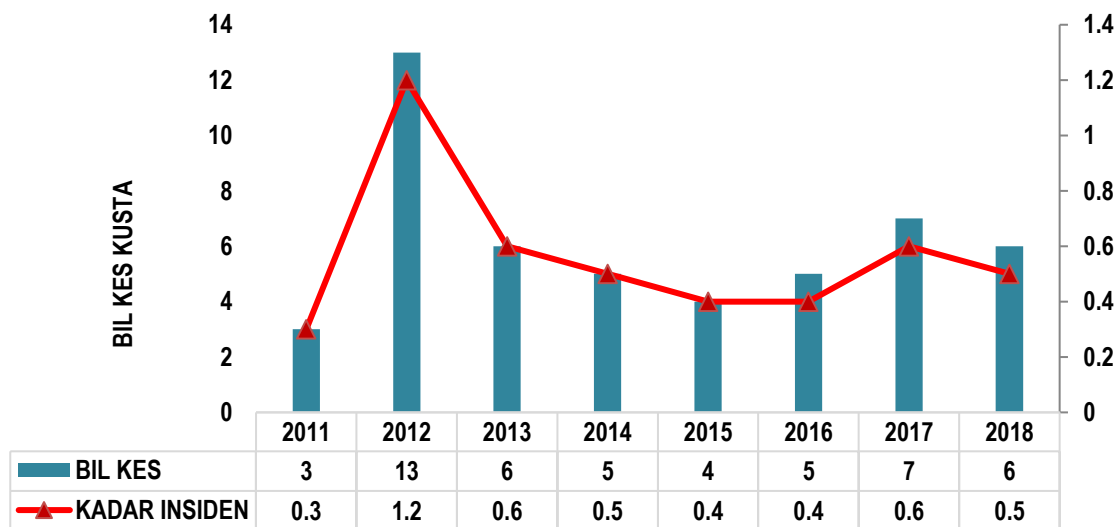
Bagi Tahun 2018, sejumlah 16,035 pesakit simptomatik telah disaring menggunakan Sputum Acid Fast Bacilli staining. 3.4% dari pesakit simptomatik yang disaring telah didapati positif Tibi. Peratus yield saringan yang positif Tibi tertinggi adalah di daerah Seremban (5.1%) diikuti oleh daerah Kuala Pilah (3.5%) dan Tampin (3.3%).

Secara keseluruhannya, pencapaian saringan simptomatik berdasarkan penduduk di Negeri Sembilan masih rendah (1403 / 100,000 penduduk) dan tidak mencapai sasaran liputan yang telah ditetapkan oleh Sektor Tibi Kementerian Kesihatan Malaysia iaitu 2,000/100,000 penduduk.

PENCAPAIAN PROGRAM KAWALAN KUSTA

Pada tahun 2018, sebanyak 6 kes Kusta telah dilaporkan iaitu 5 kes adalah di kalangan warganegara manakala 1 kes lagi adalah bukan warganegara. Jenis kusta yang dikesan adalah sebanyak 4 kes *Multibacillary* (*Lepromatous*) dan 2 kes *Paucibacillary* (*Tuberkuloid*). Terdapat 2 kes kecacatan gred 2 dilaporkan bagi kesemua kes kusta tahun 2018. 5 kes dirawat di Klinik Dermatologi, Hospital Tuanku Jaafar, Seremban dan 1 kes di Klinik Dermatologi, Hospital Sg. Buloh.

Rajah 3: Bilangan Kes Kusta Mengikut Daerah di Negeri Sembilan 2011 - 2018

Jadual 8: Pencapaian Program Kawalan Kusta Tahun 2018

Bil.	Perkara	Sasaran	Pencapaian
1.	Kadar Sempurna Rawatan Kusta - PB kohort 2017 = 1 kes - MB kohort 2016 = 5 kes	≥80%	PB : 100% (1 Kes = Sempurna Rawatan) MB : 60% (3 kes sempurna rawatan, 1 kes berpindah keluar negara, 1 kes masih dalam rawatan)

LATIHAN DAN KURSUS

Sepanjang tahun 2018, sebanyak 5 kursus telah dijalankan. Jadual 9 menunjukkan senarai kursus yang telah dilaksanakan sepanjang tahun 2018.

Jadual 9: Senarai kursus yang dijalankan pada 2018

Bil.	Tajuk Kursus	Tarikh	Tempat	Jumlah Peserta
1.	Kursus Kawalan Dan Pengurusan Penyakit Tibi / Kusta untuk Pegawai Perubatan dan Paramedik Peringkat Negeri Sembilan	20 – 21.02.2018	Dewan Sri Merbau, Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan.	56
2.	Kursus Teknikal Program Pelalian BCG dan TBIS–BCG Peringkat Negeri	14.03.2018	Klinik Kesihatan Sikamat, Seremban	58
3.	Kursus Mikroskopi AFB Kaedah ZN	17 – 19.07.2018	Klinik Kesihatan Sikamat, Seremban	22
4.	Kursus Mikroskopi AFB Kaedah FM / Klinik Kesihatan Seremban, Seremban	22 – 23.09.2018	Klinik Kesihatan Seremban, Seremban	22
5.	Kursus Mikroskopi AFB Kaedah FM	20 – 21.10.2018	Klinik Kesihatan Sikamat, Seremban	22

LAMPIRAN AKTIVITI YANG DIJALANKAN SEPANJANG TAHUN 2018

Mesyyarat Teknikal Program Pencegahan Dan Kawalan Tibi / Kusta Bil. 1/2018 pada 10.1.2018 di Bilik Mesyyarat Jati JKN Negeri Sembilan.

Mesyyarat Teknikal Program Pencegahan Dan Kawalan Tibi / Kusta Bil. 1/2018 pada 10.1.2018 di Bilik Mesyyarat Jati JKN Negeri Sembilan.

Kursus Teknikal Program Pelalian BCG dan TBIS-BCG Peringkat Negeri pada 14.3.2018 di Klinik Kesihatan Sikamat, Seremban.

Kursus Mikroskopi AFB Kaedah ZN pada 17-19.07.2018 di Klinik Kesihatan Sikamat, Seremban.

Sambutan Hari Tibi Sedunia Peringkat Negeri Sembilan Tahun 2018 pada 31.7.2018 di Dewan Perdana Majlis Daerah Tampin.

Kursus Mikroskopi AFB Kaedah FM pada 22 – 23.9.2019 di Klinik Kesihatan Seremban, Seremban.

Mesyuarat Aktiviti Makmal Tibi/Kusta Bil. 1/2019 pada 2.10.2018 di bilik Mesyuarat Berlian, JKN Negeri Sembilan.

Kursus Mikroskopi AFB Kaedah FM pada 20 – 21.10.2018 di Klinik Kesihatan Sikamat, Seremban.

Mesyuarat Jawatankuasa Teknikal Program Pencegahan Dan Kawalan Tibi/Kusta Bil. 1/2018 pada 27/11/2018 di Bilik Mesyuarat Jati, JKN Negeri Sembilan.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, keberkesanan pemantauan dan pencapaian aktiviti-aktiviti berjaya dipertingkatkan berbanding tahun sebelumnya. Bagi tahun yang mendatang, lebih banyak aktiviti-aktiviti yang akan dijalankan bagi meningkatkan kualiti dan ketrampilan staf kesihatan terutamanya mereka yang diberi tanggungjawab khas mengendalikan kes tibi / kusta di peringkat daerah. Ini merangkumi daripada aspek rawatan iaitu dengan adanya perlantikan semua fasiliti di Negeri Sembilan sebagai PR1 dan PR2 dapat meningkatkan kemahiran serta ilmu pengetahuan dalam pengendalian pesakit tibi secara langsung di setiap KK mahupun KD / K1M, penambahbaikan program dan kualiti makmal iaitu dengan cara meningkatkan dan memastikan saringan dan kualiti slaid adalah baik dan menepati tahap *standart* yang ditetapkan serta memperkukuh program imunisasi BCG dengan cara memastikan teknik suntikan BCG sesuai garis panduan yang ditetapkan dan pencapaian pelalian BCG berada pada tahap yang terbaik.

Ini dapat direalisasikan dengan adanya latihan yang berterusan di kalangan kakitangan yang terlibat sama ada di peringkat daerah mahupun negeri. Selain itu, audit penyeliaan berjadual dari masa ke semasa akan dijalankan di setiap peringkat aktiviti meliputi aspek rawatan mahupun aktiviti kawalan dan pencegahan bagi memperkasakan lagi program kawalan dan pencegahan penyakit tibi dan kusta.

2.10 UNIT PEMAKANAN

PENGENALAN

Di bawah Unit Pemakanan, terdapat pelbagai aktiviti-aktiviti pemakanan dijalankan sepanjang tahun bertujuan untuk menyampaikan perkhidmatan pemakanan kepada komuniti. Program Pemakanan menggariskan 2 aspek utama iaitu Pengawasan Taraf Pemakanan dan Promosi Pemakanan. Pengawasan Taraf Pemakanan ialah aktiviti pemakanan yang dijalankan untuk mengenalpasti keutamaan kes malpemakanan dengan cara merancang, memantau dan menilai pemakanan supaya peratus pemulihan dapat dipertingkatkan. Program Promosi Pemakanan pula dijalankan untuk meningkatkan tahap pengetahuan pemakanan sihat dan seimbang bagi semua golongan di Negeri Sembilan merangkumi aspek pemakanan bermula daripada pemakanan bayi sehinggalah golongan dewasa.

VISI

Menjadikan Negeri Sembilan sebuah negeri yang mempunyai individu, keluarga dan masyarakat yang sihat dan sejahtera melalui program pemakanan secara profesional, efisien, saksama dan mesra.

MISI

Melaksanakan program pemakanan menerusi penglibatan individu, keluarga dan masyarakat ke arah peningkatan taraf hidup yang berkualiti untuk mencapai kesejahteraan rakyat Negeri Sembilan.

OBJEKTIF

Objektif Umum

Objektif perkhidmatan Unit Pemakanan ialah untuk meningkatkan status kesihatan dan status pemakanan masyarakat. Ia melibatkan bayi baru lahir sehingga warga usia emas.

Objektif Khusus

- i. Meningkatkan dan mengekalkan tahap kesejahteraan pemakanan penduduk Negeri Sembilan khususnya.
- ii. Memastikan masyarakat menerima perkhidmatan yang berkualiti daripada anggota kesihatan yang terlatih.
- iii. Memantapkan hubungan inter / intra sektor dan agensi di dalam aktiviti pemakanan.

AKTIVITI DAN PENCAPAIAN

A. Pengawasan Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Bawah 5 Tahun

Menilai saiz komposisi tubuh badan adalah kaedah yang penting dalam penilaian status pemakanan dan menilai pertumbuhan kanak-kanak dan remaja. Melalui pengawasan ini, perkembangan status pemakanan dapat dinilai samada mengalami Kurang Berat Badan, Berat Badan Normal atau Lebih Berat Badan.

Jadual 1 : Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Bawah Umur 5 Tahun

Berat Badan Mengikut Umur	Tahun	Peratusan Mengikut Daerah (%)							Jumlah (%)
		Seremban	Jelevu	Jempol	K.Pilah	P.Dickson	Rembau	Tampin	
KBB Teruk < -3SD	2014	0.1	0.1	0.2	0.2	0.6	0.3	0.0	0.2
	2015	0.3	0.1	0.2	0.4	1.9	0.6	0.2	0.5
	2016	0.2	1.2	0.5	0.2	0.6	0.7	0.5	0.4
	2017	0.4	0.2	0.0	0.5	0.2	0.5	0.7	0.4
	2018	0.27	1.26	0.11	0.54	0.34	0.09	0.43	0.3
KBB Sederhana -3SD-<-2SD	2014	1.4	0.8	2.2	3.0	3.1	2.4	0.5	1.7
	2015	2.8	0.3	2.1	3.9	4.3	1.2	0.4	2.5
	2016	3.2	1.7	1.7	1.7	4.0	1.7	1.1	2.6
	2017	1.9	2.0	1.0	1.9	2.9	2.2	1.4	1.8
	2018	1.96	1.82	2.53	2.53	1.35	3.40	1.20	2.1
Normal -2SD hingga < +2SD	2014	97.5	99.0	97.0	96.0	95.7	97.0	99.2	97.4
	2015	95.9	99.6	96.8	95.2	91.0	97.9	99.4	96.0
	2016	95.5	96.4	97.8	98.1	93.5	93.2	98.1	96.1
	2017	97.5	97.6	98.9	97.2	95.9	97.1	97.6	97.5
	2018	97.53	96.22	97.07	96.48	98.06	95.37	98.11	97.3
Lebih Berat Badan $\geq +2SD$	2014	0.9	0.0	0.5	0.9	0.6	0.3	0.3	0.8
	2015	1.0	0.0	0.9	0.5	2.8	0.3	0.0	1.0
	2016	1.0	0.7	0.0	0.0	1.9	4.4	0.4	1.0
	2017	0.3	0.2	0.1	0.4	1.1	0.1	0.4	0.3
	2018	0.24	0.70	0.29	0.45	0.25	1.13	0.26	0.4

Sumber : KKK 210A

Daripada Jadual 1, secara keseluruhan, bagi kes Kurang Berat Badan Teruk terdapat sedikit penurunan pada tahun 2018 iaitu 0.3% berbanding tahun 2017. Namun begitu, peratusan KBB sederhana meningkat pada tahun 2018 iaitu sebanyak 2.1% berbanding 1.8% pada tahun 2017. Walaubagaimanapun, sasaran kanak-kanak kurang berat badan sebanyak > 3.5% bawah 5 tahun adalah tercapai pada tahun 2018.

B. Pengawasan Taraf Pemakanan Pelajar Sekolah

Kekurangan zat protein dan tenaga dalam bentuk kekurangan berat badan dan kerencatan pertumbuhan masih wujud terutama di kalangan kanak-kanak. Diet yang tidak seimbang ditambah dengan gaya hidup yang kurang aktif boleh membawa kepada masalah obesiti dan berlebihan berat badan yang menjadi penyumbang peningkatan faktor risiko kepada penyakit-penyakit kronik.

Jadual 2 : Taraf Pemakanan Kanak-Kanak Pra-Sekolah

Status Pemakanan	2014	2015	2016	2017	2018
Kurang Berat Badan	8.2	6.8	8.7	8.5	8.1
Normal	78.9	82.2	80.4	79.0	78.5
Lebih Berat Badan	6.6	5.7	5.7	6.2	5.7
Obes	6.3	5.4	5.2	6.3	4.9

*Sumber : KSK201***Jadual 3 : Status Pemakanan Kanak-Kanak Tahun 1**

Status Pemakanan	2014	2015	2016	2017	2018
Kurang Berat Badan	7.5	7.3	7.9	9.0	8.8
Normal	76.6	77.4	76.3	74.2	76.5
Lebih Berat Badan	7.7	7.0	7.1	8.3	7.4
Obes	8.3	8.4	8.7	8.5	7.0

*Sumber : KSK201***Jadual 4 : Status Pemakanan Kanak-Kanak Tahun 6**

Status Pemakanan	2014	2015	2016	2017	2018
Kurang Berat Badan	5.8	5.2	6.0	6.5	6.8
Normal	66.0	70.1	67.8	64.9	64.7
Lebih Berat Badan	14.9	11.8	13.1	14.8	15.4
Obes	13.3	12.9	13.2	13.9	12.1

*Sumber : KSK201***Jadual 5 : Status Pemakanan Remaja Tingkatan 3**

Status Pemakanan	2014	2015	2016	2017	2018
Kurang Berat Badan	4.0	4.3	4.3	5.9	5.7
Normal	75.6	77.1	77.7	74.0	75.9
Lebih Berat Badan	11.0	10.9	10.5	11.9	10.7
Obes	9.4	7.7	7.5	8.7	7.5

Sumber : KSK201

Jadual 2, 3, 4 dan 5 masing-masing menunjukkan taraf pemakanan kanak-kanak pra sekolah, Tahun 1, Tahun 6 dan remaja Tingkatan 3. Secara umumnya, peratusan Lebih Berat Badan dan Obes paling tinggi di kalangan kanak-kanak Tahun 6, telah menurun sebanyak 27.5% pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 iaitu sebanyak 28.7%.

C. Pengawasan Status Hemoglobin Ibu Antenatal Di Klinik Kesihatan

Anemia adalah di antara komplikasi yang dikenalpasti semasa mengandung. Di antara penyebab utama anemia semasa hamil adalah kekurangan zat besi dan asid folik. Di kalangan ibu hamil, zat besi dan asid folik adalah tidak mencukupi untuk memenuhi keperluan yang meningkat. Kuantiti tambahan zat besi dan asid folik yang diperlukan semasa hamil mungkin boleh dipenuhi dengan pengambilan makanan atau suplementasi.

Pelbagai strategi untuk mengurangkan masalah anemia di kalangan ibu hamil telah dirancang dan dilaksanakan. Status hemoglobin ibu hamil di klinik kesihatan dipantau secara berkala. Pemberian susu tepung penuh krim, demonstrasi masakan, rundingcara pemakanan, ceramah pemakanan anemia dan pemberian haematinik turut diadakan sepanjang tahun.

Jadual 6 : Status Hemoglobin Ibu Antenatal Di Klinik Kesihatan

Daerah	Peratus Ibu Antenatal Dengan Hb gm%											
	2016				2017				2018			
	Bil.	<9	9-<11	>11	Bil.	<9	9-<11	>11	Bil.	<9	9-<11	>11
Seremban	4,900	0.1	6.7	93.2	5,156	0.2	6.7	93.2	5,553	0.3	11.3	88.5
Jelevu	440	0.2	7.3	92.5	404	0.0	7.2	92.9	438	0.5	14.2	85.4
Jempol	1,129	0.9	15.7	83.4	1,233	1.1	15.7	83.3	1,295	0.6	12.0	87.3
K.Pilah	567	0.4	6.0	93.6	616	1.0	8.3	90.8	818	0.9	10.5	88.6
P.Dickson	1,135	0.9	10.6	88.6	1,203	0.5	12.0	87.6	1,108	0.1	10.9	89.0
Rembau	573	0.4	9.4	90.2	625	0.3	8.7	91.0	636	0.3	11.0	88.7
Tampin	857	0.6	12.1	87.3	816	0.4	9.6	90.1	974	0.9	17.2	81.8
Jumlah	9,601	0.4	8.9	90.8	10,053	0.4	8.9	90.8	10,822	0.4	11.9	87.7

Sumber : KIB201B

Jadual 6 menunjukkan status hemoglobin ibu antenatal yang diambil pada minggu ke-36 kehamilan. Terdapat peningkatan peratusan dalam data kes anemia bagi Hb<11gm% daripada 9.3% pada tahun 2016 ke 12.3% pada tahun 2018.

D. Program Pemulihan Kanak-Kanak Kekurangan Zat Makanan (PPKZM)

Program ini merupakan salah satu usaha untuk meningkatkan taraf pemakanan kanak-kanak warganegara Malaysia yang berumur di antara 6 bulan hingga 6 tahun yang mengalami masalah kekurangan zat makanan. Keutamaan diberikan kepada mereka yang terdiri di kalangan isi rumah berpendapatan rendah iaitu miskin tegar, miskin dan mudah miskin. Program ini telah disusun merangkumi beberapa aspek seperti sasaran dan liputan, pengagihan makanan dan perkhidmatan, penggunaan bahan makanan dan pengendalian kes yang dapat memberi lebih manfaat kepada kumpulan sasaran.

Setiap kanak-kanak yang layak akan dibekalkan dengan bakul makanan daripada pilihan 13 Pakej Makanan berpandukan Garis Panduan PPKZM. Di Negeri Sembilan, kanak-kanak yang terlibat telah dibekalkan dengan susu khas dan multivitamin bagi meningkatkan berat badan mereka. Mereka diberi bantuan tersebut setiap bulan, sekurang-kurangnya selama 6 bulan atau sehingga disahkan pulih.

Jadual 7 : Kanak-Kanak KZM Yang Menerima Bantuan Mengikut Daerah

Daerah	Bilangan Kes Jan 2018	Kes Baru	Kes Berhenti			Bilangan Kes Dis 2018
			Pulih	Sekolah	Lain-lain	
Seremban	13	4	4	3	2	8
Jelevu	19	4	5	1	2	15
Jempol	22	3	12	4	1	8
Kuala Pilah	11	8	8	3	0	8
P.Dickson	9	2	0	0	6	5
Rembau	6	2	0	0	2	6
Tampin	15	2	9	0	2	6
Jumlah	95	25	38	11	15	56

Sumber : KZM 201

Jadual 7 menunjukkan terdapat 25 kes penerima baru bakul makanan sepanjang tahun 2018. Sebanyak 38 kes telah diberhentikan disebabkan pulih, 11 kes sudah bersekolah dan 15 kes adalah faktor lain-lain. Bilangan kes yang masih berada dalam program sehingga Disember 2018 adalah sebanyak 56 kes.

E. Projek Dapur Sihat Masyarakat

Projek Dapur Sihat Masyarakat (DSM) diwujudkan sebagai satu usaha untuk mempertingkatkan lagi pelaksanaan dan keberkesanan aktiviti promosi pemakanan yang dijalankan oleh anggota kesihatan di klinik-klinik kesihatan. Pelaksanaan projek ini juga adalah untuk memperkembangkan skop promosi pemakanan meliputi aspek penyediaan hidangan makanan keluarga dan ekonomi rumahtangga termasuk perancangan menu, pengubahsuaian resipi, kebersihan dan keselamatan makanan dan pengurusan dapur. Ianya juga adalah satu usaha untuk memperluaskan kumpulan sasaran aktiviti promosi pemakanan kepada suri rumahtangga, ahli-ahli keluarga, murid-murid sekolah, golongan remaja, orang dewasa dan masyarakat keseluruhannya.

Jadual 8 : Aktiviti Dan Bilangan Pengunjung Dapur Sihat Masyarakat

Jenis Aktiviti	Bil aktiviti Dapur Sihat Masyarakat 2018		
	Bahau	Linggi	Gemencheh
Ceramah	5	1	9
Kelas masakan	3	0	0
Demo masakan	3	5	11
Uji resipi	3	0	5
Saringan kesihatan	2	0	0
Aktiviti kecergasan	5	0	1
Kursus/ Latihan	2	3	4
Program Sekolah	1	0	4
Uji Amali	0	0	0
Kraftangan	2	0	1
Lawatan	1	1	3
Pertandingan	2	0	1
Bumi hijau	2	0	0
Kunjungan pelawat	5	0	5
Mesyuarat	3	2	7
Gotong royong	2	2	3
Lain-lain	5	0	4
Jumlah	46	14	58
Bilangan peserta	191	156	518

Sumber : Laporan Tahunan Aktiviti Dapur Sihat Masyarakat DSM 2b

Pelbagai aktiviti melalui tunjuk ajar secara interaktif, *participative*, *hands-on* dan holistik dengan mengutamakan perkongsian bijak (smart partnership) dalam kalangan masyarakat, agensi kerajaan dan pihak swasta telah diadakan sepanjang tahun 2018.

Jadual 8 menunjukkan sebanyak 118 aktiviti Dapur Sihat Masyarakat di Bahau, Linggi dan Gemencheh yang melibatkan seramai 865 peserta dalam aktiviti-aktiviti DSM.

F. Program Makanan Tambahan Susu Tepung Penuh Krim

Program ini merupakan program jangka pendek untuk membantu memulihkan masalah pemakanan seperti kurang berat badan di kalangan kanak-kanak, ibu hamil dan ibu menyusukan bayi. Objektif program adalah untuk membantu mencegah dan memulihkan masalah pemakanan seperti kurang berat badan dan kekurangan zat besi di kalangan kumpulan sasaran dengan membekalkan 1 kg susu tepung penuh krim selama sekurang-kurangnya 3 bulan.

Jadual 9 : Bilangan Penerima Dan Amaun Edaran Susu Tepung Penuh Krim

Daerah	Bilangan penerima susu tepung penuh krim					Amaun susu tepung penuh krim (kg) diedarkan				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Seremban	101	47	65	28	75	270	149	212	86	150
Jelevu	157	82	65	24	24	538	382	305	83	54
Jempol	258	129	100	74	166	753	384	252	170	256
Kuala Pilah	188	110	62	19	43	630	372	313	156	204
Port Dickson	165	77	48	31	37	539	300	123	91	81
Rembau	74	40	42	20	15	253	163	137	62	19
Tampin	146	61	49	14	22	447	234	147	53	85
Jumlah	1,089	546	431	210	382	3,430	1,984	1,489	701	849

Sumber : KIB 210 Pind.2/2007

Jadual 9 menunjukkan secara keseluruhan, bilangan penerima susu tepung penuh krim di kalangan komuniti di semua daerah. Pada tahun 2018, sebanyak 849 kg susu tepung penuh krim yang telah diedarkan kepada 382 orang penerima.

G. Program Promosi Penyusuan Susu Ibu

Promosi penyusuan susu ibu telah menjadi komponen yang penting dalam perkhidmatan kesihatan di Malaysia sejak tahun 1970an lagi. Strategi pelbagai penjurong telah digunakan dalam mempromosikan penyusuan susu ibu. Ini termasuk pendidikan melalui media massa, Latihan Pengurusan Laktasi (20 jam), pemantauan Tata Etika Pemasaran Makanan Bayi dan Produk Berkaitan, pelaksanaan Inisiatif Hospital Rakan Bayi dan pengwujudan kumpulan sokongan penyusuan susu ibu.

Polisi Penyusuan Susu Ibu Malaysia menyatakan "Semua ibu digalakkan menyusui anaknya dengan susu ibu sahaja dari lahir sehingga berumur enam bulan dan meneruskannya sehingga mencapai umur dua tahun. Makanan pelengkap perlu diberikan mulai umur enam bulan". Sebagai usaha untuk memastikan bahawa setiap bayi yang lahir diberi susu ibu sahaja dari lahir sehingga umurnya mencapai enam bulan, peratus bayi pada umur enam bulan yang menyusu susu ibu secara eksklusif dipantau secara berterusan di klinik kesihatan yang menyediakan perkhidmatan ibu dan anak. Data penyusuan susu ibu mula direkodkan pada setiap bulan Mac, Jun dan September berdasarkan bilangan kedatangan bayi yang berumur 4 bulan dan 6 bulan ke klinik kerajaan.

Jadual 10 : Amalan Penyusuan Susu Ibu Di Kalangan Bayi

Daerah	Peratus Amalan Penyusuan Susu Ibu Di Kalangan Bayi									
	Bayi 4 Bulan					Bayi 6 Bulan				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Seremban	50.7	57.9	74.9	72.1	67.4	39.0	47.8	61.8	65.9	64.7
Jelevu	63.4	60.1	59.5	54.1	60.3	53.8	49.4	49.1	50.4	60.3
Jempol	58.2	59.1	64.4	75.4	71.7	43.9	45.7	61.2	71.0	69.3
Kuala Pilah	45.5	55.4	68.9	73.3	70.9	30.7	35.1	59.3	71.8	69.2
Port Dickson	60.6	52.4	61.0	57.9	62.0	60.5	46.4	48.5	53.3	68.0
Rembau	56.4	60.3	62.1	63.7	64.2	35.1	42.2	50.0	58.5	65.4
Tampin	60.1	55.9	46.9	56.4	53.1	40.3	46.8	46.1	57.0	48.7
Jumlah	53.3	57.4	68.4	68.9	66.2	42.4	46.3	57.9	64.1	64.7

Sumber : PSI 2014/2018

Daripada Jadual 10, peratusan penyusuan susu ibu di kalangan bayi berusia 4 bulan menunjukkan sedikit peratus penurunan berbanding data tahun 2017 iaitu sebanyak 66.2%. Namun begitu, peratus penyusuan susu ibu di kalangan bayi berusia 6 bulan meningkat kepada 64.7% berbanding 64.1% pada tahun 2017.

Jadual 11 : Amalan Makanan Pelengkap Bayi 6 Bulan

Daerah	Amalan Makanan Pelengkap Pada Umur 6 Bulan (%)				
	2014	2015	2016	2017	2018
Seremban	87.2	85.9	97.5	98.4	98.4
Jelevu	88.0	88.1	92.8	93.3	99.4
Jempol	91.4	89.4	87.4	97.1	96.6
Kuala Pilah	92.2	98.9	93.7	99.0	100.0
Port Dickson	85.8	96.2	87	85.4	98.5
Rembau	88.9	67.9	100	99.5	100.0
Tampin	94.8	70.5	87	94.0	96.5
Jumlah	88.5	86.9	94.3	96.5	98.3

Sumber : AMP 201

Jadual 11 menunjukkan amalan makanan pelengkap bayi berusia 6 bulan. Peratusan keseluruhan telah meningkat kepada 98.3% berbanding pada tahun 2017. Ini menunjukkan bahawa kefahaman ibu tentang umur yang sesuai untuk diberikan makanan pelengkap telah meningkat.

H. Program Latihan Katering Sihat

Latihan Katering Sihat adalah satu latihan yang disasarkan kepada pengusaha restoran, kedai makan, kafeteria, katering, pengusaha restoran makanan segera dan pengusaha kantin sekolah dan tempat kerja. Latihan ini bertujuan meningkatkan tahap pengetahuan dan kemahiran pengendali makanan mengenai penyediaan hidangan yang sihat dan selamat. Latihan ini meliputi komponen seperti Prinsip Makan Secara Sihat serta Penyediaan Hidangan Sihat dan Selamat.

Seramai 697 orang pengendali makanan di seluruh Negeri Sembilan telah dilatih melalui 17 latihan sepanjang tahun 2018. Sebahagian besar pengendali makanan tersebut (68.8%) adalah terdiri daripada pengusaha/pengendali makanan di kantin sekolah harian.

Jadual 12 : Latihan Katering Sihat Kepada Pengusaha / Pengendali Makanan

Daerah	Bilangan pengusaha/ pengendali makanan yang telah dilatih 2018				
	Fasiliti KKM	Kantin sekolah berasrama	Kantin sekolah harian	Kem PLKN	Lain-lain
Seremban	7	12	125	0	62
Jelevu	0	8	42	0	10
Jempol	0	2	51	0	26
Kuala Pilah	14	5	47	0	13
Port Dickson	0	0	77	0	21
Rembau	0	0	58	0	10
Tampin	9	0	44	0	54
Jumlah	30	27	444	0	196

Sumber : Borang Laporan Katering Sihat

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, pencapaian Unit Pemakanan pada tahun 2018 adalah baik. Sebahagian daripada pencapaian tersebut juga merupakan *Key Performance Indicator* (KPI) utama di peringkat Kementerian.

2.11 UNIT PROMOSI KESIHATAN

PENGENALAN

Unit ini bertanggungjawab untuk meningkatkan pengetahuan dan menanam sikap positif kepada kesihatan bagi membolehkan masyarakat mengamalkan cara hidup sihat dan seterusnya menikmati kesihatan yang optima. Unit ini juga memainkan peranan dalam menjalankan aktiviti promosi kesihatan seperti mengadakan pameran kesihatan, memberi ceramah, mengadakan kem-kem kesihatan, karnival kesihatan dan program bersama komuniti seperti Program Tunas Doktor Muda, IMFree, Kelab Doktor Muda, PROSIS dan COMBI.

VISI

Melaksanakan program promosi kesihatan yang berkualiti bagi merangsang perubahan sikap dan amalan individu, keluarga dan masyarakat untuk mengamalkan kehidupan yang sihat.

MISI

Memastikan penyebaran maklumat kesihatan, memberikan pendidikan kesihatan yang berkualiti dan perkhidmatan sokongan yang kukuh untuk setiap program kesihatan.

OBJEKTIF

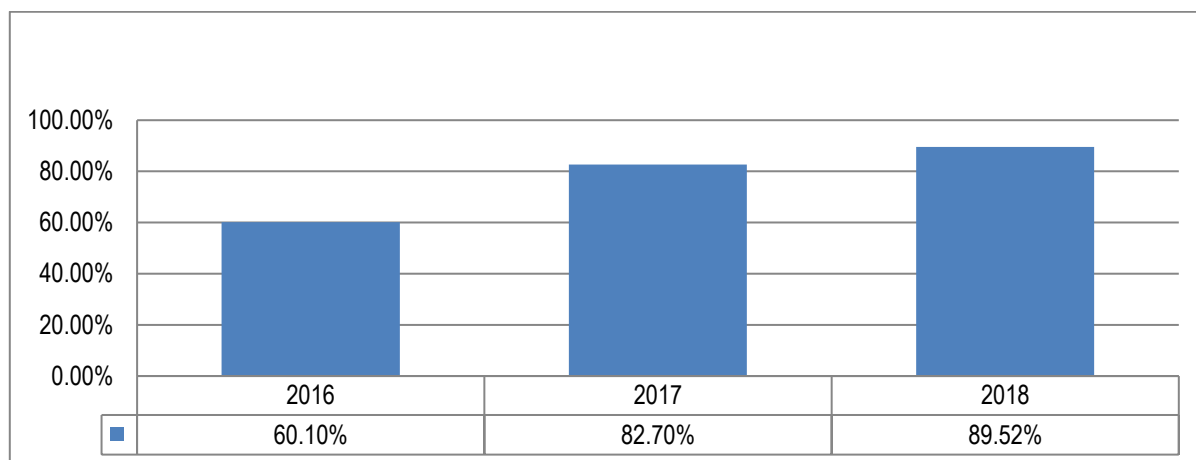
- i. Meningkatkan kefahaman, kemahiran kesihatan individu dan capaian maklumat kesihatan melalui pelbagai media dalam menyokong usaha mereka untuk mencapai kesihatan yang optima dan melahirkan masyarakat yang celik kesihatan.
- ii. Mewujudkan persekitaran sosial, ekonomi, budaya dan fizikal yang kondusif bagi memudahkan amalan kesihatan yang baik.
- iii. Menggerakkan kumpulan dan pertubuhan masyarakat supaya berperanan aktif dalam mempengaruhi masyarakat membudayakan amalan kesihatan yang baik.
- iv. Menjalin kerjasama antara pelbagai sektor supaya bertindak secara bersepadu dalam mempromosikan kesihatan melalui pelaksanaan program yang komprehensif.

PENCAPAIAN AKTIVITI 2018

PROGRAM TUNAS DOKTOR MUDA

- i. Program ini bermula pada tahun 2015 dengan 4 buah pra sekolah Jabatan Pendidikan Negeri (JPN) dan 2 buah tabika KEMAS. Bilangan ini terus bertambah sehingga tahun ini iaitu sebanyak 90 buah tabika KEMAS & pra sekolah JPN telah melaksanakan program ini.
- ii. Kanak-kanak akan didedahkan dengan 5 skop utama kesihatan iaitu kebersihan diri, pilihan makanan sihat dan selamat, senaman dan aktiviti fizikal, kebersihan persekitaran dan perkembangan emosi dan sosial.
- iii. Aktiviti-aktiviti yang dijalankan adalah bengkel pemantapan, sesi *training of trainers* (TOT), pertandingan senamrobik, pertandingan inovasi bahan bantu mengajar, sesi pemantauan, pameran dan aktiviti di tabika dan prasekolah masing-masing.
- iv. Pencapaian keseluruhan penguasaan kemahiran asas yang telah dicapai oleh kanak-kanak tabika dan prasekolah JPN di Negeri Sembilan ini telah meningkat dari 60.1% (tahun 2016) ke 89.52 % (tahun 2018). Ini melebihi daripada pencapaian sasaran yang ditetapkan iaitu 80%.

Graf 1.0 : Pencapaian 5 Tingkah Laku Asas Program Tunas Doktor Muda Peringkat Negeri Sembilan Bagi Tahun 2016 - 2018

PROGRAM PENDIDIKAN DAN PENCEGAHAN AMALAN MEROKOK DALAM KALANGAN MURID SEKOLAH RENDAH (IMFREE)

Program IMFree atau Program pendidikan dan pencegahan amalan merokok dalam kalangan murid sekolah rendah ini dilaksanakan untuk murid tahun 1 hingga tahun 6. Program ini bermula di Negeri Sembilan pada tahun 2016 di 2 buah sekolah iaitu Sekolah Kebangsaan Telok Kemang, Port Dickson dan Sekolah Kebangsaan Tunku Muda Serting, Jempol. Program ini adalah kerjasama antara Kementerian Kesihatan Malaysia dan Kementerian Pendidikan Malaysia.

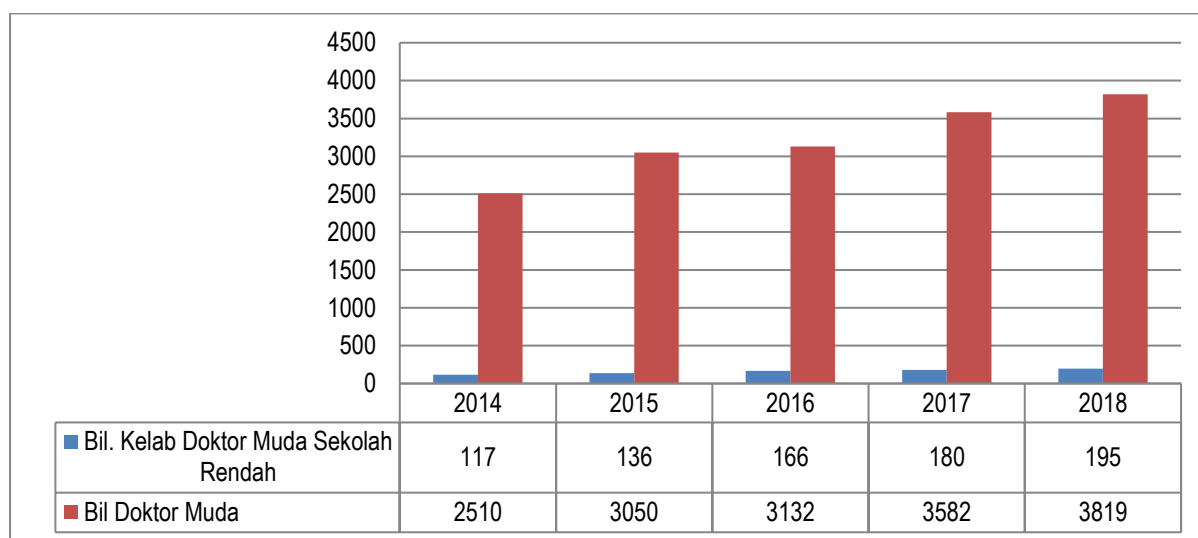
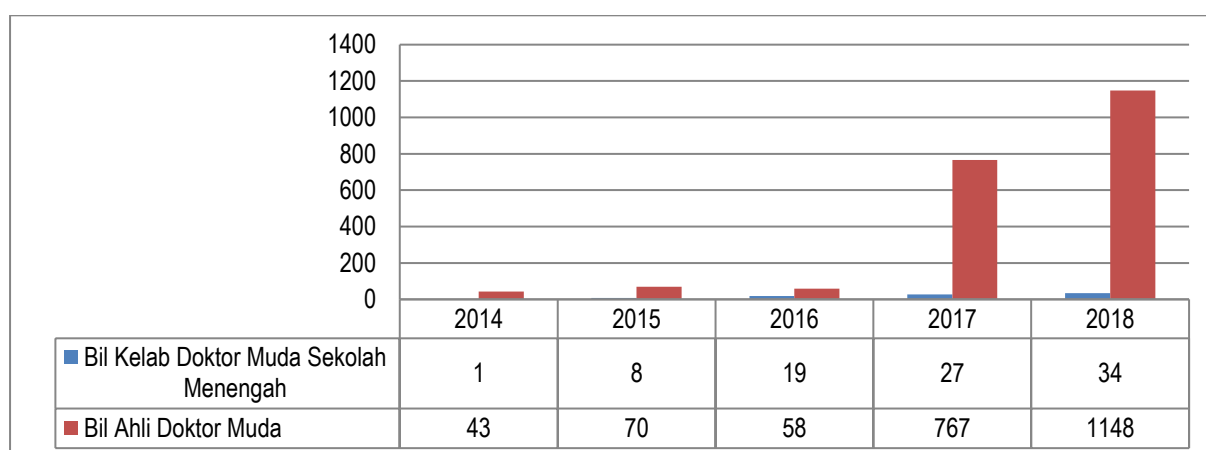
Pada tahun 2017, terdapat 13 buah sekolah rendah yang melaksanakan IMFree di seluruh Negeri Sembilan. Aktiviti-aktiviti yang diadakan adalah *training of trainers* (TOT), lawatan WHO, bengkel pemantapan, pemantauan dan aktiviti-aktiviti di sekolah. Selain itu, murid-murid turut diperkasakan dengan pendidikan mengenai pencegahan merokok serta menerapkan sifat asertif dalam menolak ajakan yang negatif.

Pada tahun 2018, penambahan sebanyak 12 buah sekolah rendah telah dilaksanakan dengan nisbah setiap daerah Pejabat Pendidikan Daerah adalah sebanyak 2 buah sekolah per daerah. Kumulatif sekolah yang melaksanakan program ini sehingga kini adalah sebanyak 27 buah sekolah. Aktiviti telah dijalankan berdasarkan modul dan bahan-bahan bantu mengajar yang telah diberikan.

PROGRAM DOKTOR MUDA

Kami Generasi Sihat Doktor Muda. Ini adalah antara slogan yang dipromosikan oleh ahli Doktor Muda bagi mempromosikan amalan cara hidup sihat di peringkat sekolah. Bagi tahun 2018, tumpuan aktiviti kelab doktor muda menjurus kepada 3 fokus utama iaitu Aktiviti Fizikal, Hidup Sihat Tanpa Rokok dan juga Kebersihan Persekitaran. Tahun 2018 menunjukkan peningkatan penubuhan Kelab Doktor Muda bagi sekolah menengah dan juga sekolah rendah. Malah terdapat penubuhan juga kelab Doktor Muda Sekolah Orang Asli iaitu Sekolah Kebangsaan Senibai, Kuala Pilah dan juga Sekolah Kebangsaan Putra, Jelevu. Kelab ini akan menjalankan aktiviti mengikut Modul Khas Kelab Doktor Muda Orang Asli.

Bagi Sekolah Rendah, penubuhan Kelab Doktor Muda mencatatkan penambahan sebanyak 8.3% iaitu sebanyak 15 Kelab Doktor Muda arus perdana dengan jumlah ahli Doktor Muda sebanyak 3,819 berbanding tahun 2017 iaitu sebanyak 180 jumlah Kelab Doktor Muda. Manakala bagi sekolah menengah pula sebanyak 34 Kelab Doktor Muda ditubuhkan dengan bilangan ahli Doktor Muda sebanyak 1,148 orang berbanding dengan tahun 2018 sebanyak 27 Kelab Doktor Muda.

Graf 2.0 : Bilangan penubuhan kelab Doktor Muda bagi Sekolah Rendah bagi tahun 2014 - 2018**Graf 3.0 : Bilangan ahli kelab Doktor Muda bagi Sekolah Rendah bagi tahun 2014 - 2018**

Tahun 2018 merupakan tahun pelaksanaan Konvensyen Kelab Doktor Muda yang melibatkan pengiktirafan kepada ahli Doktor Muda melalui pertandingan yang berbentuk Intervensi Kesihatan dan juga kemahiran aktiviti fizikal ahli Doktor Muda. Konvensyen Kelab Doktor Muda diberikan nama baru pada tahun 2018 iaitu Konvensyen HePiLi. HePiLi bermaksud pelaksanaan semua program di bawah Bahagian Pendidikan Kesihatan melibatkan kerjasama Institusi Pendidikan di Kementerian Pendidikan Malaysia iaitu Tunas Doktor Muda, IMFREE, Kelab Doktor Muda Sekolah Rendah, Kelab Doktor Muda Sekolah Menengah, Kelab Doktor Muda Program Pendidikan Khas dan Integrasi (PPKI) dan Program Siswa Sihat (PROSIS) di peringkat Institut Pengajian Tinggi.

Konvensyen HePiLi di peringkat Negeri Sembilan telah dijalankan pada 26 Jun 2018 bertempat di Dewan Merbau, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Turut hadir bagi menyempurnakan penyampaian hadiah kepada pemenang ialah Yang Berhormat Tuan S. Verapan, Pengerusi Jawatankuasa Kesihatan, Alam Sekitar, Koperasi dan Kepenggunaan Negeri Sembilan.

Sekolah Kelab Doktor Muda juga yang telah memenangi Konvensyen Kelab Doktor Muda peringkat Negeri mewakili Kelab Doktor Muda Negeri Sembilan dan bertanding di peringkat kebangsaan telah berlangsung di Universiti Islam Antarabangsa Malaysia (UIAM) Gombak Selangor. Antara Kejayaan yang telah dicapai oleh Sekolah Kelab Doktor Muda Negeri Sembilan adalah seperti berikut:

1. Johan Pertandingan Intervensi Pendidikan Kesihatan Rakan Sebaya bagi sekolah Menengah - SMK Seri Jempol
2. Johan Pertandingan Lompat Tali Sekolah Rendah - SK Kg Sawah, Port Dickson
3. Tempat ketiga Intervensi Pendidikan Kesihatan Rakan Sebaya bagi Sekolah Rendah - SK Pasir Panjang, Port Dickson
4. Tempat Ketiga Projek Doktor Muda bersama Komuniti - SK Ayir Hitam, Jempol
5. Tempat Ke-5 Pertandingan Senamsihat Doktor Muda Sekolah Rendah - SK Teluk Kemang, Port Dickson

PROGRAM SISWA SIHAT (PROSIS)

Program ini adalah salah satu inisiatif Kementerian Kesihatan Malaysia untuk memperkasakan siswa-siswi Institusi Pengajian Tinggi (IPT) dalam mengamalkan cara hidup sihat. Program ini menjadi kelab di IPT dengan mengadakan aktiviti cara hidup sihat seperti makan secara sihat, lakukan aktiviti fizikal, tidak merokok, pupuk minda sihat dan sihat tanpa alkohol.

Program ini bermula pada tahun 2012 dengan 1 IPT iaitu UITM Kuala Pilah dan kini 8 buah IPT telah melaksananya meliputi IPTA, IPTS, Kolej Komuniti dan Kolej Matrikulasi:

- i. Universiti Teknologi Mara (UiTM) Kampus Seremban
- ii. Universiti Teknologi Mara (UiTM) Kampus Kuala Pilah
- iii. Universiti Teknologi Mara (UiTM) Kampus Rembau
- iv. Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)
- v. Kolej Komuniti Jelevu
- vi. Kolej Komuniti Tampin
- vii. Kolej UNITI Tanjung Agas, Port Dickson
- viii. Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan

Aktiviti-aktiviti PROSIS peringkat negeri yang dijalankan sepanjang tahun 2018 adalah seperti berikut:

1. Mesyuarat penyelarasan PROSIS peringkat Negeri Sembilan telah diadakan pada 1 Mac 2018 di Bilik Ixora, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan
2. Bengkel Kecergasan Senamrobik Dan Lompat PROSIS pada 11 Mac 2018 di Dewan Merbau. Bengkel ini adalah persediaan bagi pertandingan lompat tali dan senamrobik sempena Karnival kecergasan Peringkat Negeri Sembilan 2018.
3. Sebanyak 3 PROSIS IPT menyertai pertandingan lompat tali dan senamrobik sempena Karnival kecergasan Peringkat Negeri Sembilan 2018 yang diadakan di Pasaraya Mydin, Seremban 2 pada 17-18 Mac 2018 iaitu Kolej Komuniti Jelevu, UITM Seremban dan Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan. Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan telah menjadi Johan bagi kedua-dua acara tersebut dan akan mewakili Negeri Sembilan ke peringkat kebangsaan.
4. Sesi Training of Trainers (TOT) PROSIS telah diadakan pada 30 Mac hingga 1 April 2018 di Akademi Audit Negara, Nilai. Seramai 70 orang ahli PROSIS telah menyertai daripada 8 IPT yang telah melaksanakan PROSIS.

5. Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan (KMNS) mewakili Negeri Sembilan dalam Konvensyen *Health Promotion in Learning Institutions* (HePiLI) Peringkat Kebangsaan 2018 yang diadakan pada 24 - 27 Julai 2018 di Universiti Islam Antarabangsa (UIA) dalam pertandingan lompat tali dan senamsihat. Bagi pertandingan lompat tali, KMNS telah mendapat tempat ke-6 dan pertandingan senamsihat di tempat ke-7 daripada 15 IPT yang menyertainya.
6. Pertandingan *buskers* PROSIS telah diadakan pada 27 Oktober 2019 di Dewan Besar Gemas, Tampin. Pertandingan ini telah dimenangi oleh Kelab PROSIS Kolej Komuniti Jekebu.

HEALTH PROMOTING CLINIC (HPC)

Pelaksanaan *Health Promoting Clinic* (HPC) merupakan satu inisiatif Kementerian Kesihatan Malaysia dalam menyelaraskan dan mempromosikan pendidikan kesihatan di *setting* klinik. Klinik merupakan satu *setting* premis kesihatan yang mana terdapat pelbagai kumpulan sasaran dari kanak-kanak hinggalah kepada warga emas. Justeru itu, pelbagai aktiviti pendidikan kesihatan dapat dilaksanakan bagi memastikan pelanggan di klinik mendapat maklumat kesihatan yang tepat dan sahih mengenai penyakit-penyakit serta isu-isu kesihatan. HPC juga merupakan satu penjenamaan bagi aktiviti pendidikan kesihatan di klinik-klinik supaya program ini kelihatan lebih sempurna dan berjalan dengan lancar.

Program ini bermula pada tahun 2015 dengan 2 buah klinik kesihatan rintis iaitu Klinik Kesihatan Senawang dan Klinik Kesihatan Seremban 2. Hasil daripada audit pematuan HPC, kedua-dua klinik ini telah diberi pengiktirafan HPC kerana mendapat markah melebihi 80% dan mematuhi aspek HPC. Justeru itu, program ini diperluaskan dengan 10 buah KK akan ditambah setiap tahun dan pada tahun 2018, bilangan KK telah meningkat menjadi 32 buah KK. Sebanyak 26 KK telah berjaya mematuhi pemantauan HPC.

PROGRAM COMBI

COMBI merupakan persatuan bukan kerajaan yang sentiasa membantu Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan dalam menjalankan aktiviti pendidikan kesihatan denggi di seluruh daerah. COMBI merupakan persatuan yang dianggotai sukarelawan dalam komuniti yang bertindak sebagai agen penyampai maklumat dalam usaha mendidik masyarakat mengenai kepentingan penjagaan kebersihan rumah bagi mengatasi masalah denggi dan juga masalah kesihatan yang lain.

Penubuhan COMBI di lokaliti adalah berdasarkan kewujudan kes atau wabak yang pernah berlaku di kawasan tersebut. Pendekatan ini adalah salah satu cara untuk membantu Pejabat Kesihatan Daerah dalam mengawal kes denggi dari terus merebak melalui pengaruh warga penduduk yang akan memberikan nasihat kepada penduduk yang lain dalam menjaga kebersihan persekitaran rumah.

Jadual 1 : Bilangan COMBI di Negeri Sembilan bagi tahun 2018

Daerah	Jumlah Keseluruhan COMBI
Seremban	190
Kuala Pilah	63
Jempol	55
Port Dickson	109
Tampin	59
Rembau	40
Jekebu	40
JUMLAH	556

Pada tahun 2018 juga telah berlangsung beberapa aktiviti bagi membantu COMBI dalam memantapkan COMBI sedia ada di setiap daerah. Antaranya ialah Kursus Kepimpinan COMBI dalam kalangan pemimpin COMBI. Kursus tersebut telah dijalankan di Tanjung Bidara Melaka pada 5 - 7 Oktober bertempat di Kompleks Falak Al-Kawarizmi, Tanjung Bidara Melaka. Juga berlangsung pada tahun 2018 adalah Konvensyen COMBI yang bermatlamat sebagai platform untuk memberikan pengiktirafan kepada semua COMBI di Negeri Sembilan serta sesi perkongsian ilmu dalam bentuk pertandingan. Antara pertandingan yang dijalankan adalah pertandingan poster inovasi produk COMBI dan pembentangan inovasi perkhidmatan COMBI.

COMBI yang telah dinobatkan sebagai Johan bagi setiap pertandingan akan mewakili Negeri Sembilan ke pertandingan Konvensyen COMBI peringkat Kebangsaan yang akan dijalankan pada tahun 2019 di Perak. Bagi pertandingan poster inovasi produk COMBI, Negeri Sembilan akan diwakili oleh COMBI dari Seremban iaitu COMBI Taman Desa Orkid manakala COMBI KRT Dangi dari Kuala Pilah akan mewakili Negeri Sembilan bagi pertandingan inovasi perkhidmatan ke Pertandingan Konvensyen COMBI Kebangsaan pada tahun 2019.

KEM NAK SIHAT

Kem Nak Sihat adalah sebuah program *outreach* yang telah dirancang khas bagi mendekati komuniti dengan pelbagai perkhidmatan kesihatan serta aktiviti-aktiviti yang memberikan manfaat kepada komuniti. Bagi tahun 2018, kesemua daerah telah berjaya melaksanakan Kem Nak Sihat di peringkat daerah masing-masing.

Antara aktiviti yang turut dijalankan semasa Kem Nak Sihat adalah Saringan Kesihatan, Aktiviti Fizikal seperti Berjalan 10,000 langkah, futsal, sukaneka, pertandingan memasak dan pelbagai lagi. Berikut adalah pelaksanaan Kem Nak Sihat di seluruh daerah:

Jadual 2 : Jadual pelaksanaan Kem Nak Sihat di semua daerah

Bil	Daerah	Tarikh pelaksanaan	Lokasi
1.	Jelevu	11.10.2018	Sekolah Kebangsaan Teriang
2.	Kuala Pilah	15.09.2018	UiTM Cawangan Negeri Sembilan Kampus K.Pilah
3.	Tampin	22.09.2018	Dataran PKD Tampin
4.	Seremban	22.09.2018	Taman Andalas
5.	Rembau	22.09.2018	Muzium Rembau
6.	Jempol	11.04.2018	Felda Palong 9
7.	Port Dickson	30.09.2018	Sekolah Kebangsaan Intan Perdana

PROGRAM GEGAR MERDEKA

Sambutan bulan kemerdekaan dimeriahkan lagi dengan program-program berbentuk kesihatan dalam memastikan komuniti sentiasa berada dalam kesihatan yang sihat. Program Gegar Merdeka ini menggunakan platform sambutan bulan kemerdekaan dengan memanggil komuniti untuk menjalankan aktiviti fizikal serta perkhidmatan kesihatan lain yang turut disediakan oleh pihak kesihatan daerah. Setiap pejabat kesihatan daerah diwajibkan melaksanakan 1 sambutan Gegar Merdeka dan melaksanakan berjalan 10,000 langkah sebagai aktiviti utama.

Berikut adalah lokasi sambutan Gegar Merdeka di daerah-daerah Negeri Sembilan:

Jadual 3 : Lokasi pelaksanaan Gegar Merdeka 2018 di semua daerah

Bil.	Daerah	Lokasi
1.	Seremban	Taman Andalas, Mantin
2.	Port Dickson	Sekolah Kebangsaan Taman Intan Perdana
3.	Rembau	Muzium Rembau
4.	Kuala Pilah	UiTM Negeri Sembilan Kampus Kuala Pilah
5.	Tampin	Dataran Pejabat Kesihatan Daerah Tampin
6.	Jelevu	Sekolah Kebangsaan Teriang
7.	Jempol	Tidak dilaksanakan

KARNIVAL KECERGASAN PERINGKAT NEGERI SEMBILAN 2018 : #SIHATMILIKKU

Karnival ini telah diadakan pada 17-18 Mac 2018 di Mydin Mall Seremban 2. Karnival ini adalah satu platform untuk memilih kumpulan untuk mewakili negeri di peringkat kebangsaan sempena Konvensyen *Health Promotion in Learning Institutions* (HePiLI) Peringkat Kebangsaan 2018 yang diadakan pada 24 - 27 Julai 2018 di Universiti Islam Antarabangsa (UIA). Aktiviti-aktiviti yang telah diadakan sempena karnival ini adalah:

- Pertandingan Senamsihat Senamrobik, Lompat Tali & Fitballrobik Kelab Doktor Muda Sekolah Rendah, Sekolah Menengah & PROSIS
- Pertandingan *Street Soccer 4 on 4*
- Pertandingan *video games PES 2018 Play Station*
- Pertandingan Kecergasan *Are You Fit Enough!* oleh fasilitator kecergasan Negeri Sembilan
- Pertandingan Mewarna Kanak-kanak
- *Bootcamp Exercise: Total Body Workout Session* bersama Jurulatih Kecergasan
- *Neon Night Fun Walk*
- Saringan & Pameran Kesihatan

Senarai pemenang untuk pertandingan tersebut adalah:

1. Senamsihat Kelab Doktor Muda (Sekolah Rendah) - SK King George V
2. Senamsihat Kelab Doktor Muda (Sekolah Menengah) - SMK Pendeta Zaaba
3. Senamsihat PROSIS - Kolej Matrikulasi N.Sembilan (On X On)
4. Senamsihat Terbuka - Sweet Honey
5. Lompat Tali Kelab Doktor Muda (Sekolah Rendah) - SK Kampung Sawah.
6. Lompat Tali Kelab Doktor Muda (Sekolah Menengah) - SMK Tunku Besar Burhanudin
7. Lompat Tali PROSIS – Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan
8. Fitballrobik Tertutup (Anggota Kesihatan) - Cer Cer

Sekolah Kebangsaan King George V, Sekolah Menengah Kebangsaan Pendeta Zaaba, Sekolah Kebangsaan Kampung Sawah, Sekolah Menengah Kebangsaan Tunku Besar Burhanudin dan Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan telah mewakili Negeri Sembilan ke pertandingan peringkat kebangsaan.

KONVENSYEN *HEALTH PROMOTION IN LEARNING INSTITUTIONS* (HEPILI) PERINGKAT KEBANGSAAN 2018

HePiLi bermaksud *Health Promotion In Learning Institutions* yang mana pelaksanaan semua program di bawah Bahagian Pendidikan Kesihatan melibatkan kerjasama Institusi Pendidikan di Kementerian Pendidikan Malaysia iaitu Tunas Doktor Muda, IMFREE, Kelab Doktor Muda Sekolah Rendah, Kelab Doktor Muda Sekolah Menengah, Kelab Doktor Muda Program Pendidikan Khas dan Integrasi (PPKI) dan Program Siswa Sihat (PROSIS) di peringkat Institut Pengajian Tinggi. Konvensyen HePiLi ini adalah gabungan kesemua program tersebut dan telah diadakan pada 24 - 27 Julai 2018 di Universiti Islam Antarabangsa, (UIA), Gombak. Pelbagai aktiviti telah diadakan dan pencapaian bagi Negeri Sembilan adalah seperti berikut:

1. Projek Intervensi Sekolah Rendah	– Tempat Ketiga : SK Pasir Panjang
2. Projek Intervensi Sekolah Menengah	– Johan : SMK Seri Jempol
3. Projek Komuniti Sekolah Rendah	– Tempat Ketiga : SK ayer Hitam
4. Lompat Tali Sekolah Rendah	– Johan : SK Kampung Sawah
5. Senamsihat Sekolah Rendah	– Tempat Kelima : SK teluk Kemang
6. Lompat Tali Sekolah Menengah	– Tempat ke-16
7. Senamsihat Sekolah Menengah	– Tempat ke-9
8. Lompat Tali PROSIS	– Tempat ke-6 : Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan
9. Senamsihat PROSIS	– Tempat ke-7 : Kolej Matrikulasi Negeri Sembilan

EKSPLO MOH WAGHIH SIHAT : SIHAT MILIKKU PERINGKAT NEGERI SEMBILAN 2018

Ekspo Moh Waghih Sihat : Sihat Milikku Peringkat Negeri Sembilan 2018 ini adalah satu strategi promosi dengan menggabungkan beberapa sambutan hari-hari kesihatan dan pementapan komuniti seperti hari kesihatan sedunia, hari tanpa tembakau, minggu kesedaran garam sedunia, hari hipertensi sedunia, Program Siswa Sihat (PROSIS), COMBI, dan Kelab Doktor Muda dalam satu acara. Pada tahun 2018 ini, karnival ini diberi nafas baharu dengan jenama baharu iaitu Ekspo “Moh Waghih Sihat : Sihat Milikku”. Ekspo ini adalah satu kesinambungan yang bermatlamat menyokong usaha membudayakan cara hidup sihat dalam melahirkan generasi yang sihat dan hebat.

Ekspo ini dilaksanakan pada 27 hingga 28 Oktober 2018 di Dewan Besar Gemas, Tampin. Program selama dua (2) hari ini telah dirasmikan oleh YB Tuan Haji Muhammad Taufek Bin Abd Ghani (Pengerusi Jawatankuasa Bertindak Pembangunan Belia Dan Sukan Negeri Sembilan) pada 28 Oktober 2018 (Ahad). Ekspo ini bertujuan untuk meningkatkan pengetahuan masyarakat mengenai cara hidup sihat dan menterjemahkan dalam amalan seharian. Lebih daripada 1,000 orang telah menghadiri ekspo ini yang terdiri daripada kanak-kanak prasekolah, murid-murid sekolah rendah dan menengah, siswa siswi Institut Pengajian Tinggi dan masyarakat setempat. Antara aktiviti-aktiviti yang dijalankan sepanjang 2 hari tersebut adalah Konvensyen COMBI Peringkat Negeri, Pelancaran Program Tunas Doktor Muda, berjalan 10,000 langkah, aerobikthon, pertandingan mewarna, bento sihat & kerabu sihat, futsal terbuka, pertandingan BUSKERS PROSIS, explorace, pameran kesihatan dan agensi luar, hiruk pikuk bersama negerifm dan saringan kesihatan.

LATIHAN

Sepanjang tahun 2018 bengkel serta latihan yang telah diadakan adalah:

- Kursus Sistem Pengumpulan Maklumat Aktiviti Pendidikan Kesihatan (SISPEK) Versi 2.0 Peringkat Negeri Sembilan 2018 telah diadakan pada 12 - 14 Mac 2018 di Makmal Komputer, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan. Kursus ini melibatkan anggota kesihatan dari PKD, Klinik Kesihatan dan Hospital di seluruh Negeri Sembilan. Setiap sesi diberikan mengikut PKD, Klinik Kesihatan dan Hospital yang berkenaan. Seramai 135 orang telah menghadiri kursus ini yang diadakan selama 3 hari.

- Kemahiran *Soft Skills* Yang Efektif Dalam Aktiviti Pendidikan Kesihatan Peringkat Negeri Sembilan 2018 telah diadakan pada 26 - 29 September 2018 Pusat Latihan Guru Dalam Perkhidmatan (PLGDP), Zon Utara, Kedah Darul Aman. Seramai 37 orang peserta telah menghadiri kursus ini yang terdiri daripada anggota PKD, Klinik Kesihatan dan hospital.

KAJIAN DAN TINJAUAN

Satu sesi tinjauan mengenai Pendidikan Pencegahan HIV dalam Kalangan Pelajar Sekolah Menengah telah dilaksanakan pada tahun 2017. Tinjauan ini berdasarkan soal selidik UNGGAS iaitu Pengetahuan Asas (*Essential Knowledge*) Berkaitan AIDS/HIV Dalam Kalangan Remaja Berumur 15 - 19 Tahun. Sebanyak 4 buah sekolah menengah telah dipilih iaitu Sekolah Menengah Kebangsaan Methodist ACS, Seremban (bandar), Sekolah Menengah Kebangsaan Tanah Merah, Port Dickson (luar bandar), Sekolah Menengah Kebangsaan Pertang, Jelevu (luar Bandar) dan Sekolah Menengah Jenis Kebangsaan Chung Hua, Kuala Pilah (sekolah cina). Soal selidik diedarkan pada sebelum dan selepas program dilaksanakan. Kaedah menyampaikan mesej ialah melalui ceramah, pameran dan edaran risalah.

Hasil tinjauan mendapati Sekolah Menengah Kebangsaan Methodist ACS, Seremban telah mendapat 100% menjawab semua betul bagi soal selidik ini diikuti dengan Sekolah Menengah Kebangsaan Tanah Merah, Port Dickson (83.3%), Sekolah Menengah Kebangsaan Pertang, Jelevu (76.7%) dan Sekolah Menengah Jenis Kebangsaan Chung Hua, Kuala Pilah (73.3%).

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya kemajuan yang dicapai dalam pelaksanaan aktiviti promosi kesihatan di Negeri Sembilan adalah memuaskan daripada pelbagai pihak termasuk komuniti, pelbagai agensi, pemimpin masyarakat, NGO, swasta serta individu.

The background features a large, vibrant pink circle in the center. Surrounding this circle are numerous thin, curved lines in shades of blue, purple, and white, creating a sense of motion and depth. At the bottom of the image, there are thick, overlapping curved bands in a rainbow spectrum of colors: orange, yellow, green, and blue.

BAHAGIAN PERUBATAN

3.1 UNIT PERKEMBANGAN DAN AMALAN PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Perkembangan & Amalan Perubatan, Bahagian Perubatan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan merupakan sebuah unit yang menjalankan 2 fungsi utama yang meliputi aktiviti Amalan Perubatan dan Perkembangan Perubatan. Unit ini diketuai oleh seorang Ketua Unit, seorang pegawai perubatan dan 5 orang paramedik. Aktiviti-aktiviti yang dilaksanakan merangkumi keseluruhan aspek yang melibatkan pengoperasian hospital di enam (6) buah hospital di Negeri Sembilan iaitu:

- Hospital Tuanku Jaafar, Seremban
- Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah
- Hospital Port Dickson
- Hospital Tampin
- Hospital Jempol
- Hospital Jelevu

VISI

Bersedia untuk memberikan perkhidmatan perawatan yang efisien, cekap dinamik dan selamat kepada semua pesakit yang memerlukannya.

MISI

Selaras dengan Misi Bahagian Perubatan JKNNS, unit ini mempunyai misi iaitu:

- i. Menyediakan perkhidmatan perubatan yang berkualiti, komprehensif, efisien dan selamat.
- ii. Menjalankan latihan yang berterusan kepada setiap anggota bagi memastikan pengetahuan ditahap optimum.

OBJEKTIF

Unit ini berusaha memastikan perkhidmatan perubatan yang berkualiti, efisien, responsif, selamat dan berdaya saing bagi memenuhi ekspektasi masyarakat dengan melaksanakan aktiviti-aktiviti perawatan perubatan yang holistik sesuai dengan perkembangan teknologi terkini.

Skop perkhidmatan bagi sub Amalan Perubatan adalah:

- i. Menyelaras pendaftaran, penempatan dan pemerkasaan sumber manusia dikalangan pegawai pengurusan dan professional berada ditahap optimum.
- ii. Menyelaras aktiviti berkenaan medikolegal di peringkat Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.
- iii. Menyelaras perkara-perkara berkaitan aduan.

Skop perkhidmatan bagi sub Perkembangan Perubatan adalah:

- Pelaksanaan dan Pemantauan Polisi Pengoperasian Hospital.
- Pelaksanaan perkhidmatan klinikal di hospital-hospital.
- Menyelaras aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP), Clinical Practice Guideline dan Credentialing & Privileging (C&P) di peringkat Negeri.
- Menyelaras aktiviti pembangunan dan belanjawan fasiliti hospital di Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.
- Menyelaras permohonan peralatan perubatan di peringkat Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.
- Pelaksanaan Sistem Casemix.
- Pelaksanaan Inisiatif Hospital Kluster.
- Menjadi urusetia bagi Mesyuarat-mesyuarat teknikal yang berkaitan di peringkat negeri.
- Menyelaras maklumbalas soalan DUN.

PENCAPAIAN:

Maklumat fasiliti terkini hospital-hospital Negeri Sembilan

Hospital	Bilangan Katil	Bilangan Unit Rawatan Rapi	Bilangan Dewan Bedah	Bilangan Hemodialisis Mesin	Kemudahan Radiologi
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban (HTJS)	1,070	ICU: 18 HDW: 12 CCU: 8 SCN:30 PICU: 8 NICU: 30	16	53	MRI CT scan Ultrasound Mammography Fluoroscopy X-ray
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah (HTAN)	314	ICU: 8 CCU: 6 OICW: 2 SCN: 20 NICU: 4	3	15	CT scan Ultrasound Mammography X-ray
Hospital Port Dickson (HPD)	113	ICU/CCU: 4 HDW: 2 SCN:7	2	17	Ultrasound X-ray
Hospital Tampin	108	ICU/CCU:2	2	13	X-ray
Hospital Jempol	108	-	2	11	X-ray
Hospital Jelebu	76	-	-	13	X-ray

Perkhidmatan kepakaran dan subkepakaran (residen) yang ditawarkan

Perkhidmatan kepakaran / subkepakaran	HOSPITAL					
	HTJS	HTAN	HPD	H.TAMPIN	H.JEMPOL	H.JELEBU
General Medicine	/	/	/			
Respiratory Medicine	/					
Rheumatology	/					
Hematology	/					
Endocrinology	/					
Dermatology	/					
Nephrology	/					
Infectious Disease (Adults)	/					

Perkhidmatankepakaran / subkepakaran	HOSPITAL					
	HTJS	HTAN	HPD	H.TAMPIN	H.JEMPOL	H.JELEBU
Gastroenterology	/					
Geriatrics	/					
Neurology Medicine	/					
General Surgery	/	/	/			
Neurosurgery	/					
Colorectal Surgery	/					
Paediatric Medicine	/	/	/			
Paediatric Nephrology	/					
Paediatric Infectious Disease	/					
Neonatology	/					
Orthopedics	/	/				
Advanced Truma in Orthopedics	/					
Pathology	/	/				
Chemical Pathology	/					
Hematology	/					
Microbiology	/					
Anatomical Pathology	/					
Anaesthesia	/	/	/			
Pain Services	/					
Paediatric Anaesthesia	/					
Obstetric& Gynaecology	/	/	/			
Maternal Fetal	/					
Gynaeconcology	/					
Urogynae	/					
Ophthalmology	/	/				
Vitreoretinal	/					
ORL	/	/				
Ortorhinoneurology	/					
Psychiatry	/	/				
Community Psychiatry	/					
Psychogeriatrics	/					
Radiology	/	/				
Musculoskeletal	/					
Forensic Medicine	/					
Custodial Medicine	/					
Transfusion Medicine	/					
Sports Medicine	/					
Rehabilitation Medicine	/					
Oral Surgery (Adults)	/	/				
Paediatric Dental	/					
Emergency Medicine	/	/	/			
Jumlah :	49	13	6			

Perkembangan Perkhidmatan Perubatan

Perkhidmatan Kluster Negeri Sembilan

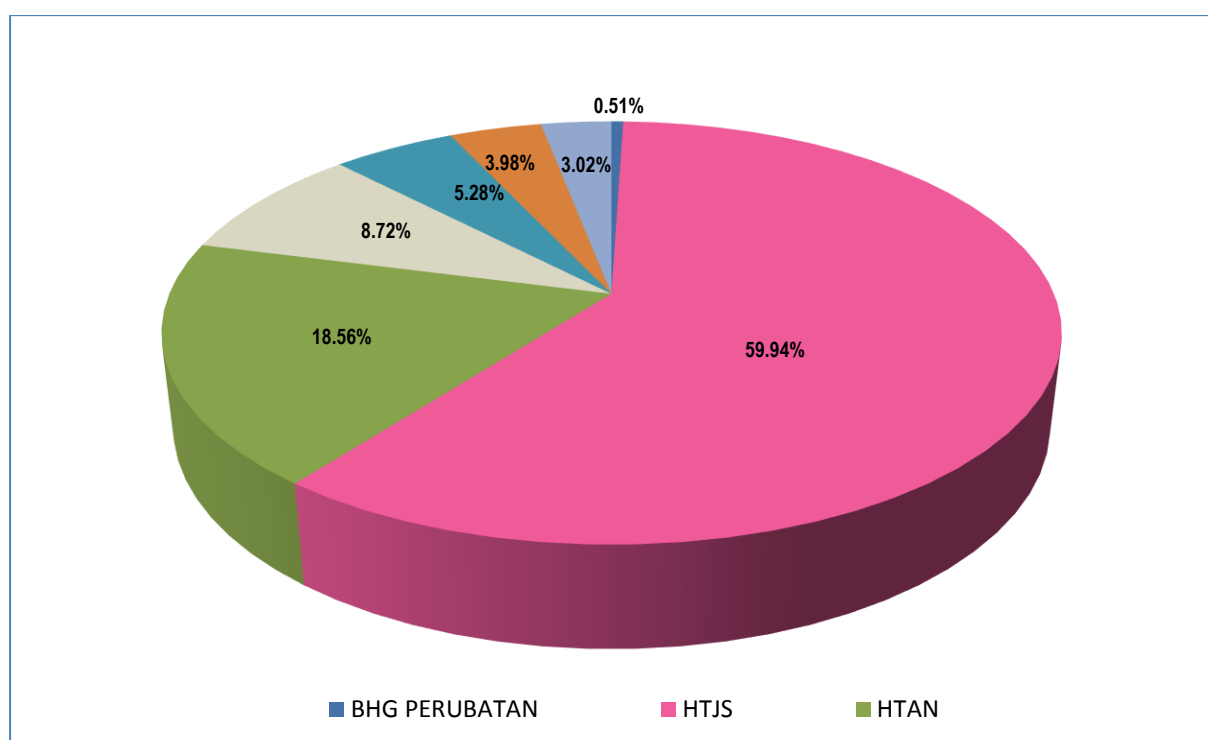
Inisiatif Hospital Kluster di Negeri Sembilan telah bermula sejak tahun 2016 diteruskan dan dipertingkatkan pada tahun 2018. Hospital Kluster merupakan satu inisiatif yang dilaksanakan bagi meningkatkan akses perkhidmatan kepakaran di hospital tanpa pakar dimana pakar-pakar daripada hospital berpakar akan memberi perkhidmatan di hospital tanpa pakar. Hospital kluster NS 2 telah bermula pada tahun 2018 yang melibatkan Hospital Tuanku Jaafar sebagai *Lead Hospital* dan Hospital Port Dickson serta Hospital Jelevu sebagai *Non Lead Hospital*. Perkhidmatan yang terlibat meliputi Kecemasan Dan Trauma, Medikal, Surgikal dan Ortopedik.

Laporan Perbelanjaan Belanja Mengurus Aktiviti Perubatan tahun 2018

Sehingga penghujung tahun 2018, sebanyak RM 550,076,916.00 telah diperuntukkan bagi aktiviti belanja mengurus di bawah Objek Am 20000 bagi Program Perubatan di Negeri Sembilan. Agihan pecahan adalah seperti berikut :

PTJ	Peruntukan (RM)
Bahagian Perubatan, JKNNS	2,792,723.00
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	329,740,604.00
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	102,067,065.00
Hospital Port Dickson	47,951,526.00
Hospital Tampin	29,038,048.00
Hospital Jempol	21,879,850.00
Hospital Jelevu	16,607,100.00
Jumlah	550,076,916.00

Rajah 1 : Pecahan agihan peruntukan belanja mengurus mengikut PTJ

Aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan

Sehingga penghujung tahun 2018, sebanyak RM299,430.00 telah diperuntukkan bagi aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan. Sebanyak 350 kursus telah dilaksanakan dan dihadiri yang melibatkan seramai 5,409 anggota di Bahagian Perubatan, Negeri Sembilan.

Laporan Prestasi Latihan Dalam Perkhidmatan Program Perubatan, JKN Negeri Sembilan

Bil.	Gred / Kumpulan	Bilangan Perjawatan	Bilangan Anggota Di Isi	Kursus Pendek			
				Bilangan Anggota Yang Hadir Lebih 7 Hari Setahun (a)	Bilangan Anggota Yang Hadir Kurang 7 Hari Setahun (b)	Bilangan Anggota Yang Tidak Hadir Berkursus (c)	Bilangan Anggota Yang Hadir Kursus Panjang Lebih 3 Bulan (d)
1	JUSA	32	30	16	5	9	0
2	PENGURUSAN & PROFESIONAL	1,564	1,449	719	799	291	2
3	SOKONGAN 1 (GRED 17 - 40)	3,715	3,590	1,346	2,623	514	24
4	SOKONGAN 2 (GRED 1 - 16)	1,255	1,107	313	573	218	3
Jumlah		6,566	6,176	1,380	4,000	1,032	29

KESIMPULAN

Secara keseluruhan bagi tahun 2018, terdapat perkembangan bagi perkhidmatan kepakaran dan kluster di Negeri Sembilan. Bagi aktiviti Latihan Dalam Perkhidmatan, terdapat penurunan jumlah. Selain itu sebanyak 87.6% anggota di bawah Program Perubatan, JKNNS telah menghadiri latihan bagi meningkatkan pengetahuan dan kompetensi mereka dalam menjalankan tugas seharian. Kesemua pencapaian adalah penting bagi memastikan perkhidmatan yang terbaik sentiasa diberikan kepada pesakit-pesakit di Negeri Sembilan.

UNIT KEJURURAWATAN, BAHAGIAN PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Kejururawatan di Bahagian Perubatan adalah berfungsi untuk menjalankan tugas-tugas kejururawatan dalam Unit Perkembangan & Amalan Perubatan, Unit Kualiti dan Unit Kawalan & Amalan Perkhidmatan Swasta dan diketuai oleh seorang Penyelia Jururawat. Aktiviti-aktiviti yang dilaksanakan merangkumi keseluruhan aspek yang melibatkan pengoperasian hospital di enam (6) buah hospital di Negeri Sembilan iaitu:

- Hospital Tuanku Jaafar, Seremban
- Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah
- Hospital Port Dickson
- Hospital Tampin
- Hospital Jempol
- Hospital Jelevu

VISI

Selaras dengan Visi Bahagian Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan iaitu bersedia untuk memberikan perkhidmatan perawatan yang efisien, cekap dan dinamik kepada semua pesakit yang memerlukannya.

MISI

Selaras dengan Misi Bahagian Perubatan JKNNS, unit ini mempunyai misi iaitu:

1. Menyediakan perkhidmatan perubatan yang berkualiti, komprehensif, efisien dan selamat.
2. Menjalankan latihan yang berterusan kepada setiap anggota bagi memastikan pengetahuan ditahap optimum.

OBJEKTIF

Unit ini berusaha memastikan perkhidmatan perubatan yang berkualiti, efisien, responsif, selamat dan berdaya saing bagi memenuhi ekspektasi masyarakat dengan melaksanakan aktiviti-aktiviti perawatan perubatan yang *holistic* sesuai dengan perkembangan teknologi terkini.

Skop perkhidmatan bagi Unit Kejururawatan di Bahagian Perubatan adalah:

- Unit Perkembangan dan Amalan Perubatan
 - i. Menyelaras keperluan dan pemerkasaan sumber manusia dalam kalangan Anggota kejururawatan.
 - ii. Menyelaras latihan dalam perkhidmatan (LDP) Kejururawatan peringkat negeri.
 - iii. Menyelaras, memantau aktiviti kualiti KPI/ HPIA /NIA Unit Kejururawatan.
 - iv. Menyelaras dan memantau amalan kejururawatan.
 - v. Menyelaras Program Kawalan Infeksi peringkat negeri.
 - vi. Menyelaras Program Penjagaan Luka peringkat negeri.
 - vii. Mengendalikan mesyuarat-mesyuarat teknikal yang berkaitan di peringkat negeri.

➤ Unit Kualiti

- i. Menyelaras aktiviti dan pemantauan KPI PKN/ TPKN, HPIA, *Patient Safety goals, Lean & Kluster Hospital, Servqual*.
- ii. Penyeliaan pelaksanaan aktiviti Kualiti peringkat negeri.
- iii. Menyelaras aktiviti kajian peringkat negeri.
- iv. Menyelaras aktiviti ISO peringkat JKN.
- v. Menyelaras Keselamatan dan Kesihatan-Keganasan dan kekerasan anggota KKM

➤ Unit Kawalan & Amalan Perkhidmatan Swasta

- i. Memproses permohonan pendaftaran Klinik Perubatan Swasta baru
- ii. Memperbaharui lesen bagi perkhidmatan swasta
- iii. Memantau kepatuhan amalan di Pusat Dialisis, Klinik dan Hospital Swasta
- iv. Penguatkuasaan kepatuhan amalan di Klinik dan Hospital swasta
- v. Mengendalikan kes-kes aduan di Pusat Dialisis, Klinik dan Hospital Swasta

PENCAPAIAN UNIT KEJURURAWATAN BAHAGIAN PERUBATAN**1. LATIHAN DALAM PERKHIDMATAN (LDP) JURURAWAT PERINGKAT NEGERI, NEGERI SEMBILAN, TAHUN 2018****Rajah 1 : Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) Anjuran Unit Kejururawatan, Bahagian Perubatan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan**

BIL	TARIKH	LATIHAN / KURSUS	KATEGORI TERLIBAT
1	10.04.2018 - 11.04.2018	Kursus Malaysian Patient Safety Goals	Jururawat pelbagai kategori
2	05.07.2018 - 06.07.2018	Bengkel To Reduce Patient Fall Peringkat Negeri, Negeri Sembilan	Jururawat dan lain-lain kategori jawatan
3	29.08.2018 - 30.08.2018	Kursus TOT Penyelaras Doktor Kawalan Infeksi Hospital dan Kesihatan Awam	Pegawai Perubatan (Penyelaras) Kawalan Infeksi Hospital dan Kesihatan Awam
4	10.10.2018 - 11.10.2018	Bengkel Nursing Documentation	Jururawat pelbagai kategori
5	01.08.2018	Kursus <i>Wound Care For Better Outcome</i> Peringkat NS	Pakar, Pegawai Perubatan, Jururawat dan Paramedik

Pada tahun 2018, Unit Kejururawatan Bahagian Perubatan, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah menganjurkan sebanyak lima (5) kali latihan dalam perkhidmatan yang melibatkan kategori jururawat dan kategori lain.

2. AKTIVITI KUALITI KEJURURAWATAN

- i- *Hospital Performance Indicator Approach (HPIA)*
 - *Incidence of Thrombophlebitis among inpatients with intravenous (IV) cannulation*

Rajah 2 : Pencapaian Hospital Performance Indicator Approach (HPIA) bagi Incidence of Thrombophlebitis Among Inpatients with Intravenous (IV) Cannulation, Tahun 2018

BIL.	HOSPITAL	JAN - MAC			APRIL - JUN			JULAI - SEPT			OKT - DIS			JAN - DIS 2018		
		N	D	%	N	D	%	N	Deno	%	N	Deno	%	N	Deno	%
1	HTJS	0	13,507	0	11	12,696	0.09	6	13,241	0.05	5	13,590	0.04	22	53,034	0.04
2	HTAN	5	5,953	0.08	8	5,903	0.14	2	5,994	0.03	3	5,280	0.06	18	23,130	0.08
3	HPD	6	2,087	0.28	3	2,152	0.13	1	2,170	0.05	1	2,125	0.04	11	8,534	0.13
4	HTampin	1	1,344	0.1	5	1,358	0.36	1	1,581	0.06	0	1,549	0.00	7	5,832	0.12
5	HJempol	1	1,356	0.1	0	1,096	0	2	1,424	0.14	3	1,447	0.20	6	5,323	0.11
6	HJeLebu	0	569	0	0	568	0	0	576	0	0	552	0.00	0	2,265	0
	JUMLAH	13	24,816	0.05	27	23,773	0.11	12	24,986	0.05	12	24,543	0.05	64	98,118	0.07

Rajah di atas menunjukkan peratus pencapaian bagi HPIA-Incidence of Thrombophlebitis among inpatients with Intravenous cannulation di semua hospital di Negeri Sembilan. Semua hospital telah mencapai standard yang ditetapkan iaitu $\leq 0.5\%$

- ii- National Indicator Approach (NIA)
- Peratus incidence of Healthcare Associated pressure ulcers

Rajah 3 : Pencapaian National Indicator Approach (NIA) bagi Peratus Incidence of Healthcare Associated Pressure Ulcers, Tahun 2018

BIL	HOSPITAL	Q1(JAN - MAC) 2018			Q2(APRIL - JUN) 2018			Q3(JULAI - SEPT) 2018			Q4(OKT - DIS) 2018			TOTAL JAN - DIS 2018		
		N	D	%	N	D	%	N	D	%	N	D	%	N	D	%
1	HTJS	39	3,310	1.18	13	3,053	0.43	22	2,538	0.87	18	2,610	0.31	92	11,511	0.80
2	HTAN	5	329	1.5	1	451	0.22	6	460	1.3	7	489	1.43	19	1,729	1.10
3	HPD	1	136	0.73	0	130	0	3	133	2.25	1	159	1.63	5	558	0.90
4	HTampin	1	122	0.81	0	86	0	0	118	0	0	63	0	1	389	0.26
5	HJempol	0	32	0	0	44	0	0	50	0	0	48	0	0	174	0
6	HJeLebu	0	18	0	0	14	0	1	20	5	0	18	0	1	70	1.43
	JUMLAH	46	3,947	1.16	14	3,778	0.37	32	3,319	0.96	26	3,387	0.77	118	14,431	0.82

Rajah di atas menunjukkan peratus pencapaian NIA-Peratus incidence of Healthcare Associated pressure ulcers bagi tahun 2018 mengikut hospital. Semua hospital telah mencapai standard yang ditetapkan iaitu $\leq 2.1\%$.

- iii- National Indicator Approach (NIA)- To reduce patient fall

Rajah 4 : Pencapaian National Indicator Approach (NIA) bagi To Reduce Patient Fall, Tahun 2018

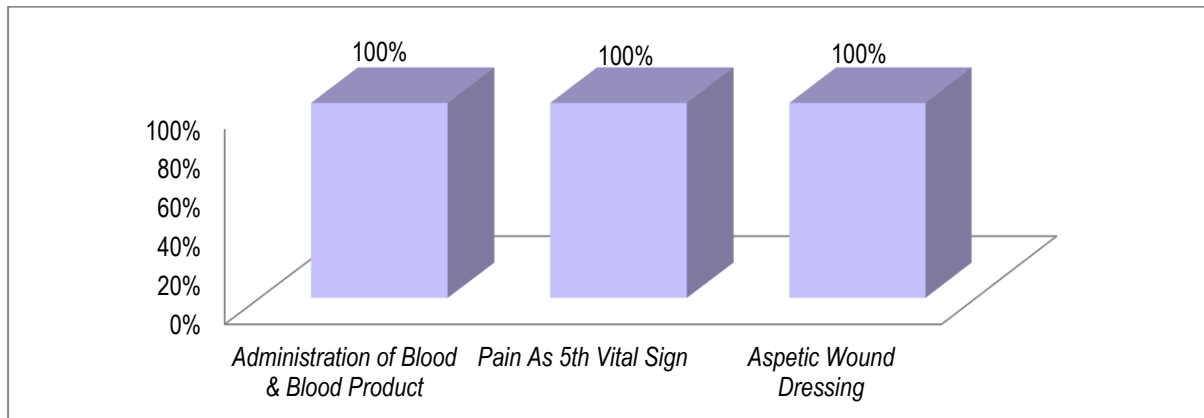
BIL.	HOSPITAL	JUMLAH KES JATUH 2017	JUMLAH KES JATUH 2018	REDUCTION
1	HTJS	96	89	Reduction
2	HTAN	8	14	No Reduction
3	HPD	6	10	No reduction
4	HTAMPIN	0	2	No Reduction
5	HJEMPOL	0	1	No Reduction
6	HJELEBU	0	0	Maintain
	JUMLAH	110	116	No Reduction

Rajah di atas menunjukkan pencapaian NIA - To reduce patient fall mengikut hospital bagi tahun 2017 dan 2018. Semua hospital tidak menunjukkan reduction kecuali HTJS yang mempunyai pengurangan 7% insiden kes pesakit jatuh pada tahun 2018. Manakala Hospital JeLebu masih kekal dan tiada insiden pesakit jatuh pada tahun tersebut. Standard yang ditetapkan ialah 10% reduction from last year.

iv- *National Nursing Audit (NNA)*

- a- Fasa 1 (Mac-April)-Administration of blood and blood component transfusion, Pain as 5th Vital Sign and Aseptic wound dressing.

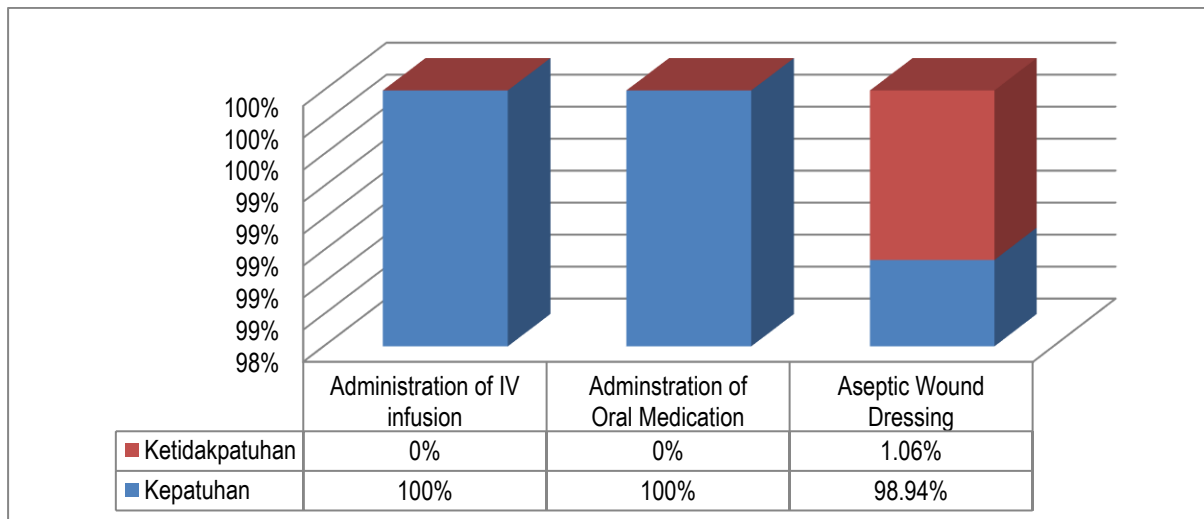
Graf 5: Peratus Pencapaian National Nursing Audit bagi Fasa 1, Tahun 2018.

Graf di atas menunjukkan peratus pencapaian Audit NNS bagi Fasa 1, tahun 2018. Hasil Audit Administration of Blood & Blood product, Pain as 5th Vital Sign dan Aseptic Wound Dressing menunjukkan semua hospital telah mencapai 100% kepatuhan. Standard yang ditetapkan bagi Administration of blood & blood component transfusion ialah 100%, Pain as 5th Vital Sign - 85%, Aseptic wound dressing- 90%. Semua hospital telah mencapai 100% kepatuhan terhadap Audit bagi fasa 1, tahun 2018.

- b- Fasa 2 (Jun-Julai)- Administration of IV infusion, Administration of oral medication dan Aseptic wound dressing

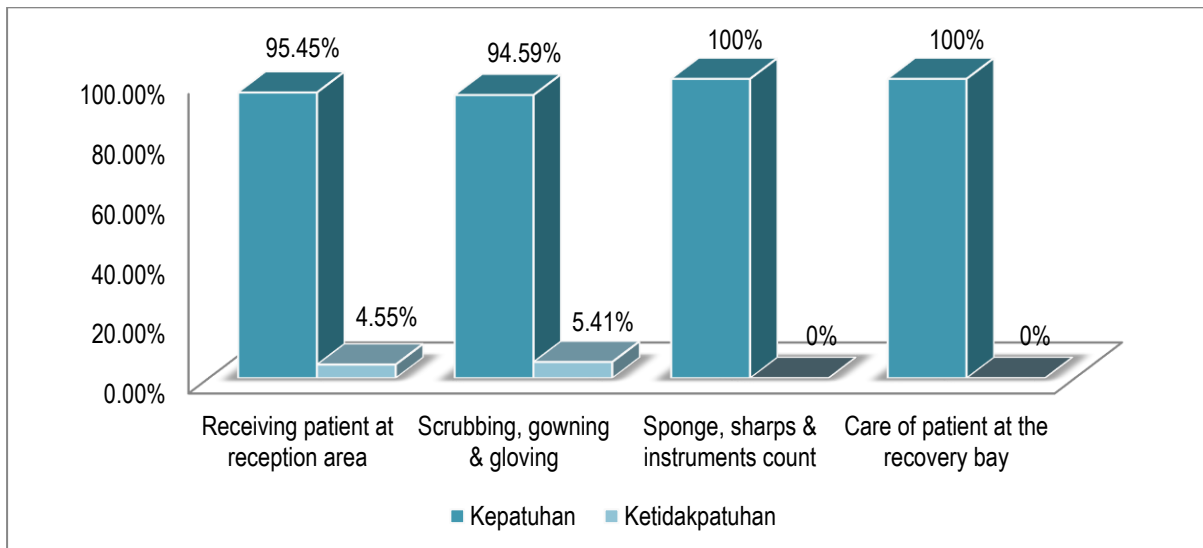
Graf 6: Peratus Pencapaian National Nursing Audit bagi Fasa 2, Tahun 2018

Pencapaian Audit NNA fasa ke 2 menunjukkan Audit Aseptic Wound Dressing mencapai 98.94% kepatuhan dan 1.06% ketidakpatuhan dan tindakan penambahbaikan telah dijalankan di hospital terlibat. Manakala Audit Administration of IV infusion dan Administration of Oral Medication telah mencapai kepatuhan 100%, yang ditetapkan. Standard yang ditetapkan bagi Administration of IV infusion- 90%, Administration of oral medications- 100%, Aseptic wound dressing- 90%.

c. National Operating Room Nursing Audit (NORNA)

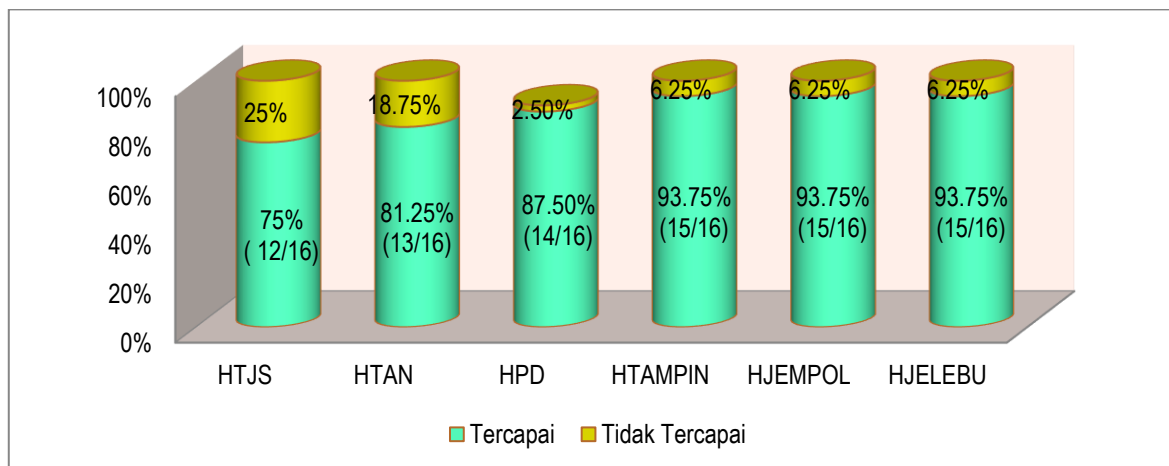
Graf 7: Peratus Pencapaian National Operation Room Nursing Audit, Tahun 2018

Graf di atas menunjukkan Audit NORNA pada tahun 2018 adalah tercapai kecuali Audit Receiving patient at reception area mencapai 95.45% kepatuhan dan Audit Scrubbing, gowning dan gloving ialah 94.59%. Kelemahan telah dikenalpasti dan tindakan penambahbaikan telah dijalankan oleh hospital yang terlibat. Standard yang ditetapkan bagi semua elemen NORNA - 100%.

3. PENCAPAIAN PELAN TINDAKAN TAHUN 2018 UNIT KEJURURAWATAN BAHAGIAN PERUBATAN

Graf 8 : Peratus Pencapaian Pelan Tindakan Unit Kejururawatan, Bahagian Perubatan, Tahun 2018

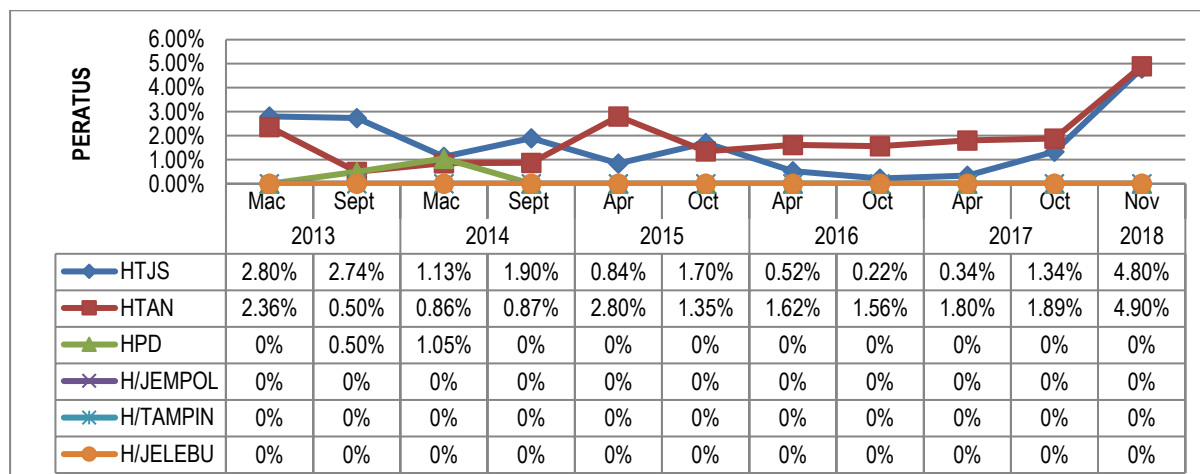

Graf di atas menunjukkan peratus pencapaian Pelan Tindakan Unit Kejururawatan bagi tahun 2018. Unit Kejururawatan, Bahagian Perubatan telah menetapkan 16 elemen sebagai Pelan Tindakan bagi tahun 2018. Graf menunjukkan pencapaian setiap hospital terhadap elemen-elemen tersebut. Bagi elemen yang tidak tercapai pada tahun 2018, ia akan diteruskan untuk Pelan Tindakan Unit Kejururawatan pada tahun 2019.

4. PROGRAM KAWALAN INFEKSI

i- Point Prevalence Survey- Healthcare associated infections (HCAI)

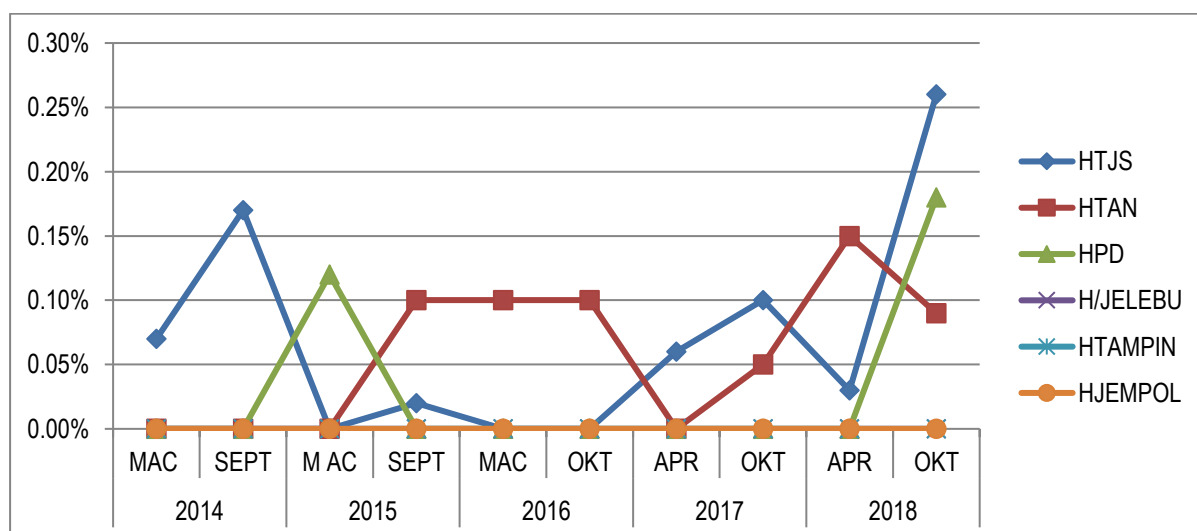
Graf 9 : Peratus Pencapaian Point Prevalence Survey- Healthcare Associated Infections, Tahun 2014 - 2018.

Graf di atas menunjukkan peratus pencapaian Point Prevalence Survey mengikut hospital bagi tahun 2014 hingga 2018 di semua hospital di Negeri Sembilan. Surveillance ini telah dijalankan 2 kali setahun iaitu pada bulan April dan Oktober. Manakala bagi tahun 2018, surveillance ini telah dijalankan 1 kali setahun (bulan November) dalam tempoh 2 minggu kajian. Standard yang ditetapkan ialah $\leq 5\%$. Semua hospital telah mencapai standard yang ditetapkan.

ii- Period prevalence survey- Healthcare associated blood stream infection (HA-BSI)

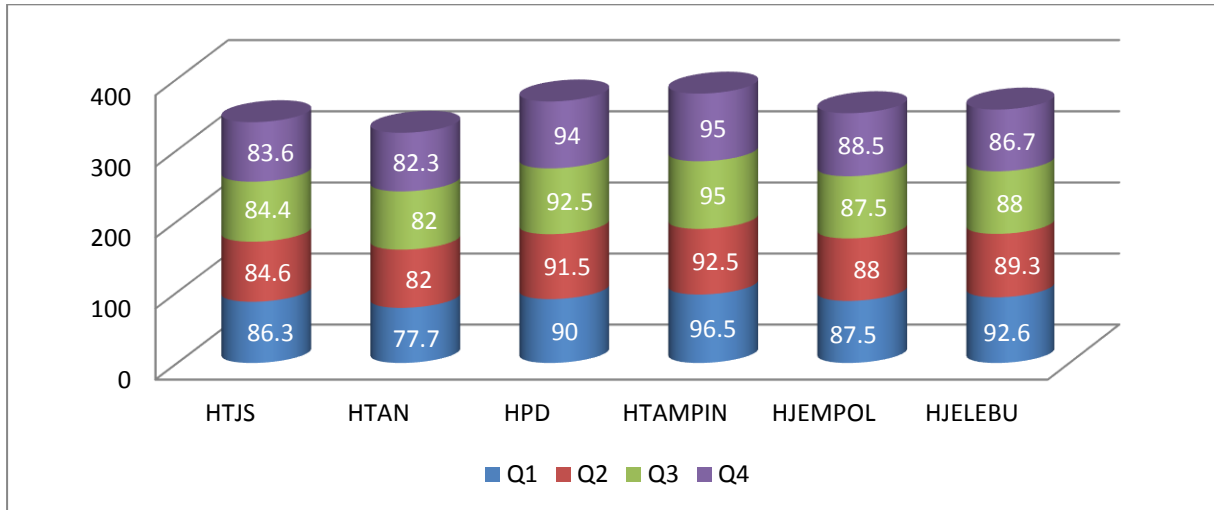
Graf 10 : Peratus Pencapaian Period Prevalence Survey- Healthcare Associated Blood Stream Infection, Tahun 2014 - 2018.

Graf di atas menunjukkan peratus pencapaian Period Prevalence Survey-Healthcare Associated Blood Stream Infection bagi tahun 2014 hingga 2018. Surveillance ini telah dijalankan dalam tempoh sebulan pada bulan April dan Oktober. Standard yang ditetapkan ialah $\leq 0.3\%$. Semua Hospital telah mencapai standard yang ditetapkan.

iii- *Hand Hygiene compliance* (Quarter 1- Quarter 4)

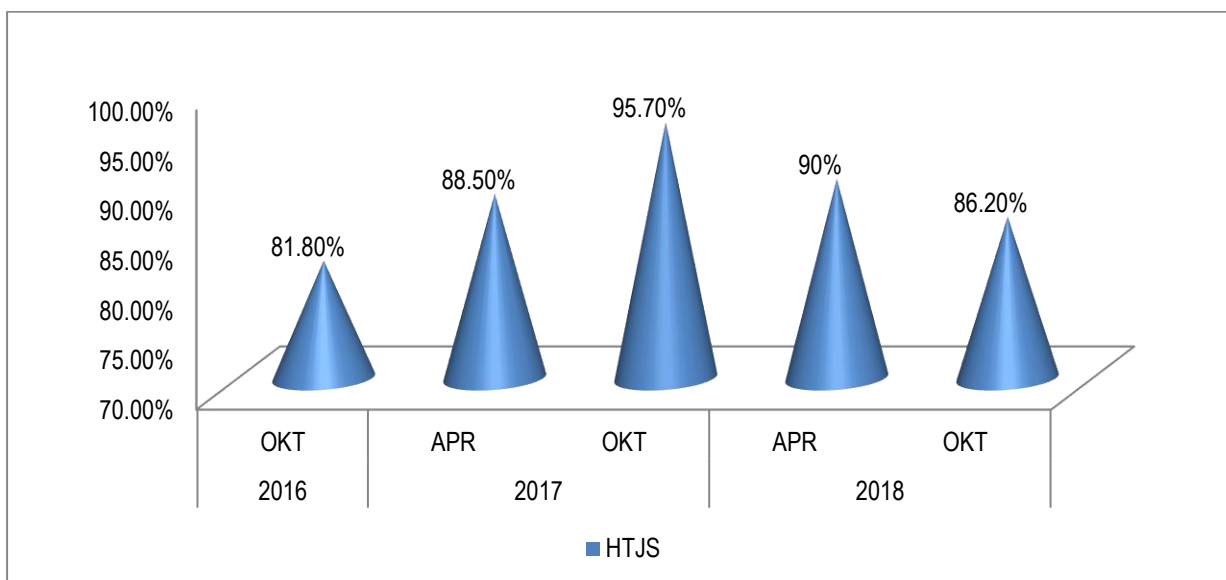
Graf 11 : Peratus Pencapaian *Hand Hygiene Compliance* mengikut hospital bagi tahun 2018

Graf di atas menunjukkan peratus pencapaian *Hand Hygiene* mengikut hospital bagi tahun 2018. Standard yang ditetapkan ialah $\geq 75\%$. Semua hospital telah mencapai *Hand Hygiene Compliance* $\geq 75\%$ setiap suku tahun pada tahun 2018.

iv- *Central Venous Catheter Compliance Surveillance* bagi Tahun 2016 hingga 2018

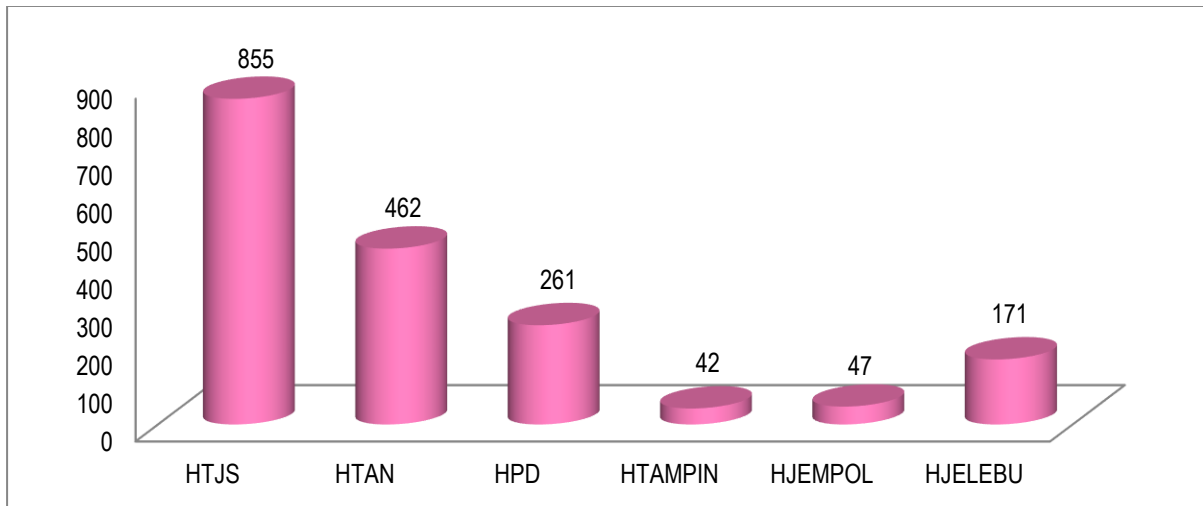
Graf 12 : Peratus Pencapaian *Central Venous Catheter Compliance Surveillance* bagi tahun 2016 - 2018

Graf di atas menunjukkan peratus pencapaian *Central Venous Catheter Compliance Surveillance* bagi tahun 2016 hingga 2018. *Surveillance* ini hanya dijalankan di Hospital Tuanku Jaafar Seremban (HTJS) dan ia melibatkan Jabatan Medik. Graf menunjukkan HTJS telah mencapai standard $\geq 75\%$ sepanjang tahun 2016 hingga 2018.

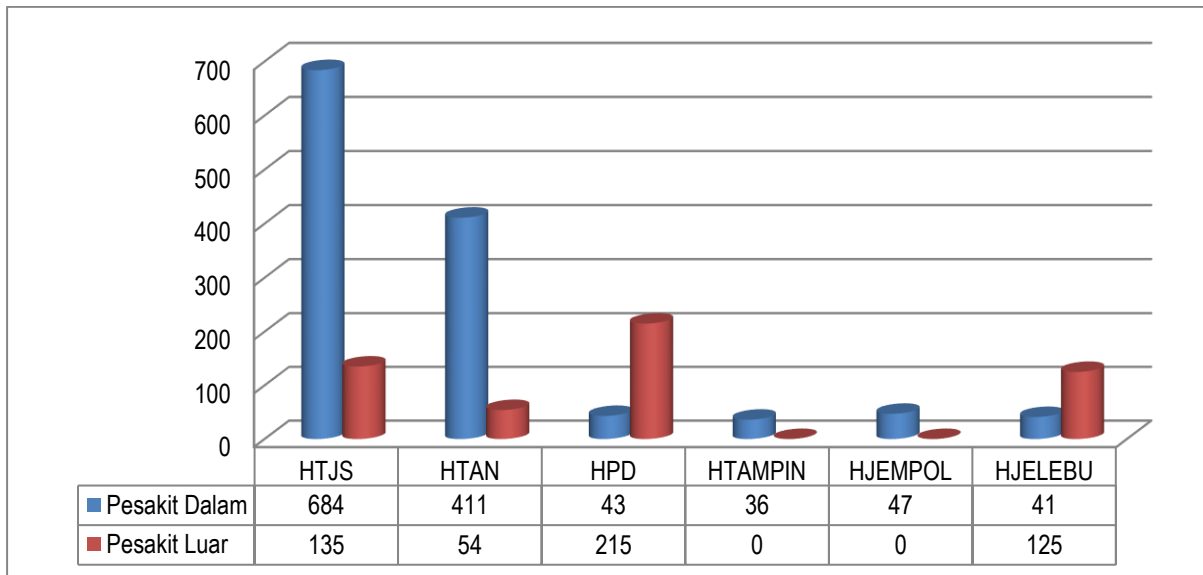
5. PROGRAM PENJAGAAN LUKA (WOUND CARE)

Graf 13 : Jumlah kes yang dirujuk ke wound care team mengikut hospital pada tahun 2018

Graf menunjukkan sebanyak 1838 kes telah dirujuk ke wound care team di seluruh hospital di Negeri Sembilan pada tahun 2018.

Graf 14 : Jumlah kes dari pesakit dalam dan luar yang dirujuk ke wound care team mengikut hospital.

Graf di atas menunjukkan sejumlah 1,262 kes dari pesakit dalam dan 529 kes pesakit luar telah dirujuk ke wound care team di seluruh hospital di Negeri Sembilan sepanjang tahun 2018.

UNIT PERKHIDMATAN PENOLONG PEGAWAI PERUBATAN BAHAGIAN PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Perkhidmatan Penolong Pegawai Bahagian Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan adalah merupakan unit yang bertanggungjawab untuk merancang, melaksana dan memantau tugas yang ditetapkan melibatkan semua aktiviti perkhidmatan Penolong Pegawai Perubatan Bahagian Perubatan dan Unit Amalan dan Perkembangan Perubatan.

Unit ini juga bertanggungjawab melaksanakan segala arahan dan pekeliling yang diterima dari Ketua Penolong Pegawai Perubatan Negeri, Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Perubatan), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan, Lembaga Pembantu Perubatan Malaysia dan Kementerian Kesihatan Malaysia.

VISI

Menjalankan visi selaras dasar Kementerian Kesihatan Malaysia:
Negara mengembeleng tenaga kearah kesihatan yang lebih baik

MISI

Fokus dalam melaksanakan segala perancangan, mengurus dan mengawalselia penyampaian perkhidmatan kesihatan melalui promosi, pencegahan, perawatan dan pemulihan secara profesional, berkualiti serta efisien ke arah peningkatan tahap kesihatan masyarakat yang lebih berkualiti.

OBJEKTIF

Unit ini penuh *komited* untuk mencapai segala aktiviti-aktiviti yang disasarkan dengan cara berstrategi dalam memastikan perkhidmatan berkualititinggi dapat diberikan.

PENCAPAIAN AKTIVITI – AKTIVITI SEPANJANG TAHUN 2018

AKTIVITI – AKTIVITI PENGURUSAN

- a) Pelan Tindakan Perubatan Unit Perkhidmatan Penolong Pegawai Perubatan Tahun 2018

Pembentangan	30 Jan 2018	Bilik Mesyuarat Cengal, Bahagian Perubatan
--------------	-------------	--

- b) Mesyuarat Teknikal Ketua Penolong Pegawai Perubatan Bahagian Perubatan Peringkat Negeri

Bil. 1/2018	30.01.2018	Bilik Mesyuarat Cengal, Bahagian Perubatan
Bil. 2/2018	07.06.2018	Bilk Mesyuarat Berlian, Bahagian Pergigian
Bil. 3/2018	23.10.2018	Bilik Mesyuarat Meranti, JKNNS

- c) Mesyuarat Jawatankuasa Kawal Selia Perkhidmatan Pra Hospital Peringkat Negeri

Bil. 1/2018	07.05.2018	Bilik Mesyuarat Jati, JKNNS
Bil. 2/2018	08.10.2018	Bilk Mesyuarat Jati, JKNNS

Perkhidmatan Pasukan Perlindungan Perubatan**Jadual 1 : Pecahan Mengikut Hospital dan Pejabat Kesihatan**

PTJ	Jan	Feb	Mac	Apr	Mei	Jun	Jul	Ogos	Sep	Okt	Nov	Dis	Jum
HTJS	3	6	6	12	3	3	6	6	4	4	5	6	64
HTAN	5	0	3	2	1	3	0	4	2	1	2	3	26
HPD	2	3	1	2	0	1	2	2	2	1	3	2	21
H.Tampin	1	0	1	2	0	0	0	0	0	1	2	3	10
H. Jelevu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H.Jempol	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PKD Seremban	2	2	4	1	1	2	2	1	0	1	2	1	19
PKD Lain Lain	1	3	7	3	1	1	0	2	0	1	0	0	19
Jumlah	14	14	22	22	6	10	10	15	8	9	14	15	159

Laporan di atas menunjukkan bahawa sebanyak 159 Perkhidmatan Pasukan Perlindungan Perubatan telah disediakan sepanjang tahun 2018 di mana Pasukan Perlindungan Perubatan dari Hospital Tuanku Jaafar Seremban telah memberikan perkhidmatan paling banyak iaitu 64 pasukan.

Jadual 2 : Pecahan Mengikut Kehadiran Orang Kenamaan Dan Awam

PTJ	DYMM Agong	DYMM DiPertuan Besar NS	YTM Undang	YAB PM	YAB TPM	YAB MB NS	YB Menteri	Sukan/ Awam/ Negara	Jum
HTJS	0	17	0	2	2	31	0	6	58
HTAN	0	17	0	0	0	6	0	7	30
HPD	0	4	0	2	0	10	0	5	21
H.Tampin	0	0	0	0	1	3	0	7	11
H. Jelevu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H.Jempol	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PKD Seremban	0	0	0	0	0	1	0	19	20
PKD Lain Lain	0	0	0	0	0	2	0	17	19
Jumlah	0	38	0	4	3	53	0	61	159

Laporan di atas menunjukkan bahawa perkhidmatan kepada orang kenamaan dan awam yang paling tinggi disediakan adalah untuk YAB Menteri Negeri Sembilan iaitu 53 pasukan berbanding dengan yang lain.

AKTIVITI-AKTIVITI LATIHAN

Latihan Peningkatan Pembantu Perawatan Kesihatan Tahap 2 Kementerian Kesihatan Malaysia Peringkat Negeri

Siri. 1/2018	23 – 25 April 2018	Dewan Mutiara, Hospital Port Dickson
--------------	--------------------	--------------------------------------

Seramai 35 orang Pembantu Perawatan Kesihatan dari seluruh Negeri Sembilan telah hadir dalam kursus yang diadakan.

AKTIVITI – AKTIVITI PENGAUDITAN**a) Audit Klinikal Penolong Pegawai Perubatan**

Audit ini telah dijalankan melibatkan semua hospital di Negeri Sembilan secara 'cross audit' pada 9 - 20 Julai 2018. Sebanyak 5 disiplin SOP yang dipraktikkan oleh Penolong Pegawai Perubatan telah diaudit.

PENCAPAIAN						
HOSPITAL	a.	b.	c.	d.	e.	
	TRIAGE (Conformance Rate :85%)	ASTHMA (Conformance Rate :85%)	POP CARE (Conformance Rate :85%)	HD (Conformance Rate :85%)	HAND HYGIENE (Conformance Rate :75%)	
HTJS	96.3%	94.5%	98.93%	95.3%	80%	90%
HTAN	95.3%	91.9%	98.07%	96.5%	90%	100%
HPD	94.5%	88.8%	99.29%	94.6%	90%	90%
H.Tampin	94.5%	90%	85.43%	95.3%	80%	100%
H.Jelebu	64.5%	93.4%	99.57%	95.8%	80%	100%
H.Jempol	94.7%	91.6%	98.57%	97%	80%	100%
% Purata	94.97%	91.7%	96.64%	95.75%	83.33%	96.66%

Laporan pencapaian audit di atas menunjukkan bahawa kesemua hospital yang diaudit telah melepasi 'conformance rate' yang ditetapkan iaitu:

Disiplin a – d: 85 % , Disiplin e : 75%

b) Audit Teknikal Pembantu Perawatan Kesihatan

Audit ini telah dijalankan melibatkan semua hospital di Negeri Sembilan secara 'cross audit' pada 13 – 15 Ogos 2018. Sebanyak 5 tatacara yang dipraktikkan oleh Pembantu Perawatan Kesihatan telah diaudit.

PENCAPAIAN					
HOSPITAL	a.	b.	c.	d.	e.
	KEMASUKAN WAD & ORIENTASI PESAKIT (Conformance Rate :85%)	POSISI PESAKIT (FOWLER'S) (Conformance Rate :85%)	MENYUAP MAKANAN KEPADA PESAKIT (Conformance Rate :85%)	KEMAHIRAN BERKOMUNIKASI (Conformance Rate :85%)	MENCUCI TANGAN (Conformance Rate :75%)
HTJS	92%	91%	96%	95%	93.33%
HTAN	91%	92%	95%	97%	98%
H.Jelebu	94%	93%	96.2%	96%	97%
H.Jempol	93.5%	95.5%	100%	100%	100%
% Purata	92.58%	92.92%	95.53%	95.56%	97.77%

Laporan pencapaian audit di atas menunjukkan bahawa kesemua hospital yang diaudit telah melepasi 'conformance rate' yang ditetapkan iaitu:

Tatacara a – d: 85 % , Tatacara e : 75%

AKTIVITI – AKTIVITI KUALITI

a) KPI Bagi Perkhidmatan Penolong Pegawai Perubatan

Inappropriate Triaging (UNDER – TRIAGING) : Percentage of Category Green patients who should have been triaged as category RED

Numerator	Number of under triage patients (Green patients who should have been Red)
Denominator	Total Number MTC Green patients
Formula	$\frac{\text{Numerator}}{\text{Denominator}} \times 100\%$
Standard	$\leq 0.5\%$

HOSPITAL	JAN - MAC			APRIL - JUN			JUL - SEPT			OKT - DIS		
	Num	Deno	%	Num	Deno	%	Num	Deno	%	Num	Deno	%
HTJS	25	20,710	0.12	21	20,671	0.1	15	20,751	0.07	13	18,884	0.07
HTAN	0	12,399	0	0	8,267	0	0	8,164	0	0	8,582	0
HPD	1	13,649	0.01	0	12,246	0	0	14,170	0	0	13,605	0
H.Tampin	0	8,864	0	0	8,721	0	0	9,095	0	0	9,195	0
H.Jelebu	0	4,964	0	0	4,267	0	0	4,993	0	0	4,881	0
H.Jempol	7	7,226	0.09	5	6,482	0.08	6	6,905	0.09	8	6,170	0.13
Jumlah	33	67,812	0.05	26	42,582	0.06	21	64,078	0.03	21	61,317	0.03

Laporan KPI di atas menunjukkan peratus pencapaian bagi *Inappropriate Traiging (UNDER – TRIAGING) : Percentage of Category Green patients who should have been triaged as category RED* di semua hospital di Negeri Sembilan. Semua hospital telah mencapai standard yang ditetapkan iaitu $\leq 0.5\%$.

b) Dispatch ambulance preparedness for primary response of less than 5 minutes

Numerator	Number of dispatches with dispatch time of less than 5 minutes
Denominator	Total number of ambulance calls
Formula	$\frac{\text{Numerator}}{\text{Denominator}} \times 100\%$
Standard	$> 90\%$

HOSPITAL	JAN - MAC			APRIL - JUN			JUL - SEPT			OKT - DIS		
	Num	Deno	%	Num	Deno	%	Num	Deno	%	Num	Deno	%
HTJS	1,186	1,255	94.42	994	1,032	96.22	990	1,036	95.56	964	1,006	95.83
HTAN	221	225	98.22	195	200	97.5	207	212	97.64	195	200	97.5
HPD	304	308	98.7	213	218	97.71	305	310	98.39	340	346	98.27
H.Tampin	228	228	100	228	230	99.13	231	231	100	225	225	100
H.Jelebu	87	87	100	84	84	100	99	99	100	100	100	100
H.Jempol	97	97	100	82	82	100	103	110	93.64	84	91	92.31
Jumlah	2,123	2,200	96.5	1,796	1,846	97.29	1,935	1,998	96.85	1,908	1,968	96.95

Laporan KPI di atas menunjukkan peratus pencapaian bagi *Dispatch ambulance preparedness for primary response of less than 5 minutes* di semua hospital di Negeri Sembilan. Semua hospital telah mencapai standard yang ditetapkan iaitu $> 90\%$.

KESIMPULAN

Setiap aktiviti-aktiviti yang dirancang serta tugas yang ditetapkan dapat dilaksanakan dengan jayanya. Unit ini akan terus berusaha untuk mengembangkan aktiviti-aktiviti peningkatan kualiti dalam perkhidmatan dari masa ke semasa seiring dengan tahap kepercayaan dan keyakinan rakyat semakin tinggi.

3.2 UNIT KUALITI PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Kualiti Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan berfungsi untuk menyelaraskan dan memantau semua aktiviti inisiatif kualiti yang telah ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia.

Unit Kualiti Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan mempunyai seorang Ketua Unit supaya lebih memberikan fokus terhadap program kualiti serta meningkatkan prestasi perkhidmatan perubatan.

VISI

Selaras dengan Visi Bahagian Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan iaitu melalui hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan bersedia untuk memberi perkhidmatan penentuan penyakit, perawatan dan pemulihan yang bermutu tinggi dengan cekap dan berkesan kepada pesakit dalam dan pesakit luar yang memerlukan rawatan menyelamatkan nyawa dan menghilangkan kesakitan bagi mencapai pemulihan yang awal dan maksima.

MISI

Selaras dengan Misi Bahagian Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan iaitu melalui hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan:

- i. Menyediakan perkhidmatan penentuan penyakit, perawatan dan pemulihan yang berkualiti, mesra, cekap dan berkesan kepada pesakit-pesakit untuk menyelamatkan nyawa, melegakan kesakitan dan mencapai pemulihan yang awal dan maksima.
- ii. Memberikan latihan yang bermutu dan sempurna di peringkat basik, pos basik dan lepasan ijazah kepada pelbagai kategori pelatih dan anggota.

OBJEKTIF

Unit ini berusaha memastikan perkhidmatan perubatan berkualiti, komprehensif, efisien, berkesan, selamat dan *responsive* kepada keperluan dan ekspektasi masyarakat dengan hospital kerajaan di seluruh Negeri Sembilan melalui pengumpulan maklumat / data secara berkala serta mengenalpasti kelemahan sistem dan mengambil tindakan penambahbaikan perkhidmatan pelanggan hospital.

PERKHIDMATAN YANG DISEDIAKAN

1. Memantau dan menyelaras pencapaian indikator *Hospital Performance Indicator for Accountability / Key Performance Index* (HPIA/ KPI) klinikal di hospital-hospital di Negeri Sembilan.
2. Pelaksanaan audit pemantauan pencapaian indikator HPIA / KPI.
3. Memantau pelaksanaan laporan *Shortfall in Quality / Root Cause Analysis* (SIQ / RCA) untuk HPIA / KPI yang tidak tercapai.
4. Memantau dan menyelaras pencapaian KPI PKN dan TPKN dan membuat audit pemantauan di hospital-hospital di Negeri Sembilan.
5. Menyelaras laporan *Clinical Departmental Profile* dan *Hospital Parameter* di hospital-hospital di Negeri Sembilan.
6. Memantau aktiviti Malaysian Patients Safety Goals (MPSG) di hospital-hospital.
7. Merancang, menyelaras dan memantau aktiviti-aktiviti *Lean Healthcare* di hospital.

8. Merancang, menyelaraskan dan memantau aktiviti-aktiviti audit organisasi ke atas Sistem Pengurusan ISO 9001:2015 dan Akreditasi MSQH hospital.
9. Memantau dan mengkoordinasi pelaksanaan aktiviti program Bebas Kesakitan dan *Pain as 5th Vital Sign*.
10. Memantau pelaksanaan pelaporan *virtual* Perioperative Mortality Review (vPOMR) di hospital-hospital berpakar di Negeri Sembilan.
11. Merancang, menyelaraskan dan memantau pelaporan kekerasan & keganasan terhadap anggota-anggota KKM di hospital-hospital di Negeri Sembilan.
12. Memantau pelaksanaan dan menganalisa kes-kes pelaporan insiden (*Incidental Reporting*) serta memantau pelaksanaan *Root Cause Analysis* (RCA) untuk kes-kes IR yang berkaitan.
13. Memantau pelaksanaan aktiviti-aktiviti kawalan infeksi dan antibiotik Negeri Sembilan.
14. Bertindak sebagai Penyelaras Kualiti Negeri bagi Konvensyen QA peringkat Kebangsaan dan program bersama IHSR.
15. Menyelaraskan pelaksanaan Konvensyen QA Peringkat Negeri Sembilan setiap tahun.

AKTIVITI

1. PERFORMANCE INDICATOR SURVEILLANCE PROGRAM

Pemantauan Performance Indicator yang digariskan oleh Cawangan Kualiti Penjagaan Perubatan, Kementerian Kesihatan Malaysia di setiap hospital iaitu *Hospital Performance Indicator for Accountability* (HPIA) dan KPI Perkhidmatan Klinikal. Pengauditan juga dilaksanakan secara *cross audit* sebanyak 2 kali setahun bagi memantau pencapaian dan kepatuhan terhadap pelaksanaan HPIA dan KPI Klinikal.

Selain pelaksanaan audit HPIA dan KPI Klinikal di hospital, audit juga dilakukan ke semua bahagian di Jabatan Kesihatan Negeri yang terlibat dalam KPI Pengarah Kesihatan Negeri.

2. PEMBUDAYAAN INOVASI DI HOSPITAL

Inovasi iaitu hasil cetusan idea-idea yang kreatif dalam beberapa aspek kerja yang dapat meningkatkan kualiti dan produktiviti kepada organisasi. Cetusan idea-idea berkenaan adalah meliputi pelbagai aspek dan boleh merangkumi apa-apa perubahan dalam bentuk sistem dan prosedur, kaedah dan cara bekerja mahupun pengenalan teknologi. Hasil dari pelaksanaan idea-idea inovasi akhirnya dapat meningkatkan kecekapan dan keberkesanan sistem penyampaian perkhidmatan. Pada tahun 2018, sesuai dengan KPI PKN, selain membudayakan dan mereplikasikan inovasi yang sedia ada, pembangunan inovasi baru juga turut dilaksanakan di enam (6) hospital di Negeri Sembilan. Berikut projek inovasi yang dibangunkan pada tahun 2018:

HOSPITAL	NAMA PROJEK INOVASI TAHUN 2018
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	<i>Easy-Don</i> di Unit Pemulihan Cara Kerja
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah, Negeri Sembilan	Penggunaan ubat kegunaan pesakit melalui program patient own medication (POMs) HTAN.
Hospital Port Dickson, Negeri Sembilan	<i>Improvised Patient Passover Standard</i>
Hospital Jempol, Negeri Sembilan	<i>Paediatric Strapping Device</i>
Hospital Jelevu, Negeri Sembilan	CSAD (<i>Cahaya Systematic Ampoule Dispenser</i>)
Hospital Tampin, Negeri Sembilan	Kejora Sfe Life Permata Eye Drop <i>Mutiara Medication Safety Identifier System</i>

3. PERSIJILAN MS ISO HOSPITAL NEGERI SEMBILAN

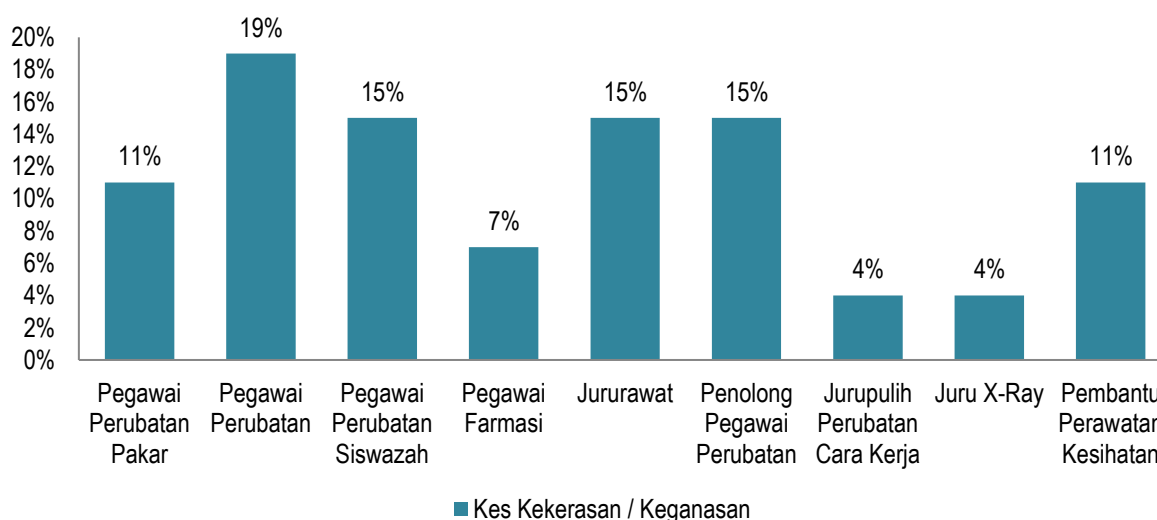
Semua hospital kerajaan di Negeri Sembilan telah berjaya beralih ke persijilan versi MS ISO 9001:2015 pada tahun 2018. Tempoh laku persijilan tersebut adalah seperti di bawah:

HOSPITAL	STATUS MS ISO	VERSI	TARIKH MULA	TARIKH TAMAT
Hospital Tuanku Jaafar	Ada	9001:2015	04.07.2016	20.07.2019
Hospital Tuanku Ampuan Najihah	Ada	9001:2015	26.07.2017	20.07.2020
Hospital Port Dickson	Ada	9001:2015	13.10.2017	12.10.2020
Hospital Tampin	Ada	9001:2015	18.12.2016	04.10.2019
Hospital Jempol	Ada	9001:2015	10.10.2018	10.10.2020
Hospital Jelebu	Ada	9001:2015	03.01.2019	12.02.2022

4. KESELAMATAN DAN KESIHATAN PEKERJA

Pelaporan kes-kes kekerasan dan keganasan terhadap anggota-anggota Hospital KKM di Negeri Sembilan pada tahun 2018 mencatatkan peningkatan dari tahun sebelumnya. Terdapat 27 kes yang dilaporkan melibatkan pelbagai jenis kekerasan dari segi fizikal, lisan, seksual, vandalisma, kerosakan harta benda, ancaman bertulis atau buli. Kebanyakan kes melibatkan Jabatan Kecemasan dan Trauma, Jabatan Perubatan dan Jabatan Orthopaedik. Kes yang melibatkan kekerasan terhadap Pegawai Perubatan adalah yang tertinggi di Negeri Sembilan seperti di **Rajah 2**. Semua kes telah diselesaikan dan penambahbaikan sedang dilaksanakan.

Rajah 1 : Kes Kekerasan terhadap anggota hospital KKM di Negeri Sembilan Tahun 2018

5. PAIN FREE PROGRAME

Pain Free Programe (Program Bebas Kesakitan) bukan sahaja dilaksanakan di peringkat hospital, malah ia mula diperkenalkan di klinik kesihatan mahupun di klinik kesihatan pergigian. Ini adalah wajar dalam memastikan penjagaan kesihatan yang *holistik* dan berterusan (*continuity of care*) bagi pesakit bukan hanya ketika berada di hospital malah di mana-mana fasiliti kesihatan. Sehubungan dengan itu Kursus *TOT Pain Free Program* peringkat negeri juga dilaksanakan di HTJ dengan dihadiri oleh hampir 200 peserta dari pelbagai lapisan jawatan dan fasiliti kesihatan (klinik kesihatan, klinik pergigian dan hospital) di Negeri Sembilan.

6. LEAN HEALTHCARE

Lean Healthcare di tahun 2018 menunjukkan pengukuhanannya dengan perlaksanaan di klinik pakar Jabatan Ortopedik dan Jabatan Oftalmologi Hospital Tuanku Jaafar Seremban. Sesi latihan oleh IHSR dan KKM diadakan di Setia Alam melibatkan Lean Manager JKN dan Hospital Tuanku Ja'afar Seremban, pakar jabatan yang terlibat serta pegawai yang terpilih. Menerusi program ini dapat memberi penambahbaikan servis secara berterusan dengan mengoptimalkan sumber sedia ada termasuklah masa, sumber manusia, tenaga dan juga kewangan.

7. KONVENSYEN QA PERINGKAT NEGERI

Acara wajib tahunan Bahagian Perubatan iaitu Konvensyen QA Peringkat Negeri Sembilan yang telah diadakan pada 2 Oktober 2018 mempertandingkan sebanyak 22 projek QA yang berjaya lulus saringan. Berikut adalah nama pemenang mengikut kategori:

Pemenang	Kategori Oral	Kategori Poster
PERTAMA	Improving Blood Pressure Control Amongst Maintenance Hemodialysis Patients In HTJS. Dr Dheepa A/P S.Ramasamy	Reduce Food Wastage For Afternoon Tea Snacks Among Therapeutic Diet Patients In Hospital Jempol. Nurul Nurliana Binti Baharudin
KEDUA	Improving Percentage Of Dental Case Completion Among Antenatal In Jempol. Dr. Foo Kent Room	Clerking Sheet For Asthma For Peadiatric Patient. Dr Vaishnavi Karunanithi
KETIGA	To Improve Waiting Time Of ECHO Appointment. Dr Iris Chung	Universal Neonatal Hearing Screening In HTAN: To Improve Coverage Rate (%) Of Babies Screened Within 1 Month Of Age. Dr Norhaslinda Binti Mohari

Gambar 1 : Pemenang Kategori Oral (kiri), Dr Dheepa dan pemenang kategori poster (kanan), Puan Nurul Nurliana menerima piala pusingan dari Pengarah Kesihatan Negeri Sembilan, Dato' Dr. Zainudin Bin Mohd Ali.

Gambar 2 : Juri Profesional untuk kategori oral. Dari kiri, Pn Farizan (*Pharmacist* H.Serdang), Dr. Zarina (Tim.Pengarah Hospital Melaka) dan Dr. Sharifah (HOD Radiology H.Serdang).

Gambar 3 : Proses penjurian untuk kategori poster.

3.3. UNIT KAWALAN AMALAN PERUBATAN SWASTA (UKAPS)

PENGENALAN

Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta (UKAPS) Negeri Sembilan yang telah ditubuhkan pada 23 Oktober 2003 berperanan untuk memantau (*monitor*), mengawal (*control*) dan mengawal selia (*regulate*) Kemudahan Dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS) di Negeri Sembilan di bawah peruntukan Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 (Akta 586) dan Peraturan-peraturannya.

VISI

Ke Arah Perkhidmatan Kesihatan Swasta Yang Selamat Dan Berkualiti

MISI

Mengawal Dan Mengawalselia Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta Melalui Penguatkuasaan Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 (Akta 586) Dan Peraturan-Peraturannya Serta Akta-Akta Yang Berkaitan

MOTTO

“Keselamatan Pesakit Diutamakan, Penjagaan Kesihatan Berkualiti Dipastikan”

OBJEKTIF

- i. Memastikan semua Klinik Perubatan Swasta dan Klinik Pergigian Swasta didaftarkan di bawah Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998.
- ii. Memastikan semua Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta selain dari Klinik Perubatan Swasta dan Klinik Pergigian Swasta dilesenkan di bawah Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 dan lain-lain akta berkaitan yang akan diwartakan.
- iii. Memastikan semua Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta mematuhi kehendak di bawah Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 dan peraturan-peraturannya.
- iv. Menguatkuasakan undang-undang Akta 586 terhadap pemegang lesen, pemegang perakuan pendaftaran dan orang yang bertanggungjawab oleh anggota penguatkuasa yang berintegriti.

AKTIVITI UKAPS

1. Pendaftaran

- Menguruskan permohonan pendaftaran klinik perubatan / pergigian swasta.
- Melakukan pemeriksaan 'pre-registration' & post-registration' ke atas klinik perubatan / pergigian swasta.
- Menyelaras dan membuat pemeriksaan ke atas mana-mana klinik perubatan / pergigian swasta.
- Memastikan klinik perubatan / pergigian swasta mematuhi Akta 586 dan Peraturannya.
- Menjadi sumber rujukan mengenai Akta 586 dan Peraturannya serta lain-lain Akta yang berkaitan.
- Mengumpul / mengemaskini data-data mengenai klinik perubatan / pergigian swasta di Negeri Sembilan.

2. Pelesenan

- Memproses permohonan pembaharuan lesen Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta.
- Melakukan pemeriksaan pra-pelesenan & pembaharuan lesen.
- Memastikan Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta mematuhi Akta 586 dan Peraturan yang telah ditetapkan.
- Menyediakan laporan pemeriksaan untuk dihantar ke CKAPS, KKM.
- Menjadi sumber rujukan bagi penubuhan Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta yang baru.
- Mengumpul / mengemaskini data-data mengenai Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (selain klinik perubatan / pergigian) di Negeri Sembilan.

3. Pengendalian aduan

- Menerima aduan dan mengarahkan pihak Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta Berlesen / Berdaftar untuk menjalankan siasatan dan melaksanakan tatacara pengendalian aduan (*grievance mechanism*) selaras dengan ketetapan Peraturan yang berkenaan.
- Menyelaras dan menyiasat aduan yang perlu disiasat berkaitan Kemudahan Dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta di Negeri Sembilan.
- Mengemaskini data aduan.

4. Penguatkuasaan

- Menjalankan pemeriksaan berkala dengan tujuan untuk memantau semua Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta selaras dengan Akta 586.
- Menjalankan aktiviti-aktiviti penguatkuasaan undang-undang di bawah Akta 586.
- Bekerjasama dengan UKAPS negeri lain dalam aktiviti penguatkuasaan.
- Mengemaskini data aktiviti penguatkuasaan.

STATISTIK

Jadual 1 : Bilangan Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta Berdaftar / Berlesen Mengikut Daerah di Negeri Sembilan Sehingga 31 Disember 2018

Jenis KPJKS	Seremban	Kuala Pilah	Port Dickson	Jempol	Tampin	Jejebu	Rembau	Jumlah
Klinik Perubatan Swasta	204	7	25	21	13	4	7	281
Klinik Pergigian Swasta	55	2	7	3	2	0	1	70
Hospital Swasta	7	0	0	0	0	0	0	7
Pusat Ambulatori Swasta	1	0	0	0	0	0	0	1
Pusat Hemodialisis Swasta	16	3	3	3	3	0	1	29
Rumah Bersalin Swasta	1	0	0	0	0	0	0	1
JUMLAH	284	12	35	27	18	4	9	389

* **Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan****Jadual 2 : Statistik Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS) Berlesen di Negeri Sembilan, 2014 - 2018**

Jenis KPJKS	2014	2015	2016	2017	2018
Hospital Swasta	9	9	8	8	7*
Pusat Hemodialisis Swasta	26	26	28	28	29**
Pusat Ambulatori Swasta	1	1	1	1	1
Rumah Bersalin Swasta	0	0	0	1***	1
JUMLAH	36	36	37	38	38

***Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan**

Nota:

* Mawar Medical Centre - dibatalkan lesen berkuatkuasa 14.12. 2018

** Pusat Hemodialisis USIM-MAINS - mendapat lesen baru bermula 12.09.2018 sebagai Pusat Hemodialisis Swasta

*** Wisma Bersalin Walidah - mendapat lesen baru bermula 29.12.2017 sebagai Rumah Bersalin Swasta

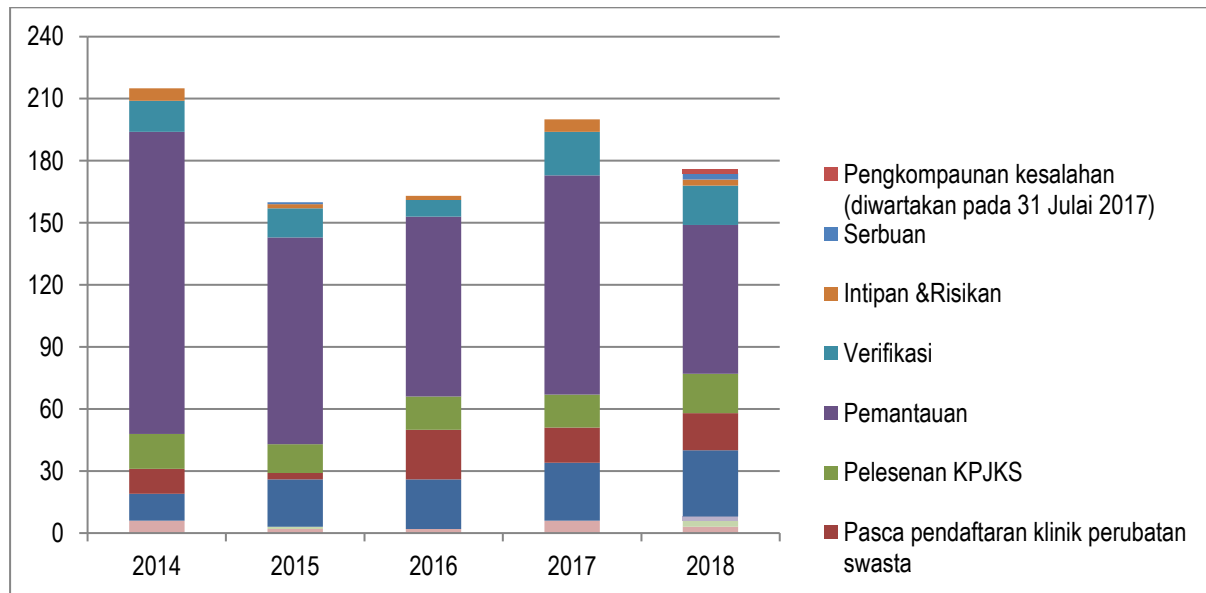
Jadual 3 : Statistik Klinik Perubatan Swasta dan Klinik Pergigian Swasta Berdaftar Di Negeri Sembilan, 2014 - 2018

Jenis Klinik	2014	2015	2016	2017	2018
Klinik Perubatan Swasta	255	264	279	275	281
Klinik Pergigian Swasta	48	52	56	65	70
JUMLAH	303	316	335	340	351

***Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan**

PENCAPAIAN AKTIVITI UKAPS

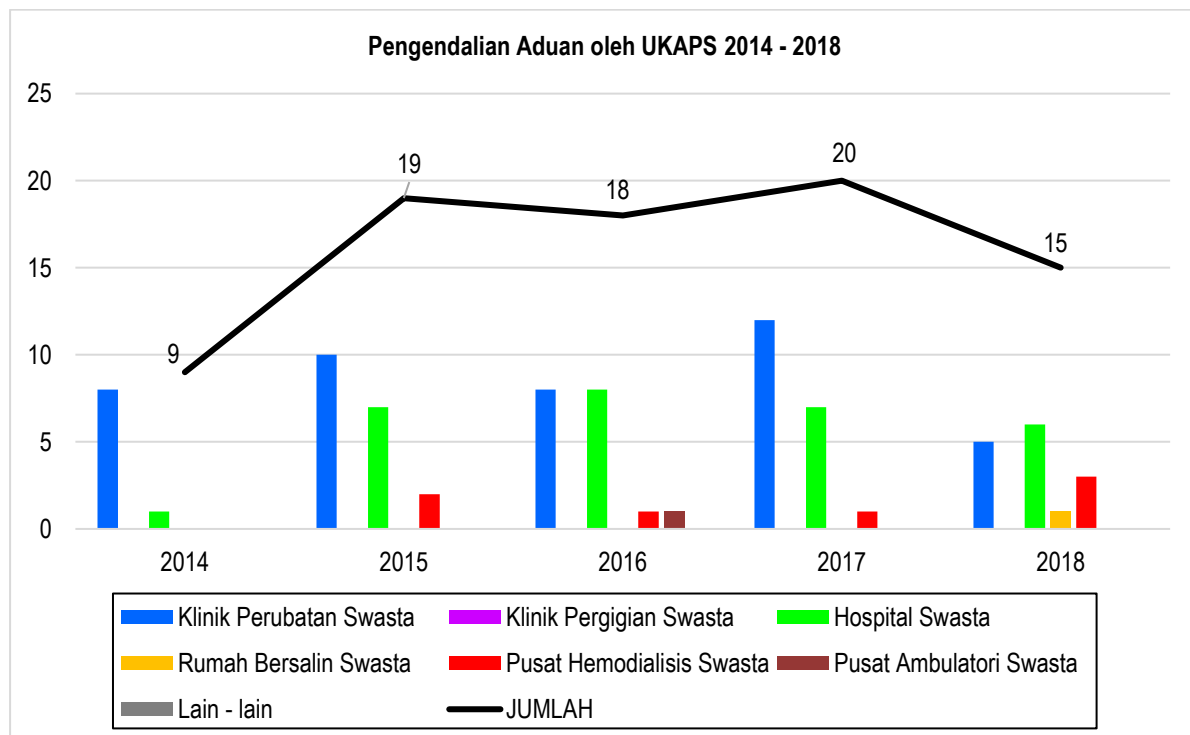
Rajah 1 : Aktiviti Lawatan Pemeriksaan oleh Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta Negeri Sembilan, 2014 - 2018

*Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan

PENGENDALIAN ADUAN

Rajah 2 : Bilangan Pengendalian Aduan Mengikut Kategori Premis oleh Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta Negeri Sembilan, 2014 - 2018

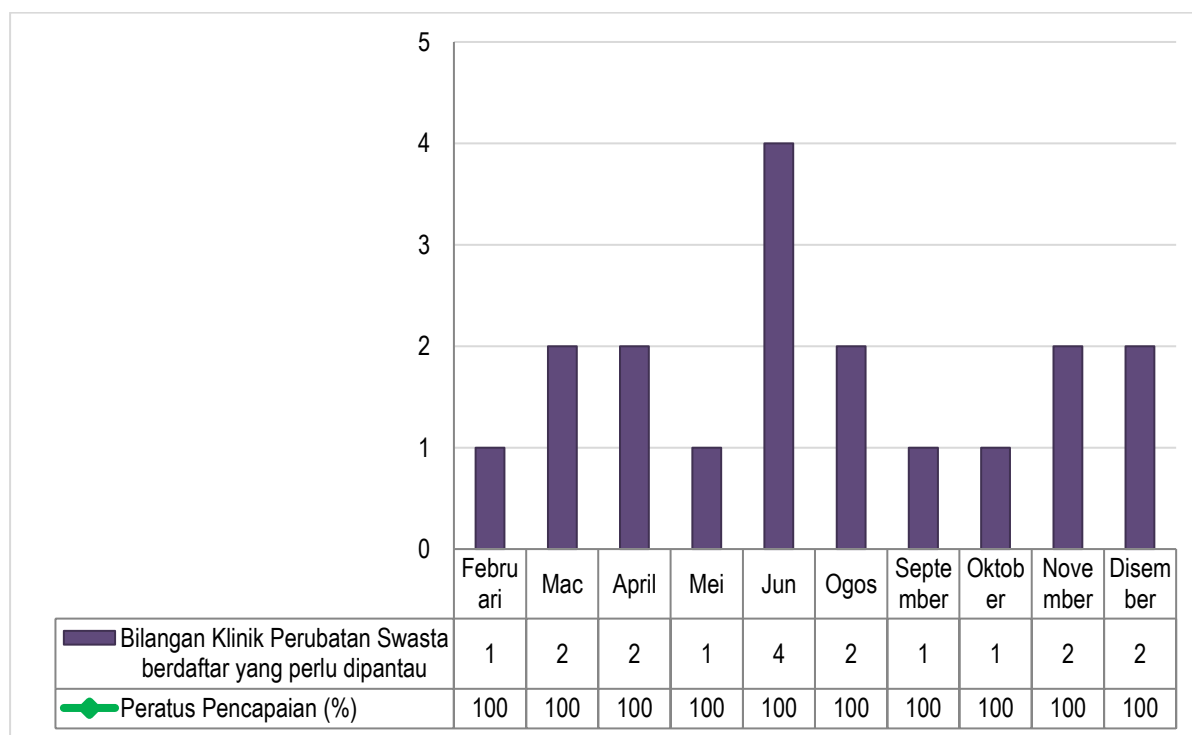
*Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan

KPI KETUA PENGARAH KESIHATAN

Terdapat satu KPI Ketua Pengarah Kesihatan yang dilatakan kepada Pengarah Kesihatan Negeri untuk tindakan UKAPS iaitu Peratus Klinik Perubatan Swasta berdaftar yang dipantau dalam tempoh dua belas bulan setelah berdaftar dengan Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM).

Pada tahun 2018, sejumlah 18 buah Klinik Perubatan Swasta perlu dilakukan pemantauan untuk pemeriksaan pasca pendaftaran kecuali untuk bulan Januari dan Julai 2018.

Rajah 3 : Pencapaian UKAPS bagi KPI KPK / PKN bagi pemeriksaan pasca pendaftaran Klinik Perubatan Swasta di Negeri Sembilan, 2018

***Sumber : UKAPS JKN Negeri Sembilan**

KESIMPULAN

Unit Kawalan Amalan Perubatan Swasta Negeri Sembilan telah dapat melaksanakan aktiviti dan peranan yang dipertanggungjawab dengan adanya kerjasama berpasukan antara anggota di dalam unit dan sokongan daripada pelbagai pihak. Peningkatan ilmu, kefahaman anggota dan juga sumber (manusia, kenderaan, peralatan, dan lain-lain) yang mencukupi juga memainkan peranan penting bagi peningkatan kualiti kerja dan perkhidmatan. Adalah diharapkan pencapaian unit dapat diperbaiki dan dipertingkatkan lagi pada tahun akan datang.

3.4 UNIT REKOD PERUBATAN

PENGENALAN

Unit Rekod Perubatan Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan bertanggungjawab memantau dan menyelia laporan dari semua hospital KKM di Negeri Sembilan menerusi Sistem Pengurusan Maklumat Kesihatan (HMIS) dan juga laporan dari hospital swasta melalui system e-Reporting.

Unit Rekod Perubatan merupakan salah satu perkhidmatan yang dipertanggungjawabkan untuk mengurus perkara berhubung rekod perubatan pesakit dan statistik hospital bagi membantu dalam perawatan pesakit yang cekap, berkesan dan berkualiti.

Unit Rekod Perubatan sentiasa berusaha memastikan sistem pengurusan rekod perubatan pesakit berada di tahap yang terbaik dan sistematik dengan memberikan perkhidmatan yang memenuhi kepuasan pelanggan.

MISI

Kearah mewujudkan satu sistem pengurusan maklumat rawatan pesakit yang berkualiti dan efisien serta memenuhi keperluan seiring dengan perubahan teknologi dan persekitaran.

VISI

Menyediakan perkhidmatan rekod perubatan yang cekap dan cepat kepada masyarakat dengan menekankan kepada aspek berorientasikan pelanggan:

- Memastikan kerahsiaan pelanggan dilindungi, dipenuhi dan menghormati kemuliaan insan.
- Mewujudkan satu sistem yang unggul bagi memastikan rekod perubatan dipelihara dan disimpan dengan selamat dan teratur.
- Mengamalkan budaya kerja yang menekankan kepada komunikasi yang berkesan. Perkhidmatan secara professional yang cekap, cepat dan tepat serta semangat kerja berpasukan.
- Memelihara kebajikan anggota dan mewujudkan persekitaran dan suasana kerja yang selamat dan selesa.

OBJEKTIF

- i. Mengumpul, menyemak, menganalisa, menyimpan dan menjaga maklumat kesihatan yang dibekalkan melalui 6 buah hospital dan 7 buah Pejabat Kesihatan Daerah dan Klinik 1Malaysia bagi Negeri Sembilan.
- ii. Mengumpul, menyemak, menganalisa, menyimpan dan menjaga maklumat kesihatan daripada kemudahan dan perkhidmatan jagaan swasta bagi Negeri Sembilan.
- iii. Mengumpul, menyemak, menyimpan dan menjaga maklumat tabung darah yang dibekalkan melalui 6 buah hospital bagi Negeri Sembilan.
- iv. Mengurus permohonan penubuhan Lembaga Perubatan ke atas pegawai-pegawai kerajaan dan lain-lain kakitangan.
- v. Merancang dan mengendalikan kursus, seminar, bengkel bagi anggota Unit Rekod perubatan di Peringkat Jabatan, Hospital dan Negeri.

Jadual 1 : Jumlah Katil Mengikut Kelas Bagi Hospital-Hospital Di Negeri Sembilan, 2018

Hospital	Bilangan Katil	Kelas 1	Kelas 2	Kelas 3	Kelas VIP / Diraja
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	1,070	59	44	967	0
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	314	48	36	230	0
Hospital Port Dickson	113	4	0	109	0
Hospital Tampin	108	0	24	84	0
Hospital Jelevu	76	0	12	74	0
Hospital Jempol	108	0	0	108	0
Jumlah	1,789	111	116	1,572	0

Prestasi Perkhidmatan Rawatan Pesakit Dalam

Jumlah kemasukan pesakit dalam pada tahun 2018 meningkat sebanyak 2.99% kepada 130,356 dari tahun sebelumnya iaitu 126,454.

Jadual 2 : Jumlah Kemasukan Pesakit Dalam Di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2014 - 2018

Hospital	2014	2015	2016	2017	2018
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	63,081	66,904	71,359	74,507	75,046
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	22,715	22,655	23,271	24,277	25,227
Hospital Port Dickson	10,861	10,238	9,515	9,775	11,420
Hospital Tampin	7,569	6,501	6,972	7,283	8,576
Hospital Jempol	5,343	5,552	7,087	6,990	6,847
Hospital Jelevu	2,647	3,039	3,413	3,622	3,240
Jumlah	112,216	114,889	121,617	126,454	130,356

Jumlah kelahiran meningkat setiap tahun. Hospital Tuanku Jaafar, Seremban mencatatkan peratusan pengurangan pada tahun 2018 sebanyak 5.3% (559) diikuti oleh Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah hanya sebanyak 0.11% (4). Jumlah kelahiran di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2014 sehingga 2018 adalah seperti di **Jadual 3**.

Jadual 3 : Jumlah Kelahiran Di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2014 -2018

Hospital	2014	2015	2016	2017	2018
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	8,478	9,409	10,675	11,102	10,543
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	4,149	3,927	3,792	3,628	3,624
Hospital Port Dickson	1,313	1,267	468	499	1,207
Hospital Tampin	157	128	130	159	133
Hospital Jempol	185	151	121	157	129
Hospital Jelevu	170	150	129	115	33
Jumlah	14,452	15,032	15,315	15,660	15,669

Jumlah kematian mencatat penurunan sebanyak 4.3% (130 kematian) pada tahun 2018. Hospital Tuanku Jaafar, Seremban juga mengalami penurunan iaitu sebanyak 6.7% (126 orang), Hospital Jempol pula mencatat kenaikan jumlah kematian iaitu sebanyak 16.2% (17) pada tahun 2018. Jumlah kematian di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2014-2018 adalah seperti di **Jadual 4**.

Jadual 4 : Jumlah Kematian Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2014 - 2018

Hospital	2014	2015	2016	2017	2018
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	1,818	1,944	1,902	2,007	1,881
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	557	553	624	684	670
Hospital Port Dickson	158	163	166	189	184
Hospital Tampin	57	66	92	112	117
Hospital Jempol	63	78	86	88	105
Hospital Jekebu	44	41	46	49	42
Jumlah	2,697	2,845	2,916	3,129	2,999

Jadual 5 : 10 Sebab Utama Kemasukan Pesakit Dalam Di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2018

Bil.	Kod Penyakit	Kumpulan Penyakit	Jumlah
1.	O00-O99	Pregnancy, childbirth and the puerperium	26,981
2.	J00-J99	Disease of respiratory system	22,133
3.	I00-I99	Disease of circulatory system	12,359
4.	P00-P96	Certain condition originating in the perinatal period	11,095
5.	S00-T98	Injury, poisoning and certain other consequences of external causes	10,461
6.	A00-B99	Certain infectious and parasitic disease	9,534
7.	K00-K93	Disease of digestive system	6,092
8.	N00-N99	Disease of genitourinary system	4,418
9.	E00-E90	Endocrine, nutritional and metabolic diseases	4,312
10.	Z00-Z99	Factors influencing health status and contact with health services	4,055

Jadual 6 : 10 Sebab Utama Kematian Pesakit Dalam di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2018

Bil.	Kod Penyakit	Kumpulan Penyakit	Jumlah
1.	I00-I99	Disease of circulatory system	587
2.	J00-J99	Disease of respiratory system	514
3.	E00-E90	Endocrine, nutritional and metabolic diseases	373
4.	A00-B99	Certain infectious and parasitic disease	314
5.	C00-D48	Neoplasms	284
6.	V01-Y98	External causes of morbidity and mortality	203
7.	N00-N99	Disease of genitourinary system	157
8.	K00-K93	Disease of digestive system	121
9.	R00-R99	Symptoms, signs and abnormal clinical and laboratory findings, not elsewhere classified	59
10.	G00-G99	Disease of nervous system	69

Perkhidmatan Rawatan Pesakit Luar

Kategori pesakit luar terdiri daripada pesakit:

- Klinik Pakar
- Jabatan Pesakit Luar
- Jabatan Kecemasan

Jadual 7 menunjukkan kedatangan pesakit ke Klinik Pakar, Jabatan Pesakit Luar dan Jabatan Kecemasan hospital-hospital di Negeri Sembilan. Hospital Tuanku Jaafar, Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah menawarkan perkhidmatan rawatan pesakit luar pakar manakala bagi lain-lain hospital adalah perkhidmatan pesakit luar pakar atas lawatan sahaja. Jumlah kedatangan pesakit luar ke hospital di Negeri Sembilan pada tahun 2018 meningkat sebanyak 3.5% (28,154 orang). Peningkatan tertinggi adalah di Jabatan Kecemasan 1.9% (7,589 orang) dan Klinik Pakar 4.1% (16,522 orang). Jumlah kedatangan pesakit luar ke hospital-hospital di Negeri Sembilan tahun 2014 sehingga 2018 seperti **Jadual 7**.

Jadual 7 : Jumlah Kedatangan Pesakit Luar di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2017 - 2018

Hospital	Klinik Pakar		Kecemasan		Jumlah	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	257,328	262,427	151,677	146,954	409,005	409,381
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	73,273	78,188	55,985	55,686	129,258	133,874
Hospital Port Dickson	32,594	32,787	63,531	71,945	96,125	104,732
Hospital Tampin	9,636	12,848	47,199	49,140	56,835	61,988
Hospital Jempol	8,696	11,154	43,025	43,483	51,721	54,637
Hospital Jelevu	2,408	3,053	28,345	30,143	30,753	33,196
Jumlah	383,935	400,457	389,762	397,351	773,697	801,851

Prestasi Perkhidmatan Sokongan Klinikal

Perkhidmatan Patologi

Jumlah ujian makmal pada tahun 2018 mencatat peningkatan sebanyak 52.42% (2,733,036 ujian) berbanding tahun 2017. Semua hospital mengalami kenaikan jumlah ujian Makmal. Jumlah ujian makmal di hospital Negeri Sembilan tahun 2014 sehingga 2018 (**Jadual 8**).

Jadual 8 : Jumlah Ujian Makmal Di Hospital-hospital Negeri Sembilan, 2014 - 2018

Hospital	2014	2015	2016	2017	2018
Hospital Tuanku Jaafar, Seremban	2,579,966	2,456,698	1,669,132	1,231,699	2,809,594
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	1,888,388	1,761,714	941,242	890,304	1,342,836
Hospital Port Dickson	735,274	773,757	271,772	168,727	404,126
Hospital Tampin	176,220	174,979	366,627	95,479	303,543
Hospital Jempol	117,754	139,494	61,418	55,206	194,553
Hospital Jelevu	154,994	173,626	87,649	40,143	159,942
Jumlah	5,652,596	5,480,268	3,172,827	2,481,558	5,214,594

Perkhidmatan Fisioterapi

Rawatan yang diberikan kepada pesakit sedikit menurun pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 iaitu sebanyak 10.8% (34507 rawatan). Kesemua Hospital di Negeri Sembilan kecuali Hospital Tampin sahaja ada sedikit peningkatan kes perawatan iaitu 2527 kes perawatan. Jumlah rawatan fisioterapi di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2017 sehingga 2018 seperti **Jadual 9**.

Jadual 9 : Jumlah Rawatan Fisioterapi di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2017 - 2018

Hospital	2017			2018		
	Pesakit Dalam	Pesakit Luar	Jumlah	Pesakit Dalam	Pesakit Luar	Jumlah
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	12,7592	82,827	210,419	103,852	72,172	176,024
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	19,238	22,091	41,329	21,761	21,190	42,951
Hospital Port Dickson	18,390	30,443	48,833	19,604	27,907	47,511
Hospital Tampin	5,158	18,016	23,174	6,415	19,286	25,701
Hospital Jempol	1,258	11,427	12,685	890	9,505	10,395
Hospital Jelebu	2,087	16,090	18,177	1,247	16,281	17,528
Jumlah	173,723	180,894	354,617	153,769	166,341	320,110

Perkhidmatan Tabung Darah

Pada tahun 2018, jumlah kutipan darah adalah lebih kurang sama dengan tahun 2017. Bilangan Unit Darah digunakan pula meningkat sedikit iaitu sebanyak 3.01% (706). Jumlah kutipan dan penggunaan darah di hospital-hospital Negeri Sembilan tahun 2017 dan 2018 adalah seperti di dalam **Jadual 10**.

Jadual 10 : Jumlah Kutipan Dan Penggunaan Darah Di Hospital-Hospital Negeri Sembilan, 2018

Hospital	Kutipan Darah						Penggunaan Darah			
	Tabung Darah		Tabung darah Bergerak		Jumlah		Bil. Penerima		Bil. Unit Darah	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Hospital Tuanku Ja'afar, Seremban	4,043	4,681	12,505	12,372	16,548	17,053	5,329	59,42	14,570	15,878
Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Kuala Pilah	486	395	4,705	4110	5,191	4,505	2,264	1,899	4,512	3,833
Hospital Port Dickson	354	462	1,419	1,601	1,773	2,063	798	1,202	1,474	1,645
Hospital Tampin	191	130	1,602	1,432	1,793	1,562	494	486	686	652
Hospital Jempol	0	0	0	0	0	0	516	489	748	658
Hospital Jelebu	44	53	42	36	86	89	205	219	330	360
Jumlah	5,118	5,721	20,273	19,550	25,391	25,272	9,606	10,237	22,320	23,026

Penubuhan Lembaga Perubatan

Lembaga Perubatan ini ditubuhkan untuk tujuan Pemeriksaan Kesihatan bagi kemungkinan persaraan, pengesahan cuti sakit dan penilaian Ex-Gratia.

Statistik permohonan di bawah menunjukkan jabatan serta agensi yang memohon untuk penubuhan lembaga perubatan. Pada tahun 2018, sebanyak 77 permohonan dapat disiapkan mengikut tempoh yang ditetapkan iaitu 6 minggu dari tarikh permohonan lengkap. Statistik penubuhan lembaga perubatan adalah seperti **Jadual 11**.

Jadual 11 : Statistik Penubuhan Lembaga Perubatan

Bilangan Penubuhan Mengikut Agensi	2015		2016		2017		2018	
	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta	Kerajaan	Swasta
Jumlah	40	2	69	0	79	0	74	3

KESIMPULAN

Perkhidmatan Unit Rekod Perubatan di Negeri Sembilan telah dapat melaksanakan peranan dan tanggungjawab masing-masing di peringkat hospital dan juga Jabatan Kesihatan Negeri dengan sokongan daripada semua pihak. Pada tahun 2019 adalah diharapkan kualiti perkhidmatan Unit Rekod Perubatan dapat dipertingkatkan lagi dengan jalinan kerjasama yang baik di antara unit dan jabatan di hospital-hospital.

The background features a large, vibrant purple circle in the center. Surrounding this circle are numerous thin, curved lines in shades of blue, green, and orange, creating a sense of motion and depth. The overall design is modern and abstract.

BAHAGIAN PERGIGIAN

PENGENALAN

Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan merupakan komponen Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan yang memberi perkhidmatan kesihatan pergigian secara holistik kepada masyarakat di Negeri Sembilan melalui kolaborasi dengan agensi Kerajaan dan bukan Kerajaan.

Pengurusan perkhidmatan diketuai oleh Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Pergigian) yang bertanggungjawab kepada Pengarah Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan.

Terdapat tujuh buah pejabat kesihatan pergigian daerah di Negeri Sembilan iaitu Seremban, Kuala Pilah, Jempol, Tampin, Port Dickson, Jelevu dan Rembau di mana pentadbiran adalah dibawah Pegawai Pergigian Daerah.

Fungsi Bahagian Kesihatan Pergigian merangkumi perancangan, pelaksanaan, pemantauan dan penilaian semua aktiviti-aktiviti utama perkhidmatan kesihatan pergigian, keperluan sumber kewangan, sumber manusia, infrastruktur dan pentadbiran am.

Fungsi utama adaah seperti berikut:

Fungsi 1 : Pengurusan

- Kewangan / Perolehan
- Perkhidmatan
- Pentadbiran

Fungsi 2 : Penjagaan Kesihatan Pergigian

- Penjagaan Kesihatan Pergigian Primer
- Penjagaan Kesihatan Pergigian Kepakaran
- Penjagaan Kesihatan Pergigian Masyarakat
- Penggalakan Kesihatan Pergigian
- Peningkatan Kualiti-KPI/ NIA/ DSA
- Epidemiologi dan Kajian

Fungsi 3 : Amalan Dan Perkembangan Kesihatan Pergigian

- Perundangan dan Penguatkuasaan
- Amalan Kesihatan Pergigian Profesional dan Auksiliari
- Pengendalian Kecederaan Akibat Alat Tajam
- Perkhidmatan sokongan - QMS, MEET, PSK
- Pembangunan Kemudahan Pergigian
- Kualiti - Inisiatif Inovasi, KIK

Fungsi 4 : Pengurusan Teknikal Kesihatan Pergigian

- Perkembangan Profesion Kesihatan Pergigian
- Promosi Kesihatan Pergigian
- Latihan lapangan (*Accreditation & Globalisation/Elective Posting*)
- Teknologi Maklumat dan Pengurusan Maklumat - TPC- OHCIS / HRMIS
- Peningkatan Kualiti-EKSA, QA, Waktu Menunggu Rawatan Dan Kajian Kepuasan Pelanggan
- Pengendalian Aktiviti Pendidikan Kesihatan Pergigian

VISI DAN MISI

Adalah selaras dengan Visi dan Misi Kementerian Kesihatan Malaysia

VISI

Negara menggembeleng tenaga ke arah kesihatan yang lebih baik

MISI

Misi Kementerian Kesihatan adalah untuk menerajui dan berusaha bersama-sama:
Memberi perkhidmatan

- i. untuk memudahkan dan membolehkan rakyat:
 - mencapai sepenuhnya potensi mereka dalam kesihatan
 - menghargai kesihatan sebagai aset paling berharga
 - mengambil tanggungjawab dan tindakan positif demi kesihatan mereka
- ii. untuk memastikan sistem kesihatan berkualiti tinggi iaitu:
 - mengutamakan pelanggan
 - saksama
 - tidak membebankan
 - cekap
 - wajar mengikut teknologi
 - boleh disesuaikan mengikut persekitaran
 - inovatif
- iii. dengan menekankan:
 - sifat penyayang, profesionalisme dan kerja berpasukan
 - sifat menghormati maruah insan
 - penglibatan masyarakat

OBJEKTIF

Mempertingkatkan taraf kesihatan pergigian penduduk melalui perkhidmatan pergigian, penggalakan, pencegahan, perawatan dan pemulihan dengan memberi keutamaan kepada kumpulan sasaran utama supaya taraf kesihatan masyarakat dikekalkan selaras dengan kemajuan sosio-ekonomi negara.

PENCAPAIAN PROGRAM

1.0 PENGURUSAN

1.1 Sumber Kewangan

Bagi tahun 2018, Bahagian Kesihatan Pergigian, Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan telah menerima peruntukan sejumlah RM50,957,799.00 di bawah Belanja Mengurus dan sebanyak RM54,530,911.00 (107.0%) telah dibelanjakan. Bahagian ini juga telah menerima sejumlah RM953,300.70 di bawah peruntukan Pembangunan dan telah membelanjakan sebanyak RM951,994.36 (99.9%). Peruntukan dan perbelanjaan bagi tahun 2018 adalah seperti di Jadual 1 di bawah.

Jadual 1 : Prestasi Perbelanjaan Tahun 2018

Kod Aktiviti	Emolumen		Perkhidmatan & Bekalan		Lain-lain		Jumlah	
	Peruntukan	Perbelanjaan	Peruntukan	Perbelanjaan	Peruntukan	Perbelanjaan	Peruntukan	Perbelanjaan
050000	44,617,500.00	48,199,082.00	6,340,299.00	6,331,909.00	-	-	50,957,799	54,530,991
00105 (LDP)	-	-	-	-	25,500.00	25,500.00	25,500.00	25,500.00
005020 (Aircond)	-	-	-	-	35,000.00	35,000.00	35,000.00	35,000.00
01100 (Aset)	-	-	-	-	189,026.00	187,730.27	189,026.00	187,730.27
06000	-	-	-	-	525,614.70	525,614.70	525,614.70	525,614.70
NBOS	-	-	-	-	100,000.00	99,989.39	100,000.00	99,989.39
6666 (Khas)	-	-	-	-	78,160.00	78,160.00	78,160.00	78,160.00
JUMLAH	44,617,500.00	48,199,082.00	6,340,299.00	6,331,909.00	953,300.70	951,994.36	51,911,099.70	55,482,985.36

1.2 Sumber Manusia

Perjawatan

Pada tahun 2018 sebanyak 858 daripada 922 perjawatan telah diisi (93.06%). Kedudukan perjawatan dari tahun 2014 hingga 2018 adalah seperti di Jadual 2. Terdapat 129 orang Pegawai Pergigian menyandang jawatan kontrak di dalam program *New Dental Officer* (NDO)

Jadual 2 : Kedudukan Perjawatan Dari Tahun 2014 Hingga 2018

Perkara	2014	2015	2016	2017	2018
Bil. Perjawatan	914	908	916	912	922
Bil. & Peratus Pengisian	801 (87.6%)	837 (92.2%)	841 (91.81%)	913 (100.1%)	858 (93.06%)
Bil. & Peratus Kekosongan	112 (12.3%)	71 (7.6%)	75 (8.19%)	-1 (0.1%)	64 (6.94%)

1.3 Kemudahan

Jumlah fasiliti adalah seperti di Jadual 3.

Jadual 3 : Kemudahan Fasiliti Pergigian

BIL.	JENIS KLINIK PERGIGIAN	JUMLAH
1	Klinik Pergigian 'Standalone'	7
2	Klinik Pergigian Pakar di Hospital	2
3	Klinik Pergigian di Klinik Kesihatan	36
4	Klinik Pergigian UTC	1
5	Klinik Pergigian Sekolah Rendah	28
6	Klinik Pergigian Sekolah Menengah	9
7	Klinik Pergigian Bergerak	1
8	Makmal Pergigian Bergerak	1
9	Pasukan Pergigian Bergerak Sekolah Rendah	33
10	Pasukan Pergigian Bergerak Sekolah Menengah	
11	Pasukan Pergigian PraSekolah	
12	Lain-lain klinik/Klinik Pergigian di Institusi Lain	4
	JUMLAH	122

2.0 PENJAGAAN KESIHATAN PERGIGIAN

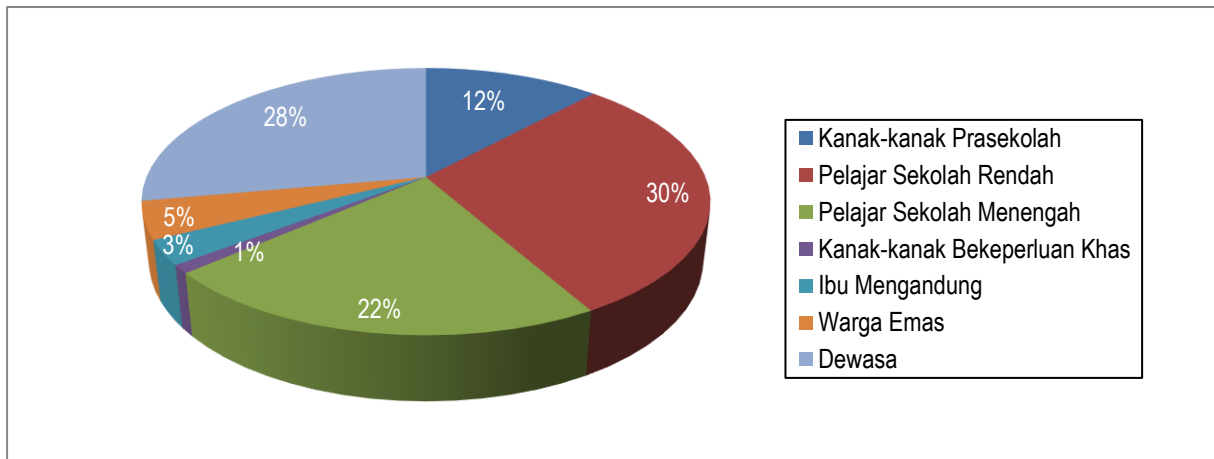
Bahagian Kesihatan Pergigian bertanggungjawab dalam menyediakan akses kepada jagaan kesihatan pergigian yang mencukupi terutamanya kepada populasi yang kurang mendapat perkhidmatan dan memantau hasil akhir bagi memastikan penyampaian jagaan berkualiti.

2.1 Penjagaan Kesihatan Pergigian Primer

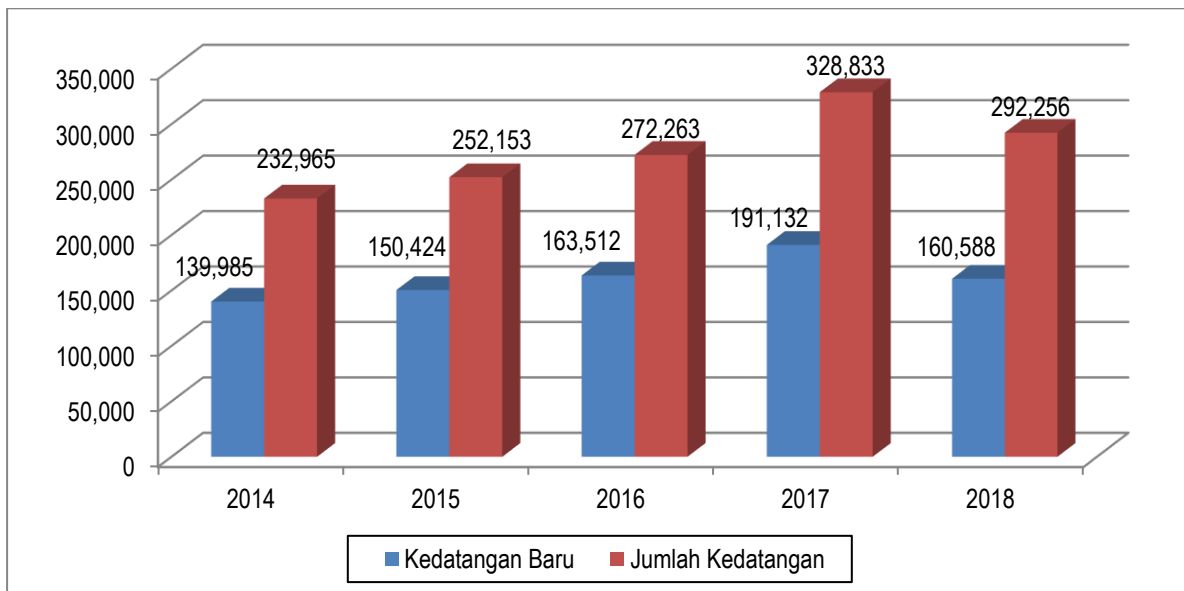
Bahagian Kesihatan Pergigian bertanggungjawab dalam menyediakan akses kepada jagaan kesihatan pergigian yang mencukupi terutamanya kepada populasi yang kurang mendapat perkhidmatan dan memantau hasil akhir bagi memastikan penyampaian jagaan berkualiti. Perkhidmatan Pergigian diberikan mengikut kumpulan keutamaan iaitu:

- Toddler
- Kanak-kanak prasekolah
- Murid Sekolah Rendah dan Menengah
- Kanak-kanak Bekeperluan Khas
- Ibu Mengandung
- Orang Dewasa
- Warga Emas

Penggunaan fasiliti Kesihatan Pergigian KKM di Negeri Sembilan mengikut kumpulan keutamaan adalah seperti yang ditunjukkan di Graf 1. Pelajar sekolah rendah merupakan kumpulan yang paling tinggi mendapat perkhidmatan pergigian bagi tahun 2018.

Graf 1 : Peratus Kedatangan Pesakit Baru di Fasiliti KKM Tahun 2018 Berdasarkan Kumpulan Sasaran

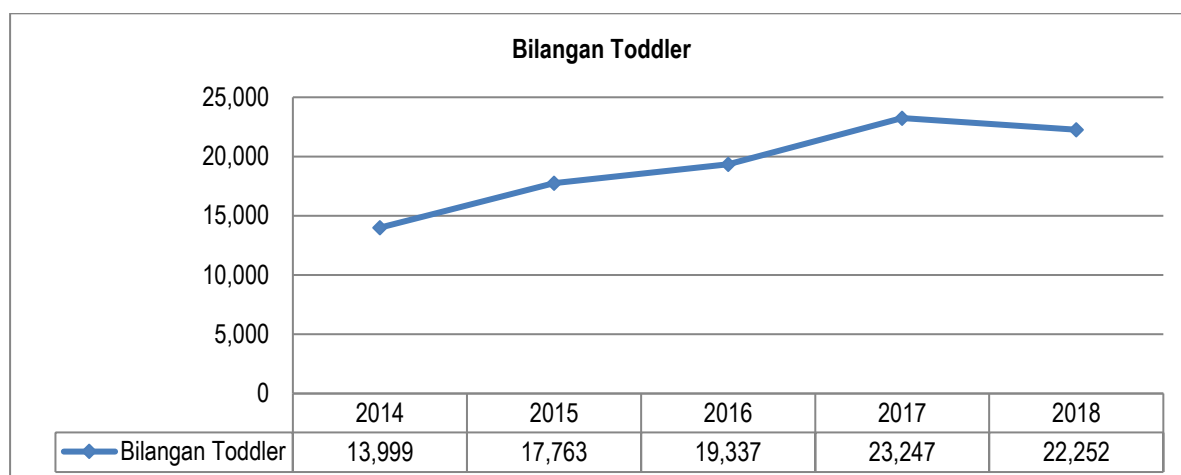
Terdapat penurunan dari segi bilangan pesakit luar yang hadir ke Klinik Pergigian pada tahun 2018 berbanding tahun sebelumnya seperti yang ditunjukkan dalam Graf 2. Penurunan sebanyak 15.98 peratus pesakit baru yang telah menerima perkhidmatan pergigian pada tahun 2018 berbanding tahun 2017.

Graf 2 : Kedatangan Pesakit Baru Dan Jumlah Kedatangan Pesakit Ke Klinik Pergigian (2014 - 2018)

Program Toddler

Graf 3 menunjukkan sejumlah 22,252 toddler telah diperiksa pada tahun 2018 dan terdapat sedikit penurunan berbanding tahun 2017. Di dalam program ini ibubapa / penjaga diberi *Anticipatory guidance* (AG) manakala toddler akan menerima aplikasi *Fluoride Varnish* (FV).

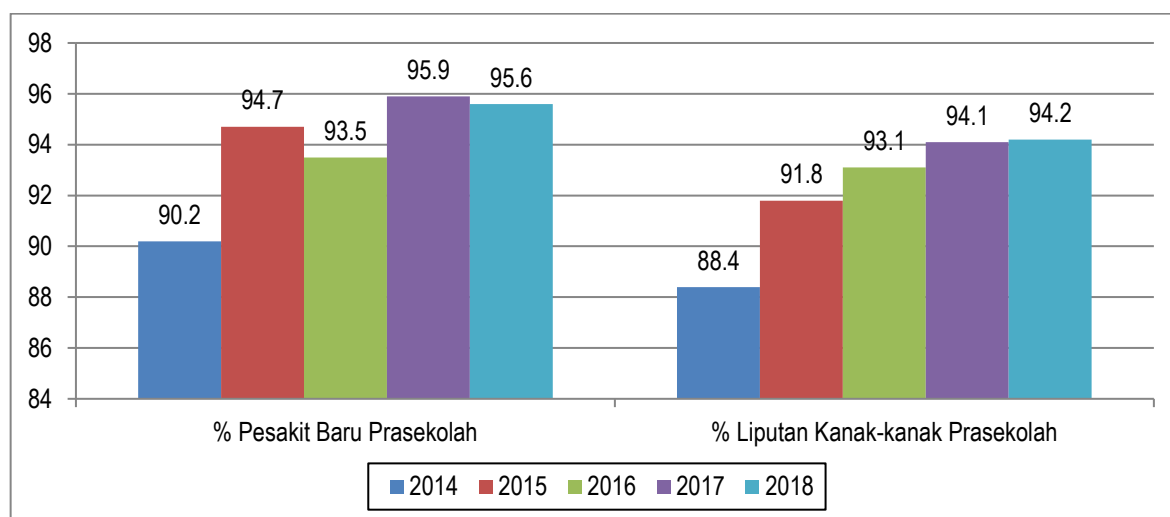
Graf 3 : Bilangan Toddler Yang Diperiksa (2014 - 2018)

Program Pra Sekolah

Perkhidmatan kesihatan pergigian kepada murid-murid prasekolah diberi kepada kanak-kanak di tadika-tadika kerajaan / prasekolah dan tadika swasta. Program ini dijalankan untuk menanam minat serta kesedaran terhadap penjagaan kesihatan pergigian. Aktiviti-aktiviti bawah program ini merangkumi latihan memberus gigi (LMG), ceramah dan 'role play' serta rawatan tampalan ART melalui sesi lawatan sebanyak dua kali setahun ke tadika / prasekolah oleh Juruterapi Pergigian. Pada tahun 2018, terdapat peningkatan peratusan dari segi kes baru dan liputan bagi kanak-kanak pra sekolah berbanding tahun 2017.

Graf 4 : Pencapaian Program Prasekolah (2014 - 2018)

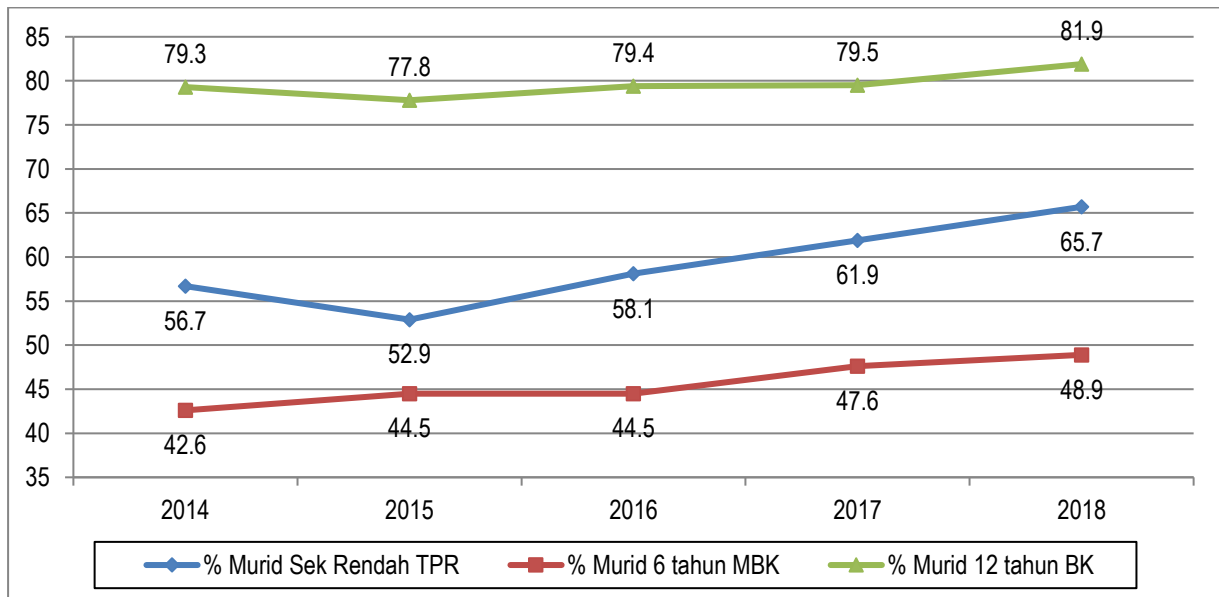
Program Sekolah Rendah dan Menengah

Terdapat 351 buah sekolah rendah dan 130 buah sekolah menengah telah mendapat perkhidmatan Pergigian pada tahun 2018. Pencapaian bagi sekolah rendah dan menengah adalah seperti di Jadual 4 dan Graf 5 & 6.

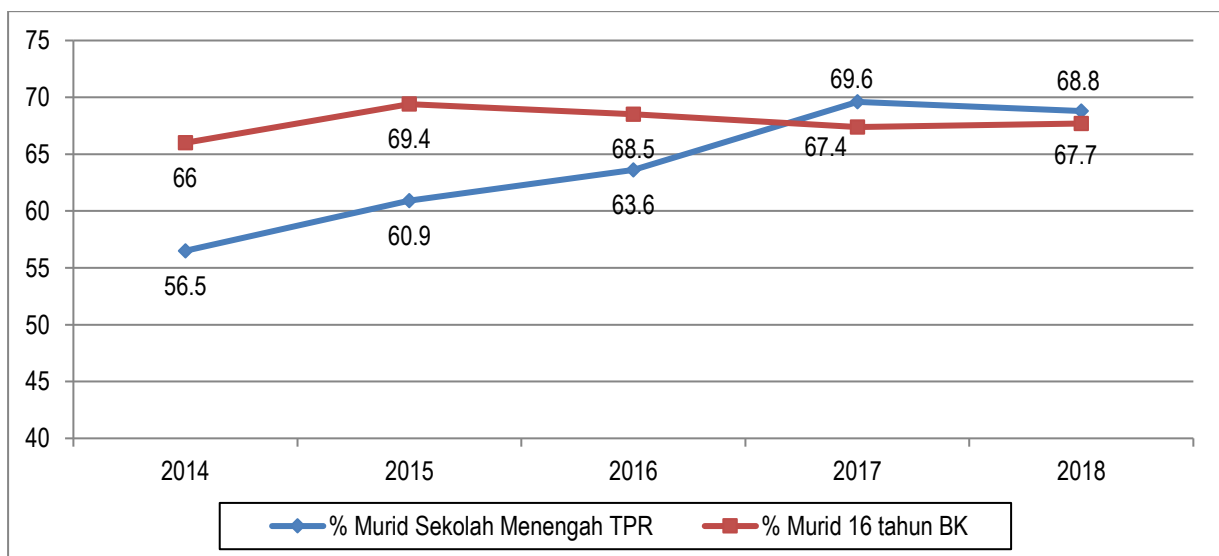
Jadual 4 : Peratus Pesakit Baru Sekolah (2014 - 2018)

BIL.	INDIKATOR	2014	2015	2016	2017	2018
1	Peratus murid sekolah rendah dirawat (kes baru)	99.1%	99.1%	90%	99.6%	99.5%
2	Peratus murid sekolah menengah dirawat (kes baru)	98.6%	99.2%	98.9%	99.1%	98.7%

Graf 5 : Petunjuk Impak bagi Program Sekolah Rendah (2014 - 2018)

Graf 6 : Petunjuk Impak bagi Program Sekolah Menengah (2014 - 2018)

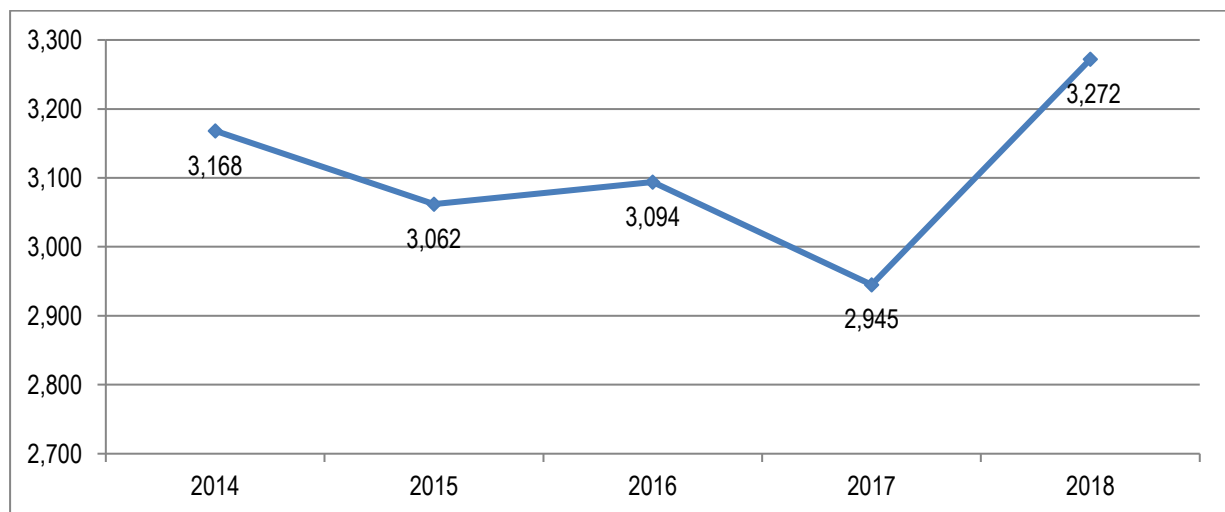

Graf 5 dan 6, menunjukkan pada 2018 terdapat peningkatan peratusan TPR bagi murid sekolah rendah dan juga murid 6 tahun mulut bebas karies. Terdapat juga peningkatan kecil bagi peratusan murid 12 tahun bebas karies. Walaubagaimanapun terdapat sedikit penurunan bagi peratusan murid 16 tahun bebas karies.

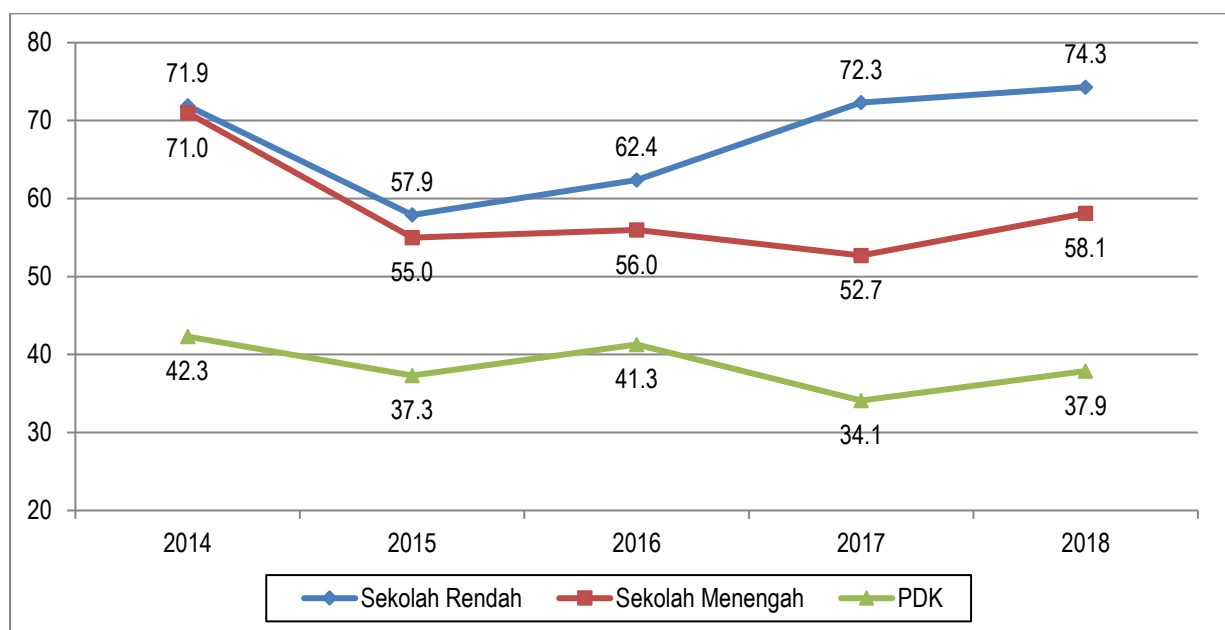
Program Kanak-Kanak Berkeperluan Khas

Pada tahun 2018 hanya 3,272 kanak-kanak berkeperluan khas yang diperiksa dan ia menunjukkan peningkatan berbanding tahun 2017. Bilangan ini merupakan 90.16% dari keseluruhan KKI yang berada di PDK dan Kelas Pendidikan Khas Sekolah Rendah dan Menengah (dari Graf 7). Peratus tidak perlu rawatan (TPR) meningkat bagi sekolah rendah serta meningkat juga bagi sekolah menengah serta Pusat Dalam Komuniti (dari Graf 8). Usaha-usaha penerapan penjagaan kesihatan pergigian sendiri kepada pelatih dan penjaga perlu dipertingkatkan bagi pelatih di PDK memandangkan peratus tidak perlu rawatan mereka yang masih rendah iaitu hanya 37.9%.

Graf 7 : Pesakit Baru KKI Yang Diperiksa Di Institusi Dan Sekolah (2014 - 2018)

Graf 8 : Peratus KKI yang Tidak Perlu Rawatan (2014 - 2018)

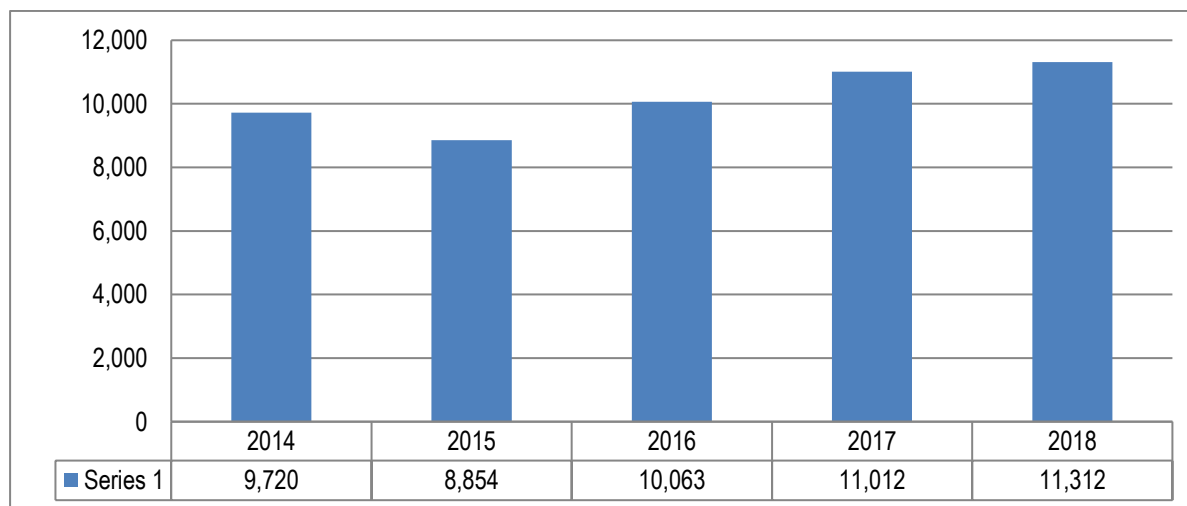

Program Ibu Mengandung

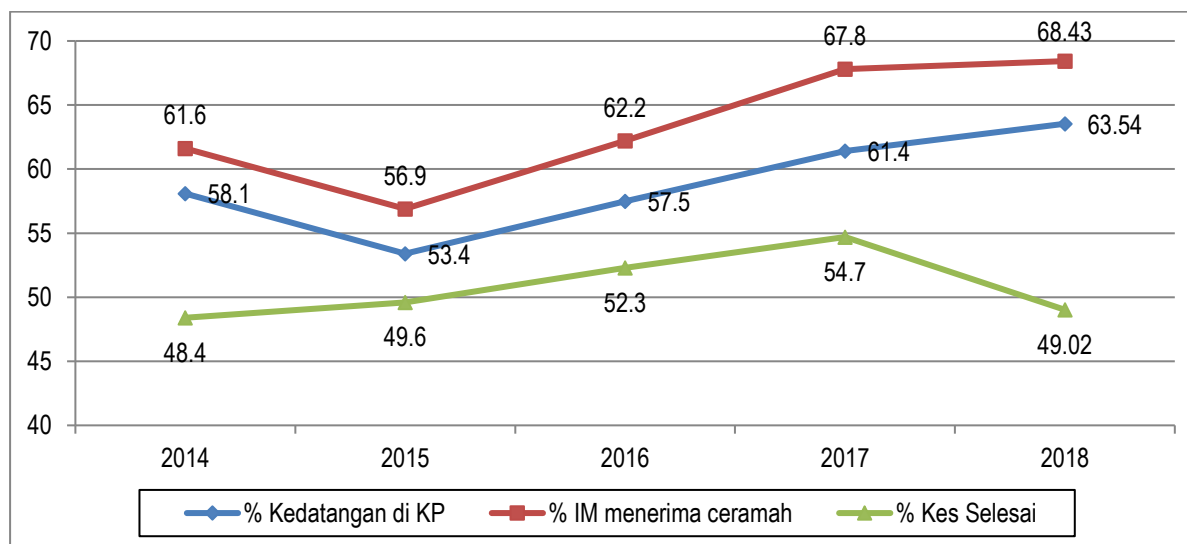
Program ini dijalankan bagi memberi kesedaran tentang kepentingan kesihatan mulut bagi ibu dan anak. Aktiviti terdiri dari pemeriksaan mulut, rawatan serta ceramah pergigian.

Pada tahun 2018, didapati 63.54% pesakit yang mendaftar di Klinik Ibu dan Anak (KKIA) telah menjalani pemeriksaan pergigian dan 68.43% menerima pendidikan kesihatan pergigian. 49.02% ibu mengandung yang diperiksa telah menerima rawatan pergigian sehingga selesai kes.

Graf 9 : Bilangan Kes Baru Ibu Mengandung (2014 - 2018)

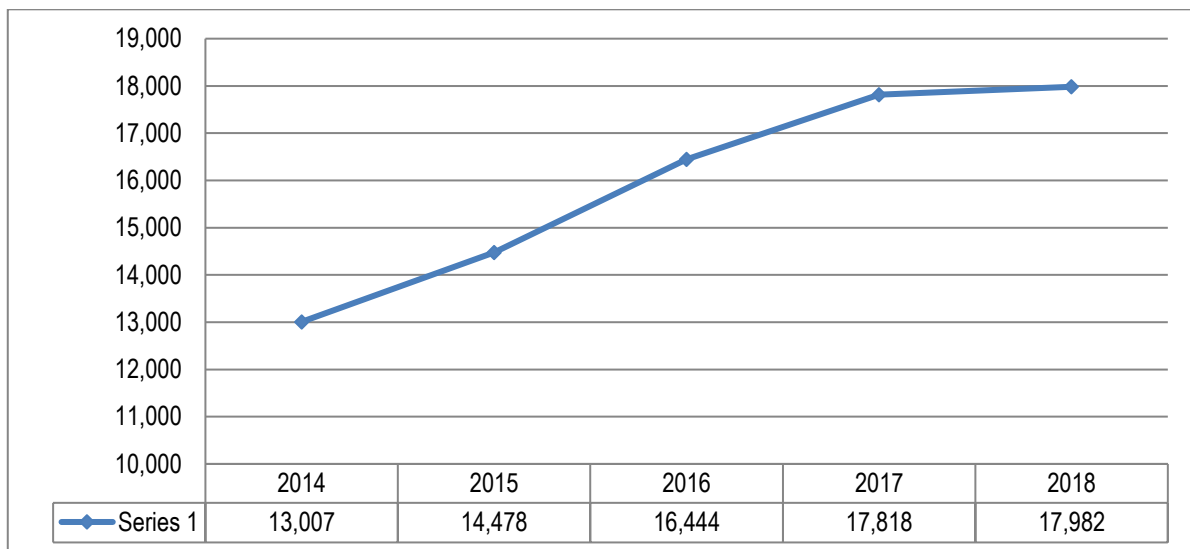

Graf 10 : Pencapaian Indikator bagi Program Ibu Mengandung (2014 - 2018)

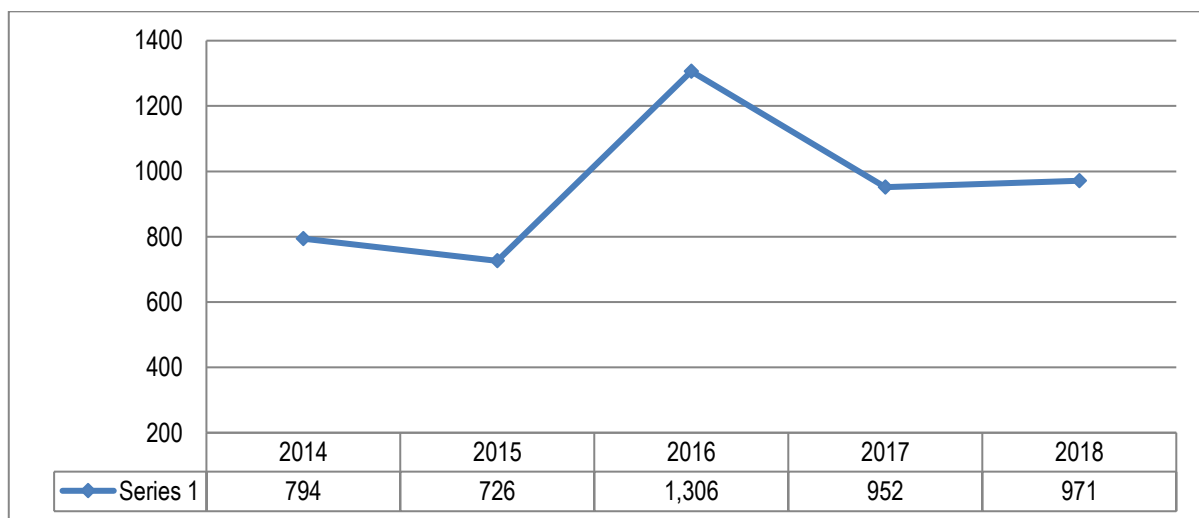

Program Kesihatan Pergigian Warga Emas

Bagi golongan warga emas, mereka diberi laluan keutamaan untuk mendapatkan rawatan pergigian bagi pesakit yang hadir ke klinik pergigian. Selain itu pembangunan fasiliti juga dibuat selaras dengan keperluan mereka. Program khas juga dijalankan di institusi warga emas dibawah kelolaan kerajaan dan swasta yang berdaftar dengan Jabatan Kebajikan Masyarakat. Pada tahun 2018 sebanyak 22 buah institusi telah dilawati.

Graf 11 : Bilangan Pesakit Baru Warga Emas di Klinik Pergigian Dan Institusi (2014 - 2018)**Program Kesihatan Pergigian Primer Untuk Orang Asli**

Pada tahun 2017 sebanyak 57 dari 68 buah kampung orang asli telah dilawati. Aktiviti yang dijalankan semasa program tersebut ialah pemeriksaan dan rawatan pergigian, ceramah kesihatan pergigian, latihan memberus gigi dan pameran. Secara keseluruhan bilangan orang asli yang diperiksa pada tahun 2018 meningkat berbanding tahun 2017.

Graf 12 : Bilangan Orang Asli Menjalani Pemeriksaan Pergigian**Perkhidmatan Pergigian Bergerak - Makmal Pergigian Bergerak (MPB)**

Pada tahun 2018, Makmal Pergigian Bergerak telah digunakan di 28 lokasi dan telah memberi perkhidmatan kepada 143 orang pesakit. Sejumlah 246 gigi palsu iaitu 126 unit gigi palsu penuh dan 120 unit gigi palsu separa telah dapat dihasilkan pada tahun ini.

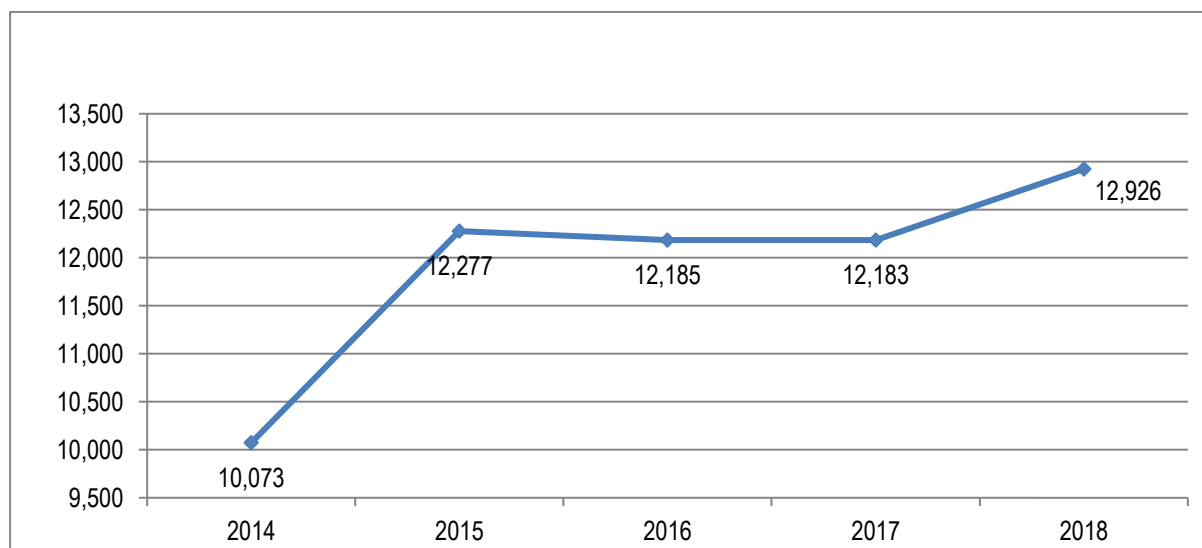
2.2 Kesihatan Pergigian Kepakaran

Terdapat 5 Kepakaran Pergigian di Negeri Sembilan dimana ia dikategorikan sebagai kepakaran *Hospital Based* dan Kepakaran *Non Hospital Based*. Kepakaran *Hospital Based* terdiri dari Kepakaran Bedah Mulut & Maksilofasial dan Kepakaran Pergigian Pediatrik. Kepakaran *Non Hospital Based* terdiri dari Ortodontik, Periodontik dan Restoratif. Jadual 5 menunjukkan lokasi dan taburan klinik kepakaran di Negeri Sembilan. Graf 13 menunjukkan pertambahan bilangan pesakit yang menerima rawatan kepakaran pergigian sepanjang tahun 2018.

Jadual 5 : Lokasi dan Taburan Klinik Pergigian Pakar di Negeri Sembilan.

Kepakaran Bedah Mulut dan Maksilofasial	Bertempat di Hospital Tuanku Jaafar Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah.
Kepakaran Pergigian Pediatrik	Bertempat di Hospital Tuanku Jaafar Seremban dan Hospital Tuanku Ampuan Najihah Kuala Pilah.
Kepakaran Ortodontik	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban, Klinik Pergigian Seremban 2, Klinik Pergigian Senawang, Klinik Pergigian Kuala Pilah, Klinik Pergigian Port Dickson dan Klinik Pergigian Tampin.
Kepakaran Pergigian Periodontik	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban dan Klinik Pergigian Kuala Pilah.
Kepakaran Pergigian Restoratif	Bertempat di Pusat Pakar Pergigian Seremban dan Klinik Pergigian Kuala Pilah.

Graf 13 : Bilangan Pesakit Baru Yang Menerima Rawatan Kepakaran (2014 - 2018)

2.3 Kesihatan Pergigian Masyarakat

Program Pemfloridaan Bekalan Air Minuman

Pemfloridaan bekalan air awam adalah salah satu cara untuk mencegah kejadian karies. Ia adalah selamat, efektif dan ekonomi dalam kaedah pencegahan dan kawalan karies. Bagi kawalan kejadian karies ini, paras optimum florida mesti berada dalam julat 0.4 ppm hingga 0.6 ppm. Pada tahun 2018 dianggarkan 95.85 % daripada penduduk Negeri Sembilan telah menerima bekalan air berfluorida. Jadual 6 menunjukkan paras optimal florida di tapak retikulasi.

Jadual 6 : Pencapaian Peratusan Paras Optima Florida Di Tapak Retikulasi

Tahun	Paras < 0.4 ppm (25%)	Paras < 0.6 ppm (7%)
2014	0.21	0.00
2015	0.00	0.00
2016	0.00	0.00
2017	2.28	0.20
2018	1.79	0.00

Pencegahan Klinikal

- Program Pengapan Fisur Berasaskan Sekolah - seramai 6,826 orang pelajar telah menerima pengapan fisur melibatkan 13,554 batang gigi.
- Program Sapuan Fluorida - seramai 8,819 orang kanak-kanak yang berisiko terhadap karies telah menerima sapuan fluorida manakala 523 orang telah selesai menerima 4 kali sapuan.

Program Pencegahan Dan Pengesanan Awal Prakanser Dan Kanser Mulut

Program ini meliputi pemeriksaan mulut, ceramah pergigian dan pameran pendidikan kesihatan pergigian. Kes akan dirujuk kepada Pakar Bedah Mulut sekiranya perlu. Saringan ini dijalankan ke atas pesakit yang berisiko di estet / ladang dan juga semasa program kemasyarakatan serta pesakit luar yang hadir ke klinik.

Dari Jadual 7 di bawah, didapati pada tahun 2018 terdapat peningkatan yang ketara dari segi bilangan pesakit yang dirujuk kepada Pakar Bedah Mulut.

Jadual 7: Saringan Kanser Mulut (2014 - 2018)

Bil.	Indikator	2014	2015	2016	2017	2018
1	Bilangan Komuniti Disaring	2,049	1,130	1,292	1,233	1,453
2	Bilangan Komuniti Dilawati	60	45	41	77	55
3	Bilangan Komuniti diberi ceramah	2,414	1,903	1,920	3,360	3,331
4	Bilangan Pesakit dirujuk ke Pakar Bedah Mulut	8	4	2	22	22

2.4 Pencapaian Peningkatan Kualiti - KPI / NIA / DSA**Pencapaian Petunjuk Prestasi Utama (KPI)**

Jadual 8 menunjukkan pencapaian indikator Petunjuk Prestasi Utama tahun 2018 mengikut piawaian yang ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Terdapat 4 KPI yang tidak mencapai piawaian seperti berikut:

- Peratus murid sekolah menengah dengan status *maintaining orally-fit*.
- Peratus pesakit luar yang mendapat rawatan dalam masa 30 minit.
- Peratus warga emas berumur 60 tahun yang mempunyai 20 batang gigi atau lebih.
- Peratus aktiviti ikon gigi (iGG) sekurang-kurangnya 2 kali sebulan.

Jadual 8: Pencapaian *Key Performance Indicator* 2018

KRA	KPI	Sasaran 2018	N	D	Pencapaian (%)
Akses kepada perkhidmatan kesihatan pergigian	1. Peratus klinik pergigian (KP) dengan Pegawai Pergigian yang tetap dan sepenuh masa	≥80.0%	37	41	90.24%
	2. Peratus klinik pergigian yang ada Pegawai Pergigian yang tetap dan sepenuh masa dengan perkhidmatan pesakit luar setiap hari	≥74.0%	37	41	90.24%
	3. Bil. klinik pergigian dengan ≥ 2 orang Pegawai Pergigian yang tetap dan sepenuh masa yang memberi perkhidmatan pesakit luar setiap hari	Tambah 30 klinik pergigian, kumulatif 529			36
	4. Peratus Klinik Kesihatan (KK) yang mempunyai komponen fasiliti pergigian	≥75.0%	36	46	78.26%
	5. Bilangan fasiliti perkhidmatan pergigian yang melaksanakan sistem <i>shift</i>	16			1
Perkhidmatan pergigian untuk murid sekolah	6. Peratus sekolah rendah yang mendapat rawatan perkhidmatan kesihatan pergigian	≥99.5%	351	351	100%
	7. Peratus murid sekolah rendah yang mendapat liputan perkhidmatan kesihatan pergigian	≥98.5%	101,386	101,913	99.48%
	8. Peratus sekolah menengah yang mendapat rawatan perkhidmatan kesihatan pergigian	≥93.0%	130	130	100%
	9. Peratus murid sekolah menengah yang mendapat liputan perkhidmatan kesihatan Pergigian	≥ 90.0%	81,091	82,163	98.70%
Tarf kesihatan pergigian murid sekolah	10. Peratus murid sekolah rendah mencapai status <i>orally-fit</i>	≥ 98.0%	100,404	101,386	99.03%
	11. Peratus murid sekolah rendah mencapai status <i>orally-fit</i> (liputan)	≥ 96.5%	100,404	101,913	98.52%
	12. Peratus murid sekolah menengah mencapai status <i>orally-fit</i>	≥ 94.0%	78,410	81,091	96.69%
	13. Peratus murid sekolah menengah mencapai status <i>orally-fit</i> (liputan)	≥ 85.0%	78,410	82,163	95.43%
	14. Peratus murid sekolah menengah dengan status <i>maintaining orally-fit</i>	≥ 70%	55,788	81,091	68.80%
	15. Peratus murid 12 tahun bebas penyakit karies gigi (KPI baru untuk 2018)	≥ 68%	13,135	16,040	81.89%
	16. Peratus murid sekolah yang dikenalpasti merokok (melalui program KOTAK) yang telah menjalani 3 kali intervensi (KPI baru untuk 2018) -Murid sekolah rendah & sekolah menengah	≥ 51%	1,790	2,472	72.41%
	17. Peratus liputan ibu mengandung (KPI baru untuk 2018)	≥ 41%	11,312	17,803	63.54%
Pemfluoridaan bekalan air	18. Peratus penduduk yang mendapat bekalan air yang berfluorida	75.0%	1,064,478	1,143,300	93.11%
Indeks Pemuatan Piagam Pelanggan	19. Peratus pesakit luar yang mendapat rawatan dalam masa 30 minit	≥ 86.0%	172,640	223,788	77.14%
	20. Peratus pesakit temujanji yang mendapat rawatan dalam masa 30 minit	≥ 92.0%	18,920	20,006	94.57%
Pemberian	21. Peratus klinik pergigian dengan	≤ 8.0%	0	36	0.0%

KRA	KPI	Sasaran 2018	N	D	Pencapaian (%)
Perkhidmatan Dentur	senarai menunggu dentur yang melebihi 3 bulan				
	22. Peratus pesakit mdapat dentur dalam tempoh 3 bulan	≥ 64.0%	3,862	4,296	89.90%
	23. Peratus pesakit berumur 60 tahun ke atas mendapat dentur dalam tempoh 8 minggu	≥ 50.0%	1,464	2,096	69.85%
Indeks Kepuasan Pelanggan	24. Peratus pelanggan yang berpuas hati dengan perkhidmatan/ rawatan yang diterima	≥ 95.0%	5,004	5,043	99.23%
Klinik Pergigian dengan Persijilan MS ISO	25. Peratus klinik pergigian dengan persijilan MS ISO 9001:2015	≥ 85.0%	40	41	97.56%
Pemantauan ke atas Klinik Pergigian Swasta	26. Peratus pemeriksaan pemantauan yang dijalankan ke atas Klinik Pergigian Swasta (KPS) yang dikenalpasti	100%	46	46	100%
Indeks Pematuhan Polisi Latihan	27. Peratus anggota pergigian yang telah menjalani ≥ 7 hari latihan dalam setahun	100%	833	989	84.23%
Indeks Pembudayaan Inovasi KKM	28. Pembudayaan Inovasi - Replikasi/ Pengamalan Inovasi Klinik Pergigian - semua Klinik Pergigian Mereplikasi / mengamal inovasi (inovasi merujuk kepada pereplikasian inovasi dan pengamalan inovasi yang dibangunkan dalam tempoh 2 (dua) tahun. (KPI baru untuk 2018)	≥ 80%	36	41	87.80%
Indeks Penyelesaian Aduan	29. Peratus aduan dalam kategori mudah dan sederhana yang diterima melalui Sistem Pengurusan Aduan Awam (SisPAA) yang diselesaikan dalam tempoh yang ditetapkan (KPI baru untuk 2018)	≥ 80%	17	18	94.44%
Kecekapan dan Keberkesanan Penyampaian Perkhidmatan	30. Peratus murid sekolah rendah yang perlu sealan fisur mendapat rawatan sealan fisur (KPI baru untuk 2018)	≥ 96%	6,307	6,405	98.47%
	31. Peratus warga emas berumur 60 tahun yang mempunyai 20 batang gigi atau lebih (KPI baru untuk 2018)	≥ 40.5%	628	1,592	39.45%
	32. Peratus aktiviti ikon gigi (iGG) sekurang-kurangnya 2 kali sebulan (KPI baru untuk 2018)	≥ 61%	1	12	8.33%
	33. Perluasan perkhidmatan kepakaran dalam tahun semasa. (KPI baru untuk 2018)	≥ 4	-	-	Tidak berkaitan
	34. Peratus fasiliti pergigian KKM yang mencapai pematuhan sekurang-kurangnya 80% semasa audit Keselamatan dan Kesihatan (KPI baru untuk 2018)	≥ 95%	-	-	Tidak berkaitan
	35. Peratus klinik Kesihatan (KK) dengan <i>visiting dental services</i> yang diluluskan peruntukan untuk dinaiktaraf supaya mempunyai komponen klinik pergigian (KPI baru untuk 2018)	100%	-	-	Tidak berkaitan
	36. Peratus peralatan dibawah perolehan MEET(PBE) didaftar dalam Sistem Perolehan Aset (SPA)	100%	-	-	Tidak berkaitan

KRA	KPI	Sasaran 2018	N	D	Pencapaian (%)
	(KPI baru untuk 2018)				
	37. Peratus peruntukan Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP) dalam Negara anjuran Program Kesihatan Pergigian, Kementerian Kesihatan Malaysia selesai dibelanja pada minggu pertama Disember tahun semasa (KPI baru untuk 2018)	100% Q1:25%	-	-	Tidak berkaitan
	38. Peratus pertanyaan mengenai teknologi pergigian dijawab dalam tempoh 30 hari bekerja dari tarikh penerimaan pertanyaan tersebut. (KPI baru untuk 2018)	≥ 90%	-	-	Tidak berkaitan
	39. Peratus borang permohonan pembentangan kajiselidik diproses dan dihantar kepada National Institute of Health NIH (NIH) dalam tempoh 7 hari bekerja. (KPI baru untuk 2018)	≥ 90%	-	-	Tidak berkaitan
	40. Laman Web Bahagian Kesihatan Pergigian (BKP) dikemaskini setiap bulan. (KPI baru untuk 2018)	100%	-	-	Tidak berkaitan

National Indicator Approach (NIA)

Indikator-indikator NIA diukur mengikut piawaian yang ditetapkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Indikator untuk NIA mempunyai 4 indikator.

Secara keseluruhannya, 1 daripada 4 indikator NIA tidak mencapai sasaran. Walau bagaimanapun, terdapat peningkatan dari segi pencapaian peratus murid sekolah rendah yang mengekalkan *status orally fit* (TPR) berbanding tahun 2017.

Jadual 9: Pencapaian National Indicator Approach (2014 - 2018)

Bil	Indikator NIA	2014	2015	2016	2017	2018	Piawai
1	% murid sek rendah mengekalkan status orally fit (TPR)	56.7%	52.9%	57.9%	61.9%	65.73%	≥65%
2	% murid sek menengah mengekalkan status orally fit (TPR)	56.5%	60.9%	63.6%	69.6%	68.80%	≥80%
3	% ketidakpatuhan paras optima florida di tapak retikulasi Paras < 0.4ppm	0.2%	0.0%	0.0%	2.3%	1.79 %	≤25%
4	% ketidakpatuhan paras optima florida di tapak retikulasi Paras > 0.6ppm	0.0%	0.0%	0.0%	0.2%	0.0%	≤7%

Pencapaian Indikator District Specific Approach (DSA)

Pada tahun 2018, 2 indikator DSA yang melibatkan ibu mengandung telah tercapai. 1 indikator tidak tercapai iaitu peratus ibu mengandung bagi selesai kes. Manakala indikator bagi D/100 murid sekolah rendah dan menengah terdapat sedikit peningkatan berbanding tahun 2018.

Jadual 10 : Pencapaian *District Spesific Approach* (2014 - 2018)

Indikator	2015	2016	2017	2018	Piawai
1a. Peratus ibu mengandung diperiksa	53.4	57.5	61.4	63.54	≥ 62
1b. Peratus ibu mengandung diberi PKP	56.9	62.2	67.8	68.43	≥ 68
1c. Peratus ibu mengandung selesai kes	49.6	52.3	54.7	49.02	≥ 55.5
2a. D/100 murid sekolah rendah	-	-	7.2	6.55	≤ 6.5
2b. D/100 murid sekolah menengah	-	-	17.2	16.92	≤ 14.0

2.5 EPIDEMIOLOGI DAN KAJIAN (HEALTH SYSTEM RESEARCH)

Terdapat sebanyak 14 kajian aktif pada tahun 2018 dimana empat daripadanya telah selesai, tujuh kajian sedang berjalan dan tiga adalah kajian baru untuk tahun 2018. Topik penyelidikan adalah seperti berikut:

- Four Years of Retrospective Study of "Anak Angkat Sinar Mutiara" Toddler Programme in Negeri Sembilan Auto Transplantation of Ectopic Permanent Maxillary Incisors.*
- Cost Effectiveness of Mobile Dental Clinic: A Negeri Sembilan Study.*
- Blood Loss in Orthognathic Surgery: A Retrospective Study Use of Rubber Dam and Endodontic Irrigation Selection in Public Dental Health Services, Ministry of Health, Malaysia.*
- Three Dimensial Imaging Of Preoperative Mandibular Canal Position: Can We Predict The Probability Of Post Operative Neurosensory Disturbance?*
- A Study To Asses Oral Hygiene And Caries Rate In New Orthodontic Patient Referred In Negeri Sembilan.*
- Acute Facial Cellulitis of Odontogenic Origin in Children*
- An Association Between Obesity And Chronic Periodontitis : A Case Control Study A study to acess Oral Hygiene and Caries Rate in New Orthodontic Patients Referred in Negeri Sembilan.*
- Integrated Oral Health Networks Status Involving Restorative Unit Of Seremban Dental Specialist Centre Pre & Post RDITN.*
- Use Of Rubberdam And Endodontic Irrigation Selection In Public Health Services Ministry of Health Malaysia.*
- The Clinical Performance Of Resin Bonded Bridgework After Observation Period Of 5 Years.*
- Outcome of Revascularization of 61 Non-Vital Immature Permanent Teeth with follow up period of 32 months.*
- Prevalence Of Molar Incisor Hypomineralisation In Negeri Sembilan, Malaysia. (Telah memenangi Best Poster Presentation di Negeri Sembilan Research Day 2018 dan Second Best Poster Presentation di Malaysian International Dental Exhibition and Conference - MIDEDEC).*
- Incidence Of Dental Caries Among Secondary School Children Receiving IDC In Jempol District, Negeri Sembilan: A 4-years Retrospective Review. (Telah memenangi Best Poster Presentation di Malaysian International Dental Exhibition and Conference - MIDEDEC).*
- Incidence Of Ameloblastoma In Children And Adolescents In Hospital Tuanku Jaafar, Seremban.*

3.0 AMALAN DAN PERKEMBANGAN KESIHATAN PERGIGIAN

Pendaftaran Klinik Pergigian Baru & Pemantauan Klinik Pergigian Swasta

Pada tahun 2018 sebanyak 10 permohonan yang mematuhi Akta Fasiliti & Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 telah diverifikasi. Pemeriksaan setelah pendaftaran untuk kepatuhan klinik-klinik berdaftar telah dilaksanakan. Sebanyak 46 buah klinik swasta sedia ada telah dipantau sepanjang tahun 2018.

Lain-Lain Inisiatif Kualiti

Selain pemantauan terhadap indikator kualiti yang dipantau di bawah penjagaan Kesihatan Pergigian terdapat juga beberapa inisiatif kualiti lain.

MS ISO9001 : 2015

Bahagian Kesihatan Pergigian telah menerima persijilan MS ISO 9001:2015 dari SIRIM QAS International Sdn Bhd pada 4 Disember 2017. Pensijilan ini melibatkan 41 buah klinik pergigian di seluruh Negeri Sembilan. Skop pensijilan adalah Pengurusan Perancangan, Pemantauan dan Penilaian Aktiviti-aktiviti Utama Perkhidmatan Kesihatan Pergigian di Negeri Sembilan Darul Khusus.

Inovasi

Projek inovasi telah dijalankan oleh kakitangan Bahagian Kesihatan Pergigian di daerah pada tahun 2017 dan telah selesai pada tahun 2018. Inovasi tersebut adalah seperti berikut:

- *The Green Gun*
- *Acrylic Teeth Counter Table*
- *Smart Pedal*
- *Smart Plaster Trap*
- *Simplifying the Occlusal Plane of Bite Rim by Using Electrical Machine*

Projek inovasi telah dijalankan oleh kakitangan Bahagian Kesihatan Pergigian di daerah pada tahun 2018 dan dijangka selesai pada tahun 2019. Inovasi tersebut adalah seperti berikut:

- *Heat Wave*
- *X-Ray Splash Protector*
- *Steady Stand*

Kumpulan Inovatif dan Kreatif (KIK)

Pada tahun 2018, Daerah Port Dickson telah meneruskan projek KIK bertajuk *Smart Spittoon*.

Quality Assurance (QA)

Beberapa projek QA telah dimulakan pada tahun 2017 dan tiga projek telah siap pada tahun 2018 seperti berikut:

- Meningkatkan Peratus Kes Selesai Rawatan Ibu Mengandung Daerah Jempol (Naib Johan kategori oral di Konvensyen QA Peringkat Negeri Sembilan).
- *Improving Waiting Time For Appointment Patient in* KP Rembau (Saguhati kategori poster di Konvensyen QA Peringkat Negeri Sembilan).
- Meningkatkan Peratusan Petunjuk Prestasi Utama (KPI) Masa menunggu Pesakit Luar bagi Mendapatkan Rawatan di Klinik Pergigian Tampin.

4.0 PENGURUSAN TEKNIKAL KESIHATAN PERGIGIAN

Kolaborasi Kesihatan Pegigian dan Badan Agama (KOA)

Program dijalankan melalui penglibatan badan keagamaan bagi memperbaiki perspektif masyarakat terhadap kesihatan bahawa penjagaan kesihatan diri sendiri adalah sebahagian daripada kehidupan beragama. Majoriti masyarakat akan memberi sepenuh perhatian semasa ceramah yang diadakan dalam majlis keagamaan. Melalui program seperti ini, dapat membina satu jaringan (*networking*) promosi kesihatan pergigian bersama institusi keagamaan yang lebih sistematik. Pada tahun 2018, 13 aktiviti telah dijalankan melibatkan agama Islam, Buddha, Hindu dan Kristian (seperti di Jadual 11)

Jadual 11: Pencapaian Aktiviti Kolaborasi Kesihatan Pergigian dan Badan Agama 2018

Bil	Aktiviti	Bil Diadakan	Pemeriksaan		Ceramah		Pameran	
			Bil	Peserta	Bil	Peserta	Bil.	Peserta
1.	KOA Islam	4	4	349	4	861	4	281
2.	KOA Buddha	1	1	54	1	27	1	63
3.	KOA Hindu	4	4	208	6	160	4	195
4.	KOA Kristian	4	4	114	3	176	3	166
	Jumlah	13	13	725	14	1224	12	705

Kolaborasi Program Kesihatan Pergigian Bersama Kolej Komuniti

Program ini dijalankan bagi memperkasakan pelajar terhadap peningkatan taraf kesihatan pergigian mereka dan seterusnya menjadi role model di dalam Kolej Komuniti itu sendiri. Dua (2) orang pelajar dari setiap Kolej Komuniti dilatih untuk menyampaikan maklumat kepada pelajar yang lain. Mereka ini digelar sebagai ikon gigi Remaja (iGGR) dengan setiap iGG mempunyai seorang fasilitator yang terdiri dari Pegawai Pergigian. Selain itu hari Kesihatan Pergigian dijalankan di Kolej Komuniti terbabit. Aktiviti dan pencapaian hari Kesihatan Pergigian adalah seperti di Jadual 12.

Jadual 12 : Pencapaian Aktiviti hari Kesihatan Pergigian Kolej Komuniti 2018

Bil	Kolej Komuniti	Pemeriksaan		Ceramah		Pameran	
		Bil	Peserta	Bil	Peserta	Bil.	Peserta
1.	Kolej Komuniti Jelebu	1	198	12	214	1	214
2.	Kolej Komuniti Tampin	1	33	1	58	1	58
3.	Kolej Komuniti Rembau	1	42	1	40	1	60
4.	Kolej Komuniti Kuala Pilah	1	19	2	25	1	25
5.	Kolej Komuniti Jempol	1	100	1	100	1	100

Ikon Gigi

Program Ikon Gigi (iGG) dilaksanakan dengan penglibatan komuniti sebagai medium pengantara dalam penyampaian maklumat dengan lebih berkesan melalui konsep *community empowerment*. Dalam program ini, wakil komuniti yang dipilih akan bertindak sebagai pemudahcara untuk meningkatkan kesedaran masyarakat tentang kepentingan kesihatan pergigian. Sepanjang tahun 2018, 12 orang ikon gigi (iGG) telah menjalankan 126 aktiviti.

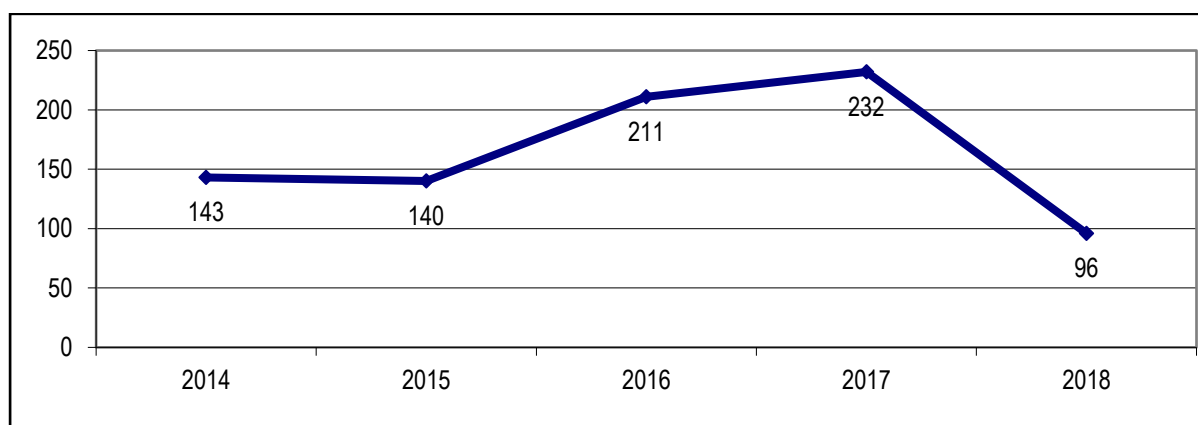
Kolaborasi Program Kesihatan Pergigian Bersama Institut Perguruan

Program bersama Institut Perguruan dijalankan bagi memperkasakan guru-guru dalam memberi sumbangan yang berkesan terhadap peningkatan taraf kesihatan pergigian murid-murid. Di Negeri Sembilan kedua-dua institut perguruan terlibat iaitu :

- Institut Perguruan Raja Melewar, Seremban
- Institut Perguruan Teknik Kampus Bandar Enstek, Nilai

Graf 14 di bawah menunjukkan peningkatan bilangan bakal guru yang telah menjalani program ini bagi tahun 2018

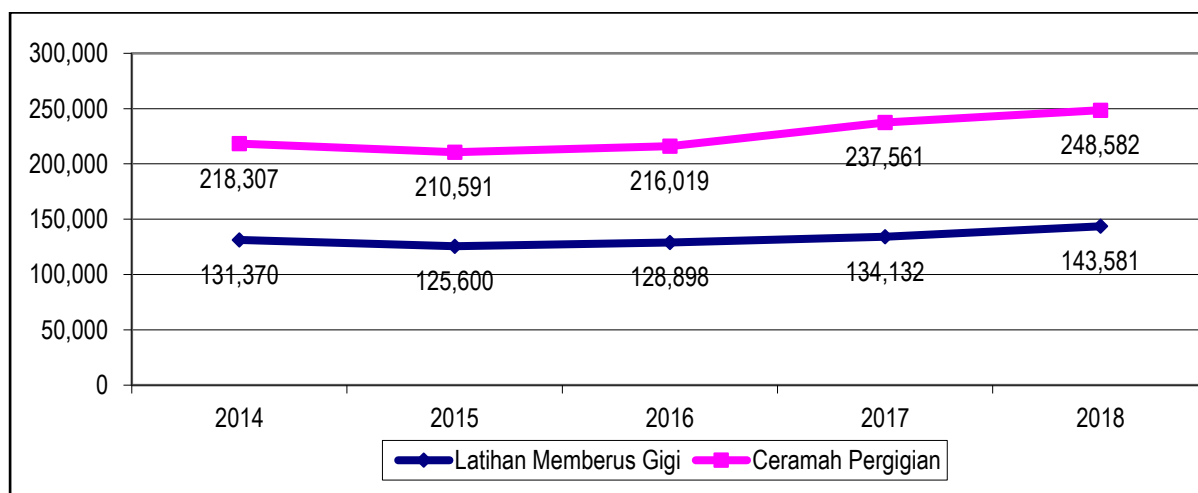
Graf 14 : Bilangan Guru Pelatih Menjalani Program (2014 - 2018)

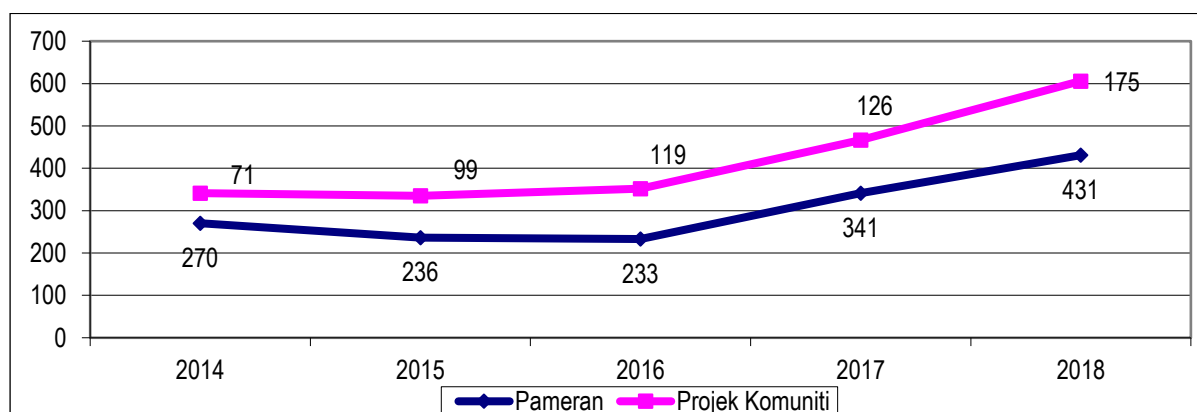
Aktiviti Promosi Kesihatan Pergigian

Graf 15 dan 16 menunjukkan peningkatan aktiviti promosi kesihatan pergigian dari 2014 hingga 2018. Aktiviti-aktiviti ini melibatkan pelbagai peringkat umur masyarakat. Pada tahun 2018 terdapat peningkatan yang ketara bagi ceramah pergigian, bilangan pameran dan projek komuniti.

Graf 15 : Bilangan Peserta Menjalani Latihan Memberus Gigi Dan Ceramah (2014 - 2018)

Graf 16 : Bilangan Pameran Dan Projek Komuniti Dijalankan (2014 – 2018)

Promosi Kesihatan Pergigian Melalui Media Sosial

Selaras dengan perkembangan teknologi maklumat, penyebaran maklumat berkaitan pendidikan kesihatan pergigian dan aktiviti promosi melalui facebook dan Instagram. Pada tahun 2018 terdapat peningkatan bilangan likes di akaun facebook Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan. Bilangan likes adalah sebanyak 3112. Sebanyak Sembilan (9) FB live dijalankan dan bilangan keseluruhan video adalah 20. Instagram Bahagian Kesihatan Pergigian baru diperkenalkan pada tahun 2018 dengan bilangan followers sebanyak 209 sehingga bulan Disember.

Jadual 13 : Pencapaian Latihan Dalam Perkhidmatan (2014 - 2018)

Indikator	2014	2015	2016	2017	2018
Bilangan kakitangan yang menghadiri kursus	782 (100%)	822 (100%)	842 (100%)	910 (100%)	989 (100%)
Bilangan kakitangan minima 7 hari berkursus	782 (100%)	822 (100%)	753 (89.4%)	799 (87.8%)	833 (84.2%)

Pengurusan Teknologi Maklumat

Teleprimary Care – Oral Health Clinical Information System (TPC-OHCIS) telah dimulakan sebagai projek rintis di 7 buah Klinik Pergigian di Daerah Seremban. Jadual 12 menunjukkan klinik-klinik yang terlibat. Projek perluasan TPC OHCIS ke 31 klinik lain diseluruh Negeri Sembilan (seperti di Jadual 14) dijalankan dengan pembekalan peralatan dan pemasangan talian internet serta latihan sistem tersebut.

Jadual 14 : Senarai Klinik Projek Rintis TPC-OHCIS

Bil	Klinik Pergigian
1.	Pusat Pakar Pergigian Seremban
2.	Klinik Pergigian Seremban
3.	Klinik Pergigian Senawang
4.	Klinik Pergigian Seremban 2
5.	Klinik Pergigian Ampangan
6.	Klinik Pergigian Sikamat
7.	Klinik Pergigian Mantin

Jadual 15: Senarai Klinik Projek Perluasan TPC-OHCIS

Daerah	Klinik Pergigian
Seremban	Pusat Pakar Pergigian Rantau
	Klinik Pergigian Kuarters KLIA
	Klinik Pergigian Sendayan
Kuala Pilah	Klinik Pergigian KK3 Kuala Pilah
	Klinik Pergigian Juasseh
	Klinik Pergigian Kuala Pilah
	Klinik Pergigian Johol
	Klinik Pergigian Padang Lebar
Port Dickson	Klinik Pergigian Bukit Pelandok
	Klinik Pergigian Linggi
	Klinik Pergigian Pasir Panjang
	Klinik Pergigian Port Dickson
	Klinik Pergigian Lukut
	Unit Pergigian Orthodontik Port Dickson
Tampin	Klinik Pergigian Air Kuning
	Klinik Pergigian Tampin
	Klinik Pergigian Gemencheh
	Klinik Pergigian Jelai
	Klinik Pergigian Gemas
Jempol	Klinik Pergigian Bandar Seri Jempol
	Klinik Pergigian Lui Muda
	Klinik Pergigian Palong 4,5,6
	Klinik Pergigian Palong 7,8
	Klinik Pergigian Bahau
Jelebu	Klinik Pergigian Jelebu
	Klinik Pergigian Petaling
	Klinik Pergigian Pertang
	Klinik Pergigian Simpang Durian
Rembau	Klinik Pergigian Rembau
	Klinik Pergigian Astana Raja
	Klinik Pergigian Pedas

ISU DAN CABARAN

Taraf kesihatan mulut bagi penduduk Negeri Sembilan masih berada ditahap sederhana. Seperti yang diketahui, kos bagi merawat penyakit pergigian adalah agak tinggi dan menyebabkan peningkatan beban kewangan. Oleh yang demikian, promosi kesihatan pergigian perlu dibuat dengan lebih meluas dan berkesan bagi meningkatkan kesedaran dan kefahaman orang ramai supaya mereka sedar tentang kepentingan menjaga kesihatan pergigian. Rawatan pencegahan juga perlu dipertingkatkan bagi kumpulan sasaran kerana ia lebih berkesan dari segi kos berbanding rawatan penyakit pergigian.

Prestasi peralatan dan kelengkapan pergigian yang lama dan sering rosak telah memberi kesan ke atas kelancaran penyampaian perkhidmatan. Begitu juga dengan perkembangan program dan fasiliti baharu yang tidak selari dengan bilangan jawatan kumpulan sokongan sedia ada. Tahun 2017 merupakan tahun pertama diperkenalkan Program *New Dental Officer (NDO)* lantikan kontrak di Kementerian Kesihatan Malaysia.

Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan turut menerima pegawai ini dalam bilangan yang tinggi. Pertambahan bilangan Pegawai Pergigian ini tidak selari dengan kemudahan infrastruktur dan bilangan Pembantu Pembedahan Pergigian sedia ada. Oleh itu, terdapat kewajaran untuk Pegawai Pergigian terlibat dengan lebih meluas dalam aktiviti *outreach*.

KESIMPULAN

Pada keseluruhannya, pencapaian perkhidmatan Bahagian Kesihatan Pergigian Negeri Sembilan adalah semakin baik. Walau bagaimanapun, usaha perlu dipertingkatkan bagi mencapai dan mengekalkan pencapaian piawaian bagi indikator yang telah ditetapkan. Bahagian Kesihatan Pergigian juga bertanggungjawab untuk menyediakan akses jagaan kesihatan pergigian yang mencukupi, terutamanya kepada penduduk yang kurang mendapat perkhidmatan melalui program khidmat masyarakat menggunakan Klinik Pergigian Bergerak, Pasukan Pergigian Bergerak dan Makmal Pergigian Bergerak.

BAHAGIAN PERKHIDMATAN FARMASI

PENGENALAN

Bahagian Perkhidmatan Farmasi diketuai oleh Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Farmasi). Bahagian ini merupakan agensi yang bertanggungjawab memastikan ubat-ubatan adalah berkualiti. Bahagian ini terdiri daripada tiga cawangan iaitu Pengurusan Farmasi, Amalan dan Perkembangan Farmasi dan Penguatkuasaan Farmasi.

Aktiviti Pengurusan Farmasi bertanggungjawab untuk memastikan perancangan strategik dan dasar dilaksanakan mengikut sasaran yang ditetapkan, pengagihan sumber manusia mengikut keperluan dan kepentingan perkhidmatan, pembangunan modal insan yang relevan serta memastikan urusan pentadbiran dan kewangan mengikut peraturan.

Aktiviti Amalan dan Perkembangan Farmasi merupakan khidmat sokongan kepada Program Perubatan dan Kesihatan Awam. Berperanan mengoptimalkan terapi ubat-ubatan dan pemberian penjagaan farmaseutikal dengan memastikan pengurusan pemilihan, pembelian dan pengedaran farmaseutikal yang berkesan serta penggunaan ubat yang rasional.

Aktiviti Penguatkuasaan Farmasi berperanan untuk memastikan semua produk farmaseutikal, tradisional dan kosmetik dalam pasaran adalah sah dari segi pendaftaran dan notifikasi. Penguatkuasaan farmasi juga berfungsi untuk memastikan bahawa pengendalian rangkaian bekalan dan pemasaran, iklan-iklan produk dan penggunaannya dikendalikan dengan mematuhi peruntukan akta-akta dan undang-undang yang berkaitan.

VISI

Menerajui pengurusan berkualiti ke atas ubat-ubatan melalui tenaga kerja yang berdaya saing, sains dan teknologi bersesuaian dan perkongsian dengan semua pihak yang berkepentingan.

MISI

Memastikan ubat-ubatan berkualiti untuk negara.

OBJEKTIF

Memastikan semua keluaran farmaseutikal dan produk penjagaan kesihatan yang berada di pasaran adalah berkualiti, selamat, berkesan dan dikawal mengikut undang-undang yang berkaitan serta digunakan secara rasional.

1. PENGURUSAN FARMASI

Pengurusan Farmasi bertanggungjawab untuk memastikan perancangan strategik dan dasar dilaksanakan mengikut sasaran yang ditetapkan, pengagihan sumber manusia mengikut keperluan dan kepentingan perkhidmatan, pembangunan modal insan yang relevan serta memastikan urusan pentadbiran dan kewangan mengikut peraturan.

Sumber Manusia

Sumber manusia untuk Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan mengikut kategori dan bilangan jawatan adalah seperti Jadual 1 dan Jadual 2.

Jadual 1 : Perjawatan Anggota Farmasi di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2014 - 2018

Tahun	Pegawai Farmasi		Penolong Pegawai Farmasi	
	Bilangan Jawatan	Bilangan Pengisian (%)	Bilangan Jawatan	Bilangan Pengisian (%)
2014	348	306 (87.9%)	174	164 (94.3%)
2015	348	323 (92.8%)	175	165 (94.3%)
2016	348	316 (90.8%)	175	166 (94.9%)
2017	348	317 (91.1%)	175	170 (97.1%)
2018	348	318 (91.4%)	175	167 (95.4%)

Jadual 2 : Perjawatan Mengikut Fasiliti di Negeri Sembilan Bagi Tahun 2018

Jawatan	Bahagian Perkhidmatan Farmasi		Hospital		Kesehatan	
	Jawatan	Pengisian (%)	Jawatan	Pengisian (%)	Jawatan	Pengisian (%)
Pegawai Farmasi	27	27 (100%)	196	166 (84.7%)	125	125 (100.0%)
Penolong Pegawai Farmasi	0	0	63	57 (90.5%)	112	110 (98.2%)
Jumlah	27	27 (100%)	259	223 (86.1%)	237	235 (99.2%)

Latihan

Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan bertanggungjawab dalam merancang, menyusun dan mengendalikan aktiviti latihan bagi memastikan semua anggota farmasi berpengetahuan, berkemahiran, komited terhadap tugas serta mencapai sasaran 40 mata CPD setahun.

Pada tahun 2018, Bahagian Perkhidmatan Farmasi Negeri Sembilan telah diperuntukkan sebanyak RM 18,334.00 bagi tujuan Latihan Dalam Perkhidmatan (LDP). Pengagihan peruntukan LDP bagi tahun 2014 - 2018 adalah seperti dalam Jadual 3.

Jadual 3 : Peruntukan Latihan Dalam Perkhidmatan Bagi Tahun 2014 - 2018

Peruntukan LDP	2014	2015	2016	2017	2018
Peruntukan LDP (RM)	60,000.00	60,000.00	55,000.00	27,500.00	18,334.00
Perbelanjaan Peruntukan LDP (RM) / (%)	59,992.00 (99.9%)	59,893.00 (99.8%)	54,927.40 (99.9%)	27,486.80 (99.95%)	18,331.00 (99.98%)

Sebanyak 18 latihan telah dikendalikan oleh Bahagian ini pada tahun 2018. Seramai 983 anggota telah menghadiri latihan pada tahun 2018 iaitu seramai 634 anggota kumpulan Pengurusan dan Profesional serta 349 anggota kumpulan sokongan.

Senarai latihan yang dianjurkan pada tahun 2018 adalah seperti di Jadual 4.

Jadual 4 : Senarai Latihan Yang Dianjurkan Pada Tahun 2018

Bil.	Nama Kursus	Tarikh
1	<i>Training of Trainers (TOT)</i> Penggunaan Ubat Berkualiti	07 - 08.02.2018
2.	Bengkel Pemurnian Abstrak Kajian	07.03.2018
3	Bengkel Pembentangan Proposal Kajian R&D Farmasi	13.03.2018
4	Kursus Pendispensan dan Kaunseling Methadone	26 - 27.03.2018
5	Kursus <i>Updates on Pharmacy</i> untuk Penolong Pegawai Farmasi	07.04.2018
6	Bengkel <i>Quality Assurance (QA)</i>	17 - 18.04.2018
7	Taklimat ADAF	23.04.2018
8	<i>Antibiotic Stewardship</i>	02 - 03.05.2018
9	<i>Updates in TB management</i>	14.05.2018
10	Kursus Asas Siasatan	15.05.2018
11	Kursus Motivasi Diri	26.06.2018
12	Bengkel Biostatistik Asas	17 - 18.07.2018
13	Kursus <i>Motivational Interviewing Skills</i>	23.07.2018
14	Kursus Siasatan Siber	07 - 08.08.2018
15	Kursus Asas Pengurusan Logistik	27.08.2018
16	Bengkel Keselamatan Pengubatan	13 - 14.09.2018
17	Bengkel BIA	30 - 31.10.2018
18	Dialog PPF	27.10.2018

Penggunaan Ubat Secara Berkualiti - Pengguna (PUB-P) dan Aktiviti Pendidikan Dan Pelindungan Pengguna

Penggunaan Ubat Secara Berkualiti merupakan salah satu komponen Dasar Ubat Nasional (DUNas). Komponen ini menekankan peranan utama ahli farmasi serta pengamal perubatan dalam menyumbang kepada tahap penjagaan kesihatan yang berkualiti, selamat dan berkesan. Di samping itu, pendidikan kepada orang awam untuk menggalakkan kepatuhan kepada ubat-ubatan perlu dilaksanakan secara berterusan dan sistematik.

Program ini telah dilaksanakan di peringkat Hospital dan Klinik Kesihatan dengan kerjasama Cawangan Penguatkuasaan Farmasi (CPF), Negeri Sembilan. Diantara aktiviti PUB-P bagi Negeri Sembilan yang dijalankan pada tahun 2018 adalah ceramah kepada orang awam (134), ceramah kepada kakitangan kesihatan (17), pameran (155), Bengkel *Training of Trainers (TOT)* Pegawai Farmasi dan Penolong Pegawai Farmasi (1), Bengkel TOT Duta Kenali Ubat Anda (1), Program Duta Kenali Ubat Anda (78) dan dan lain-lain seperti kuiz dan pertandingan (35).

Bahagian ini dengan kerjasama Persatuan Farmasi Malaysia, Cawangan Negeri Sembilan telah menganjurkan sambutan Hari Farmasi Sedunia dan Kempen Kenali Ubat Anda 2018 peringkat Negeri Sembilan di Mydin Mall Seremban 2 pada 22 September 2018. Majlis perasmian telah disempurnakan oleh Yang Amat Berhormat Tuan Haji Aminuddin Bin Harun, Menteri Besar Negeri Sembilan diiringi oleh Yang Berhormat Tuan Veerapan a/l Superamaniam, Pengerusi Jawatankuasa Bertindak Kesihatan, Alam Sekitar, Koperasi dan Kepenggunaan, EXCO & ADUN Repah. Turut hadir adalah Yang Berbahagia Dr. Zainudin bin Mohd Ali, Pengarah Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan, Yang Berusaha Puan Fuziah binti Abdul Rashid, Timbalan Pengarah Kesihatan Negeri (Farmasi), Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan, Encik Amrahi bin Buang, Presiden Persatuan Farmasi Malaysia dan Encik Lee Boon Yong, Presiden Persatuan Farmasi Malaysia, Cawangan Negeri Sembilan.

Objektif sambutan dan kempen ini dilaksanakan adalah untuk memberi pendedahan kepada orang awam berkenaan peranan ahli farmasi di sektor awam dan swasta sejajar dengan tema sambutan Hari Farmasi Sedunia pada tahun ini iaitu *Pharmacist : Your Medicines Expert*. Selain daripada itu sambutan ini bertujuan meningkatkan pengetahuan dan kesedaran tentang penggunaan ubat secara berkualiti dan selamat di kalangan orang awam serta menjalin dan mengeratkan hubungan antara ahli farmasi dan orang awam melalui acara-acara interaktif dan pameran berkaitan yang diadakan.

Berikut merupakan gambar-gambar aktiviti semasa sambutan tersebut:

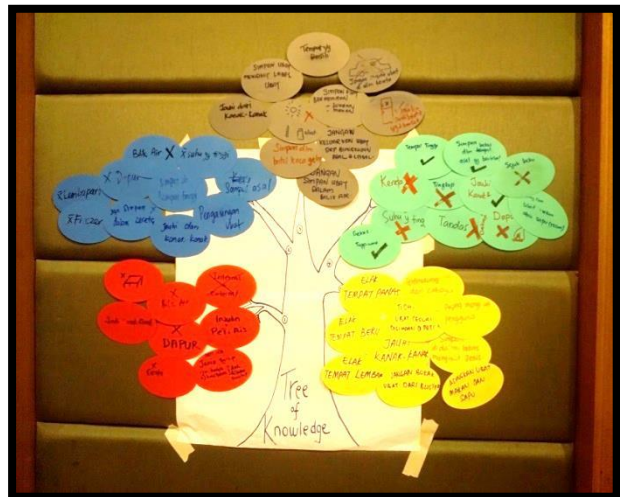

Program Duta Kenali Ubat Anda

Program Duta Kenali Ubat Anda (KUA) adalah bertujuan untuk memperkasakan wakil masyarakat yang berpengaruh seperti penghulu, ketua kampung, wakil kesatuan penduduk, ahli lembaga penasihat, ahli persatuan pertubuhan bukan Kerajaan (NGO) dan lain-lain lagi dalam menyampaikan maklumat asas berkaitan ubat-ubatan. Program ini menggunakan kaedah membimbing rakan sebaya (*peer education*) dalam menyalurkan informasi secara lebih berkesan kepada masyarakat setempat.

Sehingga tahun 2018 seramai 63 orang Duta telah dilantik di peringkat Negeri Sembilan dan seramai 13 orang Duta KUA lantikan baharu telah dilatih melalui Bengkel TOT Duta Kenali Ubat Anda Peringkat Zon Selatan pada tahun 2018. Kaedah penyampaian *Visualisation in Participatory Program* (VIPP) telah diterapkan sepanjang bengkel berlangsung yang merangkumi 7 modul latihan iaitu Kenali Ubat Anda, Keperluan Ubat Berdaftar, Cara Pengambilan Ubat Yang Betul, Cara Penyimpanan Ubat Yang Betul, Antibiotik, Peranan Dan Tanggungjawab Duta serta Pengenalan Kepada Aktiviti Kenali Ubat Anda.

Berikut merupakan gambar-gambar aktiviti semasa bengkel tersebut;

2. AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

Amalan dan Perkembangan Farmasi mempunyai objektif utama memastikan keperolehan dan kepenggunaan ubat-ubatan yang berkualiti melalui amalan farmasi yang berkesan bagi meningkatkan perkhidmatan farmasi di hospital dan klinik kesihatan di Negeri Sembilan.

OBJEKTIF AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

- Mengoptimalkan terapi ubat-ubatan melalui penyampaian perkhidmatan farmasi yang berkesan, dinamik dan progresif, amalan berkualiti terkini serta perkhidmatan yang professional.
- Memastikan perbelanjaan ubat-ubatan berada di tahap yang ekonomik.
- Mempromosikan kesedaran berkenaan penggunaan ubat secara rasional, keselamatan pengubatan dan pelaporan kesan advers ubat mahupun kesan sampingan ubat.
- Mengoptimalkan penggunaan tenaga kerja bagi perkhidmatan penjagaan farmaseutikal di dalam negara.
- Memastikan pencapaian perkhidmatan berkualiti yang berterusan.

PENCAPAIAN OBJEKTIF KUALITI AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI

Bahagian ini juga menyelaras dan memantau semua aktiviti yang berkaitan peningkatan kualiti termasuk *Quality Assurance Programme (QAP)*, *Key Performance Indicators (KPI)* dan lain-lain aktiviti-aktiviti inisiatif kualiti. Pencapaian indikator QAP untuk aktiviti Amalan & Perkembangan Farmasi adalah seperti di Jadual 5.

Jadual 5 : Pencapaian Indikator QAP untuk Bahagian Amalan & Perkembangan Farmasi

Bil	Indikator QAP	2014	2015	2016	2017	2018
1.	QAP 1: Percentage of prescriptions wrongly filled and detected before dispensing to the total number of prescriptions counterchecked (Standard: 0%)	0.219%	0.166%	0.103%	0.076%	0.071%
2.	QAP 2: Percentage of toxicity cases interpreted and recommendations communicated within two hours to the requesting Doctor / Units to the total number of toxicity cases received (Standard: 100%)	94.1%	96.15%	100%	100%	100%
3.	QAP 3: Percentage of Value of Stocks Disposed and written off to value of stocks handled annually (Standard: 0%)	0.005%	0%	0%	0%	0%

Pencapaian indikator KPI untuk aktiviti Amalan & Perkembangan Farmasi adalah seperti di Jadual 6.

Jadual 6 : Pencapaian Indikator KPI untuk Bahagian Amalan & Perkembangan Farmasi

Bil	Indikator KPI	2014	2015	2016	2017	2018
1.	Bilangan preskripsi Ulangan Menggunakan Perkhidmatan Tambah Nilai (VAS- <i>Value Added Service</i>)	103,052 / 110,000 (93.7%)	124,627 / 90,000 (138.5%)	128,000 / 98,000 (139.1%)		
2.	Peratus Preskripsi Didispens Dalam Tempoh 30 Minit. Sasaran: 95% Preskripsi	98%	98.64%	91.8%	85.86%	90.05%
3.	Peratus Fasilitas Farmasi yang Menawarkan Perkhidmatan Klinik Kepatuhan Terhadap Ubat-ubatan (MTAC - <i>Medication Therapy Adherence Clinic</i>) 4 MTAC Sasaran: 100% Hospital Utama	100%	100%	100%	100%	100%
	2 MTAC Sasaran: 100% Hospital Berpakar	100%	100%	100%	100%	100%
	1 MTAC Sasaran: 100% Hospital Tidak Berpakar (mempunyai >4 Pegawai Farmasi)	100%	100%	100%	100%	100%
	1MTAC Sasaran 2013: 100% Klinik Kesihatan (dengan 2 atau lebih Pegawai Farmasi) Sasaran 2014: 100% Klinik Kesihatan dengan kriteria berikut: ≥ 2 Pegawai Farmasi (tanpa Perkhidmatan Methadone) ≥ 3 Pegawai Farmasi (dengan Perkhidmatan Methadone)	100%	100%			
		84.6%	100%	100%	100%	100%
4.	Bilangan pesakit direkrut dalam perkhidmatan Diabetes MTAC (DMTAC)			746/850 87.8%	742/700 106%	
5.	Peratus pesakit Diabetes yang menghadiri DMTAC mematuhi terapi pengubatan. Sasaran: 80%	186/225 83%	245/ 281 87.19%	300/321 93.46%		
6.	Peratus Hospital Yang Mencapai Kadar Pusingan Stok Tahunan dalam julat 4-6. Sasaran: 75% Sasaran 2016: Peratus fasiliti KKM mencapai simpanan stok ubat yang optima dalam julat 1-3 bulan. Sasaran: 85%	100%	100%	- 84.6%	- 84.62%	- 84.62%
7.	Peratus Pegawai Farmasi yang mencapai mata minimum CPD: Januari – Disember = 40 mata Sasaran: 100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bil	Indikator KPI	2014	2015	2016	2017	2018
8.	Peratus Penolong Pegawai Farmasi yang mencapai mata minimum CPD: Januari – Disember = 30 mata Sasaran: 100%	100%	100%	100%	100%	100%
9.	Peratus fasiliti farmasi yang diaudit oleh Audit Dalam Amalan Farmasi (ADAF)			27/27 (100%)	26/26 (100%)	53/53 (100% dalam tempoh 2 tahun)
10.	Bilangan aktiviti pendidikan & kesedaran pengguna yang dilaksanakan			233/230 (101.3%)	203/230 (88.3%)	286/230 (124.4%)
11.	Bilangan sesi penglibatan komuniti yang dijalankan melalui kolaborasi dengan Duta Kenali Ubat Anda				48/40 (120%)	78/40 (195%)

PENCAPAIAN AKTIVITI AMALAN DAN PERKEMBANGAN FARMASI SEPANJANG TAHUN 2018

Perkhidmatan Perolehan Ubat-ubatan

Pembekalan ubat kepada pesakit adalah aktiviti utama di dalam perkhidmatan farmasi. Untuk melaksanakan aktiviti ini peruntukan kewangan yang mencukupi diperlukan. Pada tahun 2018, nilai perolehan ubat-ubatan di semua hospital dan klinik kesihatan di Negeri Sembilan adalah sebanyak RM96,503,720.06. Nilai peruntukan ubat-ubatan bagi tahun 2018 meningkat sebanyak 3.13% berbanding tahun 2017. Peratus perbelanjaan peruntukan ubat pada tahun 2018 adalah 99.86%. Jadual berikut menunjukkan jumlah peruntukan ubat bagi tahun 2014 - 2018.

Jadual 7 : Peruntukan Ubat Bagi Tahun 2014 - 2018

Tahun	Peruntukan Ubat (RM)	Perbelanjaan Ubat (RM)	Peratus Perbelanjaan (%)
2014	94,962,430.58	94,930,260.05	99.97
2015	72,902,526.06	72,852,522.52	99.93
2016	77,742,924.11	77,667,998.35	99.90
2017	93,705,111.78	93,574,678.98	99.86
2018	96,638,387.23	96,503,720.06	99.86

Perkhidmatan Farmasi Klinikal dan Teknikal

Matlamat perkhidmatan farmasi di hospital dan kesihatan adalah untuk menyediakan penjagaan farmaseutikal yang berorientasikan pesakit. Perkhidmatan Farmasi Ambulatori menekankan kualiti penggunaan ubat, promosi cara hidup yang sihat dan pemberian perkhidmatan yang inovatif untuk memberi impak positif kepada pesakit.

Perkhidmatan Farmasi Klinikal menyediakan perkhidmatan kaunseling ubat-ubatan, *Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)*, Kaunseling Methadone, Farmasi Wad, Pusat Maklumat Ubat, Farmakokinetik Klinikal, Nutrisi Parenteral dan Farmasi Onkologi.

Pencapaian bagi aktiviti farmasi klinikal dan teknikal bagi tahun 2018 seperti berikut:

Jadual 8: Pencapaian Perkhidmatan Farmasi Klinikal (Hospital) bagi Tahun 2018

Bil	Aktiviti	HTJ	HTAN	HPD	HTAM	HJEL	HJEM	Jumlah
1	Perkhidmatan Pendispensan Ubat : Bilangan Preskripsi yang diterima							
	a) Pesakit Luar	394,284	135,490	96,274	46,577	23,663	34,239	730,527
	b) Pesakit Dalam	224,194	89,582	23,934	35,527	13,951	40,016	424,204
	c) Pesakit Discaj	41,657	17,703	3,440	2,108	1,774	660	67,342
2	Perkhidmatan Kaunseling Ubat							
	a) Pesakit Luar	5,228	2,944	2,753	1,999	733	724	14,381
	b) Pesakit Dalam	8,714	2,528	1,172	858	384	805	14,461
	c) Pesakit Discaj	9,594	1,083	1,665	63	109	24	12,910
3	Perkhidmatan Nutrisi Parenteral: Bilangan kes/ sediaan							
	a) Dewasa	135/1,089	15/71	5/23				155/ 1,183
	b) Kanak-Kanak	300/8,755	52/0	6/0				358/ 8,755
4	Perkhidmatan Admiksutur Intravena							
	a) Bil. Sediaan	1,155						1,155
5	Perkhidmatan Ubat Titis							
	a) Bil. Sediaan	8,003	4,701	0	793			13,497
6	Farmakokinetik Klinikal							
	a) Bilangan Kes	1,101	164	99	7	8	0	1,379
	b) Bilangan Analisa	2,260	516	174	0	0	0	2,950
7	Perkhidmatan Rekonstitusi Ubat Sitotoksik Bilangan kes/ sediaan							
	a) Dewasa	847/3,262	54/0					961/ 3,262
	b) Kanak-Kanak	6/35	8/0					14/35
8	Maklumat Ubat							
	a) Laporan ADR	400	330	69	15	9	9	832
	b) Bil. Pertanyaan	5,543	6,877	3,569	1,588	39	40	17,656
9	Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)							
	a) Bil. Kaunseling	9,874	6,190	1,354	147	81	462	18,112
10	Bilangan Jenis Intervensi							
	a) Pesakit Luar	4,060	8,664	553	160	286	379	14,102
	b) Pesakit Dalam	18,094	5,585	2,119	1,925	433	303	28,459

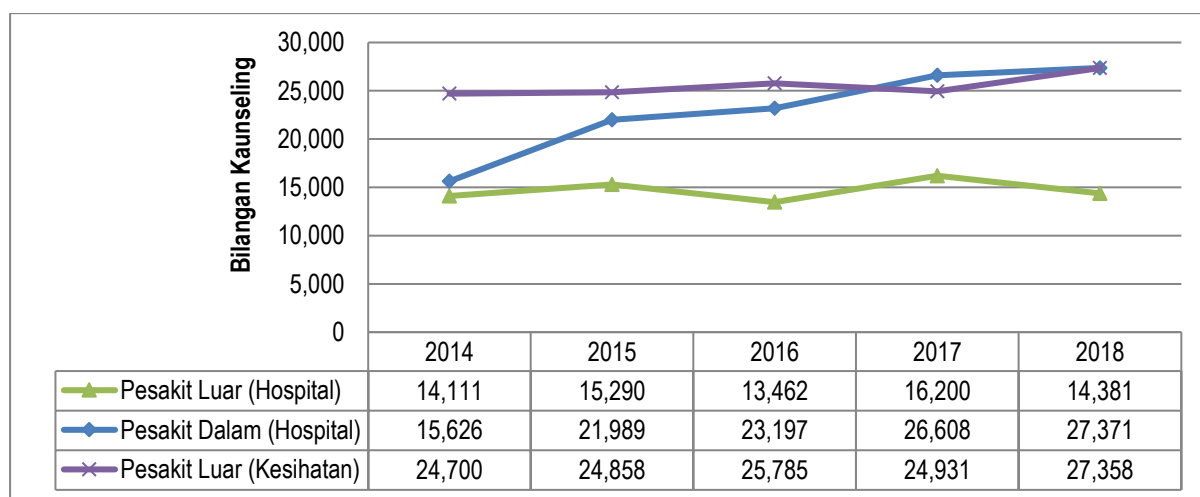
Jadual 9 : Pencapaian Perkhidmatan Farmasi Klinikal (Kesihatan) Bagi Tahun 2018

Bil	Aktiviti	PKD Seremban	PKD Kuala Pilah	PKD Port Dickson	PKD Tampin	PKD Jelebu	PKD Jempol	PKD Rembau	Jumlah
1	Perkhidmatan Pendispensan Ubat: Bil. Preskripsi yang diterima	1,206,963	233,495	252,052	226,652	107,047	291,897	133,894	2,452,000
2	Perkhidmatan Kaunseling Ubat	11,087	2,780	2,796	3,495	2,228	3,929	1,043	27,358
3	Maklumat Ubat-Ubatan								
	a) Laporan ADR b) Bil. Pertanyaan	319 1,647	71 331	45 337	24 541	21 2,982	14 1,339	6 184	500 7,361
4	<i>Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)</i> Bil. Kaunseling	1,472	177	218	115	52	131	53	2,218
5	Bilangan Jenis Intervensi	42,830	1,252	1,534	2,737	2,675	4,187	1,236	56,451

i. Kaunseling Ubat-ubatan

Kaunseling ubat-ubatan merupakan aktiviti profesional yang dijalankan oleh Pegawai Farmasi untuk menambah pengetahuan pesakit dalam rawatan farmakoterapi dan meningkatkan kepatuhan terhadap pengubatan pesakit. Antara aktiviti yang dijalankan semasa sesi kaunseling adalah memberi nasihat tentang ubat-ubatan seperti indikasi setiap ubat yang dipreskrib, cara penggunaan alatan perubatan (*medical device*), arahan penggunaan ubat termasuklah memberi alat bantuan kepada pesakit jika perlu.

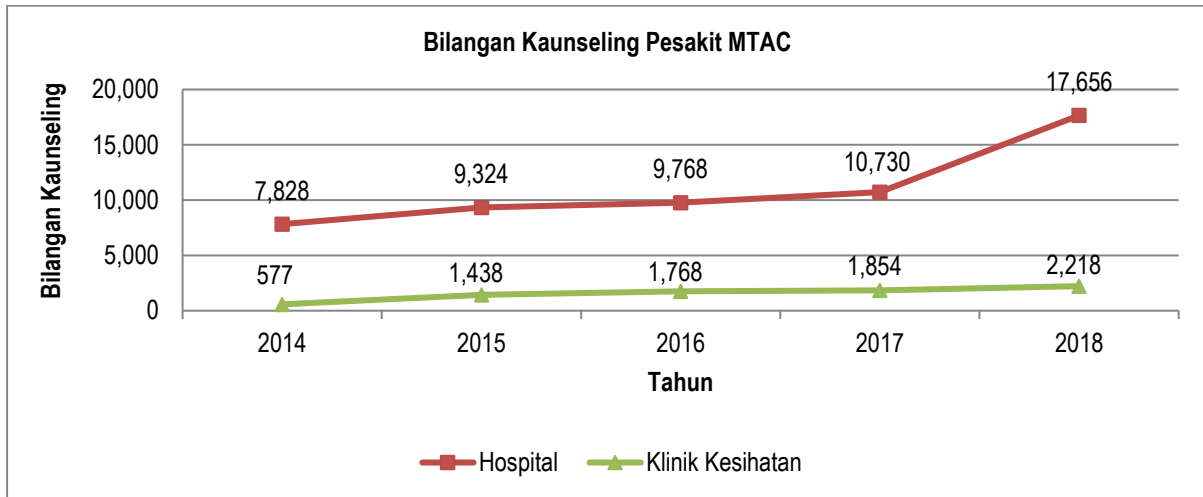
Kaunseling individu di Hospital meliputi pesakit dalam, pesakit luar dan pesakit discaj. Pada tahun 2018, seramai 14,381 pesakit diberi kaunseling pesakit luar dan 27,371 kaunseling pesakit dalam manakala 27,358 pesakit diberi kaunseling di klinik kesihatan. Rajah 1 menunjukkan bilangan pesakit yang diberi kaunseling oleh Pegawai Farmasi pada tahun 2014 - 2018.

Rajah 1 : Bilangan Kaunseling Bagi Tahun 2014 - 2018

ii. Medication Therapy Adherence Clinic (MTAC)

Aktiviti MTAC adalah untuk mengoptimalkan terapi ubat penyakit kronik seperti penyakit diabetes mellitus, penyakit retroviral (RVD), warfarin, nefrologi, respiratori, hipertensi, epilepsi, psoriasis dan hemofilia. Rajah 2 menunjukkan bilangan kaunseling oleh Pegawai Farmasi melalui aktiviti MTAC. Bagi aktiviti kaunseling MTAC hospital sebanyak 17,656 kaunseling dilakukan oleh pegawai farmasi manakala di klinik kesihatan sebanyak 2,218.

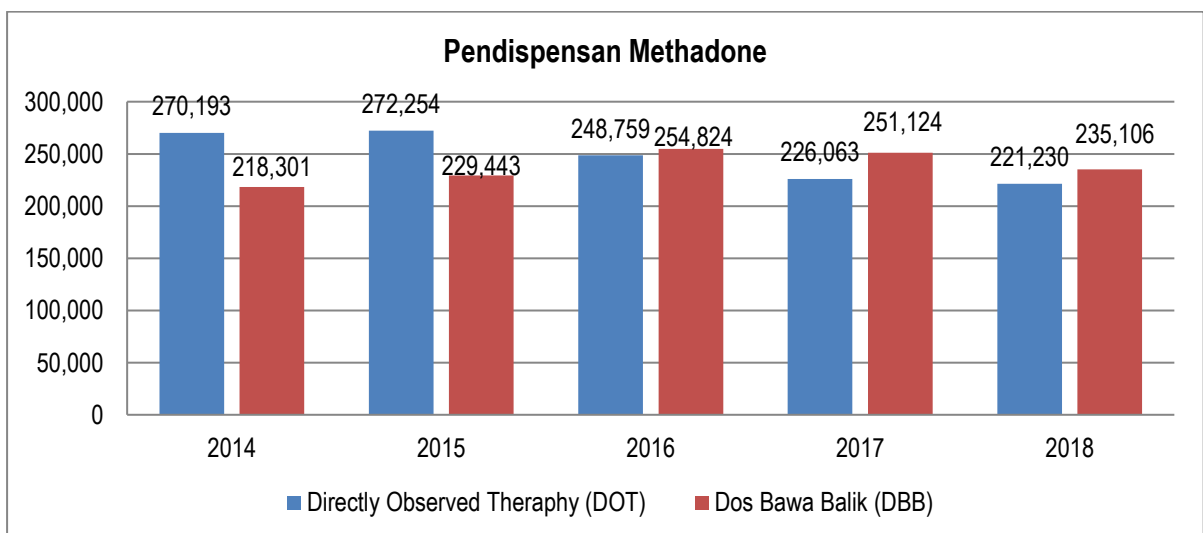
Rajah 2 : Bilangan Kaunseling MTAC Bagi Tahun 2014 - 2018

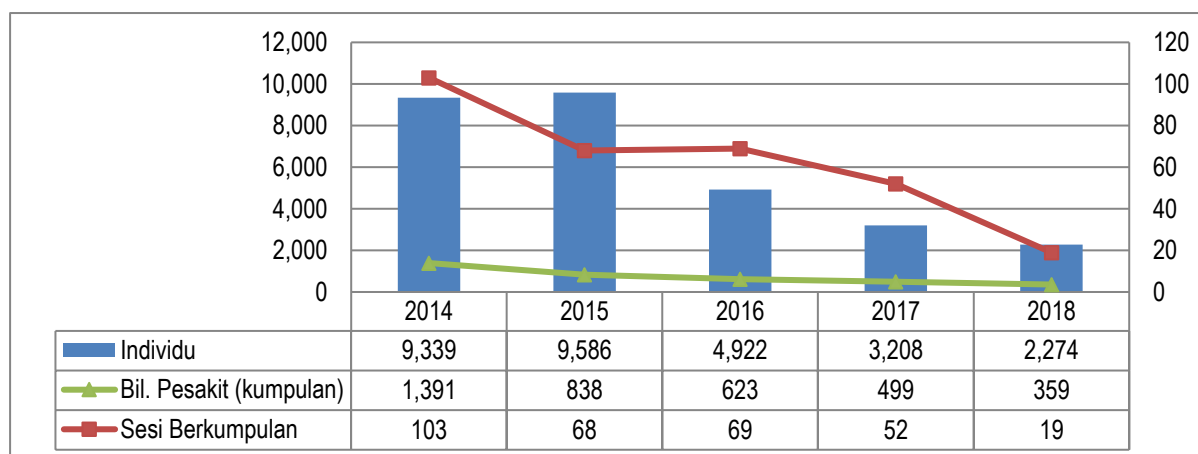

iii. Pendispensan dan Kaunseling Methadone

Aktiviti pendispensan Methadone dilakukan oleh pegawai farmasi. Pendispensan Methadone kepada pesakit adalah melalui *Direct Observe Therapy* (DOT) dan juga melalui Dos Bawa Balik (DBB) seperti di Rajah 3. Pada tahun 2018, sebanyak 2,274 kaunseling Methadone secara individu telah diberikan manakala bagi kaunseling berkumpulan sebanyak 19 sesi dijalankan dengan 359 pesakit diberi kaunseling (Rajah 4).

Rajah 3 : Bilangan Pendispensan Methadone Bagi Tahun 2014 - 2018

Rajah 4 : Bilangan Kaunseling Methadone Bagi Tahun 2014 - 2018

Perkhidmatan Farmasi Wad

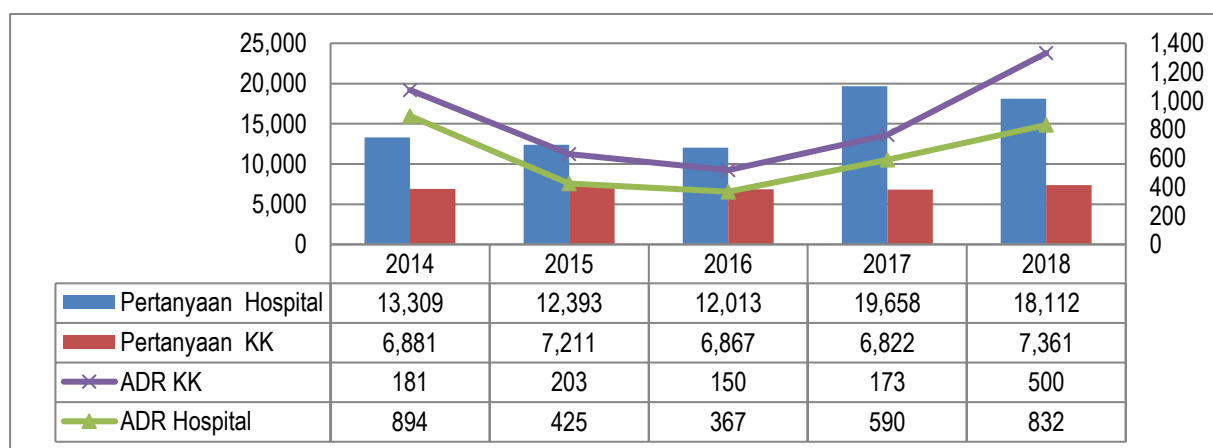
Pegawai Farmasi Klinikal telah ditempatkan di wad dengan pelbagai disiplin. Mereka melibatkan diri secara aktif dalam rondaan wad dengan pakar perubatan dan anggota kesihatan ke arah mengoptimalkan terapi ubat pesakit demi meningkatkan taraf kesihatan pesakit.

Perkhidmatan Farmasi Wad meliputi disiplin perubatan, pembedahan, pediatrik, rawatan rapi dan ortopedik. Perkhidmatan Farmasi Wad terdapat di Hospital Tuanku Ja'afar, Hospital Tuanku Ampuan Najihah, Hospital Port Dickson, Hospital Tampin dan Hospital Jelebu.

Perkhidmatan Maklumat Ubat-ubatan

Pegawai-pegawai Farmasi juga memberikan maklumat tentang ubat-ubatan serta maklumbalas terhadap isu-isu berkaitan dengan penggunaan ubat-ubatan. Pertanyaan maklumat ubat bukan saja diterima dari anggota kesihatan malah daripada orang awam.

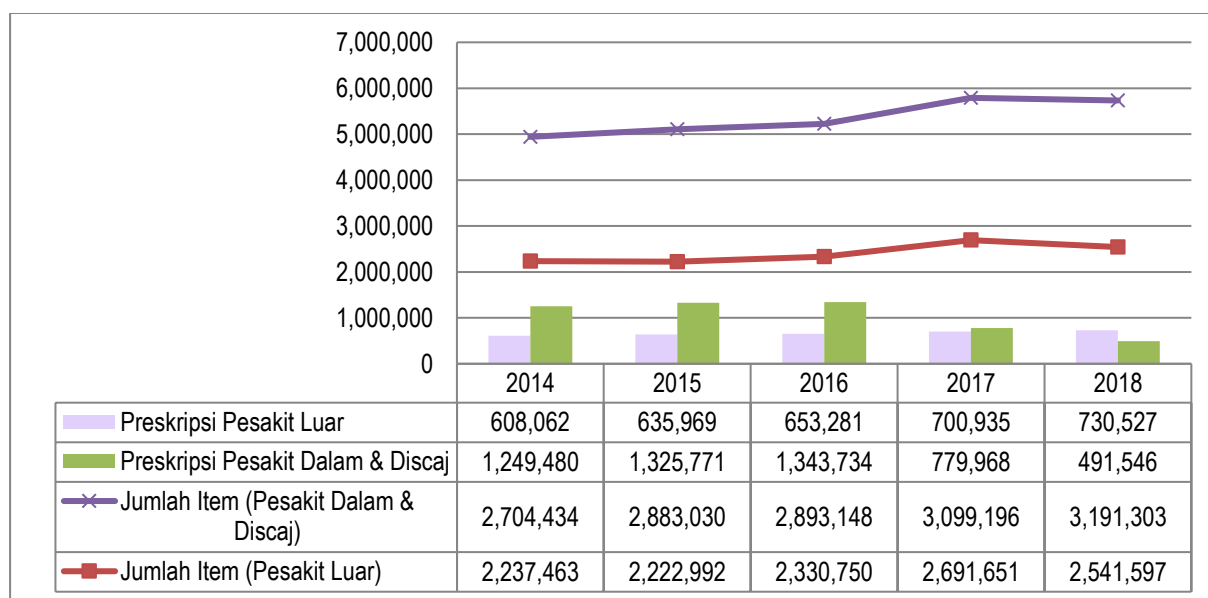
Terdapat peningkatan sebanyak 41.01% terhadap pelaporan ADR di hospital manakala peningkatan sebanyak 189.01% di kesihatan pada tahun 2018 berbanding tahun 2017. Maklumat pertanyaan maklumat ubat-ubatan dan laporan ADR (2014 - 2018) adalah seperti Rajah 5.

Rajah 5 : Bilangan Pertanyaan Ubat-ubatan dan ADR Bagi Tahun 2014 - 2018

Perkhidmatan Farmasi Pesakit Luar dan Dalam

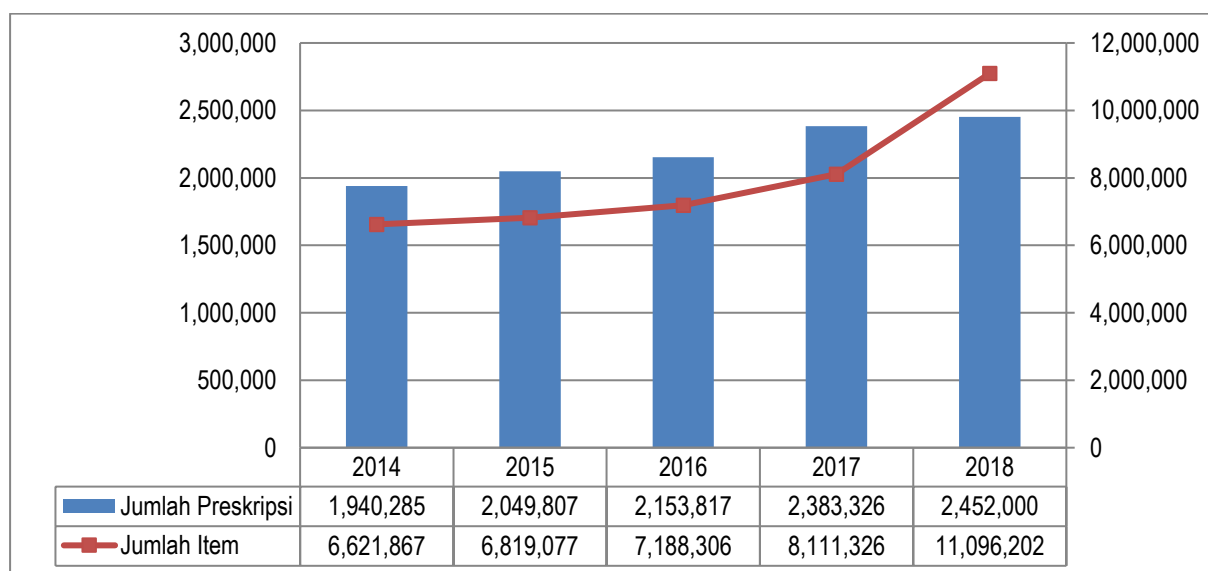
Rajah 6 dan 7 menunjukkan jumlah preskripsi yang diterima di hospital dan kesihatan bagi tahun 2014 - 2018. Terdapat peningkatan sebanyak 4.22% bilangan preskripsi yang diterima di farmasi pesakit luar (hospital) manakala bagi preskripsi pesakit dalam dan discaj terdapat penurunan sebanyak 36.97% pada tahun 2018 berikutan terdapat pindaan pada pengiraan bilangan preskripsi pesakit dalam (Rajah 6).

Rajah 6: Jumlah Preskripsi Diterima di Hospital Bagi Tahun 2014 - 2018

Manakala di klinik kesihatan peningkatan bilangan preskripsi yang diterima selari dengan peningkatan bilangan item yang dibekalkan pada tahun 2018. Terdapat peningkatan sebanyak 2.9% bilangan preskripsi yang diterima dan peningkatan sebanyak 36.8% bilangan item pada tahun 2018 berbanding 2017 (Rajah 7).

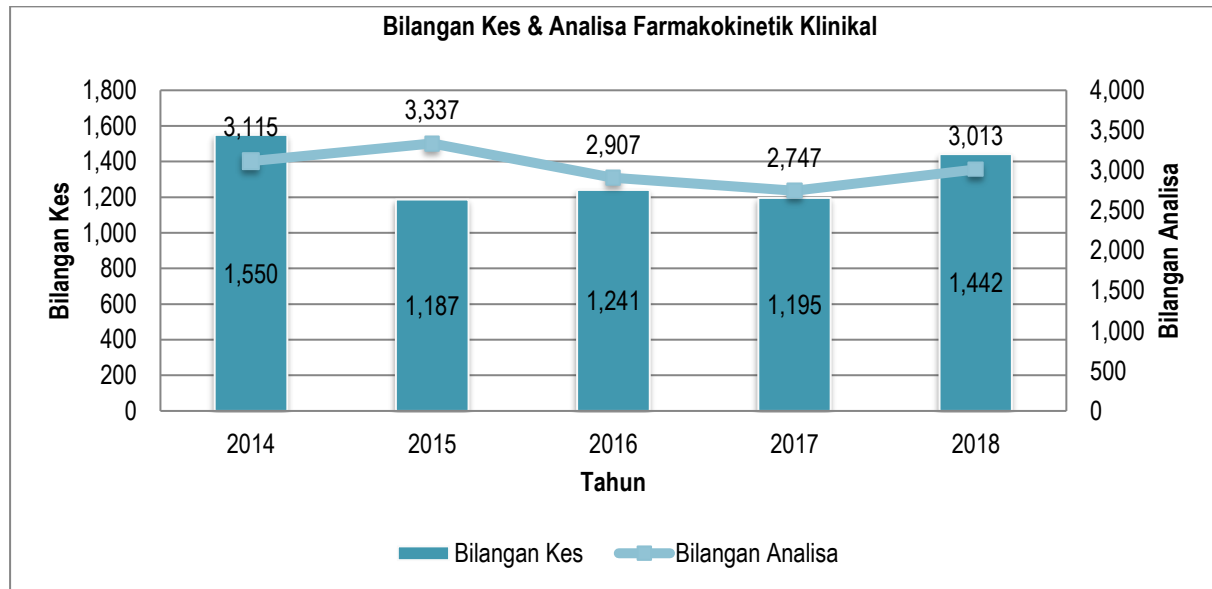
Rajah 7 : Jumlah Preskripsi Diterima di Kesihatan Bagi Tahun 2014 - 2018

Perkhidmatan Farmakokinetik Klinikal

Terdapat peningkatan sebanyak 20.66% bilangan kes dan peningkatan 9.68% bilangan analisa pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 (Rajah 8).

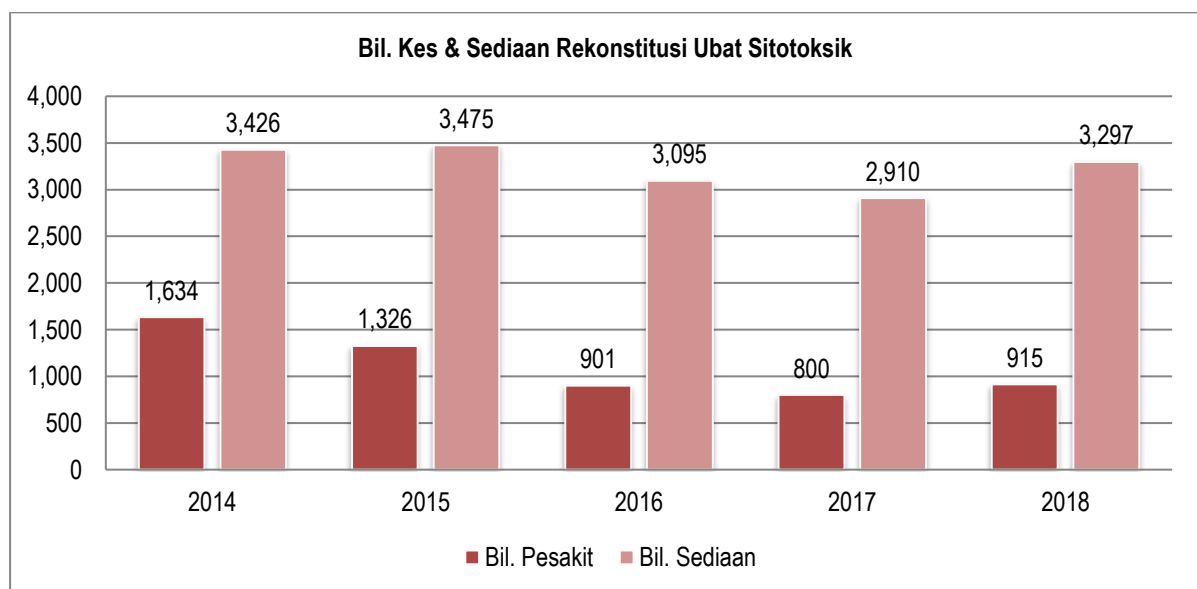
Rajah 8: Pencapaian Perkhidmatan Farmakokinetik Klinikal Bagi Tahun 2014 - 2018

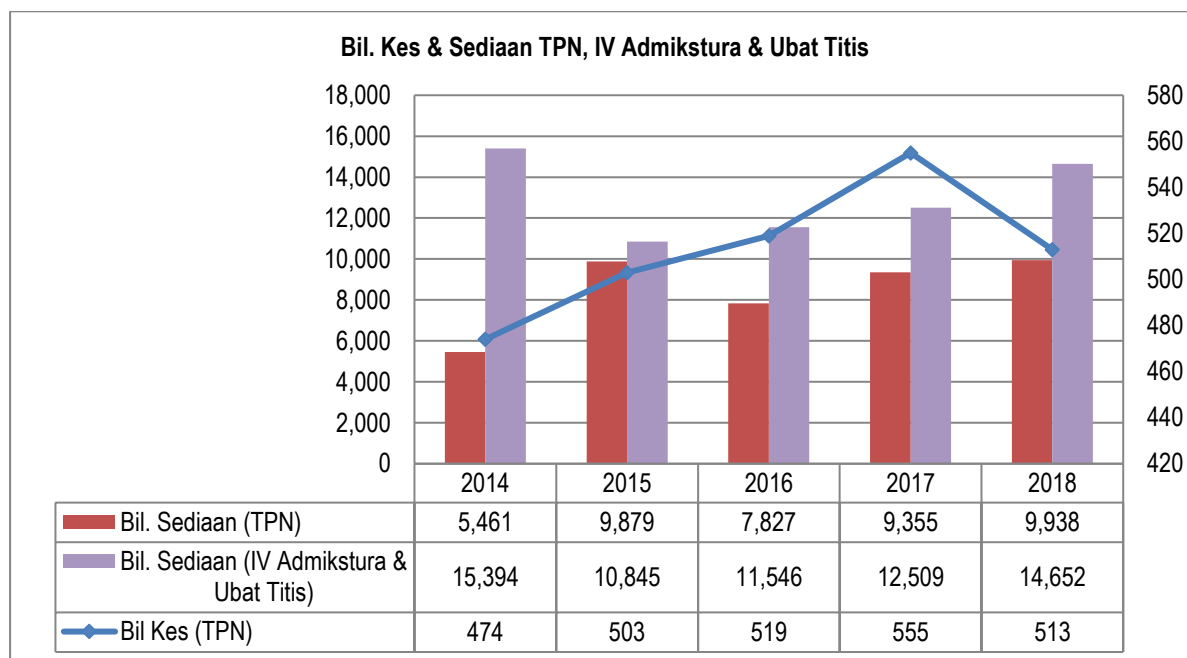
Perkhidmatan Sediaan Steril

Perkhidmatan sediaan steril meliputi perkhidmatan nutrisi parenteral, rekonstitusi ubat sitotoksik dan admikstur intravena serta penyediaan ubat titis mata / hidung dan telinga.

Rajah 9 : Pencapaian Perkhidmatan Rekonstitusi Ubat Sitotoksik Bagi Tahun 2014 - 2018

Rajah 10 : Pencapaian Perkhidmatan Sediaan Steril Bagi Tahun 2014 - 2018

3. PENGUATKUASAAN FARMASI

Cawangan Penguatkuasaan Farmasi Negeri Sembilan berperanan untuk memastikan semua keluaran farmaseutikal dan produk penjagaan kesihatan yang berada di pasaran adalah berkualiti, selamat, berkesan dan iklan ubat dan perkhidmatan perubatan mematuhi akta-akta dan peraturan-peraturan yang dikuatkuasakan.

Cawangan ini juga berperanan dalam meningkatkan kesedaran pengguna ke atas penggunaan ubat yang berdaftar melalui aktiviti pameran dan ceramah.

Terdapat 4 akta yang dikuatkuasakan iaitu:

- Akta Racun 1952 dan peraturannya.
- Akta Jualan Dadah 1952 dan peraturannya.
- Akta Ubat (Iklan & Penjualan) 1956 dan peraturannya.
- Akta Pendaftaran Ahli Farmasi 1951 dan peraturannya.

PENCAPAIAN KUALITI CAWANGAN PENGUATKUASAAN FARMASI NEGERI SEMBILAN BAGI TAHUN 2014 - 2018**i. Pencapaian QAP**

Berikut adalah pencapaian QAP Cawangan Penguatkuasaan Farmasi untuk 2014 - 2018

Jadual 10: Pencapaian QAP Penguatkuasa Farmasi 2014 - 2018

Bil.	QAP Indicator	Tahun				
		2014	2015	2016	2017	2018
1.	<i>Complaint on offences related to pharmacy legislation verified and responded within 2 weeks</i>	Pencapaian (%)				
		100	100	100	100	100
		Sasaran (%)				
		100	100	100	100	100
2.	<i>Pre-operation intelligence completed within 2 months</i>	Pencapaian (%)				
		95.2	100	98.4	100	100
		Sasaran (%)				
		95	95	95	95	95
3.	<i>Completion of investigation papers within 4 months</i>	Pencapaian (%)				
		90	92.1	92	94.9	98.1
		Sasaran (%)				
		85	85	85	85	85
4.	<i>Follow-up actions taken after inspection of premises within 3 months</i>	Pencapaian (%)				
		100	100	100	100	98.5
		Sasaran (%)				
		95	95	98	98	98

Pencapaian KPI

Berikut adalah pencapaian KPI Cawangan Penguatkuasaan Farmasi untuk 2014 - 2018:

Jadual 11: Pencapaian KPI Penguatkuasa Farmasi 2014 - 2018

Bil	KPI	Tahun				
		2014	2015	2016	2017	2018
1.	Peratus pengeluaran lesen/permit baru yang dikeluarkan di bawah Akta Racun 1952 dalam tempoh (i) 10 hari bekerja (Tahun 2013 –2014) (ii) 7 hari bekerja (Tahun 2015-2017)	Pencapaian (%)				
		100	99	100	82.4	99
		Sasaran (%)				
		100	100	90	90	90
2.	Peratus serbuan yang berjaya untuk diambil tindakan undang-undang daripada jumlah serbuan yang dijalankan	Pencapaian (%)				
		100	98.4	100	97	100
		Sasaran (%)				
		95	98	98	98	98
3.	Peratus kes yang berjaya dalam perbicaraan mahkamah daripada jumlah kes yang didakwa di mahkamah	Pencapaian (%)				
		Tiada	89.8	98.3	100	97.8
		Sasaran (%)				
		Tiada	80	85	85	85
		Tiada		88	88.5	92.6

Bil	KPI	Tahun				
		2014	2015	2016	2017	2018
4.	Peratus kertas siasatan dikemukakan kepada Timbalan Pendakwaraya (TPR) Selepas Menerima Laporan Analisa Dalam Tempoh 1 bulan.	Pencapaian (%)				
		Tiada		88	88.5	92.6
		Sasaran (%)				
		Tiada		85	85	90
5.	Peratus iklan ubat-ubatan di dalam media cetak yang dipantau mematuhi undang-undang yang dikuatkuasakan	Pecapaian (%)				
		Tiada			100	96
		Sasaran (%)				
		Tiada			90	90

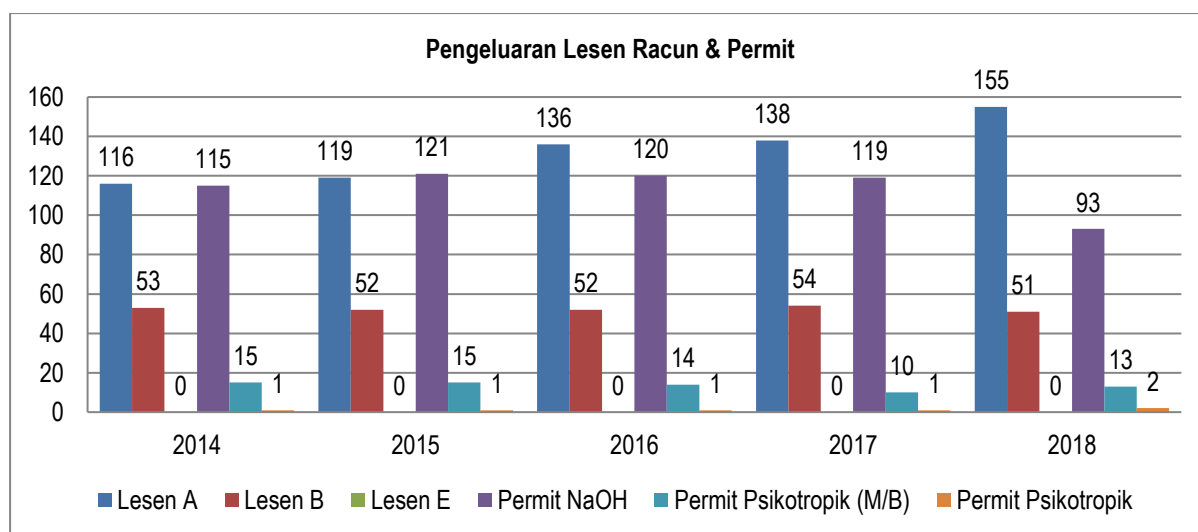
PENCAPAIAN ATIVITI PENGUATKUASAAN FARMASI BAGI TAHUN 2018

Pelesenan

Aktiviti ini meliputi pengeluaran Lesen Jenis A, B, E, Permit NaOH (Natrium Hidroksida) dan Permit Psikotropik (Methadone & Burprenorphine) kepada pemohon yang dipertimbangkan layak oleh Pegawai Pelesenan Negeri di bawah peruntukan Akta Racun 1952 untuk mengendalikan ubat-ubatan dan bahan kimia yang mengandungi bahan-bahan terkawal dalam aktiviti perniagaannya.

Mulai tahun 2017, permohonan lesen A, B, E, Permit NaOH (Natrium Hidroksida) telah dijalankan secara atas talian melalui sistem MyPharma-C. Manakala permohonan Permit Psikotropik (Methadone & Burprenorphine) dan Permit Psikotropik (Industri) masih melalui sistem atas talian MySpikes sejak permit diperkenalkan pada 1 Julai 2011.

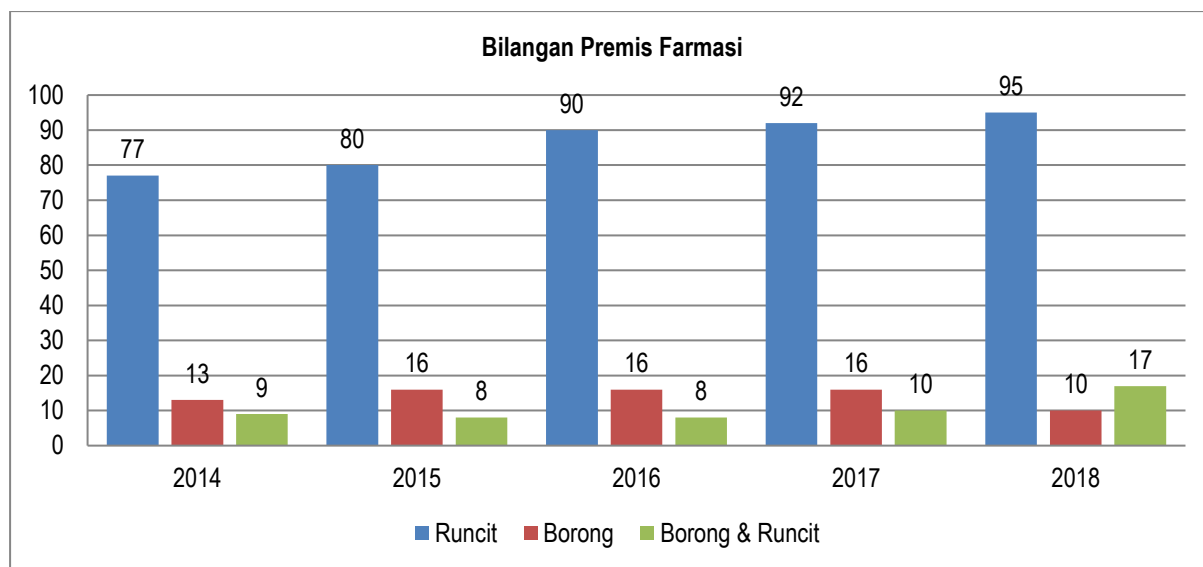
Rajah 11 : Aktiviti Pengeluaran Lesen Racun & Permit 2014 - 2018

Pada tahun 2018, sebanyak 314 lesen racun dikeluarkan oleh Pegawai Pelesenan Negeri Sembilan. Lesen Racun Jenis A paling banyak dikeluarkan iaitu 155 diikuti oleh 93 Permit *Sodium Hydroxide*, 51 Lesen Racun Jenis B, 13 Permit Psikotropik (*Methadone & Buprenorphine*) dan 2 Permit Psikotropik untuk kegunaan industri. Lesen Racun Jenis A dikeluarkan kepada ahli farmasi swasta yang berdaftar di bawah Lembaga Farmasi Malaysia. Bilangan pemegang lesen A meningkat ke 155 orang pada tahun 2018. Peningkatan ini disebabkan oleh pertambahan sebanyak 3 buah premis farmasi komuniti pada tahun 2018. Memandangkan kesedaran terhadap penggunaan ubat berkualiti telah meningkat, terdapat 26 premis farmasi yang mempunyai lebih daripada seorang pemegang lesen racun A.

Permit Psikotropik (*Methadone & Buprenorphine*) dikeluarkan untuk mengawal pembelian dan penggunaan *Methadone* dan *Buprenorphine* bagi tujuan rawatan terapi gantikan dadah jenis opiod oleh pengamal perubatan swasta. Terdapat peningkatan bilangan permit dari tahun 2017 hingga tahun 2018, iaitu dari 10 permit ke 13 permit disebabkan oleh pertambahan permohonan dari agensi kerajaan dan penambahan kuota permintaan pesakit di klinik swasta.

Rajah 12 : Bilangan Premis Farmasi Mengikut Kategori 2014 - 2018

Pada tahun 2018, terdapat sebanyak 122 buah premis farmasi di Negeri Sembilan. Daripada jumlah tersebut, premis farmasi paling banyak terdapat di daerah Seremban, iaitu sebanyak 98 premis diikuti oleh daerah Port Dickson sebanyak 15 premis dan daerah Tampin sebanyak 8 premis.

Daripada 95 premis farmasi runcit, terdapat 90 premis farmasi komuniti dan 5 premis hospital. Manakala daripada 10 premis farmasi borong, terdapat 3 premis farmaseutikal, 3 premis veterinary, 4 premis pengilang, 17 buah premis farmasi borong dan runcit pula terdiri daripada 11 buah farmasi komuniti, 5 premis veterinar serta sebuah hospital swasta.

Pemeriksaan

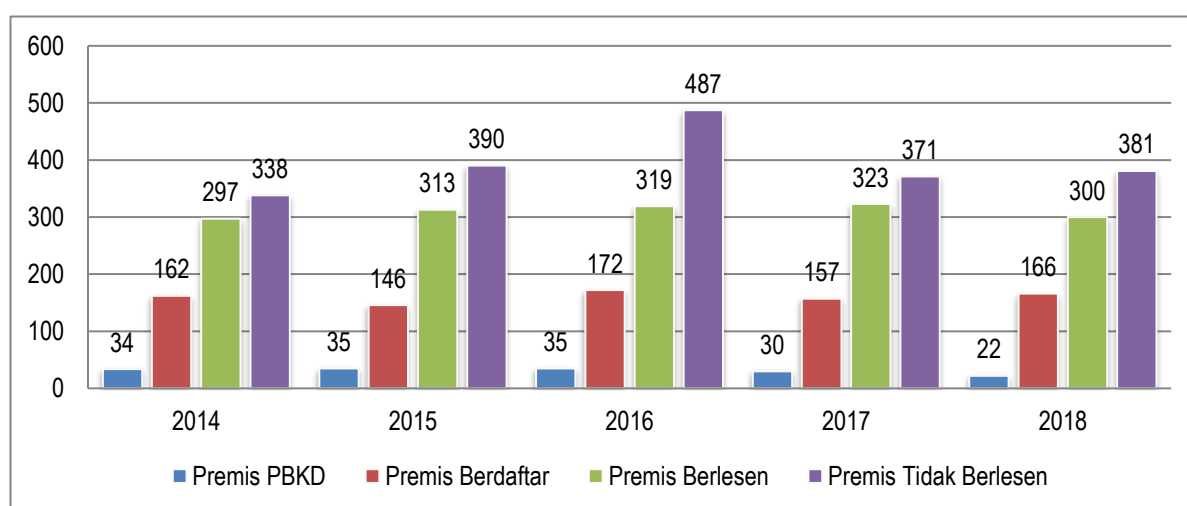
Aktiviti pemeriksaan dijalankan ke atas premis-premis yang mengendalikan ubat-ubatan atau bahan-bahan kimia seperti yang disenaraikan di dalam Senarai Racun, Akta Racun 1952. Selain itu, aktiviti pemeriksaan juga dilakukan bagi menguatkuasakan undang-undang di bawah Akta Jualan Dadah 1952 dan Peraturan-Peraturannya, Akta Pendaftaran Farmasi 1951 dan Peraturan-Peraturannya, serta Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956 dan Peraturan-Peraturannya.

Jadual 12 memperincikan jenis-jenis pemeriksaan premis yang dilakukan dari tahun 2014 hingga 2018 serta pencapaiannya.

Jadual 12 : Aktiviti Pemeriksaan Premis Berlesen / Berdaftar / Tidak Berlesen

JENIS PREMIS	Tahun				
	2014	2015	2016	2017	2018
Premis Berlesen	297	313	319	323	300
Farmasi (Runcit sahaja/ Borong sahaja/ Runcit & Borong/ Pengilang/ Veterinar)	115	108	125	134	134
Lesen Racun Jenis B	67	57	56	54	53
Lesen Racun Jenis E	0	0	0	0	0
Permit NaOH	115	129	122	118	99
Permit Psikotropik (Methadone & Buprenorphine)	-	18	14	16	12
Permit Psikotropik (Industri)	1	1	2	1	2
Premis Berdaftar	162	146	172	157	166
Klinik Perubatan	136	123	143	120	115
Klinik Pergigian	18	18	22	24	31
Klinik Haiwan	4	4	3	8	14
Hospital Swasta	4	1	4	5	6
Premis Tidak Berlesen	338	390	487	371	381
Kedai Runcit/ Kedai Ubat/ Pasar Mini/ Supermarket	243	296	421	274	327
Pengamal TCM	12	10	6	13	7
Premis Lain	55	59	55	69	36
Salun Kecantikan/ SPA/ Aromatherapy/ Pusat Rawatan Rambut	28	25	5	15	11
Lesen Pihak Berkuasa Kawalan Dadah (PBKD) (Lesen Borong / Lesen Pengimport / Lesen Pengilang)	34	33	35	30	22

Rajah 13 : Aktiviti Pemeriksaan Premis Tahun 2014 - 2018

Secara keseluruhannya sejumlah 869 pemeriksaan telah dilakukan pada tahun 2018. Pemeriksaan yang paling banyak dilakukan adalah pada premis tidak berlesen seperti kedai runcit / kedai ubat, pengamal perubatan tradisional dan salun kecantikan iaitu sebanyak 381. Tindakan ini adalah selaras dengan dasar Bahagian Perkhidmatan Farmasi untuk menumpukan lebih perhatian kepada isu-isu penjualan produk / kosmetik yang dicemari racun / tidak berdaftar di premis-premis tidak berlesen.

Skop pemeriksaan terhadap premis berlesen dan premis berdaftar adalah tertumpu kepada penjualan, pengamalan, penyimpanan, perekodan dan pelabelan ubat-ubat terkawal. Sebanyak 300 pemeriksaan telah dilakukan pada premis berlesen seperti farmasi, lesen B / E / Permit NaOH / Psikotropik. Manakala pemeriksaan pada premis berdaftar seperti klinik perubatan / pergigian / haiwan dan hospital swasta adalah sebanyak 166, diikuti dengan 22 pemeriksaan pada premis berlesen pemborong / pengimport produk yang perlu berdaftar dengan Pihak Berkuasa Kawalan Dadah (PBKD).

Hasil daripada 869 pemeriksaan, sebanyak 56 surat amaran telah dikeluarkan kepada pemilik premis, 1 tindakan undang-undang dan 8 pemeriksaan ulangan telah dibuat serta 4 maklumat disalurkan ke unit risikan.

Perisikan dan Operasi

Seksyen Perisikan & Operasi merupakan salah satu seksyen utama di bawah Cawangan Penguatkuasaan Farmasi Negeri Sembilan. Terdapat 3 unit dibawah seksyen ini terdiri daripada Unit Aduan, Unit Risikan dan Unit Serbuan.

a) Perisikan

Pengesahan aduan / maklumat adalah antara aktiviti utama dalam menjalankan fungsi risikan. Aktiviti ini penting bagi mengesahkan sama ada sesuatu aduan itu berasas atau tidak untuk tindakan penguatkuasaan. Sumber aduan yang diterima terdiri daripada pelbagai pihak termasuk Program Bahagian Perkhidmatan Farmasi KKM, CPF Negeri, aduan awam dan lain-lain sumber.

b) Serbuan

Jadual 13 : Aktiviti Serbuan Dari Tahun 2014 - 2018

Bil.	Jenis Aktiviti	2014	2015	2016	2017	2018
1.	Bilangan Serbuan	58	61	73	64	60
2.	Bilangan perkara dirampas	1,036	646	1,209	851	906
3.	Nilai Rampasan Keseluruhan (RM)	218,582	1,239,587	311,268	1,824,837	1,240,839

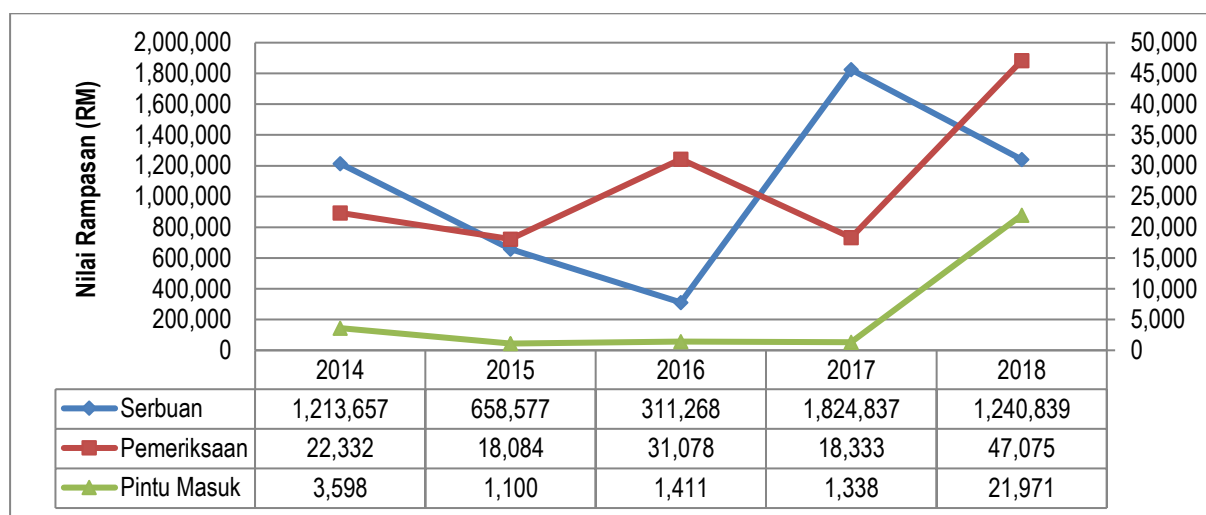
Operasi serbuan dijalankan berdasarkan aduan / maklumat yang diterima. Pada tahun 2018, sebanyak 60 serbuan telah berjaya dijalankan dengan jumlah bilangan perkara dirampas sebanyak 906.

Jadual 14: Jumlah Nilai Rampasan Mengikut Produk Tahun 2014 - 2018

Bil.	Kategori Produk	Nilai Rampasan (RM)				
		2014	2015	2016	2017	2018
1.	Produk Racun	41,131.00	25,145.00	146,053.00	27,236.00	209,414.00
2.	Produk OTC	31,766.00	10,812.00	44,156.00	1,524,201.00	77,460.00
3.	Produk Tradisional	289,437.00	162,129.00	95,721.00	184,784.00	98,103.00
4.	Produk Kosmetik	76,783.00	460,431.00	25,578.00	87,922.00	654,729.00
5.	Minuman / Makanan / Bahan Mentah	799,920.00	60.00	60.00	2,864.00	200,433.00
6.	Lain-lain	0.00	0.00	0.00	0.00	700.00

Hasil rampasan mengikut kategori-kategori produk adalah seperti Jadual 14. Kategori produk kosmetik merupakan hasil rampasan yang tertinggi untuk tahun 2018 iaitu sebanyak RM654,729.00 diikuti dengan produk racun sebanyak RM209,414.00 dan produk minuman / makanan / bahan mentah RM200,433.00.

Rajah 14: Jumlah Nilai Rampasan Mengikut Aktiviti Tahun 2014 - 2018

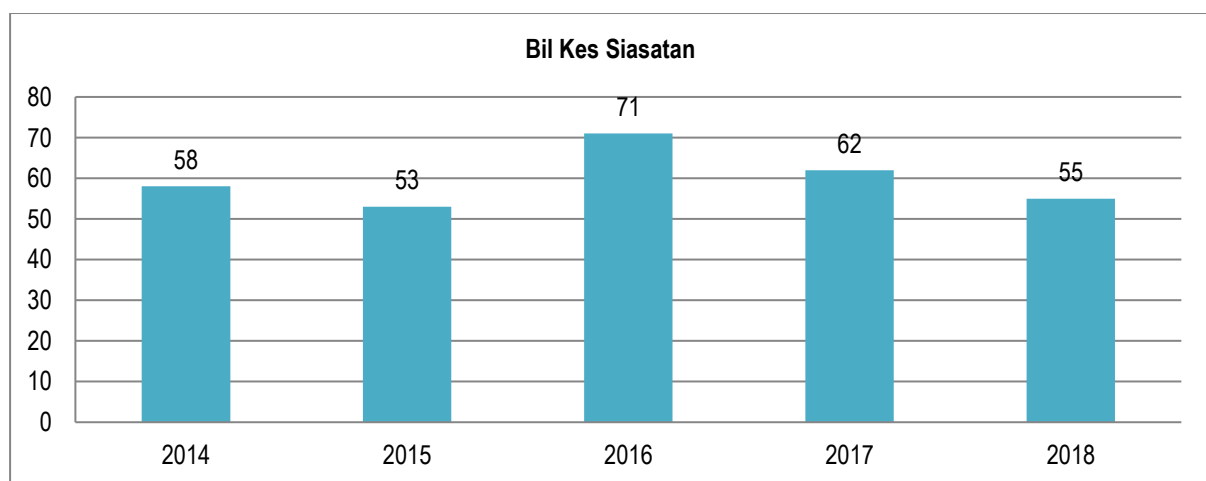
Rajah 14 menunjukkan jumlah nilai rampasan bagi tahun 2014 - 2018. Jumlah nilai rampasan aktiviti serbuan bagi tahun 2018 menunjukkan penurunan berbanding tahun-tahun yang sebelumnya. Ini disumbangkan oleh aktiviti pendidikan dan pencegahan yang dilakukan semasa pemeriksaan premis dan penyaringan penumpang di pintu masuk di mana kedua-dua aktiviti ini menunjukkan peningkatan terhadap nilai rampasan berbanding tahun-tahun sebelumnya.

Siasatan dan Pendakwaan

Cawangan ini menjalankan siasatan kes-kes berkaitan keluaran farmaseutikal / kosmetik, racun dan bahan kimia yang dikawal di bawah Akta-akta farmasi yang dikuatkuasakan serta mengendalikan pendakwaan dan pembicaraan kes-kes di mahkamah setelah mendapat saksi / izin mendakwa daripada Timbalan Pendakwa Raya.

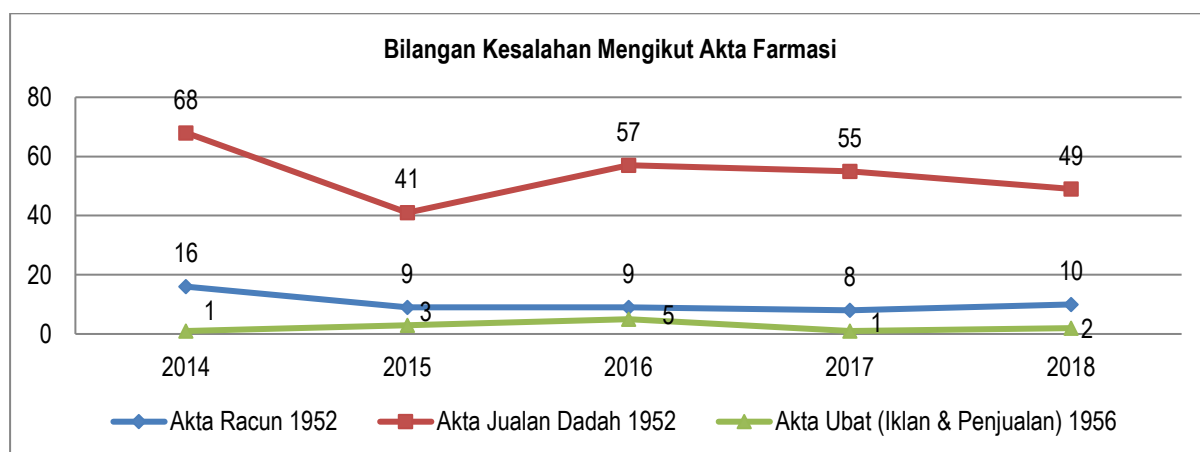
a) Siasatan

Rajah 15: Bilangan Kes Siasatan Baharu Dibuka 2014 - 2018

Sebanyak 55 kes siasatan baru dibuka pada tahun 2018 berbanding 62 kes pada tahun 2017. Bilangan kes siasatan baru ini adalah bergantung kepada bilangan kes serbuan berjaya yang dijalankan. Pada tahun 2018, sebanyak 53 kes siasatan telah diselesaikan manakala 27 kes siasatan masih dalam proses siasatan.

Rajah 16 : Bilangan Kesalahan Mengikut Akta Farmasi Tahun 2014 - 2018

Penyiasatan kes melibatkan individu / syarikat yang melakukan pelanggaran di bawah Akta Racun 1952, Akta Jualan Dadah 1952 dan Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956. Daripada 55 siasatan kes baru yang dibuka pada tahun 2018, sebanyak 53 kes (96%) melibatkan kesalahan dalam Akta Racun 1952, Akta Jualan Dadah 1952 ataupun kedua-duanya dan 2 kes (4%) melibatkan kesalahan di bawah Akta Ubat (Iklan & Penjualan) 1956.

Kesalahan di bawah Akta Jualan Dadah 1952 masih menjadi kesalahan utama yang disiasat pada tahun 2018 oleh cawangan ini iaitu sebanyak 44 kes (80%). Manakala kesalahan di bawah Akta Racun 1952 adalah sebanyak 3 kes (5%), diikuti oleh kesalahan di bawah kedua-dua Akta Jualan Dadah 1952 dan Akta Racun 1952 sebanyak 6 kes (11%) serta kesalahan di bawah Akta Ubat (Iklan dan Penjualan) 1956 sebanyak 2 kes (4%) (Rajah 16).

Data ini menunjukkan bahawa penjualan ubat-ubatan yang tidak berdaftar dengan Kementerian Kesihatan Malaysia yang merupakan satu kesalahan di bawah Akta Jualan Dadah 1952 masih menjadi masalah utama yang perlu ditangani oleh cawangan ini.

b) Pendakwaan

Tindakan pendakwaan akan diambil ke atas individu atau syarikat yang didapati melanggar undang-undang sekiranya terdapat bukti-bukti yang kukuh berkaitan dengan kesalahan yang dilakukan. Berikut adalah perincian berkaitan aktiviti pendakwaan yang dijalankan.

Jadual 15 : Aktiviti Pendakwaan 2014 - 2018

Jenis Aktiviti		2014	2015	2016	2017	2018
1)	Bilangan Kes Sebutan Baru di Mahkamah	71	58	76	50	64
2)	Bilangan Kes Didapati Orang Kena Saman (OKS) Bersalah	29	50	69	44	60
Jumlah Denda (RM)		96,800	196,000	176,030	253,550	159,700

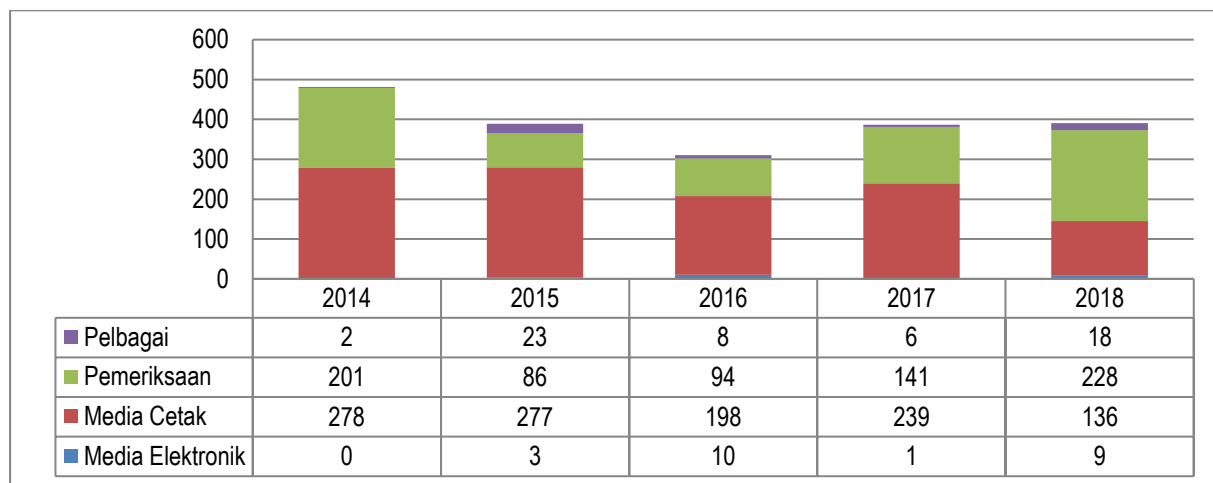
Pada tahun 2018 jumlah keseluruhan kehadiran ke mahkamah untuk kes pendakwaan adalah sebanyak 99 kali. Sebanyak 50 kes merupakan kes sebutan baru. Daripada jumlah tersebut dan kes yang belum dijatuhkan hukuman untuk sebutan tahun sebelumnya (2017) sebanyak 40 kes mengaku bersalah pada peringkat sebutan.

Sebanyak 8 kes telah memohon untuk dibicarakan tetapi 4 daripada 8 kes berkenaan telah menukar pengakuan kepada pengakuan bersalah, 3 kes dilepas tanpa dibebaskan (DNAA) dan selebihnya ditangguhkan atas pelbagai sebab. Ringkasan aktiviti pendakwaan dari tahun 2014 sehingga 2018 adalah seperti dalam Jadual 15.

Kawalan Iklan

Cawangan ini memantau iklan-iklan ubat, makanan, perkhidmatan, kosmetik, peranti perubatan yang disiarkan bagi memastikan tiada iklan melanggar Peraturan dan Seksyen di bawah Akta Ubat Iklan dan Penjualan 1956.

Rajah 17 : Taburan Pemonitoran Iklan Tahun 2014 - 2018

Rajah 17 menunjukkan jenis iklan yang disaring bagi tahun 2014 - 2018. Pada tahun 2018, sejumlah 391 iklan telah disaring dan majoritinya terdiri daripada 228 saringan iklan semasa pemeriksaan, diikuti 136 media cetak (majalah dan akhbar), 18 iklan pelbagai (lebuhraya) dan 9 iklan media elektronik (radio Negeri FM). Terdapat peningkatan saringan iklan pemeriksaan, iklan pelbagai (lebuhraya) dan media elektronik (radio Negeri FM) pada tahun 2018 berbanding dengan tahun 2017. Pada tahun 2018, sebanyak 15 surat peringatan / amaran dan 29 surat untuk disalurkan kepada agensi yang berkaitan telah dikeluarkan, manakala 10 iklan telah disalurkan kepada unit risikan untuk tindakan lanjut.

Aktiviti Kesedaran Stakeholder

Cawangan ini melaksanakan aktiviti kesedaran yang mengkhususkan kepada rantaian pembekal seperti pengimport, pemborong, pengedar, peruncit, *stakeholder* (organisasi / pertubuhan) di Negeri Sembilan. Aktiviti kesedaran yang ditumpukan adalah berkaitan maklumat kawalan undang-undang dan pendaftaran produk yang berkonsep *supply reduction* bagi mengurangkan dan seterusnya membanteras aktiviti pembekalan ubat-ubatan yang tidak berdaftar dengan Kementerian Kesihatan Malaysia. Jadual 16 dan 17 adalah aktiviti-aktiviti kesedaran *stakeholder* dan jenis dialog yang telah dijalankan sepanjang tahun 2018.

Jadual 16 : Aktiviti Kesedaran Pembekal Tahun 2018

Bil.	Aktiviti	Pencapaian
1	Aktiviti ceramah kepada <i>stakeholders</i>	13
2	Aktiviti dialog dengan <i>stakeholders</i>	4
3	Aktiviti pameran kepada <i>stakeholders</i>	2
4	Sesi Rundingcara bersama-sama <i>stakeholders</i>	29
5	Penceramah Jemputan oleh agensi lain	5

Jadual 17 : Aktiviti Dialog Dengan Stakeholder 2018

Bil.	Tarikh	Tajuk/Tema
1.	01.04.2018	Dialog Bersama Pemegang Lesen Racun Jenis A
2.	01.10.2018	Dialog Iklan Bersama Pihak Berkuasa Tempatan
3.	19.10.2018	Dialog Bersama Pengamal Perubatan & Pergigian Swasta
4.	29.11.2018	Dialog Iklan Bersama Media Tempatan (RTM & Majalah)

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, Bahagian Perkhidmatan Farmasi, Negeri Sembilan telah mencapai kejayaan bagi sasaran yang telah ditetapkan pada tahun 2018. Berdasarkan perbandingan pencapaian atau beban kerja sejak 5 tahun sebelum ini, peningkatan dapat dilihat bagi aktiviti sedia ada dan penambahan aktiviti baru yang memerlukan juga penambahan sumber manusia dan peruntukan kewangan. Aspek-aspek ini akan diberi perhatian serius bagi memastikan perkhidmatan diberikan berjalan lancar sejajar dengan misi dan visi Program Perkhidmatan Farmasi, Kementerian Kesihatan Malaysia.

BAHAGIAN KESELAMATAN & KUALITI MAKANAN

PENGENALAN

Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan bertanggungjawab dalam merancang, melaksana, memantau dan menilai aktiviti keselamatan dan kualiti makanan bagi melindungi masyarakat daripada bahaya-bahaya kesihatan yang berpunca daripada pencemaran makanan dan penipuan dalam penyediaan, penjualan dan penggunaan makanan.

Program ini merangkumi aktiviti-aktiviti utama seperti Pensijilan, Pelesenan dan Pembangunan Industri Makanan, Komunikasi dan Kepenggunaan, Surveilan Makanan, Pematuhan dan Kawalan Makanan Domestik, Import dan Eksport, Penguatkuasaan Akta Makanan 1983, Akta Juruanalisis Makanan 2011 dan Peraturan-Peraturan di bawahnya. Terdapat empat (4) unit di bawah Bahagian ini iaitu:

- Unit Industri Makanan, Komunikasi dan Kepenggunaan
- Unit Surveilan Makanan
- Unit Pematuhan Makanan
- Unit Pengurusan

VISI

Memastikan keselamatan makanan dan meningkatkan integriti negara dalam keselamatan dan kualiti makanan melalui tanggungjawab dan akauntabiliti bersama berasaskan sistem pengurusan *tripartite* yang berkesan ke arah Wawasan 2020.

MISI

Misi Kementerian Kesihatan ialah mewujudkan penglibatan dan penyertaan masyarakat untuk kesihatan bagi merangsang dan memudahkan rakyat untuk:

- Mencapai sepenuhnya kemampuan kesihatan mereka;
- Menghargai kesihatan sebagai aset yang bernilai; dan
- Mengambil langkah positif meningkatkan lagi dan mengekalkan status kesihatan bagi menikmati kehidupan yang lebih bermutu.

OBJEKTIF AM

Bertujuan untuk melindungi orang ramai daripada bahaya-bahaya kesihatan daripada makanan dan penipuan dalam penyelidikan, penjualan dan penggunaan makanan.

OBJEKTIF KHUSUS

Program Keselamatan dan Kualiti Makanan adalah seperti berikut:

- i. Menentukan agar penyediaan, penjualan dan penyimpanan semua bahan makanan adalah selamat dan bersih.
- ii. Menentukan supaya semua bahan makanan yang dijual adalah:
 - a. Bebas daripada pencemaran dan penambahan aditif makanan yang tidak diperlukan dan penipuan;
 - b. Mematuhi peraturan-peraturan dan undang-undang yang ditetapkan; dan
 - c. Dilabel dan diiklan dengan jelas dan tidak mengelirukan dan memberikan gambaran sebenar mengenai kandungan makanan tersebut.

- iii. Menentukan supaya semua bahan makanan yang diimport ke negara ini adalah selamat dan mematuhi Akta Makanan 1983 dan Peraturan - Peraturan di bawahnya.
- iv. Menentukan konsainmen makanan yang dieksport ke luar negara mematuhi perundangan makanan negara-negara pengimport.
- v. Menentukan orang ramai mendapat akses maklumat yang tepat, cepat dan jelas mengenai isu-isu keselamatan makanan semasa.

PENCAPAIAN AKTIVITI

PENSAMPELAN MAKANAN

Pensampelan makanan adalah satu aktiviti penting dalam program Keselamatan dan Kualiti Makanan. Sampel makanan boleh diambil secara formal atau informal. Pensampelan formal adalah untuk tujuan penguatkuasaan dan pensampelan informal adalah untuk tujuan pengawasan. Aktiviti pensampelan makanan boleh dibahagikan kepada;

- Mikrobiologi
- Kimia
- Fizikal
- Radioaktif
- Bioteknologi

Jadual 1 menunjukkan jumlah pencapaian pensampelan dari tahun 2014 hingga 2018. **Rajah 1** menunjukkan bilangan sampel yang diambil dari tahun 2014 hingga 2018. Pada tahun 2018, jumlah keseluruhan sampel yang telah diambil telah melebihi sasaran yang ditetapkan (rujuk **Jadual 4**) dan ini adalah berkaitan dengan keperluan pensampelan berdasarkan *Food Alert*, sampel untuk tujuan pemantauan, sampel untuk tujuan pengeluaran sijil kesihatan dan juga keperluan untuk mengambil sampel-sampel baru.

Jadual 2 menunjukkan pencapaian parameter sampel berdasarkan spesifikasi output perjanjian program tahun 2018. Jumlah sasaran sampel yang diambil dalam satu-satu jenis parameter bergantung kepada maklumat sampel yang melanggar pada tahun-tahun lepas dan pemantauan berkala.

Jadual 3 menunjukkan pencapaian bilangan sampel pemantauan residu dadah veterinar yang diambil dan bilangan sampel yang positif. Sebanyak 12 sampel bagi analisis residu dadah veterinar telah diambil dan tiada yang positif kehadiran residu dadah veterinar. Penumpuan telah diberikan terhadap pensampelan analisis kumpulan antibakteria.

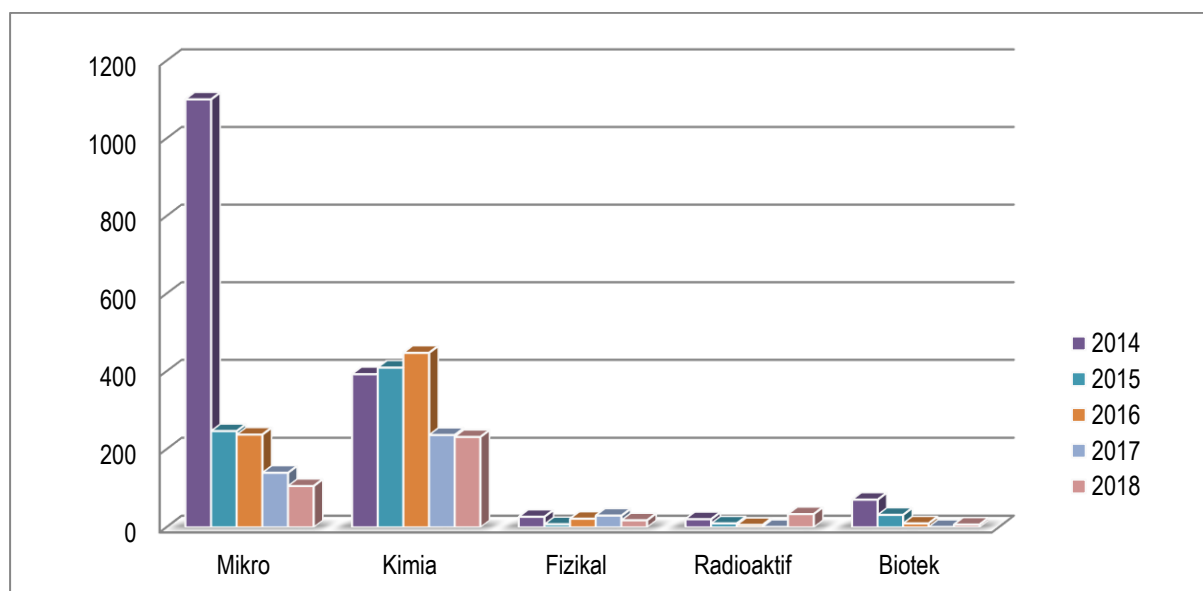
Jadual 1 : Kategori Pembahagian Sampel (Tahun 2014 - 2018)

Tahun	Mikrobiologi	Non mikro	Jumlah
2014	1,101	512	1,613
2015	247	460	707
2016	238	486	724
2017	140	409	549
2018	106	291	397

Jadual 2 : Persampelan Makanan Mengikut Parameter Analisis (Tahun 2014 - 2018)

Parameter	Tahun				
	2014	2015	2016	2017	2018
Mikrobiologi	1,101	247	238	140	106
Kimia	393	410	448	237	232
Fizikal	27	8	22	30	18
Radioaktif	21	10	6	1	34
Bioteknologi	71	32	10	1	7
Jumlah	1,613	707	724	409	397

Rajah 1 : Bilangan Sampel yang diambil dari Tahun 2014 hingga 2018

Jadual 3 : Bilangan Sampel Pemantauan Residu Dadah Veterinar

Jenis Analisis Residu	2014		2015		2016		2017		2018	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
<i>Beta Agonist</i>	7	0	7	0	5	1	2	0	3	0
<i>Tetracycline</i>	3	0	6	0	3	0	12	0	9	0
<i>Chloramphenicol</i>	2	0	0	0	24	0	5	0	0	0
Kumpulan Antibakteria	0	0	16	0	2	0	0	0	0	0
<i>Anthelminthics</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jumlah	12	0	58	0	34	1	19	0	12	0

Nota : A – Bilangan Sampel Diambil ; B – Bilangan Sampel Positif

Jadual 4 : Pencapaian Persampelan Makanan Mengikut Daerah

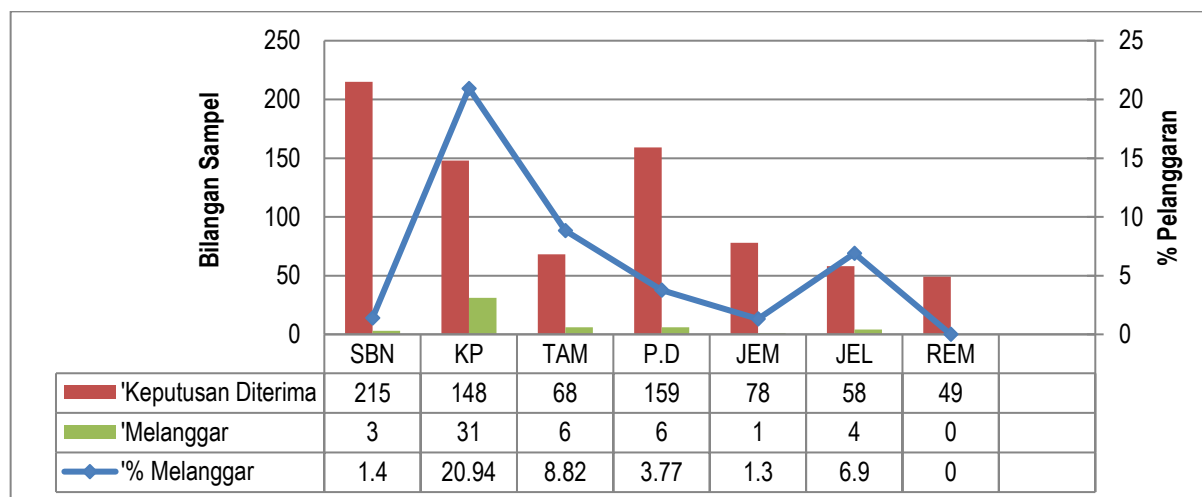
Daerah	2014			2015			2016			2017			2018		
	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%	Sasaran	Sampel diambil	%
Seremban	138	680	492	147	724	492.5	93	940	1,010.8	98	864	881.7	96	810	843.6
K.Pilah	88	119	135	104	130	125	60	142	236.7	53	79	149.1	46	173	376.1
Tampin	79	154	194	88	131	148.9	55	85	154.5	43	85	197.7	44	68	154.5
P.Dickson	94	235	250	111	206	185.6	67	299	446.3	29	180	620.7	48	159	331.3
Jempol	92	188	204	114	141	123.7	73	191	261.6	77	114	148.1	67	105	156.8
Jekebu	70	87	124	77	82	106.5	57	69	121.1	65	69	106.2	55	58	105.5
Rembau	64	150	234	66	167	253	34	167	491.2	44	97	220.5	41	66	160.8
Jumlah	625	1,613	258	707	1,581	223.6	439	1,893	431.2	409	1,488	363.8	397	1,439	362.5

Jadual 5 di bawah menunjukkan peratus pelanggaran sampel makanan yang diambil mengikut daerah di Negeri Sembilan. **Rajah 2** pula menunjukkan peratusan pelanggaran sampel makanan bagi tahun 2018. Sampel makanan diambil untuk tujuan pemantauan dan juga untuk tujuan penguatkuasaan. Sebanyak 1,439 sampel yang telah diambil dari setiap daerah untuk tujuan pemantauan dan ini termasuk sampel untuk pengeluaran sijil kesihatan. Sebanyak 51 sampel yang positif iaitu hanya 3.5% dari sampel keseluruhan termasuk sampel pemantauan dan penguatkuasaan yang didapati melanggar Akta Makanan 1983 dan Peraturan-peraturan Makanan 1985. Daerah Kuala Pilah mencatatkan peratusan pelanggaran yang tinggi iaitu sebanyak 21%.

Jadual 5 : Peratusan Pelanggaran Sampel

Daerah	2014			2015			2016			2017			2018		
	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar	Bil Keputusan Diterima	Keputusan Melanggar	% Melanggar
Seremban	394	3	0.76	395	17	4.30	364	9	2.47	864	4	0.46	215	3	1.4
K.Pilah	108	2	1.8	213	1	0.47	300	6	2.00	79	4	5.06	148	31	20.94
Tampin	95	0	0.0	110	2	2.72	77	0	0.00	84	2	2.38	68	6	8.82
P.Dickson	166	1	0.6	200	1	0.5	181	0	0.00	180	17	9.4	159	6	3.77
Jempol	131	4	3.0	110	8	7.27	138	8	5.80	114	13	11.4	78	1	1.3
Jelevu	81	3	3.7	75	0	1.33	63	2	3.17	69	1	1.45	58	4	6.9
Rembau	121	1	0.8	162	8	5.12	117	1	0.85	97	1	1.03	49	0	0
Jumlah	1,096	14	1.2	1,265	37	3.10	1,240	26	2.10	1,488	42	2.82	775	51	6.58

Rajah 2 : Peratus Pelanggaran Sampel Makanan 2018

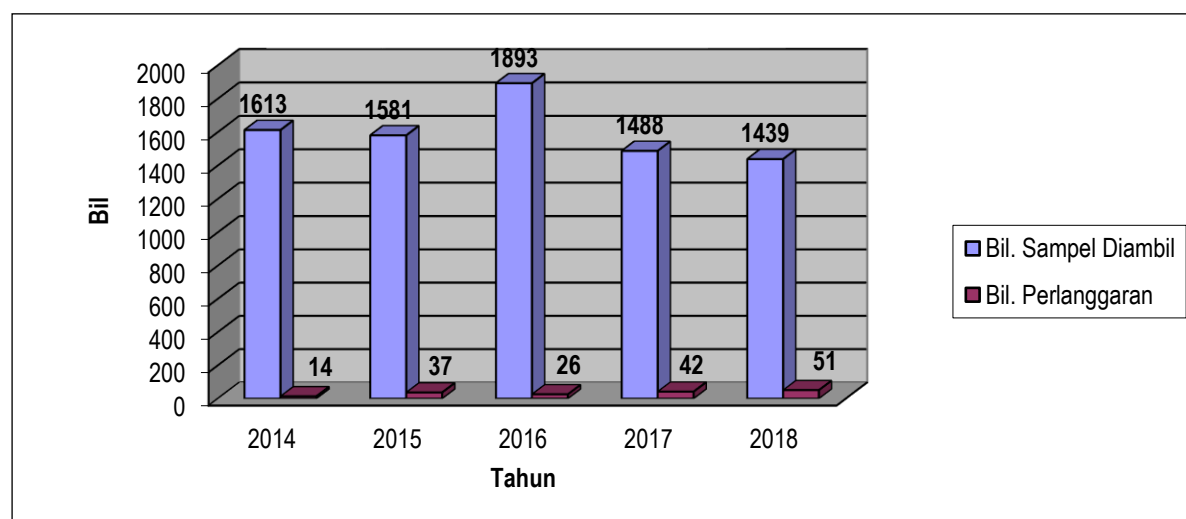

Jadual 6 dan Rajah 3 menunjukkan pencapaian tindakan mahkamah bagi tahun 2014 hingga 2018 di bawah Akta Makanan 1983 dan Peraturan-Peraturan Makanan 1985. Bagi tahun 2018, sebanyak 51 kes telah melanggar termasuk sampel pemantauan dan penguatkuasaan dan kes telah didakwa di mahkamah dan dikenakan denda sebanyak RM11,100 yang meliputi pelbagai kesalahan.

Jadual 6 : Pencapaian Tindakan Mahkamah dari Tahun 2014 - 2018

Perkara	2014	2015	2016	2017	2018
Bil sampel diambil	1,613	1,581	1,893	1,488	1,439
Bil pelanggaran	14	37	26	42	51
Bil denda (mahkamah)	9	7	16	11	4
Jumlah Kutipan (RM)	12,300	9,200	26,950	22,800	11,100

Rajah 3 : Bilangan Sampel yang Diambil dan Bilangan Pelanggaran dari Tahun 2014 hingga 2018

AKTIVITI PEMERIKSAAN DAN PENILAIAN PREMIS MAKANAN

Salah satu aktiviti dalam Program Keselamatan dan Kualiti Makanan adalah pemeriksaan kebersihan premis makanan. Premis makanan yang diperiksa termasuk restoran, gerai, penjaja, kantin, dapur asrama dan kilang. Aktiviti penguatkuasaan dan operasi bersepadu sering dilaksanakan bersama pihak berkuasa tempatan bagi memantau kebersihan premis-premis ini. Ringkasan aktiviti pemeriksaan premis makanan adalah seperti yang ditunjukkan dalam **Jadual 7**, **Jadual 8** dan **Rajah 4**.

Jumlah premis yang terdapat di Negeri Sembilan adalah sebanyak 6,646 premis penjualan makanan. Daripada **Jadual 8**, bagi tahun 2018 sebanyak 17 premis makanan yang mendapat penilaian di bawah 50%. Manakala sebanyak 104 buah premis telah diambil tindakan tutup sementara.

Jadual 7 : Perbandingan Pemeriksaan dan Penutupan Premis Makanan 2014 -2018

Daerah	2014			2015			2016			2017			2018		
	Periksa	< 50%	Tutup	Periksa	< 50%	Tutup	Periksa	< 50%	Tutup	Periksa	<50%	Tutup	Periksa	<50%	Tutup
Seremban	1,963	80	158	1,793	29	86	2,234	17	56	2,080	23	87	1,847	12	74
K.Pilah	995	0	14	737	0	5	774	2	12	660	0	1	843	0	3
Tampin	841	0	7	974	0	13	971	1	5	711	0	9	850	1	3
P.Dickson	804	3	20	806	4	19	471	2	21	866	2	28	984	4	16
Jempol	677	2	8	658	5	8	607	2	9	575	1	11	748	0	7
Jelevu	552	0	18	593	2	15	758	0	7	635	1	2	693	0	0
Rembau	412	4	9	495	0	4	668	1	15	652	1	2	681	0	1
Jumlah	6,244	89	234	6,056	40	150	6,483	25	125	6,179	28	140	6,646	17	104

Jadual 8 : Pencapaian Pemeriksaan Tahap Kebersihan Premis Makanan 2018

(1) Daerah	(2) Bil Premis Ada ^a	(3) Bil. diperiksa	BIL. PREMIS TERLIBAT ^b			(7) Bil.Premis ditutup ^c
			(4) < 50%	(5) 51-75%	(6) 76-100%	
Seremban	4,401	1,847	12	406	1,429	74
Kuala Pilah	1,012	843	0	28	815	3
Tampin	714	850	1	43	806	3
P.Dickson	1223	984	4	118	862	16
Jempol	972	748	0	117	631	7
Jelevu	405	693	0	97	596	0
Rembau	619	681	0	79	602	1
JUMLAH	9,346	6,646	17	888	5,741	104

Nota:

1.^a : Data Bancian pada Dis' 2015 (HMIS.KMM 219)

2.^b : % Pencapaian Penilaian

26 - 50 % : Tidak Memuaskan (C)

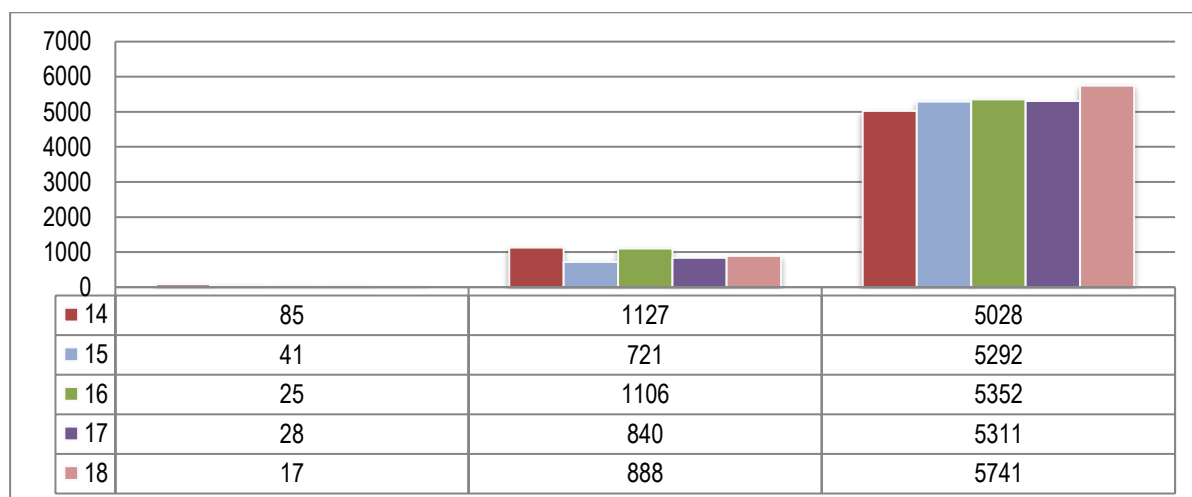
51 - 75 % : Memuaskan (B)

76 -100% : Sangat Memuaskan (A)

Penilaian berdasarkan Jadual Penilaian Kebersihan, Kem.Kesihatan Malaysia.

3.^c : Penutupan Sementara Premis Makanan di bawah Akta Makanan 1983 (Sek.11)

Rajah 4 : Tahap Kebersihan Premis Makanan dari Tahun 2014 hingga 2018

AKTIVITI RAMPASAN MAKANAN

Aktiviti rampasan dan penyitaan makanan juga dilakukan bagi sampel makanan yang tidak mematuhi Akta Makanan 1983 dan Peraturan-Peraturan Makanan 1985 seperti yang ditunjukkan dalam **Jadual 9** berikut:

Jadual 9 : Aktiviti Rampasan Makanan

Perkara	Tahun				
	2014	2015	2016	2017	2018
Bilangan operasi	88	65	96	75	73
Nilai rampasan (RM)	54,514.95	25,742.61	30,787.56	48,375.86	26,665.45

PEMERIKSAAN KANTIN SEKOLAH DAN DAPUR ASRAMA

Pemeriksaan premis makanan iaitu kantin dan dapur asrama sekolah telah dijalankan sepanjang tahun bagi memastikan kebersihan dan keselamatan makanan di kantin dan dapur asrama sekolah adalah baik dan memuaskan. Pencapaian bagi pemeriksaan bagi tahun 2014 hingga 2018 adalah seperti ditunjukkan dalam **Jadual 10** berikut:

Jadual 10 : Pengredan Kantin Sekolah dan Dapur Asrama

Kategori Premis	2014	2015	2016	2017	2018
Kantin Sekolah					
Gred A	155	180	183	193	191
Gred B	236	231	218	216	224
Gred C	60	37	49	36	35
Tiada Gred	0	0	0	0	0
Dapur Asrama					
Gred A	21	31	40	56	49
Gred B	36	27	26	15	17
Gred C	7	8	6	1	5
Tiada Gred	0	0	0	0	0

ADUAN

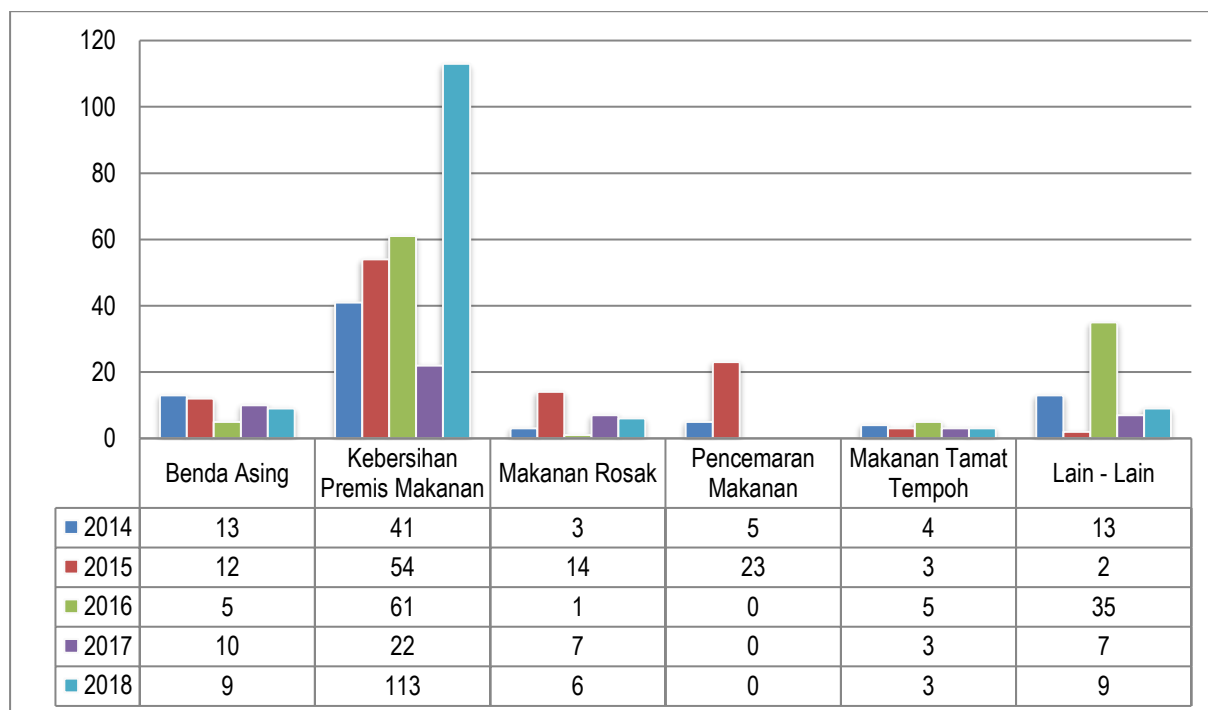
Selain aktiviti pemeriksaan premis dan persampelan makanan, aktiviti di dalam Program Keselamatan dan Kualiti Makanan merangkumi juga siasatan aduan dari segi keselamatan makanan atau premis makanan. Siasatan aduan merangkumi dari semua aspek keselamatan makanan daripada penerimaan bahan mentah makanan sehingga makanan siap dimakan. Siasatan aduan perlu dilaksanakan bagi memastikan aduan yang diterima adalah berasas dan memastikan makanan yang dibekalkan kepada pengguna adalah selamat dan bebas daripada ancaman kesihatan.

Pada tahun 2018, sebanyak 140 aduan diterima di mana 113 daripada aduan tersebut adalah aduan mengenai kebersihan premis makanan. Jadual 11 menunjukkan pecahan aduan yang diterima dan Rajah 5 menunjukkan bilangan aduan yang diterima mengikut kategori.

Jadual 11 : Bilangan Pecahan Aduan Mengikut Kategori

Perkara	Bilangan Aduan				
	2014	2015	2016	2017	2018
Benda Asing	13	12	4	10	9
Kebersihan Premis Makanan	41	54	61	22	113
Makanan Rosak	3	14	1	7	6
Pencemaran Makanan	5	23	0	0	0
Makanan Tamat Tempoh	4	3	5	3	3
Lain-Lain	13	2	35	7	8
Jumlah	79	108	106	49	140

Rajah 5 : Bilangan Aduan yang Diterima Mengikut Kategori bagi Tahun 2014 - 2018

KRISIS MAKANAN (FOOD ALERT) DAN ARAHAN PEMANTAUAN KESELAMATAN MAKANAN

Pada tahun 2018, sebanyak 6 *Food Alert* telah dikeluarkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia. Berikut adalah senarai *Food Alert* seperti ditunjukkan di dalam **Jadual 12**.

Jadual 12 : Senarai Food Alert

Perkara	2018
<i>Food Alert</i>	1. CRUNCH PEACH mengandungi siklamat
	2. SOS TIRAM NONA tiada pernyataan alergen
	3. IKAN MAKEREL mengandungi benda asing
	4. SARDINES IN TOMATO SAUSE mengandungi benda asing
	5. TUNIS FRUIT KURMA TANGKAI mengandungi benda asing
	6. PULAU PINANG BELACAN SHRIMP peratus abu

PROGRAM PENGIKTIRAFAN BERSIH, SELAMAT DAN SIHAT (BeSS)

Pengiktirafan “Bersih, Selamat dan Sihat” atau BeSS adalah satu pengiktirafan yang diberikan kepada pengusaha premis makanan bagi menggalakkan pengusaha premis makanan menyediakan makanan yang selamat dan sihat kepada pelanggan sekaligus dapat meningkatkan pendapatan mereka dan tahap kebersihan serta keselamatan makanan di premis.

Pengiktirafan ini diberikan secara percuma dan pengusaha makanan perlu memenuhi empat (4) kriteria seperti berikut bagi mendapat pengiktirafan BeSS:

- Premis makanan adalah bersih dan mendapat markah pemeriksaan premis makanan melebihi 85%.
- Menyediakan makanan yang selamat.
- Menyediakan makanan yang sihat.
- Menyediakan makanan dalam saiz hidangan yang betul mengikut keperluan individu.

Pengiktirafan BeSS diberikan kepada premis makanan yang telah mematuhi kedua-dua komponen iaitu komponen keselamatan makanan dan komponen pemakanan seperti yang dinyatakan di dalam garis panduan Pengiktirafan “Bersih, Selamat dan Sihat”.

Sebanyak 212 premis makanan yang merangkumi premis gerai makanan kawasan Rawat dan Rehat (R&R) di Lebuhraya Utara Selatan, Gerai Makanan Medan Selera, Restoran, Kafeteria Kerajaan, Dewan Makan Institusi dan Kantin Sekolah telah berjaya mendapat pengiktirafan premis makanan BeSS sehingga Disember 2018.

Jadual 13 menunjukkan bilangan pemegang sijil BeSS mengikut jenis premis makanan dan daerah yang mendapat pengiktirafan BeSS pada tahun 2018.

Jadual 13: Pemegang Sijil BeSS Mengikut Jenis Premis di Negeri Sembilan Tahun 2018

Bil.	Jenis Premis	Bilangan Premis
1.	Gerai Rehat dan Rawat	26
2.	Gerai Medan Selera	36
3.	Kafeteria (Fasiliti Kesihatan)	9
4.	Kantin Sekolah	90
5.	Kafeteria (Swasta)	2
6.	Kafeteria (Premis Kerajaan)	3
7.	Restoran	22
8.	Dewan Makan Asrama Sekolah	24
Jumlah		212

PENSIJILAN

i. Pensijilan *Hazard Analysis and Critical Control Point* (HACCP)

Pengiktirafan bagi pensijilan *Hazard Analysis and Critical Control Points* (HACCP) diwujudkan bagi memberi pengiktirafan rasmi kepada industri yang berjaya melaksanakan elemen-elemen HACCP sekaligus memenuhi kehendak keselamatan makanan dan kehendak pengguna. Bermula pada 19 April 2001, Skim Pensijilan HACCP telah dilancarkan secara rasmi dan objektif skim ini adalah untuk memberikan pengiktirafan rasmi kepada premis makanan yang berjaya mengamalkan dan mengekalkan sistem HACCP bagi produk makanan mereka.

Premis pemegang sijil HACCP KKM akan mendapat manfaat iaitu pengeluaran sijil kesihatan bagi tujuan pengeksporan ke luar negara dalam masa 3 hari dari tarikh permohonan berbanding bagi premis yang tiada HACCP KKM dalam masa 19 hari dari tarikh permohonan. Jumlah pemegang sijil HACCP sehingga tahun 2018 adalah sebanyak 15 premis. Senarai pemegang sijil HACCP pada tahun 2018 adalah seperti di **Jadual 14**.

Jadual 14 : Pemegang Sijil HACCP di Negeri Sembilan Tahun 2018

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
1	Cereal Partners (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.02.2016	11.02.2019
2	Danone Dumex (M) Sdn. Bhd.	Lot 759 (B3), Nilai Industrial Estate, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	23.01.2018	22.01.2021
3	Far East Import-Export (Serdang) Sdn. Bhd.	Lot No 9 & 10, Jalan Tiara Sentra 1, Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	24.08.2016	23.08.219
4	Greenlife Harvest (M) Sdn. Bhd.	No 23 & 25, Jalan PS 2/2, Taman Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan	19.07.2016	18.07.2019
5	Kian Joo Canpack Sdn. Bhd.	No. 107, Jalan Permata 1, Kawasan Industri Arab-Malaysian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	19.06.2016	18.07.2019
6	Nestle Asean (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.2017	11.04.2020
7	Nestle Asean (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.2017	11.04.2020
8	Nestle Manufacturing (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.2017	11.04.2020
9	Pure Circle Sdn. Bhd.	Pt.23419, Lengkok Teknologi, Techpark @ Enstek, 71760 Negeri Sembilan	17.08.2018	16.08.2021
10	Titi Eco Organic Food Industry Sdn. Bhd.	Pt 5111, Jalan Sungai Rotan, Mukim Glami Lemi, Daerah Jelebu, 71650 Negeri Sembilan	21.09.2017	20.09.2020
11	Unit Dietetik & Sajian, Hospital Tampin	Jalan Tampin-Gemas, 73000 Tampin, Negeri Sembilan	22.08.2017	21.8.2020
12	Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg. Sompoo, Jalan Setul-Lenggeng, 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan	26.09.2016	25.09.2019
13	Mission Foods Malaysia Sdn. Bhd.	Pt 29516, Lengkok Teknologi 2 Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek Negeri Sembilan	30.03.2018	29.03.2021
14	Jitar Sdn. Bhd.	No.26, Jalan Lombong Emas 5, Seremban Light Industrial Park, Jalan Tun Dr. Ismail, 70200 Negeri Sembilan	28.08.2018	20.08.2021
15	Yuen Chun Industries Sdn. Bhd.	18, Lengkok Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1), 71760, Bandar Enstek, Negeri Sembilan	28.08.2018	20.08.2021

ii. Pensijilan Amalan Pengilangan Yang Baik / *Good Manufacturing Practise (GMP)*

Pengiktirafan bagi pensijilan *Good Manufacturing Practice (GMP)* diwujudkan bagi memberi pengiktirafan rasmi kepada industri yang berjaya mengamalkan elemen-elemen GMP sekaligus memenuhi kehendak-kehendak keselamatan makanan dan kehendak pengguna. Skim Pensijilan GMP telah dilancarkan untuk memberikan pengiktirafan rasmi kepada premis makanan yang berjaya mengamalkan dan mengekalkan sistem GMP di premis makanan.

Pengiktirafan ini akan meningkatkan keyakinan pengguna ke atas produk yang dikeluarkan dan membantu dalam meluaskan pasaran produk ke peringkat antarabangsa dan juga bagi mematuhi Perundangan dan Peraturan Makanan serta standard semasa.

Jumlah pemegang sijil GMP sehingga tahun 2018 adalah sebanyak 21 premis. Senarai pemegang sijil GMP pada tahun 2018 adalah seperti di **Jadual 15**.

Jadual 15 : Senarai Pemegang Sijil GMP di Negeri Sembilan Tahun 2018

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
1	Cereal Partners (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.02.2016	11.02.2019
2	Danone Dumex (M) Sdn. Bhd.	Lot 759 (B3), Nilai Industrial Estate, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	23.01.2018	22.01.2021
3	Far East Import-Export (Serdang) Sdn. Bhd.	Lot No 9 & 10, Jalan Tiara Sentra 1, Nilai Utama, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	24.08.2016	23.08.2019
4	Greenlife Harvest (M) Sdn. Bhd.	No. 23 & 25, Jalan PS 2/2, Taman Pinggiran Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan	19.07.2016	18.07.2019
5	Kian Joo Canpack Sdn. Bhd.	No. 107, Jalan Permata 1, Kawasan Industri Arab-Malaysian, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	19.06.2016	18.07.2019
6	Nestle Asean (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.2017	11.04.2020
7	Nestle Asean (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.2017	11.04.2020
8	Nestle Manufacturing (Malaysia) Sdn. Bhd.	Lot 691, Jalan Perusahaan Utama, Kawasan Perindustrian Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	12.04.2017	11.04.2020
9	Pure Circle Sdn. Bhd.	PT23419, Lengkok Teknologi, Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, N. Sembilan	17.08.2018	16.08.2021
10	Titi Eco Organic Food Industry Sdn. Bhd.	Pt 5111, Jln Sungai Rotan, Mukim Glami Lemi, Daerah Jelebu, 71650 Negeri Sembilan	21.09.2017	20.09.2020
11	Unit Dietetik dan Sajian, Hospital Tampin	Jalan Tampin - Gemas, 73000 Tampin, Negeri Sembilan	22.08.2017	21.8.2020
12	Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg. Sompoo, Jalan Setul - Lenggeng, 71750 Lenggeng, Negeri Sembilan	26 .09.2016	25.09.2019
13	Mission Foods Malaysia Sdn. Bhd.	PT 29516, Lengkok Teknologi 2, Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	30.03.2018	29.03.2021
14	Jitar Sdn. Bhd.	No. 26, Jalan Lombong Emas 5, Seremban Light Industrial Park, Jalan Tun Dr. Ismail, 70200 Negeri Sembilan	28.08.2018	20.08.2021
15	Yuen Chun Industries Sdn. Bhd.	18, Lengkok Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa), 71760, Bandar Enstek, Negeri Sembilan	28.08.2018	20.08.2021
16	Hospital Jempol	Unit Dietetik Dan Sajian, 72120 Bandar Sri Jempol, Negeri Sembilan	07.02.2017	06.02.2020

Bil.	Syarikat		Sijil	
	Nama	Alamat	Bermula	Tamat
17	Hospital Tampin	Dapur Unit Dietetik Dan Sajian, Hospital Tampin, 73009 Tampin, Negeri Sembilan	12.06.2016	11.02.2019
18	Mega Prestima	91, Jalan Nilai 3/25, Kawasan Perindustrian Nilai 3, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	27.09.2015	26.09.2018
19	Thoyyib Pharma Industries Sdn. Bhd.	No 83 & 84, Jalan Nilai 3/23, Nilai 3 Industrial Park, 71800 Nilai, Negeri Sembilan.	27.11.2015	26.2.2018
20	Darul Khusus Venture Sdn. Bhd.	Lot 517, Kampung Mungkal, 71350 Kota, Rembau, Negeri Sembilan	07.03.2016	06.03.2019
21	Bioton Corporation Sdn. Bhd.	Lot. 113 & 114, Jalan Nilai 3/12, Kawasan Perindustrian Nilai 3, Nilai, 71800, Seremban, Negeri Sembilan	06.12.2018	05.12.2021

iii. Pensijilan Makanan Selamat Tanggungjawab Industri (MeSTI)

Skim Pensijilan MeSTI adalah satu skim yang dinamakan semula bagi menggantikan Skim Keselamatan Makanan 1 Malaysia (SK1M). Skim Pensijilan MeSTI adalah merupakan hasil penambahbaikan dari SK1M bagi memudahkan premis makanan terutamanya pihak Perusahaan Kecil dan Sederhana (PKS) untuk memenuhi keperluan-keperluan yang diperuntukkan di bawah Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan 2009. Premis yang mendapat pensijilan MeSTI pada tahun 2018 adalah sebanyak 46 premis. Senarai pemegang sijil MeSTI di Negeri Sembilan bagi tahun 2018 adalah seperti yang ditunjukkan di dalam **Jadual 16**.

Jadual 16: Pemegang Sijil MeSTI di Negeri Sembilan Tahun 2018

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
1	Seremban	Atlas Edible Ice	PT 2192, Jalan TS 2/8C, Taman Semarak II, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
2	Seremban	Danone Dumex (M) Sdn. Bhd.	Lot 759 (B3), Nilai Industrial Estate, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
3	Seremban	I Like You (M) Sdn. Bhd.	No. 447, Jalan Nilai 3/33, Kawasan Perindustrian Nilai 3 71800 Nilai, Negeri Sembilan
4	Seremban	Palmira Food	No. 31 & 32, Jalan Tiara Sentral 1, Tiara Sentral Nilai 3, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
5	Seremban	Cipta Success Marketing	Lot 39, Jalan Lombong Emas 5, Taman Industri Ringan 70200 Seremban, Negeri Sembilan
6	Seremban	Harolds Bread (Factory) Sdn. Bhd.	128F/49-G & 128F/50-G, Jalan S2 B5, Seremban 2, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
7	Seremban	Hajah Aminah Food Industries Sdn. Bhd.	Pusat Pembangunan Usahawan Jabatan Perkhidmatan Veterinar, Jalan Tuanku Antah Off Jalan Rahang, 70100 Seremban, Negeri Sembilan
8	Seremban	Efficient Re Sdn. Bhd.	Lot 34650, Lengkok Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
9	Seremban	Bio-Energy Technology Sdn. Bhd.	Lot 1338/5, Pajam, 71700, Mantin, Negeri Sembilan
10	Seremban	Kian Guan Sauce Industry Sdn. Bhd.	Lot 5741, Batu 5 ¼, Jalan Kuala Sawah, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
11	Seremban	Mega Prestima Industries Sdn. Bhd.	No. 91, Jalan Nilai 3/25, Kawasan Perindustrian Nilai 3 71800 Nilai, Negeri Sembilan
12	Rembau	Mighty Ocean Sdn. Bhd.	No. 1, G/K, Industri Kecil & Sederhana (IKS), Chembong, 71300 Rembau, Negeri Sembilan
13	Tampin	Sheng Fa Enterprise	No. 5340, Tingkat 2, Pekan Gemencheh Baru, 73200 Gemencheh, Negeri Sembilan
14	Seremban	Coca-Cola Bottlers (Malaysia) Sdn. Bhd.	PT 486, Persiaran Teknologi 4, Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
15	Seremban	Guan Zhi Yan Trading	No. 6 & 7, Blok 3, PD Water Front, 71000 Port Dickson, Negeri Sembilan

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
16	Rembau	Rozimz Enterprise	Lot 578, Kampung Legung Ulu, 71350 Kota Rembau, Negeri Sembilan
17	Seremban	Faiza Marketing Sdn. Bhd.	Lot 34672 Lengkok Technology Techpark, 71760 Bandar Baru Enstek, Negeri Sembilan
18	Jempol	Sungai Lui Fruit Enterprise Sdn. Bhd.	No. 43, Batu 25, Kampung China, Sungai Lui, 72120 Bandar Seri Jempol, Negeri Sembilan
19	Seremban	Chow Brother Trading	No. 26, Bawah Lorong Perniagaan Senawang 1/2, Taman Perniagaan Senawang, 70450 Seremban, Negeri Sembilan
20	Port Dickson	PD Delimee Food Industries	No.2, Kampung Chokra, 71000 Port Dickson, Negeri Sembilan
21	Seremban	Ganda Kota Sdn. Bhd.	No. 304, Jalan Galla Industri 15, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
22	Seremban	Daily Bakery Sdn. Bhd.	Pt 6123, Jalan Tech Valley 1, Sendayan Tech Valley, Bandar Sri Sendayan, 71900 Negeri Sembilan
23	Seremban	Simfoo Sdn. Bhd.	No. 115-118, Jalan S2 C3, Green Technology Park, 70300 Seremban 2, Negeri Sembilan
24	Seremban	Smart Herbs Manufacturing Sdn. Bhd.	No. 20, Tingkat Bawah, Jalan Bunga Raya 9, Senawang Business Centre, 70400 Seremban, Negeri Sembilan
25	Seremban	Star Edible Oil Sdn. Bhd.	No. 20, Tingkat Bawah, Jalan Bunga Raya 9, Senawang Business Centre, 70400 Seremban, Negeri Sembilan
26	Seremban	Perigi Geng Sdn. Bhd.	Lot 3263, (Sebelah Surau), Jalan Labu Bt 8, Kampung Jawa, 71900 Labu, Negeri Sembilan
27	Seremban	Pure Circle Sdn. Bhd.	Pt.23419, Lengkuk Teknologi Techpark@Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
28	Seremban	Yuen Chun Industries Sdn. Bhd.	No 18, Lengkuk Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek (Fasa 1), 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan
29	Seremban	Jitar Sdn. Bhd.	No. 26, Jalan Lombong Emas 5, Seremban Light Industrial Park, Jalan Tun Dr. Ismail, 70200 Seremban, Negeri Sembilan
30	Seremban	Dandelina Nature Sdn. Bhd.	No. 32, Tingkat Atas, Jalan Bunga Raya 9, Senawang Business Centre, Taman Tasik Jaya, 70400 Seremban, Negeri Sembilan
31	Seremban	Chung Hwa Oil Factory	No. 136, Jalan C4, Green Technology Park, Seremban 2, 70300 Negeri Sembilan
32	Seremban	RO Water Sdn. Bhd.	Lot 3430, Kawasan Perindustrian Ringan Batu 8, Mantin, 71700 Mantin, Negeri Sembilan
33	Seremban	Sahabat Ikhtiar Food Sdn. Bhd.	No. 11B, Lot PT14725, Senawang New Industrial Park, 70450 Senawang, Negeri Sembilan
34	Seremban	Warisan D Nar Enterprise	No. 1059, Lorong Sri Pulai 38/2, Taman Sri Pulai 3, 70400 Seremban, Negeri Sembilan
35	Seremban	Thoyyib Bio Sdn. Bhd.	No. 54 & 55, Jalan Nilai 7/5, Nilai 7 Industrial Park, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
36	Seremban	Bioton Corporation Sdn. Bhd.	Lot 113 & 114, Jalan 3/12, Kawasan Perindustrian Nilai 3, 71800 Nilai, Negeri Sembilan
37	Seremban	Precise Health	No. 270-G, Jalan Haruan 5/7, Pusat Komersial Oakland 2, 70300 Seremban, Negeri Sembilan
38	Seremban	Seong Chan Sauce & Foodstuff Sdn. Bhd.	Lot 6015, Batu 2 1/2, Jalan Jelebu, 70400 Seremban Negeri Sembilan
39	Seremban	Coldpack Sdn. Bhd.	Lot 8283 & 8284, Jalan Permata 1/2, Arab Malaysian Industrial Estate, 71800 Nilai Negeri Sembilan
40	Jempol	Sun Food Production	41388 Taman Industri Bahau, 72100 Bahau, Negeri Sembilan
41	Port Dickson	Hazs Dagangan	No. 5, Kedai Koperasi Kenderaan Port Dickson, Batu 1, Jalan Seremban, 71000, Port Dickson, Negeri Sembilan
42	Seremban	Double Snack & Frozen Food Industry Sdn. Bhd.	No. 1, Lot 27644, Taman Industries Pinggiran Senawang, Sungai Gadut, 71450 Seremban, Negeri Sembilan

Bil.	Daerah	Nama Syarikat	Alamat Syarikat
43	Tampin	Myuda Kamil Enterprise	D'Mart Lama, No 193, Blok 9, Felda Jelai 3, 73480 Gemas, Negeri Sembilan
44	Seremban	Hospital Tuanku Jaafar	Jabatan Dietetik dan Sajian, Hospital Tunku Jaafar Seremban, Negeri Sembilan
45	Seremban	Syarikat Perniagaan IMB Sdn. Bhd.	Lot 32, Batu 8, Jalan Labu, 71900 Labu, Negeri Sembilan
46	Rembau	Shanature Enterprise	Lot 242, Kampung Tanjung Terap, Sepri, 71300 Rembau, Negeri Sembilan

EKSPORT

Pengeluaran sijil eksport bagi produk makanan perlu mematuhi keperluan negara pengimport dan mematuhi kehendak-kehendak Akta Makanan serta Peraturan-Peraturan Makanan 1985. Sijil eksport terbahagi kepada dua (2) iaitu:

- i. Sijil Kesihatan Bagi Produk Makanan dan Bahan Bersentuhan Makanan
 - Permohonan sijil ini dikeluarkan di peringkat Pejabat Kesihatan Daerah (PKD)
 - Fi bagi Sijil Kesihatan bermula September 2016 adalah seperti berikut:
 - a. Pemegang sijil HACCP KKM : RM 100.00 / sijil
 - b. Tiada HACCP KKM : RM 200.00 / sijil (Sehingga 31 Disember 2018)
- ii. Sijil Penjualan Bebas bagi Produk Makanan
 - Permohonan sijil ini dikeluarkan di peringkat Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan (BKMM), Jabatan Kesihatan Negeri, Negeri Sembilan (JKNNS)
 - Fi bagi Sijil Penjualan Bebas bermula September 2016 adalah RM100.00

Jadual 17 menunjukkan bilangan pengeluaran Sijil Kesihatan dan Sijil Penjualan Bebas mengikut bulan pada tahun 2018. Jumlah pengeluaran Sijil Eksport bagi Tahun 2018 adalah **1,240 sijil** dengan jumlah kutipan fi sebanyak **RM139,700.00**.

Jadual 17 : Bilangan Sijil Penjualan Bebas Mengikut Bulan Pada Tahun 2018

Bil.	Bulan	Jumlah Sijil Yang Dikeluarkan		
		Sijil Kesihatan		Sijil Penjualan Bebas
		Pemegang Sijil HACCP KKM (3 hari)	Tiada HACCP KKM (19 hari)	
1	Januari	66	20	8
2	Febuari	69	12	13
3	Mac	85	10	12
4	April	73	12	14
5	May	78	11	17
6	Jun	36	15	20
7	Julai	73	15	31
8	Ogos	58	14	8
9	September	54	6	21
10	Oktober	85	13	20
11	November	90	17	29
12	Disember	106	12	17
JUMLAH PENGELUARAN SIJIL		873	157	210
JUMLAH KUTIPAN FI		RM87,300	RM31,400	RM21,000

PELESENAN

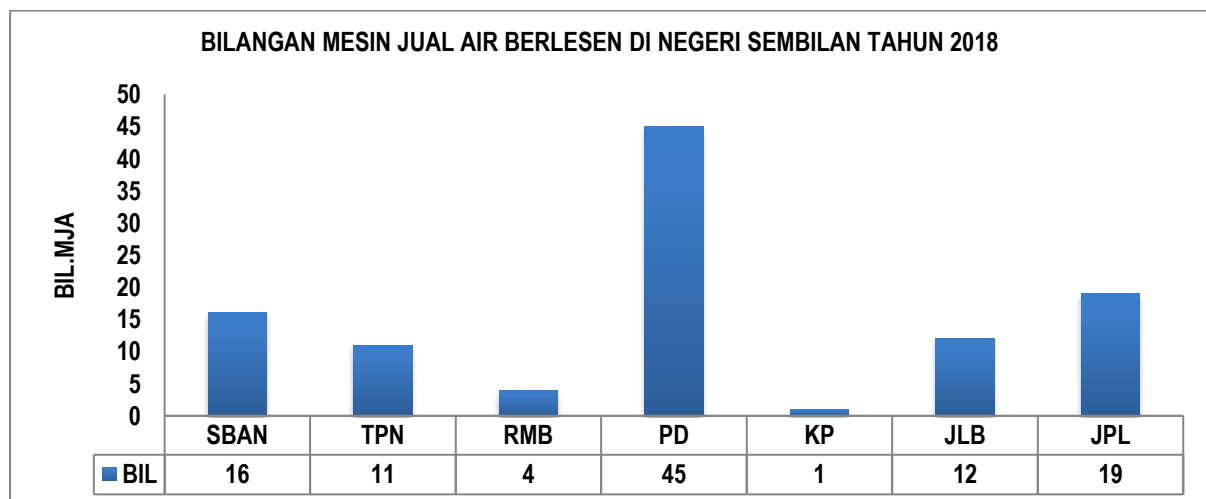
i. Pelesenan Mesin Jual Air (MJA)

Pelesenan Mesin Jual Air (MJA) merupakan permohonan lesen pengendalian Mesin Jual Air daripada sumber air terawat atau bekalan air awam yang perlu melalui beberapa proses seperti penurasan, osmosis songsang, penyulingan, pengionan atau proses yang setara dan diikuti proses penyahjangkitan.

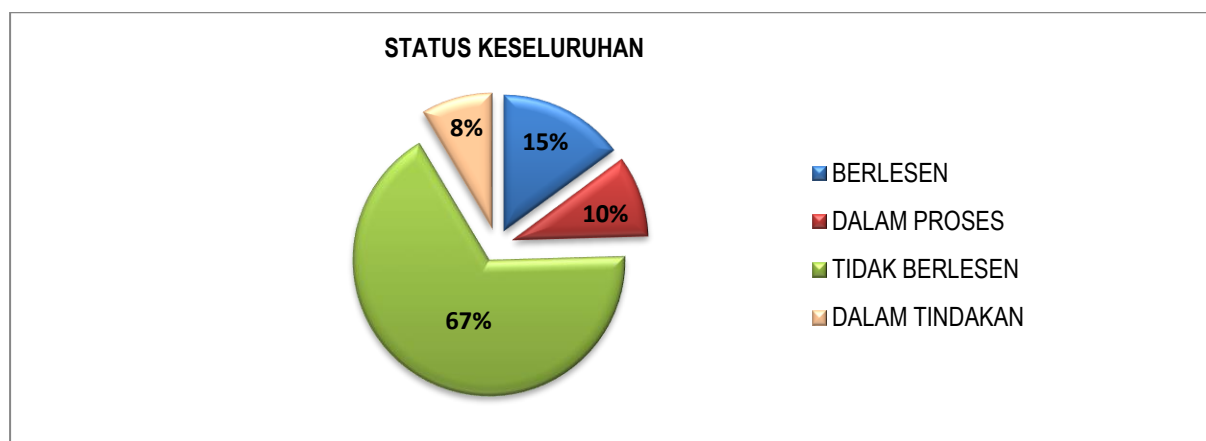
Bagi tujuan pengoperasian, Mesin Jual Air (MJA) mestilah mematuhi standard yang ditetapkan di bawah Peraturan 360C di bawah Peraturan-Peraturan Makanan 1985. Manakala peruntukan di bawah Peraturan 53 dan 55, Peraturan-Peraturan Kebersihan Makanan pula menetapkan beberapa spesifikasi yang perlu ada dan perlu dipatuhi oleh setiap pemohon.

Sehingga tahun 2018 sebanyak 108 MJA telah dilesenkan iaitu 15% daripada jumlah 725 Mesin jual Air yang direkodkan bagi seluruh Negeri Sembilan bagi tahun semasa. **Rajah 6** menunjukkan bilangan mesin jual air yang mendapat lesen mengikut daerah di Negeri Sembilan sehingga tahun 2018 manakala **Rajah 7** menunjukkan data keseluruhan mesin jual air mengikut status permohonan lesen bagi tahun 2018.

Rajah 6 : Bilangan Mesin Jual Air (MJA) Yang Mendapat Lesen Mengikut Daerah Di Negeri Sembilan Sehingga Tahun 2018

Rajah 7 : Data Keseluruhan Mesin Jual Air Mengikut Status Permohonan Lesen Bagi Tahun 2018

i. Pelesenan Air Mineral Semulajadi (AMS)

Pelesenan Air Mineral Semulajadi (AMS) bagi air mineral semulajadi daripada sumber air yang diperolehi daripada strata kandungan air bawah tanah melalui mata air, telaga, lain-lain jalan keluar, dengan atau tanpa tambahan karbon dioksida.

Semua produk AMS yang dijual atau diperdagangkan untuk orang awam, sama ada sumber air tempatan atau diimport mestilah mempunyai kelulusan lesen daripada KKM dan tertakluk kepada pematuhan Peraturan 360A di bawah Peraturan-Peraturan Makanan 1985.

Senarai pemegang lesen AMS di Negeri Sembilan bagi tahun 2018 adalah seperti yang dinyatakan di **Jadual 18**.

Jadual 18 : Senarai Pemegang Lesen AMS di Negeri Sembilan Tahun 2018

Bil.	Nama Syarikat	Alamat Syarikat	No. Lesen KKM
1.	Vitaton (M) Sdn. Bhd.	Lot 5043, Kg. Sompo, Jalan Setul – Lenggeng, Lenggeng, Negeri Sembilan	KKM 163(24/N/1)
2.	Darul Khusus Venture Sdn. Bhd.	No. 517, Kampung Mungkal, 71350 Kota, Rembau, Negeri Sembilan	KKM 163(24/N/9)
3.	JW Glory Holding Sdn. Bhd.	Lot 1390, Jalan Fajar Harapan 3, Ampung Chenong, Mukim Chengkau, 71300 Rembau, Negeri Sembilan	KKM 163(24/N/5)

ii. Pelesenan Air Minuman Berbungkus (AMB)

Pelesenan Air Minuman Berbungkus (AMB) adalah merupakan permohonan lesen air minuman diperlakukan selain daripada AMS yang terkedap di dalam botol atau bungkusan-bungkusan lain dan dicadangkan bagi kegunaan manusia.

Sumber AMB adalah daripada air dari sistem bekalan awam, air permukaan (tasik, sungai dan kolam) dan air tanah (telaga, tiub dan mata air). Senarai pemegang lesen AMB di Negeri Sembilan bagi tahun 2018 adalah seperti yang dinyatakan di **Jadual 19**.

Jadual 19 : Pemegang Lesen AMB di Negeri Sembilan Tahun 2018

Bil.	Nama Syarikat	Alamat Syarikat	No. Lesen KKM
1.	Pro Network Sdn. Bhd.	22, Jalan Lombong Emas 12, Seremban Light Industries Park, Jalan Tun Dr. Ismail, 70200 Seremban, Negeri Sembilan	KKM 163 (52/N/5)
2.	Cheok Cheng Loon Enterprise Sdn. Bhd.	28, Taman Perindustrian Palong Lukut, Jalan Lukut-Sepang, 71010 Lukut, Negeri Sembilan	KKM 163 (52/N/6)
3.	Syarikat Air Negeri Sembilan Sdn. Bhd.	Loji Sungai Terip, Km 10 Jalan Pantai (Jalan Jelebu), 71770 Seremban, Negeri Sembilan	KKM 163 (52/N/9)
4.	Apple Green Water Supply	PT 8036, Jalan BBN 5/3B Jasmine Avenue, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/12)
5.	Gemspring Sdn.Bhd.	No.25899, Jalan S2C6 Green Technology Park, Seremban 2 70300 Seremban, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/13)
6.	Aquario Beverages Sdn. Bhd.	Kawasan Perindustrian Halal MIEL Pedas, 71400 Pedas, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/14)

Bil	Nama Syarikat	Alamat Syarikat	No. Lesen KKM
7.	RO Water Sdn. Bhd.	Lot 3430, Batu 8, Jalan Lenggeng, Kawasan Industri Kecil Mantin, Mukim Setul, Seremban, N. Sembilan	KKM 163(52/N/11)
8.	Coca-Cola Bottlers (M) Sdn. Bhd.	PT 486, Persiaran Teknologi 4, Techpark @ Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/10)
9.	Bioton Corporation Sdn. Bhd.	Lot 113 & 114, Jalan Nilai 3/12, Kawasan Perindustrian Nilai 3, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	KKM163(52/N/15)
10.	Efficient RE Sdn. Bhd.	Lot 34650, Lengku Teknologi 4, Taman Teknologi Enstek, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan	KKM 163(52/N/16)

iii. Pelesenan Ais

Pelesenan ais ialah permohonan lesen bagi produk dari air minuman yang boleh diminum dan diproses sejukbeku. Semua ais yang disediakan untuk perdagangan / jualan mestilah dilesenkan dan mematuhi standard peraturan di bawah Peraturan 394A di bawah Peraturan-Peraturan Makanan (Pindaan) 2009 berkuatkuasa pada 1 September 2009.

Terdapat 3 jenis ais iaitu Ais Kiub/Tiub, Ais Blok dan Ais *Flake*. Tempoh sah bagi Lesen ais adalah (1) satu tahun dari tempoh kelulusan lesen dan perlu diperbaharui setiap tahun. Pemantauan kilang dan pensampelan juga dijalankan setiap tahun bagi memastikan kilang ais yang berlesen sentiasa mematuhi syarat-syarat yang ditetapkan.

Senarai pemegang lesen ais di Negeri Sembilan adalah seperti di **Jadual 20**.

Jadual 20 : Pemegang Lesen Ais di Negeri Sembilan Tahun 2018

Bil	Nama Syarikat	Alamat Syarikat	No Lesen KKM
1.	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd (Senawang)	Lot 2105, Jalan Tampin, Kawasan Perindustrian Sri Senawang, 71450 Seremban, Negeri Sembilan	KKM-003/N/11/2014
2.	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd (Nilai)	Pt 2192, Jalan TS 2/8C, Taman Semarak II, 71800 Nilai, Negeri Sembilan	KKM-001/N/03/2014
3.	Atlas Edible Ice Sdn. Bhd (Bahau)	2008, Taman Industri Bahau, 72100 Bahau, Negeri Sembilan	KKM-002/N/09/2016
4.	Seremban Ice Cube Sdn Bhd	Lot 38079 Jln Industri Galla 14, Galla Industrial Park, 70200 Seremban, Negeri Sembilan	KKM-001/N/03/2017

AKTIVITI PROMOSI

i. Program *GermBuster* Peringkat Daerah

Program *GermBuster* merupakan satu inisiatif pelaksanaan aktiviti promosi yang diwujudkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia bagi menangani isu kebersihan dan keselamatan makanan khususnya keracunan makanan. Dengan tagline “Lihat, Hidu dan Rasa” program ini difokuskan kepada pelajar-pelajar sekolah untuk memberi kesedaran dan pengetahuan berkaitan kebersihan dan keselamatan makanan melalui kaedah pencegahan.

Program ini dilaksanakan menggunakan Modul Program *GermBuster* melalui aktiviti interaktif dan menarik untuk pelajar sekolah. Pada tahun 2018, Program *GermBuster* telah diadakan di semua daerah melibatkan 85 buah sekolah iaitu sejumlah 4,038 pelajar.

ii. *Walkabout* Ramadhan

Program *Walkabout* Ramadhan 2018 telah diadakan pada 30 Mei 2018 bertempat di Bazar Ramadhan Garden Homes, Seremban 2 bersama Exco Kesihatan, Alam Sekitar, Koperasi dan Pengguna dengan kerjasama Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Hal Ehwal Pengguna (KPDN HEP).

Program ramah mesra ini bertujuan untuk meningkatkan kesedaran kepada pengusaha mengenai kepentingan pengendalian makanan yang baik dan penjagaan kebersihan semasa bulan ramadhan disamping mempromosikan konsep "Perhati dan Pilih" di kalangan pengguna agar dalam membeli juadah berbuka puasa.

iii. Program "*Walk The Talk*" Peringkat Jabatan

Program santai bersama warga Jabatan Kesihatan Negeri Sembilan sambil mempromosikan keselamatan dan kualiti makanan telah diadakan pada 22 Julai 2018 di Dewan Merbau, JKNNS. Pelbagai aktiviti menarik seperti kuiz, permainan puzzle dan tayangan video disediakan di samping pengunjung menjamu selera dan merapatkan ukhwah di kalangan warga kerja JKN.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya pencapaian Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan bagi tahun 2018 adalah baik dan memuaskan. Bahagian ini telah menjalankan tugas dan tanggungjawab yang diberikan dengan baik dan dengan bertambahnya anggota yang terlibat dalam aktiviti pengurusan dan pemantauan akan dapat memberikan satu aras perkhidmatan yang terbaik serta mengukuhkan lagi aktiviti pemantauan keselamatan makanan yang lebih sistematik. Usaha berterusan juga sedang dan akan dijalankan bagi memastikan perkhidmatan yang diberikan sentiasa dipertingkatkan dan berjalan lancar sejajar dengan misi dan visi Bahagian Keselamatan dan Kualiti Makanan, Kementerian Kesihatan Malaysia.